kat. konigl.
18962
I Mag. St. Dr. P

1896

ZW
30

X. i. 92

Hist. 3024.

Elbing

L. Andispinas M. Martinas Walerynskis, SS. Theol. et S. Cracov. Cathedral.
Cracoviae Canonicus ad Bibliothecam Collegii Joris donavit.

RELACYA

O

Wielkiey Swiątnicy álbo Bázylice Assyskiey

Głowie y Mátce Całego Bráći Mnieyszych Zakonu

W Ktorey sie konserwuie Chwalebne, cáłe, y nienáruſzone w poſtáći Zywego ſtoiącego cudownie ná Nogách Ciáło

SERAFICZNEGO OYCA y PATRYARCHY

FRANCISZKA S.

z Dwudzieſtą Ciał Błogosłáwionych Towárzyſzow Iego, y innych, z wielą znácznych Swiętych RELIKWII

PRZYTYM.

O wielkim PORTIUNCULA názwánym Odpuśćie, y Solenney Dniá 1. Sierpniá do Kośćiołá P. M. Anielskiey Proceſſyi, o Generałách FF. Min. Conv: wſzytkich, o Męczennikách, Biskupách y innych Swiątobliwośćią záleconych Fránciſzkánách Polakách.

Z WW. S. Teol: Mag: Caroſego y Petrellego Fránciſzkánow Prowincii Aſſyskiey y innych godnych Autorow Polskich

ZEBRANA

WIELMOZNEMV IEGO MOSCI PANV

ANTONIEMV

z GLEDZIANOWA

BEŁCHACKIEMU

CZESNIKOWI y PISARZOWI Grodckiemu Krákowſkiemu &c.

NA WIĄZANIE

OFIAROWANA.

Y do Druku Podána w Krákowie Roku 1727.

w Drukárni JAKUBA MATTASZKIEWICA I.K.M. Typogr.

Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco, ubi steterunt pedes eius. Psal. 131.

SUper ista *Psal.* 118. *verba:* Nimis honorificati sunt amici tui Deus. *Iosephus Mansi in sua Bibliotheca Tract.* 87. *de Sacr: reliq: disc:* 4. *ait: Filius Bernardonis Assisinatis, quia eò usq; se abiecerat, ut sub pedibus vixerit omnium, post mortem adeò honoratus fuit, ut Magnates & Principes res illas, quas vel manu contrectaverat, quibusve usus fuerat, in magna habuerint veneratione. Vnde cervical eius, Regi Franciæ dono datum, Rex ipse pluris æstimavit, quàm suum Reges Persiæ, qui ad Caput lecti aliquot milliones auri asservare solebant.*

SS. Francisco, & Angelo Carmelita invicem prophetantibus S. Dominicus respondit, Amen.

Angelus Vmbrigenæ dum stigmata nuntiat, olli
Dum canit hic palmam, subdit Iberus Amen.

Rem probat eventus, queis vulnera spectet, ocellos
Iam referet tantis testibus aucta Fides.

VNIV. IAGELL. CRACOVIEN 18962. I

Wielmożny Mośći Pánie

CZESNIKV KRAKOWSKI.

Dobrodźieiu Osobliwy.

GOdná by iść głową moią pod topor, gdy bym w Ręce Twoie Wielmożny Mośći Dobrodźieiu *Gentis Toporeæ Heres Illustrissime*, Głowy całego Francíszka S. Zakonu, Swiątnice mowię Assyskiey, *in teserám* winney nie oddáł obligacyi, ktoremu winien iestem *non tantum pedes*, *sed & manus*, *& Caput*. Wielkim mi do tego powodem była Relacya Krwie własney W.M. M. Pana Dobrodźieia, maiącego w Zakonie moim z powołania Boskiego dwoch swoich Siostrzeńcow, abym wielkiemu Imieniu Iego dedykował Relacya o Wielkiey Swiątnicy Assyskiey, ktora do Ciebie dźiedzicznym nie iako zda się należeć prawem: *Hereditas Sancta, Nepotes eorum.* Gdżesz álbo-

Ioan. 31.

Eccli. 44.

Pſal. 112. álbowiem lepiey tę Archiświątnicę *Matrẽ filiorũ lætantem*: Matkę Familii Francíſzkanſkiey złożyć mogłem iako tám, gdzie zawſze benewolencya, y owſzem affekt cale Oycowſki znayduią Francíſz-
S. Ambr. kani *Officio fungitur Patris qui ſubvenit egentibus.* Dom Twoy W. Mści Dobrodźieiu ieſt *Reclinatoriũ* Francíſzkanow, ktorzy *replentur in bonis Domus Tuæ*, á więc ſłuſzna, aby teſz Dom ich Oyca y Patryarchy, był Domem Twoim, y BOG przezeń pobłogoſławił Całemu Prześwietnemu Do-
2. Reg. 6. mowi Twemu, iák niegdy przez Arkę Panſką Domowi Obededoma. Niech będźie *communicatio idiomatum ſpiritualium & temporalium* między Domem Aſſyſkiego Francíſzka, y Domem Iaśnie Wielmożnym BEŁCHACKICH, poniewaſz dway Braćia Twoi Rodzoni, w BOGV żmarli, w Kośćiele Naſzym S. Francíſzka Kra-
Pſal. 48. kowſkim Dom ſobie obrali: *ſepulchra eorum, Domus eorum.* Z ktorych pierwſzy Iáśnie Wielmożny s. p. Imć Pan BALTAZAR ADRYAN BEŁCHACKI Kaſztelan Biecki Lipnicki &c. Staroſta, Krolewſka, Swiętym Trzem Krolom, w Kośćiele Naſzym nad Grobem ſwoim, magnifiką wyſtawił Ołtarz, y oń Senatorſką, *censûs perpetui, in ſuffragium animæ ſuæ dotavit* ſundacyą: o-

procz

procz wieczyſtych codziennych, ktore za Duſzę s.p. pierwſzey Ieyмości Małżonki ſwoiey, y za konaiących *providit* Mſzy Swiętych: przez Ktore, *credo firmiter*, że iuż doſzedł *bravium felicitatis æternæ* poniewaſz Auguſtyn S. w klar mowi: *Talibus enim ſacrificiis promeretur Deus*: Niewſpominam tego Pana nieźliczonych (oprocz w iedney pamięći Boſkiey, w ktorey *Et capilli Capitis noſtri numerati ſunt*) krore za żywota ſwego Konwentowi Naſzemu S. Franć: Krak: ſwiadczył łaſk y dobrodźieyſtw, z ktorych y ia prywatny dożywotni zabrałem oblig, tak iż prawie codziennym u przerzeczonego SS. Trzech Krolow Ołtarza ieſtem tego kochanego y nie wyżałowanego Dobrodźieia Kapelanem, y na intencyą Iego, (ieżeli iuż *Beatificâ fruitur viſione*) *celebrantem*. Te wzwyſz namienione przyczyny, Congruencye były, abym ći W. Mośći Dobrodźieiu *hoc Religioſum* dedykował *opuſculũ*. Lecz nie przerachowane łaſki y dobrodźieyſtwa ktoremi *animum meum devinxiſti, ac ſupplicẽ coram DEO æternùm obligaſti* obliguiące *motivum* dały, abym ćie *pro poſſe meo & modulo* nim, przy Vroczyſtośći Cudotworce, ANTONIEGO S. Patrona Twego, wiązał, toieſt oddał ći w Ręce

Lib. 12. de Civit. DEI Cap. 6.

Oyca, ktorego nośisz w Imieniu Syna, Antoniemu, Francíszka. W Nim, y Bazylice Iego Assyskiey niech nasza ku Tobie W. Mći Dobrodźieiu iaśnieie wdźięczność, ktorego *Munificentissima* w Kościołach naszych Krakowskim y Lelowskim *resplendet pietas.* Co owo bezbożnie mowią: *scribit in marmore Iasus*: To my Francíszkani *iustè* przerobić mamy, to iest, na Marmurach, ktoremi na Honor Boski zdobisz Kościoły Nasze, *indelebili præscribere charactere* sobie & *succedaneis nostris* szczodrobliwośći Twoiey *perpetuum* przed Bogiem *Memento.* Chwali Historya, Swięte Ięndrzeia Trzebickiego Biskupa Krak: pioro, ktorym podpisuiąc Regestra Ekonomow swoich, expensy y percepty co roczne, zawsze kwotę pewną na Kościoły, na Klasztory, na ubogich naznaczał, y onę summę tak podpisował: *Tuæ DEVS subscribo gloriæ.* Nie inaksze cale iest pioro Twoie W. Mći Dobrodźieiu, gdy z kazdoroczney Ekonomiczney Percepty Twoiey, na Kościoły, Klasztory, y Vbogie pewną podpisuiesz summę, mowiąc albo podobne, albo tesz same słowa: *Tuæ DEVS subscribo gloriæ.* Zgoła iako widzę, pełnisz udarowanego od BOGA dostatkami obowiązek: Bogaty albowiem,

tak

tak ſie ma czytać: BOG a Ty, toieſt że bogactwa, BOGV, y temu, czyie ſą, ſłużyć powinny; wſzyſcy albowiem Fortunaći na świećie, ten maią na ſobie za pewne oblig aby na Chwałę Boſką naprżod, fortuny, iako *ex ſuis donis ac datis*, a potym na ſwoie według ſtanu ſwego, y Przyſtoyności, zażywali potrżeby; alias *Argentum eorum & aurum non poterit liberare eos, in die iræ Domini* mowi Soſoniaſz Prorok. *Feliciori omine* rokuię ia Tobie W. Mći Dobrodżieiu z Aſſekuracyi Ducha Przenaświęt: *Prov:* 13. mowiącego: *Redemptio animæ viri, divitiæ ſuæ*, Zbawienie pewne: iak bowiem na ſtraſznym ſądzie Pańſkim, na ktorym *Liber ſcriptus proferetur*: wſzytkich ſpraw y ſprawunkow ludzkich, miło Chryſtuſowi kalkulować y czytać będźie *In Capite Libri* Expenſy Twoie, na Chwałę ſwoię. tak Tobie weſoło y nie ſtraſzno będźie *Reddere rationem* produkować Regeſtra Percepty y Expenſy z Fortuny ſobie od BOGA powierzoney, gdy w nich nie iedna ſumma *intonabit* owo: *dilexi decorem Domus Tuæ* Imięniem Twoim. Za ktory Swięty Fortuny diſpartyment, y ſzczodrobliwą na Chwałę Boſką iałmużnę, niżeli ſowitą, to ieſt BOGA ſamego, *Ego ero merces magna nimis* odbierzeſz

Cap, 1.

Pſal, 39.

Pſal, 25.

Gen, 15;

nad-

nadgrodę, niżeli z Ziemſkiego pomieſzkánia, w ſzczęśli-
Mat. 25. wey Wieczności przenieśieſz ſie Páláce: *Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper páuca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam intra in gaudium Domini tui.* My cále Twoiey obligowáni choyności, y ſłudzy nayniżśi Francíſzkáni, ſupplikować Máieſtatowi Boſkiemu będźiemy, ábyć w Komput zaſług y ſkárbow Niebieſkich przyiął, coś ná Nas wydał, ábyć łáſkáwe Niebios influencye w pozne látá weſpoł z Wielmożną Ley Mćią Pánią CZESNIKOWĄ Małżonką Twoią á Dobrodźieyką Náſzą, *de anno in annum augendo in immenſum felicitates* Vroczyſtość ANTONIEGO S. *Natalem Tuum* pozwoliły odpráwiáć. Weſprze *tenuitatem precum noſtrarum* Seráficzny Oćiec y Pátryárchá FRANCISZEK S. z liczbą wielką Synow ſwoich w Niebie krolujących, bo y on, y oni wſzyſcy, obligácya máią zá *ſupplementa*, Kośćiołom Náſzym, y Nam świádczone. Ty záś W. Mći Pánie CZESNIKV Krákowſki y Dobrodźieiu, racz nas w ſwoiey nie odmienney konſerwować łáſce; niech ſie o Tobie prawdzą owe ktore IAN S.
Ioan. 13. o CHRYSTVSIE nápiſał ſłowá: *Cum dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos.* O ktory reſpekt ſupplikuie *nomine Omnium.*

W. W. Mći Páná y Dobrodźieiá.

Z Minorytow Naymnieyſzy

Bogumodlcá y ſługá.

X. Ludwik Elbing Fráncíſzkan.

PREFACYA
Do Lektorá.

MOże nie zdáć ſie komu, áby Bonáwenturá S. (iáko o nim n. 90. & n. 374) pierwſzego záraz Zakonu Wieku, po S. Fránć: Generał ſiodmy (iáko n. 373.) Máż wielkiey świątobliwośći, y mądrośći nádprzyrodzoney, ktory, pytáiącemu ſie S. Tomaſzowi z Akwinu z ktorey by Biblioteki Xiąg záżywał! ná Vkrzyżow: P. IEZUSA pokazał mowiąc: *To moia Biblioteká.* O ktorego mądrośći Collegiũ Kárdynál: ták wyſoce trzymáło, że gdy po Smierći Klemẽsá 4. Papieżá przez dwie leće y dźiewięć mieśięcy zgodźić ſie ná nowego Papieżá nie mogło, ná uważne y mądre iednego S. Bonaw: ná ten czás Generałá Zakonu złożyli zdánie, áby ten bez wſzelkiey ſporki był Naywyżſzym Kośćiołá S. Rządcą, ktorego by on godnym oſądźił, choć by y ſiebie ſámego, iáko o tym n. 376. lecz wyráźniey ieſzcze Petrus Galeſius Cap. 13. Vit: S. Bonav: piſze w teſtowá: *Clemente IV. Pont: Viterbii mortuo, cum eſſet Interpontificium, diſſentientes inter ſe Cardinales de Pontifice creando convenerunt in eo, tàm vitæ integritate, quàm Sapientia, doctrinaq; S. Bonaventuræ adducti, ut is unus diſſenſionem annorum circiter trium dirimeret, ac verus ſine controverſia Pontifex eſſet, quem ille pronuntiaſſet, etiamſi ſeipſum elegiſſet. Elegit autem non eorum quemquam, qui præſentes ſeptem & decem Cardinales aderant, ſed qui in diſiunctiſſima Provincia Hieroſolymæ iam diu Sanctæ peregrinationis cauſa aberat, Theobaldum Vicecomitem Placentinum Archidiaconum Leodienſem; virum religionis & pie-*

tatis nomine maxime illis temporibus illustrem. Qua in actione spectare licet integritatem, æquitatem, Sapientiam, & præclaram eius voluntatem animum q; boni publici desiderio inflammandum, nec ullis ambitionis fallaciis fucatum. O ktorym B. Alexánder de Ales Professor iego y S. Tomaszá z Aquinu, Wielki Doktor naprzod Páryski, á potym Brát Mnieyszy Zakonu S. Fráncíszká (iáko o nim obszernie Mártyrologium Franciscanum R. P. Arturi 20. Octob: Fol: 513. § 3. & seq:) ktory ták wielką náuce swoiey u wszytkich wieku swego Doktorow *conciliavit* sławę, że był od nich nazwány, *Doctor irrefragabilis, & Doctor Doctorum, ac fons vitæ.* Epitaphium iego w Kościele Bráci Mnieyszych S. Fráncíszká przed Ołtarzem Páná IEZUSA ná Krzyżu w Páryżu tákie:

Gloria Doctorum, decus & flos Philosophorum,
Auctor scriptorum, vir Alexander, variorum,
Norma Modernorum, fons veri, lux aliorum,
Inclytus Anglorum Archilevita, sed horum
Spretor cunctorum, Frater collega Minorum
Factus egenorum, fit primus Doctor eorum.

Ten tedy Máż wielki błogosławiony o S. Bonáwenturze powiedział: *Że Adam w Bonawenturze nie zdał sie zgrzeszyć.* wielkie w nim widząc niewinności y świątobliwości dowody, z ktorych niektore námienię: iáko gdy czasu pewnego Bonaw: S. słuchaiąc tylko z wielkim nabożeństwem Mszy S. á sam celebrować niechcąc, nie dla niedostátecznego przygotowánia sie, álbo iákiego nie pokoiu ná sumnieniu, ále z głębokiey pokory sądząc sie niegodnym często celebrować, Pan weyźrawszy ná pokorę iego, posłał Aniołá, ktory wźiąwszy Kápłánowi celebruiącemu część Konsekrowáney Hostyi podał do ust iego. Iáko gdy Bonáwentura S. był bliski śmierći, á czuiąc wonity

prze-

przeszkádzáiące do przyięćia Nayśw: Sákrámentu, kazał sobie do boku na przeciwko Sercá Kommunią Swiętą przyłożyć, ktora záraz do iego przenikneła sercá. Iáko że, (oczym w Brewiarzu Nászym Zak:) *Centesimo & sexagesimo sui obitûs anno, reliqua corporis parte alioquin exesa & corrosa, caput tamen solidum, capillamentum hærens, labia, dentes, & lingva in nullo a vitali statu aut colore demutata reperta.* O tym tedy ták wielkim Swiętym ktorego Bog zá żywotá, y po śmierći wielkiemi wsławił cudámi, powątpiwáć kto może, áby prosił Klemęsá IV. Papieżá o dyspensę ná Bráći Zakonu swego, áby po Rodźicách sukcessya bráć mogli, ktora by ná nich, spadáłá gdy by byli ná Swiećie, ponieważ táka prożbá, y ná nię otrzymána Bulla Papieska, ktora sie poczyna: *Obtentu Divini Nominis &c. Dat: Perusii 2. Idus Febr: Pontificatus anno Primo, alias* Roku 1265. zda sie *relaxare Regulam S. Francisci*, y znośić ślub essencyálny ubostwá. Tenor pomienioney Bulle iest táki.

Clemens Episcopus Servus Servorum Dei.

Dilectis filiis, Magistro, & Fratribus Ordinis Prædicatorum, nec non Ministro Generali Ordi: Fratrũ Minorũ, salutẽ & Apost: benedictionẽ.

OBtentu Divini Nominis, cuius cultui sub Sacræ Vestræ Religionis obseruantia studetis mente devotissima deservire, votis vestris libenter annuimus, & petitiones vestras in his, quæ dignè deposcitis, favorabiliter exaudimus. Ex parte siquidem vestra fuit propositum coram Nobis, quod nonnulli Prælati, Clerici, & Laici in diversis partibus mundi constituti, asserentes vos mundo fore mortuos, nec valentes propriũ possidere, vos occasione huiusmodi a quibuslibet successionib9 excludere molũtur. Quare pro parte vestra fuit nobis humiliter supplicatum, ut ne contingat vos, propter huiusmodi præsumptionẽ talium aliquod incurrere nocumentũ, congruum remediũ adhi-

 bere

bere paternâ diligentia curaremus. Nos itaq; veſtris petitionibus benignius attendentes, auctoritate Apoſtolica declaramus, quod vos in temporalibus bonis, in quibus ſuccederetis in ſæculo exiſtentes, licitè poſsitis ſuccedere, & bonorũ ipſorũ poſſeſsiones apprehendere, ac vendere liberè, bona ipſa, eorumq; pretium in utilitatẽ veſtrã convertere, prout vobis melius videbitur expedire. Vniverſas autẽ interdicti, ſuſpenſionis, & excommunicationis ſententias, quas contra præſentis declarationis tenorem per quẽcunq; fieri contigerit, decernimus irritas, & inanes. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam noſtræ declarationis, ac Conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem &c. Dat. Peruſii 2. Id. Februarii Pontificatus Noſtri Anno primo.

Plumbea per cordulam pendet Bulla, cum Apoſtolorum vultibus & inſcriptione CLEMENS *Papa IV.*

De ſub vel obreptione tey Bulle ſuſpicari nie godźi ſie, iáko rozumieią niektorzy, ponieważ Kośćioł S. nigdy *furtivã & ſubreptitiã legẽ* nie przyznáie, *& in Corpore Iuris Canonici* kłáść niedopuſzcza, iáko tá *in Conſt: Tom:* 1. *Bullarii Magni habetur.* Nád to *Concil: Trid: Seſs:* 22. *de Reform: Cap:* 5. decyduie: *Expreſſas preces ſubreptionis vel obreptionis vitio non ſubiacere.* Gdy tedy Bonáwenturá S. *initis & unitis conſiliis* rázem z Mágiſtrem Generałem Prześw: Zákonu Káznod: prośił o tę Bullę Papieżá ná Bráći *ſuarum ſanctitate atq; ſapientia florentiũ Religionum*, y oni nie mniey świątobliwośćią y mądrośćią záleceni ſámi bywſzy, trzymáć ſie nie godźi áby nie dáli *ſupplicationis ſuæ cauſas legitimas* á zátym *erroneum eſſet* twierdźić, *diſpenſationes eſſe noſtri ſæculi teporem* ktore *ortæ ſunt a tàm urgentibus cauſis*, że prævaluerũt in animo ſámego S. Bonáwentury.

Przyczyny modyfikowanego od Stolice Apoſtolſkiey w

Zako-

Zakonie S. Fráńćiſzká w poſpolitośći uboſtwá, námienia R. P. Fráné: Gonzága Exgener. Obſerv: de Orig: Seraph: Relig: part: 1. tit: de Cæſarenorum initio mowiąc: *Legitimis quibusdam cauſis noſter Ordo ſub Innoc: 4. Pont: Max: circa annum a Mundi redemptione* 1244. *ab Ordinis verò inſtitutione* 35 *& annuos redditus, & rerum immobilium dominium ac proprietatem in communi tamen ex Pontificia diſpenſatione admiſit.*

Rzetelniey ieſzcze otym Rodericus Obſer: Tom: 1. q. 4. art: 1. mowi: *Licet in primitivis eius temporibus fuerit iſta Religio in altiſsima & arctiſsima paupertate vitam agens, & eius profeſſores huius paupertatis Obſervantiſsimi, habitarent exigua & paupercula Monaſteria, per ſpatium tamen viginti annorum ita fuit per univerſum Orbem propagata, ut Patres iſtius Ordinis intelligerent, ſtatum primitivum non eſſe ſatis commodum ad cultum Divinum, & literarum exercitia, quibus potuiſſent Eccleſiam & animarum ſalutem adiuvare, neq; exiguitatem Monaſteriorum eſſe capacem ad tantorum Fratrum habitationem, neq; arctiſsimam Regulæ paupertatem eſſe ſufficientem ad ipſorum ſuſtentationem; a ſummis Pontificibus diſpenſationem impetrarunt, ut divitias proprias in communi, & in clauſtro viventes poſsidere potuiſſent; & ita Apoſtolico diplomate factum eſt, ut Anno Dñi* 1380. *nulla eſſet domus quæ divitias & prædia non poſsideret.* Tu benignus attendat Lector, że nie dopiero, y że *ex legitimis cauſis*, y że *non aliqua particularia membra* álbo *aliquæ domus particulares* przyięły *Privilegia Apoſtolica*, ále Cały Zakon, y wſzytkie iego Klaſztory.

Suppoſitô tedy, y owſzem habitô pro certo, że Bonáwentura S. z rozumnych y wielkich Stolicy Apoſtolſkiey opiſánych przyczyn, otrzymał, pomienioną Bullę, niegodźi ſie mowić: *S. Bonaventuram per præfatam Bullam, ruinam & detrimentum paupertatis atq; Regularis Obſervantiæ iacturam procuraſſe:*

álbowiem Bulle Papieſkie nietylko Zakonnych ślubow niezno-
ſzą, ále áni nie ruinuią; Może tedy *puritas Regulæ* y Eſſencya
ślubu ubostwá Zakonnego záchować ſie, áczkolwiek Stolicá
Apoſtolſka *rerum & temporum qualitate penſata, ſtatus & con-
ditionis Religioſorum circumſtantiis ponderatis & perpenſis, cum Pro-
feſſoribus eiusdem Regulæ aliter ordinet ac diſponat.* Co ingenuè fa-
tetur Rodericus Obſervantinus Tom: 3. Q. 30. Art: 4. mowiąc:
*Privilegia Conventualium derogarent puritati Regulæ, ſi ſubrepti-
tia eſſent, at non ſunt ſubreptitia, cum in eis cauſa vera talium
indultorum proponatur. Multa ſua ſponte Summi Pontifices illis
conceſſerunt. Vnde his ſtantibus (proſequitur idem) Error eſt di-
cere, eos qui D. Franciſci Regulam iuxta Eccleſiæ interpretationem,
per Summos Pontifices factam obſervant, in ſtatu damnationis eſſe;
Nam ex hoc Eccleſiam errare (quod abſit) ſequeretur, in his quæ ad
animæ ſalutem ſpectant. Immo dicebat Navarrus, quod mallet eſſe
Conventualis, Servando Regulam B. Franciſci relaxatam Apoſtolica
auctoritate, quàm Frater de Obſervantia, non ſervando illam inte-
gram, quam integram vovent Obſervantes, iuxta declarationem
Nicolai III. & Concil: Vienen: Ex quibus infertur, cum præfatis Cō-
vētualibus, eſſe a Sede Apoſtol: Sāctiſsimè diſpēſatū Hæc Roder: Obſerv.*

Ratio a priori że *Conventuales* mogli *modificari a Sede Apoſt: in
voto paupertatis, ad quod per Regulā* byli *ſtrictè obligati, eſt:* że
Regula S. Franciſci non præfertur authoritati Pontificiæ, ále raczey
ſubditur. Przez ápprobácya álbowiem Papieſką, wſzytkie Zá-
konow Reguły moc y żyćie máią, *tantum & tàm diu vivunt,
quantū & quàm diu Pontifex eis vitā influit & inſpirat:* iáko nas
tego práwo apertè uczy in cap: *Religionum* de Relig: Dom: lib: 6.
& in Clem: cap: *Regulares* de ſuppl: negl: Præl: y wſzyſcy ſą *ipsō
factō excommunitati* nowych Reguł *inventores* ieżeli od Stolice
Apoſtolſkiey nie ſą potwierdzone, *per Extravag: Ioannis* 22 kto-

ra ſie

ra ſie poczyna *Sancta Romana* ktorą cytuie *Panorm: in Cap: finali de Relig: Dom:* Iáko tedy Papież z ſłuſzney przyczyny káżdego Zakonu Regułę, *prout peculiaris Sodalitii norma vivẽdi eſt*, może *reprobare & annullare*, ták bárdźiey ieſzcze *infirmare, temperare & modificare* w iego mocy ieſt. Cokolwiek bowiem praw ludzkich ieſt, y poſtánowienia w ſtanách duchownych do żyćia Zakonnego ná Swiećie, że od ludźi ſą, przez Naywyżſzego Kośćioła Rektorá, *licite & innoxiè pro cauſis perſonis, locis & temporibus diſpenſari, mitigari & caſſari* mogą. Z kąd Bernard S. mowi: *Non cuilibet hominum mutare fas eſt Regulas Sanctorum Baſilii Auguſtini (adde Franciſci) aliosq; authenticos Canones, ſed ſolis diſpenſatoribus Myſteriorum Dei.*

Pomniąc S. Bonáw: ná owo: Eccles: 5. *Multo melius eſt non vovere, quàm poſt votũ promiſſa non reddere*: ná owo: Eccli: 3. *Altiora te ne quæſieris*: y ná owo Pſal: 19. *Ipſi obligati ſunt & ceciderunt, nos autem ſurreximus & erecti ſumus*. y ná owo Pſal 12. *Declinantes autem in obligationes, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem* wzdrygáiąc ſie áby Bráćia iego obligowáni ná ścisłą obſerwáncyą uboſtwá, nie byli *ſolo nomine Obſervantes*, ſupplikował o pomienioną Dyſpenſę *ex cauſis legitimis*, y ták Bráći ſwoich, iáko y inni przed nim *Superiores, acceptantes Privilegia Apoſtolica tutas reddiderunt conſcientias.* Tę iſtotną rácyą czytąm w Prefácyi ad Bullam Pii 4. ktorą przywodźi. Flavius Cherubinus in Compen: Bullar: poczynáiąca ſie *Sedis Apoſtolicæ.* W te ſłowá: *Nos interim Summorum Pontificum declarationem uſumq; bonorum eius poſt Patres noſtros qui Eccleſiam illuſtrarunt ſecuti ſumus, tutius eſſe arbitrantes piam Eccleſiæ declarationem amplecti, quàm omnimodam Regulæ completionem cum periculo profiteri &c.* Roſtropne o tym zdánie ſwoie Suarez Tom: 4. de Relig: lib: 2. de variet: Religionum Cap: 8. w

te ſło-

te słowá wyráźił: *Qui doctè ſentiunt, ſatius iudicant ad Romanorũ Pontificũ declarationes, vitam vivere Regularẽ, quàm inſtabiles vagi cerebri intellectiones, nova quotidie machinari diſciplinæ rudimenta.*

Zaſługi wielkiey ná ścisłe uboſtwo profeſſya ieſt, ále ſámo nic nie mieć nie pomaga: trzebá do niego pokory. Zkąd Grzeg: S. 6. Moral: Cap: 14. mowi: *Solus ille pauper eſt, qui apud ſemetipſum elatus non eſt, & minùs inops eſt, qui veſtem non habet, quàm qui humilitatem.* Zá nic ieſt gdy kto ubogim odźieniem *exterius vileſcit*, á wynioſłością *interius tumeſcit*. Cále nie pomoże nikomu cáłym ſercem, iák naywiękſze oddalić od ſiebie doſtátki, ieżeli w ſercu ſwoim duśi ſkryćie *loculos propriæ voluntatis*. Właśnie tu ad propoſitum S. Hieronim Epiſt: ad Oceanum piſze: *Plus eſt animum depoſuiſſe, quàm cultum, difficiliꝰ arrogãtiâ quàm auró caremꝰ & gẽmis his enim abiectis, interim glorioſis tumemus ſordibus, & vendibilem paupertatem populari auræ offerimus. Vilis tunica contemptum ſæculi probat, ita duntaxat ne animus tumeat, ne morum habitus ſermoꝝ, diſſentiat.* Zdobi prawda Zákonnego Człowieká ścisłe uboſtwo, gdy z nim ieſt oraz rodzona uboſtwá śioſtrá głęboka pokorá. Záś nie ſzkodźi mieſzkáć w Klaſztorách wſpániáłych, w Cellách obſzernych, ále ná duſzy zábiia, tulić ſie w ſzczupłych chátách, w iáſkiniách pychą nádętych. Wielorákie uboſtwo z Chryſoſtomá S. in firm: 3. Ord: part: 4. fol: 120. b. ieſt. *Alia ſimulatoria paupertas eſt, quæ expoliat ſe bonis temporalibus, ſed non ſuperbiâ, vel arrogantiâ. Alia Spiritualis, quæ annexam habet humilitatem & cæleſtium contemplationem.* Diabeł ná tym Swiećie nayuboższy y owſzem według Grzeg: S. Homil: 32. *Nihil autem proprium maligni ſpiritus in hoc Mundo poſsident:* nic właſnego nie ma, nie dlatego iednák dobry. Konkluduie rzecz wſzytkę Auguſtyn S. y ſąm Zakonu Fundator tákiego ktory

ná ubo-

ná ubostwo przyśięga, w te słowá: *Non in solo rerum corporearum nitore atq; pompa, sed etiam in ipsis sordibus luctuosis esse posse iactantiam, & eó periculosiorem, quó sub nomine servitutis Dei decipit, & dolosa Sanctitatis fallit imagine.*

Tych co żyią *secundum mensuram donationis Christi*, toiest, według Professyi swoiey, nie godźi sie poćiągáć ná ścisleysze żyćie, ná ktore nieczynili ślubu, iáko w Klar Klárewáleński Opát, miodopłynny Doktor Bernard S. *Libr: de Præcepto & Dispensatione* o tym mowi: *Solum quippe id a me posse exigi arbitror, quod promisi, si modus est obeditionis, tenor professionis: nec se valeat extendere potestas imperantis, nisi quatenus attigerit votũ profitentis.* Y niżey *Quamobrem quisquis professus, in quovis genere salutiferæ vitæ, nec ultra obedientiæ legem cogendus, nec citra est inhibendus, quàm sui ipsius videtur complecti professio.* Ieszcze ten że S. Oćiec Lib: eod: *Prælati iussio non prætereat terminos professionis. Nec ultra extendi potest, nec contrahi citra. Nihil me Prælatus prohibeat horum quæ promisi, nec plus exigat quàm promisi, vota mea nec augeat sine mea voluntate, nec minuat sine certa necessitate. Ex pacto professionis subditum & Prælatum necessitate utrũq; teneri, fieriq; duos per unius sponsionem alterutrum debitores, fidelis curæ unum, alterum humilis obedientiæ. Quidnam igitur iam voluntati relinquitur. Vbi & Prælatus debiti necessitate tenetur.*

Káżdy pro gratia vocationis według Stanu swego winien Bogu nieskończone dźięki. Vboższy iednák dostátnieyszego postponowáć áni sądźić nie ma, ále ráczey śiebie sądźić y śiebie pogardzáć powinien według preskrypcyi S. O. Fránć: w Reg: Rożd: 3. gdźie ták mowi. *Quos moneo & exhortor, ne despiciant, neq; iudicent homines, quos viderint mollibus vestimentis & coloratis indutos, uti cibis & potibus delicatis, sed magis unusquisq; iudicet, & despiciat semetipsum.* Lecz iż kto powiedźieć może,

że to

że to tylko regulatur do Synow S. Fráncíſzká reſpectu świeckich, otoſz pomieniony Bernard S. Apologia ad Gulielmum Abbatem S. Theodorici ták ad propoſitum noſtrum nápiſał. *Si qui diſtrictius vivere poſſunt, eos qui non poſſunt nec aſpernẽtur nec æmulentur; Eos qui poſſunt ſic mirentur, ac temere non imitẽtur; Sicut enim non licet his qui maius aliquid forte voverunt, ad id quod minus eſt deſcendere, ne apoſtatentur, ſic non omnibus expedit de bonis minoribus ad maiora tranſire ne præcipitentur.* Ten dwoiáki *in ſtricta paupertate potentium & non potentium vivere* rodzai ſam P. Chryſtus ná ſobie żyiąc ná tym Swiećie wyráźił iáko mowi Mikołai 3. Pap: w Bulli ſwoiey ktora ſie poczyna: *Exiit qui ſeminat* w te ſłowá: *Sic ipſe Chriſtus cuius perfecta ſunt opera in ſuis actibus viam perfectionis exercuit, quod interdũ infirmorum imperfectionibꝰ condeſcẽdens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorũ infirmas ſemitas non damnaret --- Egit namq; Chriſtus & docuit opera perfectionis, egit etiam infirma, ſicut in fuga patet & loculis; ſed utrumq; perfecte perfectus exiſtens, ut perfectis & imperfectis ſe viam ſalutis oſtenderet, qui utroſq; ſalvare venerat, qui tandem mori voluit pro utrisq;.*

Seráficki Doktor Bonawent: S. przyczynę dáie otrzymánego od ſiebie pomienionego Indultu in Expoſ: Reg: in Cap: 4. mowiąc: *Habuit Chriſtus loculos pro aliis infirmis & imperfectis qui habent loculos pro ſeipſis: qui etſi ſint perfecti reſpectu habentiũ propria, vel multa et magna: cum ipſi habeãt pauca, ſunt tamẽ imperfecti in hoc, reſpectu illorum, qui nihil habent penitùs in hoc mundo. Quia nihil habentes, penitus ſunt in ſummo gradu in hac parte, ut eſt poſſibile ſtatui humano, a mundi periculis et illecebris abſoluti. Vnde Hugo ſuper Pſal: 10. dicit: Habebat Ieſus loculos conformans ſe imperfectis. Chriſtus in numero imperfectorũ inveniri voluit, ne præſumerent non accipientes, et confunderẽtur accipiẽtes. Et ſuper illud Pſal.*

miſtæ

miſtæ producẽs fænum iumentis dicit Auguſtinꝰ: *Habuit Dominus loculos, et dictũ eſt de quibusdã fæminis Religioſis, quod miniſtrabãt eidem de ſubſtantia ſua. Futurus erat Paulus nihil tale aliquãdo requirens: ſed quia multi infirmi iſta quæſituri erant, magis infirmorũ perſonam ſuſcepit Dominus, ergo ſublimius Paulus? nequaquã, imò ſublimius Chriſtus, quia miſericordius. Cum enim videret Paulũ iſta non quæſiturũ, et prævidit ne damnaret quæſiturũ, et præbuit exemplum infirmo.* Hæc Auguſt: *Quod autem dicit, quod prævidit Paulum non iſta quæſiturum, intelligendum eſt aliquando, & non ſemper aliquando enim accepit, aliquando non.* Hæc ex S. Bonavent:

Do tego należy co Tomaſz S. Doktor Anielſki 2. 2. Q. 199. *Art:* 6. & 8. *piſze:* Perfectionẽ Religionis atq; excellentiã, non eſſe attendendã ſecundũ ſolam arctitudinẽ & rigorẽ, ſed primò & principaliter propter finem ad quem omnes Religiones ordinantur, qui eſt perfectus amor Dei & proximi nempe charitas, quæ eſt finis & vinculũ perfectionis. Alias ſequeretur quod Ioannes Baptiſta, & eius diſcipuli, qui arctiorẽ atq; aſperiorẽ egerunt vitam, quàm Chriſtus Dominus (quod patet ex ſcriptura & Evangelio Luc: 7. *Venit Ioannes Baptiſta neq; manducans panem, neq; bibens vinũ &c. Venit filius hominis manducãs & bibẽs &c.*) fuiſſent perfectioris ſtatus, quam ipſe Dominus Iesus, quod nullus ſanæ mentis affirmare poteſt, quia auſteritas, non eſt finis perfectionis, nec mediũ neceſſariũ, *ut Cap: ſtatuimus Lopes lib: 9. gloſſ: 3. t. 7. pag:* 1. Sed duntaxat inſtrumentũ perfectionis, & inter alia minimũ. Inſtrumentũ autẽ non per ſe quæritur, ſed propter finẽ. Ani ktory Zakõ iák nayśćiśleyſzey Obſerwancyi uboſtwá, ieſt doſkonálſzy, quàm fuerit Eccleſia primitiva credentiũ. *Qui habebãt omnia cõmunia, poßeſſiones & ſubſtãtias vẽdebãt, & dividebãt illa omnia prout cuiq; opus erat* Actor: 2.

Potępiona Sedis Apoſt: tanquàm Magiſtræ omnis veritatis

inerrabili iudicio, to ieſt auctoritate Ioannis XXII. in Extravag: ktora ſie poczyna: *Cum inter &c.* ową Sentencya ktora náuczá-lá: *Quod Chriſtus & Apoſtoli eius non habuerunt quidquã in particulari, aut in cõmuni, nec in rebus quibus utebãtur, niſi ſimplicẽ uſum facti.* Zkąd *talia pertinaciter aſſerentes ut hæretici combuſti fuere prout refert Direct: Inquis:* Q. 17. & 18. Nád to pomieniony Papież in ſua Extrávag: ktorey początek: *Quia quorundam de Verb: Signif:* ták decyduie. *Vita Evangelica quam Chriſtus & Apoſtoli tenuerunt, habere in cõmuni aliqua non excludit, cum ſine proprio vivere non exigat, quod ſic vivẽtes nihil habeãt in communi.* W drugiey tákże Extravag: ktora ſie poczyna: *Ad Conditorẽ &c.* tenże Papież konkluduie w te ſłowá toſz ſámo: *Expropriationẽ tàm in particulari, quàm in cõmuni, dum ſolicitudinem temporaliũ acquirendorũ vel conſervandorũ non amputat, ad perfectionẽ valet conferre nihil. Cum charitatẽ non augeat. Nec poſt huiusmodi expropriationẽ ſic vivẽtes minus ſoliciti debẽt dici, quam Religioſi alii mẽdicãtes habẽtes aliqua in cõmuni, nec ob id, iſtis, pauperiores nũncupari.*

Ieſzcze nád to pomieniony Ian XXII. Papież párágon czyniący między Prześw: Zákonem Prædicatorũ & Minorũ, Ordines coætaneos, ktore rázem auctoritáte Apoſtolica cæperũt poſsidere bona in cõmuni, mowi in ſua Extravag: quæ incipit: *Quia quorundam &c.* w te ſłowá: *Nec hoc ſcilicet in cõmuni, & quoad proprietatẽ aliqua habere derogat, iuxta dictum Gregorii IX. prædicti, altiſsimæ paupertati, qui in quadã ſua Decretali dicit expreſsè. Fratres Prædicatores & Minores in altiſsima paupertate, Chriſto pauperi famulari: & tamen conſtat ipſos Prædicatores habere in cõmuni, etiam quoad proprietatẽ aliqua, quod eorũ Regulæ & ſtatui non repugnat. Hoc etiã Alexander prædeceſſor noſter ... expreſsè dicit, Prædicatores Chriſtum pauperẽ imitari, ipſosq; perfectionẽ Evangelicã amplexari, & in ſtatu exiſtere perfectorũ quodq; ipſorũ Religionis*

gionis obſervantia, perfectionis Evangelicæ tenet formam: & tamen conſtat ipſos habere poſſe, etiam quoad proprietatẽ aliqua iuxta eorũ Regulã in cõmuni. Zkąd deducitur że Privilegia Apoſtolica conceſsione bonorũ in cõmuni non minuũt eſsẽtiã Status & Regulæ.

Więc káżdy niech zważy iák ſie myli, gdy mowi: *Quod Privilegia Apoſtolica Privilegiatos & Regulã relaxent.* Nam Summi Pontifices ſunt conſervatores & promotores puri Regularium ſtatus, ſubſtãtialiter in tribus ſolẽnibus conſiſtẽtis votis: Quare omnia Privilegia Apoſtolica redditus & bona temporalia Religioſis in cõmuni permittentia, ut fecit etiam *Concil: Trident: Seſſ: 25. Cap: 3.* pro Omnib9 Religioſis (exceptis Domib9 Capucinorum, & eorum qui de Obſervãtia vocantur) non ſunt contra paupertatẽ & puritatẽ Regularũ omniũ Ordinũ in communi bona ſtabilia poſsidentiũ. Non enim poteſt eſſe contra Regulam, quod Sedes Apoſtolica determinat eſſe ſecundũ Regulã. Sedis enim Apoſtolicæ eſt, quascunq; Regulas approbare, declarare, interpretari, & temperare. Nec licet ſentire & dicere contra id, quod ſentit & determinat S. Mater Eccleſia, quæ auctoritatem Regulis tribuit, ſed non eis alligatur. Ita Regulis auctoritate præſtat, ut ſeipſam illis non ſubiiciat. Regulæ namq; ita aliquid conſtituunt, ut interpretationis & modificationis S. Eccleſiæ auctoritatem non tollant, ſed reſervent. Quæcunq; ergo in Regula S. Franciſci definiuntur ſervanda, intelliguntur neceſsariô debere ſervari, niſi auctoritas S. Eccleſiæ aliter ſtatuerit, permutaverit, indulſerit, vel permiſerit. Cum ergo Privilegia Apoſtolica, bona ſtabilia & redditus annuos permittentia, Communitati conceſſa fuerint, nihil per ea, contra Regulam, & eius puritatem ſubſtantialem ab Apoſtolica Sede conceſſum, cenſendum eſt extitiſſe. Redditus enim annui, & bona in communi, non evacuãt Eſſentiã Regulæ,

in paupertate Religioſa, ut pat: ex hic dictis in Omnibus Religionibus bona in communi *Ex cit: Conc: Trid:* poſsidentibus. Nec ſtatum earum maculant, vel in eſſentialibus diminuunt. Nec quiſquã ſanæ mẽtis dicere poteſt: *Huiusmodi Privilegia diſpenſativa eſse ſimpliciter relaxativa*; quia relaxatio indicat illicitũ uſum ex privata indulgẽtia ſibi permiſsũ, quod non poteſt dici de Privilegiis Apoſtolicis, quæ non relaxant licentia privata, ſed temperando auctoritate Apoſtolica; debitum conſervant Regularium ſtatum & Conſcientiarum ſecuritati rationabiliter præcavent & provident: ne declinantes in obligationes adducantur cum operantibus iniquitatem, & ne dicatur eis, ipſi obligati ſunt & ceciderunt.

Gdy tedy Bonawenturá S. prośił Klemensá IV. Papieżá ó przerzeczoną Bullę, ma wiedźieć *Benignus Lector* że to dla tego uczynił, że uważał: Quod tutior ſit in humili & inferiori per accidens ſtatu collocatio, quàm ſublimis in alto gradu periclitatio. Primi namq; Angeli in Cælo prope Deum, & Primi noſtri Parentis in paradiſo, cum innocentia originali ſublimis fuit collocatio, ſed eo pernicioſiori caſu corruerunt, quo altiori ſtatu exciderunt. Non Iudæ Apoſtolatus, non oſculum, non ſublimior attactus oris Chriſti, non ipſum Corpus Chriſti quidquam profuit, ſed eò fædius periit, quò ſublimius id quod erat deſervit. Dlatego valde reflexè Alexander IV. in ſuis Conſt: pro Min: Conv: anno 1500. Interamnæ editis in Cap: 6. Reg: fol: 101. dicebat. *Sanius & conſultius eſt, in his quæ a iure poſitivo ortum habent, benignioribus Regulæ interpretationibus tollerare, & quando opus eßet diſpenſare, quàm tot millia Fratrum (qui forſan aliter quàm faciant, ſe vovißе non intendunt) perditioni manifeſtæ exponere, & animos eorum odioſis, ac arctis Conſtitutionibus exaſperare, præſertim cum id iudicio omnium videatur im-*

poſsi

posſibile, non quia fieri absolutè nequeat, sed quia inspecta natura hominum, iam corrupta, malis dispositionibus, nunquam fieret, vel cum ingenti difficultate ac Prælatorum periculo fieret. Idem in Cap: 12. fol: 216. inquit: *Maluimus enim paululum de re nostra præsumere, quàm tantam fratrum multitudinẽ (sicut sæpe diximus) damnationi exponere.*

De securitate Conscientiæ Minorum Conventualium iuxta Privilegia Apostolica viventium (& non laxius) nemo ambigere potest. Albowiem Viennæ in Gallia Narbonensi było Concilium Generale, ná ktorym sam zásiadał Klemens V. Papież. Ná nim sess. 3. Exposita fuit S. Francisci Fratrum Minorum Regula, & variæ circa illam elucidatæ quæstiones, præsertim circa strictam FF. Mino: Paupertatem, eorumq; circa res usuales vel dominium vel simplicem usum, habenturq; in Clementinis de Verborum significatione. Tandem *Patrum Suffragiis in secreto Consistorio S. Synodus modum vivendi Communitatis secundum Privilegia Apostolica declaravit esse licitum, & sufficientem ad veram Regulæ S. Francisci Observantiam* Hunc eundem modum Alexander IV. Pius IV. & Vrbá. VIII. per suas seorsivas Constitutiones confirmarunt.

Pomieniony Naywyższy Kościołá S. Pásterz Vrban VIII. w Konstytucyi swoiey ktora sie poczyna, *Militantis Ecclesiæ &c.* Reguły S. Fráncíszká Declarationes dla Bráći Mnieyszych Conventuales názwánych wydał, y swoim Imieniem uczćił *Constitutiones Vrbanas* názwáwszy, według ktorych żyiących ktoby śmiał *verbò, aut scripto lacessere*, to tákiego *diris devovet & anathematizat* in Cap. 1. Reg. tit. 2. n. 2. mowiąc: *Ad eorum verò temeritatem coercendam, qui dicteriis, captiosisq; verbis Ordinem insequentes, Regulæ transgressores Conventuales vocant; quod non ad literam sine glossa, sed ad præscriptum Privile-*

vilegiorum, Apoſtolicarumve Declarationum S. Franciſci inſtitutum obſervent: Monemus omnes & ſingulos, quod quisquis ſeu dictis, ſeu ſcriptis, Fratres Min: Conv: iuxta has Conſt: viventes non eſſe veros Regulæ S. Franc. Obſervatores auſus fuerit quoquo modo aſſerere, mox Apoſt: ſedis excommunicationē ſeſe incurrere ſciat. Przydał przytym tenże Oćiec S. *loco cit.* n. 3. że te lego Konſtitucye, nie obćináią Reguły S. Fánć. nieznoſzą, ále tylko temperuią táką rácyą dáiąc: *Cum enim neminem adſtringere poſſit S. Franc. Regula, niſi quia à Summis Pontif. & Apoſt. ſede approbata, confirmata & recepta, hanc ob rem ipſius Sanctiſſimæ Sedis arbitrio eſt, eam pro tempore ſic declarare, mitigare, interpretari, & quod Fratres ſic declaratam firmiter & fideliter Obſervantes, veri filii ſint. & S. Franc. Sequaces, eiuſq; Sanctiſſimæ Regulæ profeſſores & ſervatores ſtatuere. Quare contra Conſtitutiones & declarationes huiuſmodi quidpiam attentare, ſive præſumere, unuſquiſq; facile intelliget, quàm temerarium ſit.*

Hæc ad benignum Lectorem, intra modeſtiæ limites, ac Religioſæ Charitatis leges dicta eſſe volo, nec aliam ob cauſam, quàm ut (utor verbis S. Auguſtini) *Quæratur veritas, ſed regnet Charitas* Vale.

Cen-

Censuræ Theologorum Ordinis.

EX Commissione A. R. P. Gabrielis Welisewic Sac: Th: Doct: Ministri Provincialis ac Commissarii Generalis Provinciæ Min: S. Francisci Conventualium Opus intitulatum Relacya o Wielkiey Swiątnicy Asyskiey &c. ab A. R. P. Ludovico Elbing Sac: Th- Doct: Patre Provinciæ ac Custode Crac: ex Authoribus fide dignis collectum, cum magna animi Voluptate perlegi: quod cum nihil fidei Orthodoxæ, ac bonis moribus contrarium contineat, imò Seraphicæ Religioni, utilitati Fidelium, ac devotis Religionis Nostræ Clientibus valdè utile cumperi, proinde tàm Magnificum ac venustissimum fastigium, (in quo sacer thesaurus Regis Altissimi Bulla insignitus, Glorioſum Scil. Corpus Seraphici P. N. S. Francisci devotissimè conservatur) in Vmbria situm, ne tenebris obruatur, luce publica per Typum donetur. Dat. Craçoviæ in Conv: S. Francisci Anno Dñi. 1726. die 12. Octobris.

Fr. Petrus Ofierzynski
P. Prov: Guard. Conv.
mp.

 Ego

EGo infra scriptus ex Commissione A. R. P. Gabrielis Welisewic Ord: Min: Conv. Provinciæ Poloniæ Ministri Provincialis ac Commissarii Generalis Librum cui Titulus RELACYA o Wielkiey Swiątnicy Asyskiey &c. &c. ab A. R. P. Ludovico Elbing Sac: Th: Doct: Patre Provinciæ Custode Cracovienſi Eiusdem Ordinis summo elaboratum conatu, vidi, legi, attenteq; perlegi: & cum nihil alienum à Fide Orthodoxa, Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, à bonisq; moribus invenerim: imò omnia Gloriæ DEI, Honori Sancti Patris Francisci, ac aliorum Sanctorum, utilitati Seraphicæ Religionis, Ædificationi Populi, Amicorum Benefactorumve consolationi consona & conformia: Ideoq; Eundem luci publicæ extradere posse censeo & affirmo. Dat: Cracoviæ ad S. Franciscum die 15. Octobris Ano Domini 1726.

Fr. Paulus Gaworski Sacræ Th: Doct: Pater Provinciæ & Custos Lublinenſis mp,

Facul-

Facultas A. R. P. Miniſtri Provincialis.

LIber cui titulus RELACYA o Wielkiey Swiatnicy Aſsyſkiey &c. Opera & Studio Admodum Reverendi Patris Magiſtri Ludovici ELBING Exprovincialis, Cuſtodis Cracovienſis ad ſolatium Franciſcanæ Religionis, & utilitatem CHRISTI Fidelium pulcherrima methodo concinnatus, & à Theologis Provinciæ Noſtræ quibus id commiſimus recognitus, ut publicam lucem videat, Typisq; mandetur, Facultatem concedimus, ſi iis ad quos ſpectat ita videbitur. Datum in Conventu Noſtro Radomſcenſi die 30. Octobris Anno Domini 1726

Fr. Gabriel Weliſewic Miniſter Provincialis & Commiſſarius Generalis.

L. S.

Fr. Joſephus Nidecki Secreta: & Aſſiſtens Provinciæ. mp.

AP.

APPROBATIO CENSORIS *Librorum Ordinarii.*

OPus cui Titulus RELACYA o Wielkiey Swiatnicy &c. ab Admodum Reńdo: ac eximio Patre Magi: Ludovico ELBING S. Th: Doctore, Provinciæ ac Conventus Cracouienſis Patre Cuſtode Crac; Viro æquè Religioſiſsimo ac Eruditiſsimo diligenter & attentè legi; & cum in eo nihil Orthodoxæ Fidei aut bonis moribus diſſonum repererim, imò omnia ad Honorē DEI in Sanctis Suis, præſertim Seraphico FRANCISCO mirabilis tendentia aduerterim, ideo ut imprimi & in lucem publicam prodire poſsit, do Facultatem. Datum Cracoviæ in Collegio Maiori. Anno Domini 1726, die 2. Decembris.

M. MARTINVS WALESZYNSKI S. Th. DOCTOR & Profeſſor S. Floriani ad Cracoviam Scarbimirienſis & S. Michaelis in arce Crac: Cuſtos, Cancellarius Lancicienſis, Montis S. Georgii in Scepuſio & Pramycovienſis Præpoſitus Studii Generalis Vniverſitatis Crac: Procancellarius Librorū per Diœceſim Crac: Ordinarius Cenſor. mp.

RELA-

RELACYA
O
Wielkiey Swiątnicy álbo Bázylice Assyskiey &c.

I. AKolwiek Swiątobliwość Seráficznego Oycá, y Pátryárchy nászego FRANCISZKA S. niepotrzebuie zábieráć estymácyi swoiey z pompy czći powierzchowney, ktora uszánowána iest w Assyskiey Bázylice, áni dewocya wiernych ku ták wielce od BOGA uraczonemu Swiętemu nie ma potrzeby większych pobudek, ponieważ tám iest codźienny konkurs Pielgrzymow, y wszelkiey kondycyi ludźi, zostáwuiących znáki swoiey pobożnośći Chrześćiáńskiey nád Swiętym Grobem; lż iednák wiele Osob Swieckich dla duchowney konsolácyi, osobliwie wielka część Zakonnikow nászych. Ktorym sie nie tráfi być u S. Oycá swego Grobu, prágnie mieć rzetelną o tey Swiątnicy Zakonney wiádomość, dla tego pobożnym dogadzáiąc chęćiom, lubo krotką, ále wierną, o niey zebráć y wydáć umyślilem Legendę, referuiąc, co pomienioni Autorowie o niey, iáko támeczni *Patriotæ*, wyrażáią y piszą.

Przyczyná tey Relácyi do druku podánia.

Mieyſce ná ktorym Swiatnicá Aſſyſka nie ieſt bez táiemnice;

2. A naprzod nie ieſt bez táiemnice mieyſce, ná ktorym ták wſpániała wyſtawiona Swiątnicá; álbowiem Wielki Oćiec pokornych Fráncíſzek S. prośiwſzy Brátá Eliaſzá ná ten czás Generałá Zakonu, áby był pochowány w Oyczyźnie ſwoiey ná naypodleyſzym, to ieſt pod ſzubienicą mieyſcu, wyráźił, iż iáko reprezentował całym żyćiem ſwoim Chryſtuſá, z kąd y Obraz iego ná ſobie nośił, ták go chćiał náśládować, nie tylko národzeniem ſwoim, w podłey ſtáience, ále też, ieżeli nie śmierćią *inter ſceleratos reputatum*, tedy pogrzebieniem ná mieyſcu złoczyńcow.

Gdźie y kiedy umárł Fráncíſzek S.

3. Vmárł Fráncíſzek S. w Celce ubożiuchney przy kośćiołku Pánny MARYI Anielſkiey *Portiuncula* názwánym. Roku 1226. Dniá 4. Pázdźierniká, w ſobotę w wieczor. Roku żyćia ſwego 45. á w Niedźielę w kośćiele S. Ierzego Aſſyſkim, gdźie chłopięćiem będąc Grámmátyki uczył ſie, pochowány ieſt, ná ktory pogrzeb, álbo raczey złożenie Ciáłá, Páni Iákobá Rzymiánká z Niebá nápomniona, ieżeli chceſz żywo záſtáć Fráncíſzká iedź prętko; ziáchałá, przywioſzſzy z ſobą śliczną białą ſzátę, w ktorą Ciáło Fráncíſzká S. ubrałá, y kobierzec iedwabny w złote kwiáty robiony, w ktory go obwinęłá, y w trunnę Cyprysową włożyłá. Chowáią do tychczas w *Sacrarium* Aſſyſkim tę ſzátę, y ten kobierzec nienáruſzone.

Grzegorzowi 9. Papiezowi Duchem Prorockim, że miał bydź Papiezem zápowiedźiał Fráncíſzek S. y że

4. Był ná tenczás Naywyſzſzym Kośćiołá S. Páſterzem, Grzegorz 9. Papież, naypierwſzy Zakonu Brátći Mnieyſzych Kárdynałem będąc Protektor; Temu Fráncíſzek S. gdy raz z nim z Bononii ná Puſtynią Kámedulſką do Hetrurii iáchał duchem prorockim zápowiedźiał godność Papieſką, y Zakonowi ſwemu zá Oycá

obrał

obrał, iákosz nie záwiodł sie ná nim Francíszek S. álbowiem Papieżem zostawszy, y Francíszkowi S. do śmierći wielce był przyiázny, y po śmierći Fráncíszká S. Zakonowi iego wielce przychylny, z kąd sam Osobą swoią ná piąći Kápitułách Generálskich prezydował, y wiele łask, y dobrodźieystw Zákonowi świádczył. go zá Oycá Zakonu obrał.

5. Záraz po ześćiu z Swiátá tego záczął BOG wielkiemi, y ná rożnych mieyscách sławić Fráncíszká S. Cudámi, z kąd przerzeczony Papież, áczkolwiek sam wielkiey Swiątobliwośći iego nie raz doświádczył, iednák áby należyty Kánonizácyi Proceder záchował, wszytkim Biskupom Vmbryi po Dyecezyách swoich o Cudách Fráncíszká S. inkwizycye czynić rozkazał: ktore, po roku od śmierći Sługi Bożego skończone, Papież ná uwagę y rozsądek Kárdynałom podał. Niektorzy z Purpuratow Rzymskich tákiemu śpieszeniu sie przećiwni byli, inni, ktorzy dobrze ználi Fráncíszká, y Swięte w Ciele iego widźieli Blizny, áby był Kánonizowány instáncye wnośili. W tym wzbudźił BOG chęć we wszytkich widźieć iák nayprędzey Cudowne Fráncíszká Ciáło, ktore Odkupienia znákámi uraczył Chrystus Naywyższszy Papież. Przystáli tedy wszyscy Kárdynali náiedno zdánie, iż mieli dostáteczne Cnot, zasług, dárow, y Cudow Sługi Bożego dowody, dla ktorych w Regestr Swiętych bez wątpienia mogł być wpisány. Zkąd ták prętko Fráncíszek S. Kánonizowány.

6. Powźiawszy Brát Eliasz Generał Zakonu o Dekrećie w Kollegium Kárdynálskim ná Kánonizácyą Fráncíszká S. wiádomość, przyszedł do Papieżá będącego w Mieśćie Włoskim *Reate* názwánym, y pokornie prosił, áby ią iák nayprędzey odprawić raczył; ktorego Papież Grzegorz 9. Papież o wystáwieniu Kośćioła ná złożenie Ciáłá S. Fráncíszká Generałowi mowił.

łáskáwie przyiąwszy, y Kánonizácyą nieodwłoczną przyrzekłszy, o Kościołá wyſtáwieniu w ktorymby Ciało S. złożone było wzmiánkę uczynił. Z kąd Generał *motivum* wźiąwszy Papieżowi powiedźiał, że Fráncíszká S. pytał, gdźieby grob Ciáłu ſwemu obierał: Ná co Fráncíszek: Ieżeli Oycze miłość moię, ktoramem świádczył ći záwſze, wdźięcznością oddáć mi zechceſz, to mnie iáko naywiękſzego grzeſzniká, y z ludźi naypodleyſzego pogrzebieſz zá Miáſtem Aſſyſkim ná págorku piekielnym, gdźie złoczyńcow śmierćią karzą pod ſzubienicą: Záźiwił ſie Papież ták wielkiey pokorze! y ſpytał *Eſtne ad rem ſitus collis huiuſce?* ktoremu odpowiedźiał Generał: Aczkolwiek Oycze Swięty nie bez wielkiego koſztu y prace murować ſie tám może, iezeli iednák Swiątobliwość Wáſzá, Władzą Apoſtolſką to dźieło mnie zleći, y z pobożnośći ſwoiey uboſtwo zárátuie Zakonne, za pomocą Boſką y Kościoł y Klaſztor wyſtáwię tám wſpániały. Ná co Papież Swiątobliwy, nie tylko zezwolił, ále y poſłuſzeńſtwa zaſługą obligował Generałá, áby o mieyſce to, kontrákt imieniem Papieſkim zkim należy uczynił (: chcąc go Papież zápłáćić :) y rzeczy ták dyſponował, żeby záraz po Kánonizácyi, mogł Papież fundámentá benedykować, y pierwſzy kámień ſwoiemi rękámi záłożyć. Ná expenſę fábryczną ſzczodrobliwość ſwoię, y innych Wiernych przyrzekł, ktorych miał y odpuſtem do ták Swiętey ſpráwy záchęćić, á *extunc* ſummę pewną ze ſkárbu ſwego lubo ſzczupłego ná záczęćie wyliczyć. Iák o tym wſzytkim Papieſkie ſłowá wyráźił pomieniony Franciſcus Antonius Cároſi Lib. 1. Tit, 3. *Imò ſubdidit Pontifex, id tibi Apoſtolico injungimus*

Franciſzek S. pod ſzubienicą chować ſie kazał.

Grzegorz 9. Papież do Fabryki Kościołá Aſſyskiego obligował Generałá, y płác ſam chciał zápłáćić.

Mandato, & Sanctæ obedientiæ meritum adiicimus. Vade: Noſtro Nomine cum eis age, ad quos prædicti Collis immediata ſpectat poſſeſsio: Nos fundum ememus, quem ex nunc Religioni concedimus; quàm cito operi manum adhibe, ut cum Nos Canonizationis Solemnia abſolverimus, fundamenta benedicere, primumq; lapidem propriis manibus in eis collocare poſſimus; Opes, Deo dante, non deerunt; dabimus Nos, dabit fidelium pietas, quos Apoſtolicis literis hortabimur, & indulgentiarum beneficio ad eleemosynas erogandas alliciemus. Interim ex noſtro, quamvis tenui Aerario, neceſsariam tanto operi pecuniam ſuppeditabimus.

7. Wziąwſzy od Papieżá *Diploma*, ktore ſie poczyna, *Recolentes &c. ſub data. Reate. 3. Cal. Maii Pontif. Anno 11. Incarnat. 1228.* Generał, do Aſſyza ſie wrocił, y z támecznemi Pánámi o mieyſce Págorká Piekielnego tráktował. Niezdáło ſie wielom, áby Ciáło Fráncíſzká S. Ránámi Chryſtusá Vczczone, ná ták ſromotnym mieyſcu ſpoczywáć miáło. Rádźili raczey, Skarb ten, ták Wielki deponowáć w Mieśćie, upátrzywſzy plac iák nayprzednieyſzy, z kąd kámienice ſwoie, Páłáce, ulice ná to ofiárowáli. Gdy iednák y prożbę oſtátnią S. Fráncíſzká, y potwierdzenie Papieſkie álleguiąc Generał, ſámego Piekielnego domagał ſie Págorká, wſzyſcy kontrowáć niechcący, zgodźili ſie ná iedno, áby ow grunt cáły Stolicy Apoſtolſkiey bez żadney zapłáty dáiąc, dáruiąc oddáli, ktorą dárowiznę imieniem Papieſkim, akceptował Brát Eliaſz Generał Zakonu.

Aſſyzánie ná Kośćioł Fráncíſzká S. Ciáłu co nayprzednieyſze dawáli mieyſce.

8. Rzecz niepodobna, nie tylko trudna, zdáłá ſie wſzytkim, áżeby ná mieyſcu nierownym, ná położeniu przykrym, trudnym, przedźiwnym, ná ktorym kręcenia

Jákie było mieyſcegdźie teraz Kośćioł

y Klaſztor Aſſyski

ſie przerwy, przepáśći, ſkáły były bez liczby, mogłá ſtánąć Fábryká wſpániáła, y trwáła; káżdy (: iák w podobnych bywa okázyách :) dawał ſwoie zdánie, zarzut, y rokowánie. Lecz nieprzełomána Generała impreza, ktory cáłą chęćią, y śiłą Honorowi, y Chwale Oycá S. chćiał ſłużyć, była. Ten przyzwawſzy z kráiow Niemieckich ze wſzytkich w Architektonice biegłych nay-

Architekt ktory Aſſyskiey Fábryki.

biegleyſzego ná ten czás Iákubá Alemáná, y innych z nim wiele, między ktoremi był z dewocyi młody Filip de Campello, ktory potym do Zakonu wſtąpił, y po przerzeczonym Iákubie Fábryki był naznáczony Prefektem, zważywſzy, zmierzywſzy położenie, gdy rożni ſwoie dawáli ábryſy, wſzyſcy ná iednym Iákubá prze-

Kiedy záczęta Fábryká Aſſyska.

ſtáli, y ták Dniá 15. Máiá, Roku 1228 wiele Rzemieśniká Págorek Piekielny okryło, inni kopiąc na fundámentá, inni ſkáły łomiąc, inni dobywáiąc kámieniow, inni rożne gotuiąc máterye. To naybárdźiey w umyśle, y pámięći Generał chował, áby Grob, w ktorym S. Oycá Ciáło złożone być miáło, proſto, iáko mu dał ſłowo, pod ſzubienicą był wyſtáwiony. Obáliwſzy tedy ſzubieniczne drzewá, y źiemię wybrawſzy, ſzeroki, y wielki ználeźli kámień, ktory Págorká ſzerokość od Południá y Zachodu nierownie záymował, á ná przepáśći, y przerwy ſie ſkłániał, zaś od ſzubienice ku Wſchodowi ná dwánaśćie krokow záymował mieyſce, od ktorego potym źiemiá czyniłá rowninę. Pomniąc tedy Generał, że Grob Zbáwićielá Náſzego Nowy w ktorym nikt nie leżał, był z kámieniá wyćięty, miał táką pobożną reflexyą, że z Opátrznośći Boſkiey ow kámień był ználeźiony, áby ták wielą przywileiow Pánu Sługá podobny, miał

Generał wkámieniu Grob

grob

grob podobny. Więc kazał ow kámień od Wſchodu wyćinać nákſztałt kápliczki, tak długo, áżby przyśli ná mieyſce z ktorego ſzubienicá zniešiona. Wiele tygodni ná wyćinániu owey w kámieniu kápliczki ſtrawili biorąc oraz y doły, w ktorych potym założono fundámentá.

Nowy Fráncíſzkowi S. wyćinać kazał.

9. Gdy Eliaſz Generał ták pobożną zábawiał ſie robotą, przybył do Spoletu często miánowány Grzegorz 9. Papież, y w krotce z támtąd ná początku Mieśiącá Czerwca do Aſſyzá przyiechał, udawſzy ſie proſto do náwiedzenia Ciáłá Fráncíſzká wielce od ſiebie ukochanego, gdźie poſpolitą wſzytkich Obywátelow Aſſyſkich o Kánonizácyą Fráncíſzká proſzących odebrawſzy ſupplikę, y obaczywſzy zgodne przyſzłey Fábryki diſpozycye. Dźień 16. Lipcá tegoż ſámego Roku ná Solenną Kánonizácyą publikować rozkazał. Potym do Peruzá gdźie z Fryderykiem Ceſárzem miał wielkie tránſákcye odiáchał, y báwił ſie áż do dniá 15. Lipcá, ktorego do Aſſyzá powrocił z Aſſyſtencyą wielu Kárdynałow, Práłatow, Xiążąt, y Pánow, ktorzy z nim z dewocyi ku Fráncíſzkowi S. ná Kánonizácyą lego ziácháli. Między innemi Kardynáłámi przytomni byli. *Gaufridus de Caſtilione*, *Sinibaldus Fliſcus*, y *Rainaldus de Comitibus Signiæ*, ktorzy potym Papieżámi po ſobie byli, pod Imionámi Celeſtyná 4. Alexándrá 4. Innocentego 4. Ci wſzyſcy iedną Promocyą Roku 1227 w Anagnii w Mieśiącu Grudniá od tegoż Grzegorzá 9. Kárdynałámi poczynieni zoſtáli, ták godni, że mu Naſtępcámi ná Stolicy Piotrá S. byli.

Grzegorz 9. Papież do Aſſyzá przyiáchał, dyſpozycye Fábryki zważył, y dźien Kánonizácyi Fráncíſzká S. náznáczył.

Trzech Kárdynałow ie. dney Promocyi po ſobie Papieżámi byli.

10. Dniá tedy przerzeczonego przy wſzelkiey gotowośći, przy Aſſyſtencyi Purpuratow Rzymſkich, Práłatow, Biſkupá z Duchowieńſtwem Aſſyſkiey Diecezyi, Eliaſzá

aszá Generałá, y Bráći Zakonnych, osobliwie Vczniow, y Towárzyszow S. Fráncíszká, przy Szláchetnieyszych Obywátelách, y niezliczonych ludźi konkurśie, Naywyższy Pásterz w *Pontificalia* przybrány ná wysokim Máiestaćie miał náder poważną przemowę, *Thema* założywszy z Eklezyástyká Páńskiego Rozd 50. *Quasi Stella matutina in medio nebulæ, & quasi Luna plena in diebus suis, & quasi Sol refulgens, sic ille refulsit in templo Dei.* Heroiczne Sługi Bożego Cnoty, wysokie Zasługi, y przedźiwne dáry, ktorych on sam z dawney z nim przyiáźni doświádczył, y doznał, wysławiáiąc, y głosząc: Záś po Papieżu *Octavianus Tit: SS. Sergii & Bacchi* Kardynał Dyákon, z wysokiego ná to zgotowánego mieyscá, Zywot, y Cudá S. Fráncíszká, Apostolską wywiedźione, y wyprobowáne Powagą, recytował: Po nim *Rainerius Cappocius S. Mariæ in Cosmedin.* tákże Dyákon Kárdynał, wieku owego nayslawnieyszy Orator, z Ambony wielce godny, y uczony, ná wysławienie Swiętego powiedźiał pánegiryk, pod czás ktorego Dewotow S. Fráncíszká od nabożeństwá, y rádośći słodkie wydawały sie płácze, ktory gdy skończył, wstał Papież z *Solium* swego, ręce złożywszy; oczy do Niebá podniosszy, nie co sie ná modlitwie wnętrzney, y wzywániu Assystencyi Duchá Przenayświętszego zástánowiwszy, potym tą głośną formulą Swiętym Fráncíszká prekonizował: *Ad laudem, & gloriam Omnipotentis DEI Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & Glorioſæ Virginis Mariæ, ac Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, ad honorem Eccleſiæ Romanæ, Beatiſsimum Patrem Franciſcum, quem Dominus glorificavit in Cælis, venerantes in terris, de Conſilio Fratrum noſtrorum, alio-*

Ná Kánonizácyi S. Oycá Fráncíszká Papież miał perorę.

Octavianus Kárdynał recytował Zywot y Cudá S. Fráncíszká

Rainerius Kárd. ná Kánonizácyi S. Fráncíszká miał Pánegiryk.

Formulá ktora Papież Kánonizował S. Fráncíszká.

aliorumq; Prælatorum in Sanctorum Catalogo decrevimus adnotandum, Festumq; in die ejus obitûs celebrare. Potym Kárdynáli *Te Deum laudamus* záczęli; Po skończonym, Namieśnik Chrystusow, do káplice w ktorey Ciáło S. Fráncíszká było poszedł, gdźie poklęknąwszy modlił sie, Wotá y ofiárę oddał. Trunnę pocáłował, ktorą Kárdynali ná środ Kośćiołá wynieśli, y otworzyli, y widźieć wszytkim dopuścili w cálym, y nienáruszonym Ciele, náder śliczne świeżo krwią płynące Zbáwićielá Znáki. W tym Naywyższszy Kápłan Mszą śpiewał, ná ktorey gdy po kommunii było, Kárdynali nazad odnieśli Swięte z Trunną Ciáło, y iák przed tym było zámknęli, y zápieczętowáli, á Papież Akt Solenny Kánonizácyi Benedykcyą zákończył. Co rocznie, to iest Dniá 16. Lipcá w Bázylice Assyskiey ná pámiątkę Msza Solenna bywa, z Introitem: *Gaudeamus omnes &c. de Cujus Canonizatione &c.*

Kárdynali nieśli Trunnę S. Fráncíszká náKánonizácyi iego.

W Assyzu co rocznie Msza o Kánonizácyi S. Fráncíszká.

11. Pomienioney Kánonizácyi formę, szeroko wyráżili wieku támecznego Pisárze, iáko Thomas de Celano, Abbas Albertus Stadensis, Marianus y Crantius. Iednak Ioannes de Florentia in m. S. náder osobliwą y wielką być mieni z tych przyczyn. 1. z niezwyczáynych Ceremoniy: bo przedtym wszytká Kánonizácyi formá, ná czytániu Zywotá, y Cudow (: kogo kánonizować miáno :) w sekretnym Kárdynałow Konsystorzu, y ná *Diploma* álbo Liśćie Papieskim záwisłá byłá, żadnego appáratu nie czyniono innego. 2. Z wielkiey Papieżá łákáwośći, że raczył sam z Dworem swoim do Assyzá ná Kánonizacyą przyiácháć, ktorą mogł gdźie indźiey odprawić, y że sam miał publiczną o Swiętym przemo-

Náder osobliwa Forma Kánonizácyi S. Fráncíszká iáka niebywałá przedtym.

wę, wyſławiáiąc go z Cnot, y Vczynkow, ktorych ſam nápatrzył ſie żyiąc z Nim w ścíſłey przyiáźni. 3. Z przytomnośći ná Kánonizácyi Ciáłá S. Fráncíſzká, co podobno żadnemu nietráfiło ſie Swiętemu. Ná koniec z wielu świádectw, y okrzyku ludźi, y ſamych Kárdynałow, ktorzy przed dwiemá láty żyiącego ználi, z nim konwerſowáli, y Blizny widźieli. S. Bonáwenturá o Kánonizácyi S. Fráncíſzká to wyráźił. *Veniens Papa perſonaliter ad Civitatem Aſsiſii Anno Dominicæ Incarnationis* 1228 *in Calendis Auguſti die Dominico, cum maximis, quæ longum foret enarrare, Solemniis, B. Patrem Catalogo Sanctorum adſcripſit.* Bulla tey Kánonizácyi, ktora ſie poczyna: *Mira circa nos &c.* dána byłá, potym w Peruzu Dniá 19. Lipcá tegoſz Roku bárdzo godna czytánia. Więc omylił ſie Ciacconus ktory nápiſał, że 4. dniá Pázdźierniká Kánonizowány Fráncíſzek S.

12. Názáiutrz tenże Swięty, y kochąiący wielce Zakonu Papież Grzegorz 9. z wielką Vroczyſtośćią, przy wielkiey Kárdynałow, Biſkupie Aſſyſkim. Práłatow, Cáłym Duchowieńſtwie, Xiążąt Pánow Aſſyſtencyi, y niezráchowánym ludźi okolicznych konkurśie *Pontificaliter* ubrány, Mieyſce cáłe *Collis Inferni* Págorkiem Piekielnym názwáne benedykował, ktore *Præclara antitheſi* śliczną odmiáną *Collem Paradiſi* Págorkiem Ráyſkim názwał. y názywáć kazał. Potym do *Antrum* ná doł ſtąpił, y do Kápliczki z kámieniá wyćioſaney, w ktorey Ciáło S. Fráncíſzká ſpoczywáć miáło udał ſie, y pierwſzy kamień od Siebie benedykowány własnemi założył rękámi, iáko w *Diploma* ſwoim ktore ſie poczyna: *Speravimus hactenus.* dánym ná Láteránie Dniá 16. Czerwcá Biſkupſtwá ſwego Roku

Mieyſce ná ktorym Kośćioł, y Klaſztor Aſſyſki Papież benedykował y miáſto Págorká Piekielnego Ráyskim Págorkiem názwał.

Roku Czwartego wyráźił. Przykładem Papieſkim Kárdynali, Práłaći, Xiążętá, Pánowie, ludźie inni z wielkim Nabożeńſtwem kámienie w fundámentá rzucáli, weſołym BOGV dźięki wykrzykuiąc głoſem. Nád to tenże Papież ná Porfirowym kámieniu złożone od Siebie Swiętemu *Epitaphium* złotemi ozdobne literámi támże wpráwić kazał, álbo raczey wpráwił. to ieſt.

13.

V. S. C. A.

FRANCISCI ROMANI
CELSA HVMILITATE CONSPICVI
CHRISTIANI ORBIS FVLCIMENTI
ECCLESIÆ REPARATORIS
CORPORI NEC VIVENTI, NEC MORTVO
CHRISTI CRVCIFIXI PLAGARVM
CLAVORVMQVE INSIGNIBVS ADMIRANDO
PAPA NOVÆ FÆTVRÆ COLLACHRIMANS
LÆTIFICANS ET EXVLTANS
IVSSV, MANV, MVNIFICENTIA, POSVIT.
ANNO DOMINI MCCXXVIII
XVI. KALENDAS AUGUSTI.

Epitaphium S. Fráńciſzkowi od Grzeg: 9. Papieża złożone.

Liter naypierwſzych czterech Sens ieſt. *Viri, Seraphici, Catholici, Apoſtolici.* Názwał záś Grzegorz 9. Papież Fráncíſzka S. Rzymiáninem, bo Kośćiołowi S. Rzymſkiemu y Stolicy Apoſtolſkiey náder uniżoną, y pokorną ſubiekcyą, y Poſłuſzeńſtwo ślubował: w czym Summę Reguły ſwoiey zámknął mowiąc: *Semper ſubditi, & ſubjecti pedibus S. R. Eccleſiæ, ſtabiles in fide Catholica &c.*

Czemu Fráncíſzek S. Rzymiáninē od Papieżá názwány.

14. Zákończywſzy Oćiec S. Papież Benedykcyi Ceremonie wielką záczętą uważáć począł Fábrykę, y zmiárkowawſzy, że wielkiey tákże potrzebowáłá expenſy, dla tego ſam z Skárbu ſwego niemáłą náznáczył kwotę, y wielu Kośćiołow wákuiących ná Fábrykę, roczne ápplikował dochody, á Generałá upomniał áby ſie nic nieturbował, y nieopuſzczał, wſzelką chęćią, y uśilnośćią przykłádał ſie do Fábryki, ná chwałę Boſką, y Cześć S. Fránćiſzká. Nád to mu zlećił, áby Fábrycznemi dyſponował pieniądzmi, bez wſzelkiey Reguły transgreſſyi.

Ná Fábrykę od Oycá S. Grzegorzá 9. Papieżá dána Summá, y dochody náznáczone.

15. Woli y rozkazowi Papieſkiemu záđoſyć czyniąc Generał, nie bez nárzekánia innych Bráći zelántow uboſtwá nieopuſzczał niczego, co tylko do Magnifiki Fábryki być potrzebnego rozumiał, áni przez to nienáruſzył uboſtwá, iż *Sedi Apoſtolicæ obedientiam, quæ totius Religionis eſt fundamentum, & ſine qua, nulla eſt Religionis virtus, implebat.* Ten tedy pomieniony Eliaſz Generał Zakonu, Máż wielkiey mądrośći, dla ktorey od Seráficznego Oycá ze Wſzytkich Vczniow, y Náśladowcow ſwoich ieſt godny uznány, y wybrány ná Naywyżſzy Zakonu Vrząd, uważáiąc z iedney ſtrony S. Oycá wielką pokorę, z ktorey ſobie ná naypodleyſzym mieyſcu grob wybrał, w czym ſie wſzyſcy zgadzáli Bráćia, á z drugiey ſtrony pomniąc iáko S. Fránćiſzek Siebie ſámego, Regułę, y zdánie ſwoie poddał pod Władzą, y wolą Stolice Apoſtolſkiey, wolał raczey Naywyſzſzego Biſkupá Rzymſkiego, Chryſtuſá Páná ná ziemi Vicesgerentá, wſzytkiemi śiłámi pełnić rozkázy, niżeli proſtoćie Bráći dogadzáć, z kąd nieuſtawał wſpániałośći podźiemney Fabryki przyczyniáć, bo Kápliczkę ſámę z mármuru wyćioſáną zewſząd przednie-

Zelánći Uboſtwá Towárzyſze S. Fráćiſzká, nárzekáli ná wſpániáłą Fábrykę Grobu S. Oycá, ále roztropny Generał wolał raczey Papieżá rozkázy pełnić, niżeli proſtoćie Bráći dogadzáć.

mi,

mi, mármurámi y innemi drogiemi kámieniámi złotem náſádzonemi w drobną koſtkę ozdobił, do ktorey ku Wſchodowi Słońcá przymurował ná dwá Arki Kośćiołá, wyżey y głębiey od pomienioney Kápliczki, ták iż do niey po wſchodách w chodźić potrzebá. Záś mury podźiemnego Kośćiołá kámieniámi rożnemi w gwiażdy, w kwiáty, y inſze figury mozáika śliczną náſádźił. Drzwi dał z boku potężnie żeláznemi opatrzone zamkámi, łáncuchámi, zaporámi.

16. Vwiiał ſie także żywo iák mowią około średniego, y wierzchniego Kośćiołá Generał, álbowiem ná obſzernych fundámentách między ſkáłámi, y przepáśćiámi ſzerokie z kamieni kwádratowych ćioſánych białych, y czerwonych ſporo podnoſzono mury; O czym powźiawſzy wiádomość Papież wielkiemi prerogátywámi przyſzły Kośćioł udárował, ktory przywilei Generałowi z Reátu Miáſtá Włoſkiego dany, Dniá 21. Pázdźierniká, Roku 1228. Biſkupſtwá ſwego Roku Drugiego przyſłał, ktory ſie poczyna: *Recolentes qualiter. &c.* W nim wyráźił Papież, że Kośćioł Aſſyſki, ná gruncie Aſſyzánow Stolicy Apoſtolſkiey dárowánym wyſtáwiony, w własność y Opiekę ſwoię y Sukceſſorow ſwoich przyiął, à od wſzelkiey Iurisdykcyi wolnym uczynił, zá co, trybut ſobie, y Naſtępcom ſwoim ieden funt woſku corocznie dawáć náznáczył, ktory w dźień SS. Piotrá y Páwłá Apoſtołow, imieniem Konwentu Aſſyſkiego Papiezowi záwſze oddáią. Wydał tenże Grzegorz 9. Papież z Láteránu Dniá 22. Kwietniá, Roku 1230. Biſkupſtwá ſwego Roku Czwartego. Drugie *Diploma Conſiſtoriale in forma ampliſsima* poczynáiące ſie: *Is qui Eccleſiam ſuam &c.*

Prerogátiwy, ktoremi Kośćioł Aſſyski od Grzeg. 9. Papieżá nádány.

od Papieżá, y od Kárdynałow trzynaſtu, ktorzy ná ten czás byli w Rzymie przytomni własnemi Pieczęćiámi, y podpiſámi utwierdzone, w ten ſpoſob.

Ego Gregorius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Io. Sabinen. Epiſcopus.
Ego Iacobus Tuſculanus Epiſcopus.

Piekna curioſitas wiedźieć iák ſie podpiſuia rázem Kárdynał. Biſkupi, Kápłáni, y Dyáconi

Po práwey ręce Cardinales Presbyteri podpiſáli ſie.
Ego Thomas tit. S. Sabinæ Presbyter Cardinalis.
Ego Io. tit. S. Praxedis Presbyter Cardinalis.
Ego Barthol. S. Pudętianæ Presb: Card: & Paſtor.
Ego Gutfredus tit. S. --- Presbyter Cardinalis.
Ego Sigebaldus tit. S. Laurętii in Lucina Pres: Car.
Ego Stephanus S. Mariæ Trans Tiberim Pres: Cár.

Po lewey ſtronie Cardinales Diaconi ſą podpiſáni.
Ego Octavianus SS. Sergii & Bacchi Diac. Card.
Ego Rainerius S. Mariæ in Coſmedin Diac. Card.
Ego Romanus S. Angeli Diacons Cardinalis.
Ego Petrus S. Georgii ad Velum aureū Diac: Card.
Ego Rainaldus S. Euſtachii. Diac: Card: ſubſcripſi.

Pieczęći Papieſkiey te ſłowá: *Fac mecum Domine ſignum in bonum.* Pieczęći Kárdynálſkich rożne ich Herby. Wiſi przy tym *Diploma*, ołowiána Cechá ná ſznurze iedwabnym z iedney ſtrony máiąca Twarży SS. Apoſtołow Piotrá, y Páwłá, á z drugiey tákąż inſkrypcyą: *Gregorius Papa IX.* w tym tedy *Diploma* potwierdźił Papież, wſzytkie wyżey pomienione łáſki, y obfitſze przydał. iáko, áby Kośćioł S. Fráncíſzká Aſſyſki był całego Zakonu Bráći Mnieyſzych Głową, y Mátką: áby w nim *in perpetuum* Ciſz Bráćia obrządek Chwały Boſkiey odpráwiáli,

li, áby w nim żaden Klątwy álbo Interdyktu publikować nieśmiał: áby nikt ná wolności lego, y Prerogátywy nie ważył ſie porywáć pod utrátą wſzelkich godności, y odłączenia od Nayświętſzego Ciáłá y krwie Chryſtuſá IEZVSA. Temu záś, ktoryby Kościołowi Aſſyſkiemu Práwá lego, y pokoy záchował, życzy Oćiec S. tenże Papież, Apoſtolſkiego Błogoſłáwieńſtwá, y Chwały wieczney. Tych Przywileiow Oryginały między nayzacnieyſzemi rzeczámi w Konwencie Aſſyſkim chowáią.

Kará ná tego coby iáka violencya czynił Kościołowi Aſſyskiemu.

17. Nie tylko z Kościelną, ále y Klaſztorną pośpieſzał General Fábryką wſzytkim ná podźiwienie. Zá cud mieć trzebá było, z kąd ſie kámieni ták wiele bráło, z ktorych nie tylko kościoły wielkie, ále y klaſztor w obſzerności, y wyſokości do wierzenia ledwie podobny z ćioſánego kámienia. Około tey Fábryki Woyſko tyśiącámi ſie zdáło, ná rożne podźielone ſzeregi, to gory wyćináiących, to wołmi kámienie wożących, to w kwádrat rownáiących, to poleruiących, to mierzących, to przykładáiących, to oddźieláiących, to do kupy łączących, wſzytkich dźiwnym dowćipem, y ſkwápliwością ſwoie dźieło robiących. Dość na tym iż zá dwie lećie cały Kościoł podźiemny ſtánął, á średniego, ieſzcze większa Máchiná ze ſklepieniem Arkámi, y Ołtarzámi ſkończona byłá, ták, że ſie w nim Nabożeńſtwo odpráwiáć mogło Kościoł záś gorny, iuż w cále w murách Mágiſtrálnych podnieśiony był, lubo ieſzcze nieſklepiony. Konwentu tákże większa część gotowa byłá, przerwy, doły, y przepáśći wyrownáne; Dormitarz, niższy, y Refektarz większy (: śmiem rzec com go widźiał ná czteryſtá Oſob wygodny :) y średni ſkończone. Dwie ulice długie

Mnoſtwo ludźi około Fábryki Aſſyskiey robiących.

Ják wiele zá dwie lećie zmurowáno w Aſſyzu?

ná puſ-

ná puſtoráſtá krokow dwoiákich niżſzych y wyżſzych krużgankow od Słońcá, y deſzczá broniących, przed obiemá Kośćiołámi zmurowáne. Słowem táka iuż byłá ná początku Mieśiącá Máiá Roku 1230. Kośćielna y Klaſztorna wyſtáwiona Fábryká, iż ná Swiątki tegoſz Roku w nowym Kośćiele, y w nowym Klaſztorze, Kápitułá Generálſka, y Przenieśienie Ciáłá S. Fráncíſzká odpráwić ſie wygodnie mogły.

18. Ná ták śpieſzna y ſpora trzech Kośćiołow, y Klaſztora rázem ná podźiw wielkiego Fábrykę, Oycá S. Grzeg: 9. Papieżá choyna ſupplementowáłá ręká, ktora więcey dáleko ſzczodrobliwośći świádczyłáby byłá gdyby był iák wiele mogł, bezbożny Fryderyk Wtory Ceſarz, Kośćielnych niewydźierał dochodow. Przykłádem iednák pobożnego Papieżá, Xiążętá, Práłaći, Panowie, y práwie cáłe Chrześćiáńſtwo przykładáło ſie ná Kośćioły, y Klaſztor Fráncíſzkowi Swietemu. Oſobliwie Niemieckie Páńſtwá, w ktorych wſzechmocność Boſka nieźliczone ná Imie S. Fráncíſzká wyrabiáłá Cudá. Miáſto tákże Aſſyſkie niewyſławiona ná ten czás ku Swiętemu iáśniáło pobożnośćia, bo oprocz plácu dárowánego, ná ktorym ták wielka Kośćielna, y Klaſztorna ſtoi Mágnifiká, wſzytkie marmurowe gory z ktorych práwie cáła wychodźiłá máterya, ná tę ofiárowało impreze, pieniędzy choyno według przepomożenia káżdy dodáiąc, á z podleyſzych ludźi z dewocyi y ślubu, nie zá pieniądze, kto co mogł, álbo umiał robiąc.

Ná Fábrykę Aſſys: oprocz Papieżá cáłe práwie przykłádáło ſie Chrześćiáńſtwo, oſobliwie Niemcy.

Aſſyzánow ku S. Fráncíſzkowi pobożność.

19. Ná Kápitułę Generálſka, do Aſſyzá ná Swiątki, y oraz ná Przenieśienie Ciáłá S. Fráncíſzká do nowego Kośćiołá wezwał Generał wſzytkich Prowincyałow:

wprzod

wprzod prośiwszy Papieżá, áby ábo sam tę funkcyą odpráwić raczył, álbo ktorego z Purpuratow Rzymskich ná swym mieyscu posłał, pozwoliwszy Odpustu ták dla Bráći Zákonnych, iáko y ludźi Swieckich ná ten Akt zgromádzonych, ktorych sie niezmiernego konkursu spodźiewał. Iákosz ták było, bo sámych Zakonnikow naszych przechodźiło dwá tyśiącá, á ludźi Swieckich kwotá byłá nieźliczona. Ták iż Szlachtá, y Páństwo (: iáko pisze Marianus :) nápełniwszy Cały Assyz, lud inny w okolicznych wioskách, álbo ná polách pod namiotámi, álbo kupámi pod gołym Niebem spoczywáć musiał.

Ná Przenośiny Ciáłá S. Fráncisk Bráći przeszło 2000 ludźi Swieckich kwotá nieźliczona.

20. Gdy tedy Zakonnicy, y Assyzánie gotowáli sie ná przyięćie Papieżá, ktory sie Generałowi przybyć obiecał, ieźliby go iáka wielka trudność nie zászłá, ász oto dla niezbożnośći Fryderyká Cesárzá pustoszącego włośći Kościelne, y dla wielkich interessow publicznych Papież z Rzymu wyiáchác nie mogąc, przysłał ná mieyscu swoim Nuncyuszow Apostolskich, ktorzy Imieniem Iego Eliaszá Generałá, y innych trzech Przednieyszych Zakonnych Oycow Wikáryuszámi, y Komisarzámi Apostolskiemi deklárowáli ná odprawienie Władzą Naywyższą Przenośin Ciáłá S. Fránciszká, ktorym Nuncyuszowie assystowáć mieli: przez ktorych tenże Oćiec S. Grzegorz 9. przysłał drogie podárunki do Kościołá nowego, iáko to Krzyż złoty, drogiemi ozdobiony perłámi, w ktorym Pártykułę Krzyżá S. chowáią. Przytym Roztruchány wielkie śrebrne ná kwiáty, y inne wszelkie śrebrne pozłocone naczynia do Ofiar Páńskich służące: Antipedium do Wielkiego Ołtarzá w złoćie drogiemi kámieniámi sádzone, y wszelákich Appáratow

Wikáryuszowie y Nuncyuszowie Apostolscy ná Przenieśienie Ciá S. Fráncisźk.

Podárunki drogie do Kościołá Nowego od Grzegorz 9. Papieżá.

kosztownych wiele, z sporą summą pieniędzy ná kontynuácyą Fabryki. Przy tych wszytkich bogátych prezentách, do Generałá y innych ná Kápitułę zebránych Bráći przysłał Apostolskie *Diploma*, ktore sie poczyna: *Mirificans Misericordias* dáne ná Láteránie Dniá 16. Máiá, Biskupstwá swego Roku 4. w ktorym Fráncíszká S. między innemi pochwałámi swoim, y bárdźiey swoim, niż Bráći Mnieyszych Oycem nażywa: Swiádectwo dáie iáko świeżo ná ten czás w Niemczech Fráncíszek S. umárłego do żywotá przywrocił: do ktorego náśládowánia upomina miłośnie: Odpust nadáie wszytkim wiernym náwiedzáiącym Nowy Kośćioł, w dźień Przeniesienia Ciáłá Fráncíszká S. y káżdego dniá áż do Národzenia Nayś: Pánny w tymże Roku, Zamorzanom lat trzy, Vltramontanom lát dwie, innym rok ieden, y w Anniversarz, ász do dni ośm, Przenośin pomienionych Rok tákże ieden wiecznemi czásy. Wiedźieć trzebá iż zá czásow Grzegorzá 9. Papieżá, nie zwykłá była Stolicá Apostolska pozwaláć wizytuiącym w Rzymie *Apostolorum Limina* większego Odpustu, iáko to tenże Papież w Liśćie swoim wyráźił: *Speravimus hactenus* dla tego y ná Przeniesienie S. Fráncíszká Ciáłá, niepozwolił większego.

Diplomá Grzegorzá 9. Pap. ná Przeniesienie Ciáłá S. Fráncís.

Odpust ná Akt Przeniesienia Ciáłá S. Fráncíszk.

21. Dniá tedy 25. Máiá, ktorego Wigilia Swiąteczna przypádłá byłá, Roku od Národzenia Páńskiego 1230. od śmierći S. Fráncíszká Roku trzećiego, Miesiącá śiodmego, dniá dwudźiestego: po Kánonizácyi iego w Rok Miesięcy Dźieśięć, y dni ośm skończonych, w Kośćiele S. Ierzego Assyskim (: gdźie ten Skarb wielki spoczywał trzy látá, y iákoby ośm Miesięcy:) zgromádźiwszy sie

Roku 1230. dniá 25. Máiá Przeniesione Ciáło S. Fráncíszá do Nowego Kośćiołá.

Wiká-

Wikáryuſzowie, y Nuncyuſzowie Apoſtolſcy z Kápitulárnemi Zakonnikámi, z Biſkupem y Duchowieńſtwem Aſſyſkim, z Przednieyſzemi Aſſyzánámi, y Páńſtwem obcym celnieyſzym, Eliaſz Generał Zakonu, Trunnę w ktorey leżał Fráncíſzek S. odpieczętowawſzy otworzył, y Ciáło iego, Cáłe, nienáruſzone, wonność z śiebie wydáiące, o iákiey ná świecie áni pomyślić niemożna, w ktorym Bliżny Nayświętſze ni rubiny iáśniáły, krew świeża reprezentuiące, iákoby w ten czás żywemu Pátryárſze záđáne były, wſzytkim widźieć y cáłować pozwolił. Potym Trunnę pomieniony Generał z drugiemi Wikáryuſzámi, y Nuncyuſzámi Apoſtolſkiemi ná rámioná wźiąwſzy, zá Kośćioł wynieśli, y ná wielką prześliczną Máchinę, alias Woż Tryumfálny wſzytek złoćiſty dźiwnie, y bogáto uſtroiony włożyli, nákrywſzy bogátą w złote gryfy tkáną máterya. W tym Woźie ſzły woły białe, pokryte purpurowemi bławatámi w złote kołá y rożne ptáſtwo robionemi, ktore to obiedwie máterye, to ieſt, co ná Trunnie, y ná wołách były, przyſłał był Ceſarz Grecki ná ten Akt, rok przedtym. Po obudwu ſtronách wozu ſzli Wikáryuſzowie, y Nuncyuſzowie Apoſtolſcy, zá wozem ſzedł Mágiſtrat Aſſyſki, Xiążąt, Pánow, Szlachty liczbá niezmierna; Po bokách poſtępowáli Mieſzczánie zbroyni wſzyſcy, y żołnierzow wiele z álábárdámi niedopuſzczáiących zbliżáć ſie ku Swiętemu Skárbowi. Przed wozem ordynowána byłá Proceſſya naprzod z Konfraterniy wſzytkich Aſſyſkich, y Miaſt pobliżſzych, potym z Zakonnikow náſzych, náoſtátek z Duchowieńſtwá Cáłey Diecezyi, y Kápituły Aſſyſkiey: Wſzyſcy nieśli ſárzęce pochodnie.

Przeniesienie Ciáłá S. Fráncíſzká opiſáne.

Przez całą Proceſſyą bito z Armat, trąbiono, grano ná wſzelkich inſtrumentách, śpiewáno, ſprowádźiwſzy ná to co naycelnieyſze ze wſzytkich Miaſt Włoſkich kápele. Drogi, y Vlice, przez ktore ſzłá Proceſſya uſtroione były ná podźiw wſzytkim; Cáła drogá po ktorey wieźiono to Swięte Ciáło, w gorze pokryta byłá rozpię. temi płotnámi ná ktorych z rozmáity. h bláwatow wiśiáły feſtony, y inſze figury, ták dálece, że wſzędźie Swięte Ciáło meić ſie zdáło nowy, á nowy Báldáchin.

22. Ná tym Swiętym Przenośin Aktćie, nie było Zakonniká, áni człowieká, ktoryby był nie prágnął nápátrzyć ſie Ciáłá S. Fráncíſzká, y iego Cudownych nácáłowáć Bliznow. Iákoż ná środku Kośćioła Aſſyſkiego średniego wyſtáwione było wyſokie *Theatrum* ná ktorym z Trunny wyięte Ciáło poſtáwione być miáło, dla widzenia od wſzytkich, nie zoſtáwiwſzy przyſtępu do dotykánia. Tą intencyą iuż Bráćia zdieli byli ćiáło S. z wozu, y nieśli ná Theatrum, lecz Aſſyzánie obawiáiąc ſie, áby między niezliczonym tłumem ludźi, y Bráćia ſámą, ktorzy tám byli ze wſzytkich Nácyi, ſkarb wielki iákiego nieodnioſł uſzczerbku z Ordynánſu Rządcow Miáſtá *armata manu* Braći wydárli trunnę, ktorą w Zakryſtyi złożyli, zámknęli, y wielkie przydáli wárty, niedopuſzczáiąc żadnym ſpoſobem Ciáłá S. odkrywáć, dopieroż ná Theatrum wyſtáwiáć, ácz prośili Zakonnicy krzyczeli ludźie, domagał ſie Generał, y proteſtowáli Nuncyuſzowie Papieſcy, obwieſzczáiąc, że to Papież miał im wielce mieć zá złe. Przy niewyperſwádowánym Aſſyzánow uporze, ná tym tylko ſtánęło, że Ciáło S. Fráncíſzká, Trunny nieodkrywáiąc prywatnie do Ko-

Pomieſzáne od Aſſyzánow Nabożeńſtwo, y Ciáłá Bráći wydárćie.

ścioła

ścioła podźiemnego wnieśiono, y do kápliczki z kámieniá wyrobioney, ktora ieſt proſto pod wielkim Oltarzẽ, tám gdźie ſzubienicá ſtałá, wſtáwiono, á záraz Trunnę z Ciałem Cypryſową w Trunnę ołowiáną, á potym tę w Trunnę Mármurową włożono, zámkniono, y murem w kilkoro założono potężnym. Z Początku wielom przyſtęp był tám wiádomy, iáko to Prefektom Fábryki, robotnikom, ktorych tám nie máło robiło, Aſſyzánom, y innym, ktorzy tám z ćiekáwośći ná widzenie niezwyczáyney Fábryki chodźili, ácz do ſámey kápliczki rzadko komu otwieráno, od ktorey klucze były u Generałá.

23. Zágniewáni Wikáryuſzowie Apoſtolſcy, y Nuncyuſzowie Papieſcy donieśli do Grzegorzá 9. Papieżá, iáko Aſſyzánie wielką Powadze Iego uczynili konfuzyą, Nabożeńſtwo Przenieśienia Ciáłá S. Fráncíſzká pomieſzáli, Wolność Kośćiołowi od ſiebie świeżo nádáną zło, máli, gwałt Ciáłu S. zrobili, gdy go *armata manu publicè* w Kośćiele Zakonnikom wydárli, nieść ná Theatrum, y ſtáwiáć nie dáli, ále ſámi w ſwoie wźiąwſzy ręce, do Zakryſtyi zánieśli, zámknęli, ſekweſtrowáli, y pod wártą trzymáli, ná żadne ſwoie perſwázye, nápomnienia, y rozkázy władzą iáką mieli, nic uczynić niechćieli. O co ćiężko rozgniewány Papież, liſt záraz do Biſkupow Peruſkiego, y Spoletáńſkiego nápiſáć kazał, ktory ſie poczyna: *Speravimus hactenus.* pod datą. *Laterani 16. Kalend. Iulij. Pontif. ſui Anno 4.* przykázuiąc Biſkupom, áby odebrawſzy liſt Iego, dźień między ſobą umowili, y do Aſſyzá ziácháli, Rządce Naywyżſzego ktory ſie *Poteſtas* nazywa, y cáłego *Conſilium* do ſiebie przyzwáli. *Contenta* liſtu Papieſkiego czytáli, w ktorym

Wikáryuſzowie, y Nuncyuſzowie Papieſcy oskárżyli przed Papieżem Aſſyżánow.

Komiſarze od Papieżá náznáczeni Biſkupi Peruſki, y Spoletańſki.

wyráźił, że przez lekkomyślną porywczość swoię ćięż-
ko sámego Chrystusá y siebie Vicesgerenta Chrystusá o-
bráźili, y znieważyli, Solenną Przenośin Wyznawce
Chrystusowego Fráncíszká Ciałá Vroczystość, y Odpu-
stu od siebie nádánego tumultem, y wiolencyą sprofáno-
wáli, Ciáło, ktore Chrystus Ránámi swoiemi uczćił, irre-
werencyą obráźili, y áby go Bráćia, y ludźie ná to zgro-
mádzeni uczćili niedopuśćili, y zábronili. Nád to zá-
pámiętawszy iáko Ozę człowieká świeckiego, ktory tyl-
ko dotchnął sie Arki Páńskiey, lubo ią chćiał utrzymáć
kiedy spáść miáłá BOG śmiercią skarał, iáko Ozyaszá-
człowieká nieświęconego, że chćiał w Kośćiele ná Ol-
tarzu kádzenia *ministerium* czynić, BOG trądem zará-
źił, wyráźnie znáć dáiąc, że dotykáć sie rzeczy Swię-
tych, Láikom, álbo ludźiom świeckim pod karą niego-
dźi: A oni świętokrádzką zuchwáłośćią, Káplańską so-
bie uzurpuiąc władzą, Trunnę ze Swiętym, w ręce swo-
ie wźięli y nieśli Ciáłem, y pod żołnierską nád wszelkie
práwo y słuszność trzymáli strażą, zá nic ważąc sobie
wszytkie Wikáryuszow y Nuncyuszow nászych rozká-
zy, przez co sie Władzy, y Zwierzchnośći nászey sprze-
ćiwili. Dla czego ná Assyż Interdykt áż do zádosyć
nąm uczynienia kładźiemy, y Bráćią, ktorzy sie tám ná
Kápitułę Generálską zebráli, áby z Assyzánámi żadney
społeczności nie mieli, z támtąd rewokuiemy, y áby tám
Kápituły nie mieli surowo zákázuiemy, á w pietnastu
dniách Mężom z cáley Społeczności wybránym, ná sąd
Nász do Rzymu, ná przyięćie imieniem wszytkich pokuty
stáwić sie przykázuiemy, ináczey klątwę ná nich, y ná Cá-
łą źiemię Assyską Interdykt publikowáć przykázuiemy.

Exágierácya Papieżá ná zuchwáłość Assyżánow.

Interdykt ná Assyż.

Kápituły odpráwiáć zákazał Papież w Assyżu.

24. Po-

24. Pomieſzáni wielce Aſſyzánie ták oſtrym liſtem Papieſkim, áſſekurácyą ná ſię przerzeczonym Biſkupom dáli, iáko w czáśie náznáczonym z pośrodká ſiebie wyſłáć do Rzymu mieli ná exkuzę, że tego złą intencyą przećiwko Stolicy Apoſtolſkiey, y winney Oney rewerencyi nie uczynili, ále tylko z zbytniey boiáźni, y rowney woli w cále záchowánia Skárbu Swięte° w nieprzyzwoite ludźiom świeckim wdáli ſie intrygi; Więc zá irrewerencyą Ciáłá S. y Stolice Apoſtolſkiey urázę, o ktorey áni myśleli, obligowáli ſie od Papieżá pokornie odpuſzczenia prośić, y ná wſzelką pokutę poddáć Iego Clemencyi. Iákoſz záraz czterech z między ſiebie znáczniejſzych wybráli Mężow, ktorzy nieodwłocznie do Papieżá iácháli, zá ktorych upokorzeniem w łáſkę przyięći Aſſyzánie Papieſką, z ktorey byli dla nieroztropney żárliwośći wypádli.

Aſſyzánie z między ſiebie wyſłáli 4 Mężow w przeproſiny Papieżá, y ná przyięćie pokuty.

25. O tym Przenieśieniu Ciáłá S. Fráncíſzká wzmiankę wyráźną czyni Bonáwenturá S. w Rozdźiale 15. Legendy tegoſz Seráficznego Oycá náſzego. Záś z Indultu Sixtá 4. Papieżá dánego dniá 2. Lutego Roku 1478. odpráwuie ſie w Bázylice Aſſyſkiey corocznie Anniwerſarz w Poniedźiáłek Swiątęczny z Officium, y Mſzámi o tymże Przenieśieniu. Ná ktory dźień ieſt tám tákże Odpuſt Zupełny *In forma Iubilei* z władzą rozgrzeſzenia, od naywiękſzego grzechu, byle nie był exces táki, o ktorymby nárádźić ſie trzebá z Stolicą Rzymſką.

Anniwerſarz corocz: Przenieśienia Ciáłá S. Fráncíſzká w Aſſyżu.

26. Po złożonym w kośćiele Podźiemnym, w káplicźce z kámieniá wyrobioney S. Oycá Fráncíſzká Ciele, wſzyſcy co go tám widźieć z Nabożeńſtwá, álbo ślubu przychodźili Papieże, Kárdynali, Biſkupi, Xiążętá, lub Bráćia Zakonni, o ktorych niżey mowić będźiemy; wſzyſcy

Swiádectwo o ſtoiącym w Aſſyżu S.

Francíſzku w Kápliczce.

ſcy świádczyli, że iuż nie w Trunnie zámkniętego, álbo odkrytego leżącego, ale ná Mármurowey Trunny wieku, ná nogách podnieśionego, niczym niepodpártego we środku od śćian daleko, cudownie ſtoiącego, oczy ku gorze otwárte, ręce przy pierśiách złożone rękawámi zákryte trzymáiącego, nogę práwą gołą iákoby świeżo zrániona pokázuiącego, á lewą Hábitem przykrytą máiącego widźieli, y oglądáli, ktory tám był iáko wyżey námieniono, we trzech trunnách zámkniony.

27. O tym Cudownym Ciáłá Fráncíſzká S. ná nogi wſtániu ieſt táka trádycya: że trzećiey nocy po złożeniu tám Iego, pewny z Towárzyſzow S. Oycá będąc ná Modlitwie w średnim Kośćiele (: iáko to álternatą przy Ciele Iego y w Kośćiele S. Ierzego czynili wſzyſcy :) poczuł wielkie źiemie trzęśienie, ták iż rozumiał, że ſie cáły Kośćioł obáli, potym widźiał Wielki Ołtarz, pod ktorym ten Swięty Depozyt ieſt, podnieśiony od źiemie, y z niego iákoby świátło wynikáiące, kámienie tákże páwimentu zdáły mu ſie ieden od drugiego oddźieláć, á z między nich iáſne promienie wychodźić; przy tym náder wdźięczna wychodźiłá wonność, ktora cáły nápełniłá Kośćioł. Czym naprzod przeląkł ſie, potym zdumiał, ná koniec wſpułtowárzyſzow obudźić poſzedł, y rzecz im wſzytkę oznáymił, ktorzy tákże zeználi, że trzęśienie źiemie ſłyſzeli. Ci zebrawſzy ſie do Kośćiołá poſzli, uważáć, ieżeli w nim iákiey ruiny nie było, ktorey że niewidźieli, událi ſie do podźiemnego Kośćiołá, áſz tám ználeźli, wieko od mármurowey Trunny nie co umknione, y ná nim Swięte ſtoiące Ciáło, z ktorego Twarzy dźiwne wychodźiły ſplendory, ktore y mieyſcá y

Trádycya o Cudownym Fráncíſzká S. ná nogi wſtániu.

nocy

nocy oświecáły ćiemnośći. Oczy iák żyiącego człowieká otwárte podnieśione ku Niebu, á Ręce ná pierśiách w rękawách złożone. Pokląknawszy tedy od podźiwienia, y rádośći łez słodkich wylewáli strumienie, uważáiąc w Swiętym Owym Ciele nie tylko Męki Páńskiey ślády, ále y Zmartwychwstánia Chrystusá znáki. Vważáli przytym wieko Trunny Mármurowey nie ták bárdzo odsunione, áby z niey Ciáło mogło wyniść, y owszem w tymże mieyscu zágląddáiąc, wnętrzną trunnę cále zámknioną widźieli. Aże iuż dnieć poczynáło, z támtąd śie śpiesząc Pierśi, Ręce, Nogi, Hábit ná przemiány ucáłowáli, y wyszli. Od tąd ktokolwiek tám był ná tym mieyscu, tákim sposobem o Ciele S. Nászego Oycá czynił relácyą. Z kąd Naywyżśi Biskupi Grzegorz 9. Iunocenty 4. y inni Ciáło S. Fránciszká Vwielbionym, y Nayuwielbienszym názwáli. Vwielbionego bowiem Ciáłá ma od BOGA dáne przymioty, álbowiem z Trunny troistey powstáło, przez śię stoi, nieupada od ćiężkośći, korrupcyi niepodpada, y z świátło z Siebie wydáie.

28. Gdy o ták wielu Cudách ktore w Ciele S. Fránciszká spráwowáłá Wszechmocność Boska, dowiedźiał śie Grzegorz 9. Papież, wzniećił w sobie pobożne prágnienie widźieć go iáko nayprędzey w tym Kośćiele, y ná tym mieyscu, ná ktorym go złożyć rozkazał. Iż iednák ná ten czás, niedobrych Kátolikow y bezbożnych przewrotność ludźi, ktorzy wielkie Dworowi Rzymskiemu czynili wiolencye, niedopuszczáłá mu tego swego do skutku przywieść prágnienia, ná wolnieyszy czás to swoie odłożył przedśięwźięćie; iákosz po czterech látách dopiero wykonał go, kiedy Roku 1234. z Rzymu przez Re-

ate y Spolet Miáſtá do Aſſyżá ná początku Mieśiącá Pázdźierniká przyiáchał, gdźie ná Vroczyſtość S. Pátryárchy zoſtał, ktorą przed tym w Vniwerſálnym Kośćiele celebrować Ordynánſem Apoſtolſkim, ktory ſie poczyna: *Sicut phialæ &c.* przykazał. Pod ten czás gdy tám mieſzkał do podźiemnego Kośćiołá poſzedł, ktoremu z pochodniámi przodkowáli Bráćia, á Kárdynali ieden *de Fliſco*, drugi *de Comitibus*, lego potym *Succeſſores* áſſyſtowáli. Tám gdy Papież Przedźiwne Ciáło ná własnych nogách ſtoiące obaczył, Rány iák świeżo zádáne máiące, poklęknawſzy ſerdecznie od Nabożeńſtwá wzdychać, y płákáć począł, potym goráco ſie modlił, ſkończywſzy modlitwę Nogę klęcząc, á wſtawſzy Rękę rękawá Hábitu odwinawſzy, Pierśi, y Twarz S. z wielką ucáłował dewocyą, názywáiąc go Przyiaćielem, Oycem, Pátronem, y Adwokátem ſwoim, ktorego przyczynie Siebie, S. Stolicę, y Kośćiołá Rzymſkiego intereſſá polecał. Ná koniec tym co z nim byli Nogę Swiętego pocáłować pozwolił, ániżeli z Aſſyżá odiáchał, pod Epitaphium, ktore tám był przed lat ſześćią poſtáwił, ná mnieyſzym mármurze złotemi literámi te przydał ſłowá.

Grzegorz 9. Papież widźiał w Grobie ſtoiącego S. Fráncíſzká

Słowá od Grzegorzá 9. Papieżá pod Epitaphium przydáne.

ANTE OBITVM MORTVVS. POST OBITVM VIVVS.

29. Myli ſie Wadingus, ktory *in Annalibus Chronol. Ord.* piſze, że te pomienione ſłowá, ktore w raz kłádźie z pomienionym *N.* 13. *Epitaphium*, iáko y ſámo *Epitaphium* nápiſał ieden Pan znáczny będąc w komitywie Fráncíſzká Sforcyi Xiążęćiá Medyoláńſkiego, gdy w grobie odda-

oddawał szczęśliwą wizytę Seráfickiemu Oycu w Ciele umárłym, á przedźiwnie ſtoiącym iákoby ná źiemi ieſzcze żyiącemu. Słowá bowiem w pomienionym Epitaphium te: *Papa novæ faturæ collachrymans, lætificans, & exultans, juſſu, manu, munificentia poſuit.* nie Páná iákiego, ále ſámego Papieżá autorem demonſtruią. Ba y Rok ktory ieſt pod *Epitaphium* położony, to ieſt 1228. 16. Kal. Aug. oczywiſtą pokázuie fábułę, bo Ciáło S. Oycá Fráncíſzká Roku 1230. 25. Máiá z Kośćiołá S. Ierzego było do Nowego Náſzego przeniesione Kośćiołá, z niego do Grobu iáko wyżey. N. 21. y iáko *Diplomata* Papieſkie, pierwſze *Mirificans Miſericordias &c.* drugie *Speravimus hactenus &c.* iuż wſpomnione świádczą o Tránslácyi Ciáłá S. Fráncíſzká do Nowego Kośćiołá, á więc ná dwie leće przedtym niż było przeniesione, nie mogło być w Grobie náwiedzone.

Omyłká Wádyngá ſtrony Epitaphium S. Fráncíſzká

30. Oycow Stárych Fráncíſzkánow nieśie trádycya, iż od Roku 1234. ktorego Grzegorz 9. Papież iák ſie wyżey námieniło był ná S. Fráncíſzek w Aſſyżu, Vroczyſtość Seráficznego Pátryárchy uczczona ieſt nocnym Nabożeńſtwem przy wielkim ludźi konkurśie, po Iutrzni álbowiem przez kápelę gráney, gdy ſie *Te Deum laudamus* ſkończy, iák w Boże Národzenie wychodźi Solenna Miſza S. ná ktorey wſzyſcy Fráncíſzkáni nie kápłáni, Sioſtry Trzećiego Zakonu, y kto chce z ludźi kommunikuią. Iż to pomieniony Grzegorz Papież Nabożeńſtwo záczął, y ſam o pułnocy, śpiewał Miſzą S. dla tego záwſze ktory z Práłatow, y częſto bárdzo Kárdynał Solennizuie o pułnocy, ktoremu miáſto Kánonikow áſſyſtuią pierwśi Konwentu Aſſyſkiego, y Prowincyi Oycowie, y

Uroczyſtość S. Fráncíſzká nocnym Nabożeńſtwem, y Miſza S. o pułnocy iák w Boże Národzenie uczczona.

nie nowiná, że ieden Kárdynał o pułnocy, á drugi o zwyczáyney godźinie Summę śpiewa, iáko czynili S. P. Anioł Rápácioli y Ceśár Facchenetti Kárdynali, Biśkupi. Ná to álbowiem uprzywileiowáne Nabożeńśtwo, ziezdzáią śie Kárdynali, Biśkupi, Práłaći, iáko y z ludźi Swieckich Xiążąt, Pánow, y innych wiele.

31. Wadingus t. 1. ad ann. 1235. n. 17. piśze, że náśtępuiącego to ieśt 1235. Roku Papież przyiechawszy z Peruzá do Aśśyżá, y widząc zákończone y pokryte Kośćioły, one w tydźień po Wielkieynocy to ieśt *Dominica in Albis* konśekrował. W czym śie bárdzo myli, albowiem Poświącánie Bázyliki Aśśyśkiey było w Niedźielę 5. po Wielkieynocy Roku 1253. od Innocentego 4 Papieżá, iáko Originały *Innoc. 4. Si populus Iśraeliticus &c. Dat. Aśśiśi 3. Idus Iunij Pontif. Anno X.* y inne, ktore śie poczynáią: *Conśecrationes Altarium &c. Dat. Anagniæ 3. Idus Aug. Pontif. An. 12.* ktore konśerwuią w Archivium Aśśyśkim, świádczą Przyczyna błędu z tąd pewnie byłá, że Grzegorz 9. Papież Roku pomienionego Kośćioł Kátedrálny pod tytułem S. Rufiná, Męczenniká Pierwśzego Miáśtá Aśśyśkiego Pátroná, Solennie Konśekrował przy áśśyśtencyi Kárdynałow, y wiele Práłatow, ktorey Dedykácyi Anniwerśarz odpráwuie śie w czwartą Niedźielę po Wielkinocy, y dla tego ten Kośćioł, między kośćiołámi pryncypálnemi ráchuią.

Omyłká Wadyngá, ktory piśze, że Kośćioły Aśśyś. Konśekrowáne w Niedźielę Przewodni Roku 1235.

32 Seráficzny Oćiec y Pátryárchá Fráncíśzek S. żyiąc ná tym świećie mawiał często, że śerce śwoie oddał Nayś. MARYI Pánnie w kośćiołku *Portiuncula* názwánym. Zkąd Bártłomiey Piśanus w kśiążce śwoiey *Conformitas* názwáney śłową S. Oycá według liter tłumácząc, naypierwśzy

Cáłe S. Oycá Fráncíśzká w Kośćiele Aśśyśkim.

ze

ze wszytkich nápisał, że S. Fráncíszek po śmierći był exenterowány, áby Serce iego, *cum inteſtinis* w Celce w ktorey umárł blisko kośćiołká pogrzebione było. Z ktorego inni Autorowie *motivum* wźiąwszy tegosz zdánia byli, ći osobliwie ktorzy sie *de Obſervantia* názywáią, y dlatego ná pomienionym mieyscu w práwili tabliczkę, z táka inscrypcyą: *Hic ſervantur Cor, & Interiora S. P. Franciſci.* Co gdyby ták było, iak po 170. lat rokuiąc ten nápisał Bártłomiey, pewnie ktokolwiek z Stárszych, ktorzy ná śmierć, depozycyą Ciáłá y przeniesienie S. Fráncíszká oczywiśćie pátrzyli, álbo ktorzy od tych co widźieli, słyszeli, o ták rzeczy pryncypálney, y do wiedzenia godney dałby był swoie autentyczne potomnym wiekom ná piśmie świádectwo. Trzey Towárzysze S. Oycá Fráncíszká, to iest Leo, Aniol, y Rufin, ktorzy cokolwiek widźieli, opisáli, y umieráiącemu S. Fráncíszkowi ássystowáli. Tomász z Celánu, Ian z Káperánu, S. Bonáventurá, Bernard z Beſſy, y inśi pierwszego wieku Pisárze, żywot, śmierć, y pogrzeb S. Oycá należyćie wyráźili, á żaden z nich o exenterácyi, Serca od Ciáłá oddźieleniu, y ná tym mieyscu pogrzebieniu, áni słowem iednym wzmiánki nie czyni, czego bez noty niedoskonáłośći Pisárzow, y niezupełney Hiſtoryi niegodźiło sie opuśćić. Lecz temu dawszy pokoy, proszę, co zá ręká ták śmiáłá była, ktora zránione Ránámi Chrystusá ránilá Ciáło? y piąći Ránom szosta zádáłá? Odpowiedźieć ná to, nie dosyć iest mowić: Ze táka byłá wolá S. Fráncíszká. Albowiem czytamy, że pokorny Fráncíszek S. pod szubienicą Ciáło swoie pochowáć prosił, á miał Serce mániera Krolow, Xiążąt, y Pánow kazáć gdźie indźiey chowáć? Nie o

złożone Ciáło, y żadney Jego niemász gdźie indźiey części.

Sercu tedy ćieleſnym rozumieć trzebá, gdy mawiał, że Serce iego w kośćiołku Nayś: Pánny MARYI Anielſkiey było, ále o duſzy, o áffekćie, y dewocyi, ktory nie więcey nád Ośiełká cáłe ſwoie poważał, y miánował *Compoſitum.*

33. W. O. Márek Vlyſſypon. Chronolog de Obſerv. pod Rokiem 1556, to ieſt Roku 330. po śmierći S. Fráncíſzká, uważáiąc proſtotę pom. Piſaniego, *& aſſerti inveriſimilitudinē*, w Części Pierw: Rozd: 73. Xięd. 2. nápiſał: że S. Pátryárchy Ciáło prawdźiwie w Aſſyżu złożone, ále z támtąd Serce iego cudownie od Aniołow do kośćiołká *Portiuncula* rzeczonego przeniešione. Ná to mogłby kto powiedźieć, iák zwyczáynie mowią: *Veritas & Vnitas ſimul ſemper cohærent, varietas mendacia detegit*, że bárdzo podeyźrána prawdá, gdźie nieiednakowo práwią. Ale nád to, ieżeli exenterácya byłá tám gdźie umárł Fráncíſzek S. (: alias nigdźie :) y Serce *cum inteſtinis* od Ciáłá oddźielone, y ná tymże mieyſcu pochowáne, iákże potym od Aniołow gdźie indźiey przenieśione? ieżeli przenieśione? toć znáć, że tám wprzod nie było? á ieżeli tám z początku było, iákże tám potym przenieśione? Nád to ieſzcze, o tych przenośinách komu ſię kiedy przed O. Márkiem przyśniło? álbo komu, kiedy, od kogo, y iáko tá tránslácya obiáwiona byłá? te okoliczności koniecznie wyrážone być miáły do wyperſwádowánia tego przedtym nieſłychánego Cudu. Być muśi, że to były pobożne tych Piſárzow Medytácye, y zá tákie ie zoſtáwić trzebá, á nie rzeczywiſte Hiſtoryczne nárrácye.

Zágádnienie ná to, co piſze W.O. Marek Uliſſypō.

34. O. Łukaſz Wád. w Tom. 1. w Roku 1226. n. 40. w tey máteryi pokázuie watpliwość, przydáiąc że ſłyſzał od OO. Aſſyſkich z relácyi Stárſzych, że cáłe S. Fráncíſzká w Aſſy-

Wad. przyznáie iż ſły-

w Assyżu iest Ciáło, á iż nie ktorzy okázya wźięli przeciwnego mniemánia z tego, co mawiał Fráncíszek S. *Cor suum illi Eccleſiolæ donaße &c.* że Serce swoie támtemu Kościołowi dárował. Co iák sie ma tłumáczyć iest wyżey N. 32. iákoż Sercá reálnego Fráncíszká S. iáko Skárbu wielkiego niedopuścíliby byli Obywátele Assyscy chowáć dáleko od Miástá, w chátce wieyskiey przy drodze publiczney, ile w ten czas, kiedy nie tylko cáła Vmbrya, ále wszytkie Włoskie Miástá, od Gwelfow y Gibillinow wielkie tumulty, y gwałty ćierpiáły: słusznie bowiem káżdy mogłby był mowić: *Deprædari deſiderat, qui theſaurum publicè portat in via.*

szał, że cáłe Ciáło S. Fráncíszká w Ass.

35. Przećięż mowi Wiel: X. Fráncíszek Carosi niektorzy Zakonnicy Kwestarze potáiemnie między prostá, ćwem śmieli udawáć, że gdy Oycowie w Kościele wielkim, w ktorym ná środku Domek Porcyunkuli, w nocy ná kontemplácyi byli, obaczyli z kápliczki S. Fráncíszká (: iest to tá Celká w ktorey umárł:) wielki wychodzący splendor, z tego mieyscá ná ktorym Ołtarzyk stoi, więc gdy pod nim szukáli, ználeźli trumienkę, z ktorey bardzo wdźięczny wychodźił zapách, á w niey iákoby żywe drgáiące serce przy inszych wnętrznośćiách. Pod sekretem to práwili áby po nie ktorym czásie rozsławiło sie, y zá obiáwioną z Niebá miáno prawdę. Ia tylko mowię, kiedy ználeźli to Serce czemuż go nie prenioſą do sámego kośćiołká Porcyunkuli, czemu go trzymáią w odległey, y ná stronie zostáiącey kápliczce, wszák że S. Fráncíszek mawiał, że w sámym kośćiołku Nayś: Pánny, nie w Celce swoiey miał serce swoie.

Udawánie Fałszywe o sercu S. Fráncíszká.

36. Ná Kápitule z Assyżá do Anagnii przeniesioney

Eliasz

Eliasz od Generálskiego Vrzędu absolwowány przez Grzeg: 9. Papieżá, wszytkie publiczne złożył stárania, udawszy sie wszytek ná bogomyślność, y życie osobne. Z kąd nowy Generał Ian Parenty Florenczyk, z pozwoleniem Oycá S. uczynił Prokuratorem *Acceptarum & Expensarum* ná Fábrykę człowieká Swieckiego Pikárdá Morykoniego Wnuká S. Fráncíszká, z obowiązkiem, áby sie we wszytkim znosił z Brátem Filipem Kampellim, y ráchunki czynił przed Kárdynałē Protektorem Zakonu sam záś General niechćiał sie pieniędzy tykáć, o co był bárdzo obwiniony Eliasz, lubo to czynił za rozkazem Papieskim.

Nowy Generał Prokuratorá uczynił acceptarum, y expensarū Wnuká S. Fráncíszká,

37. Przez trzy látá tego Generálstwá nie wielki augment wźięłá Fábryká, dla tego, że nie miáłá tákiego dozoru iák przedtym, dla tego gdy po trzech lat znowu obrány został Generałem Eliasz, ná nowe Papież zlecił iemu Fábrykę, ktorą od záśklepienia záczął Naywyższego Kośćiołá, á potym tenże Kośćioł málować każał. Dzwonicę wysoką trzy Kośćioły wielce przewyższáiącą z sámych ćiosánych kwádratow od fundámentu wystáwił, ták szeroką, że ná nię nie przez stopnie, ále przez drogę szeroką wielce wygodną wchodzą: Cztery dzwony proporcyonálne ulać kazawszy ná niey záwieśił, do ktorych potym trzy ieszcze większe zá stárániem Oycow Assyskiego Konwentu przybyło. Cáłą, iák wysoka iest troista Bázyliká opasał dwunastą okrągło długiemi z czerwonego kámienia wieżámi, w ktorych wszytkich są wschody kręcone pod dách ná Kośćioł naywyższy. Ze záś Bázyliká Assyska od początku swego pod sámey Stolice Apostolskiey poddána iest Iurisdykcyą, dla tego roz-

stropny

ſtropny Generał *in monumentum huiuſce præclaræ ſubjectionis* w Naywyżſzym Kościele we środku Choru ná przeciwko Ołtarzá Wielkiego ná ſześć graduſach *Solium* Páprieſkie z białego Mármuru wyſtáwił, pod ktorego *Stabellum* Lew, Smok, Zmiiá, y Bázyliſzek arcy dobrą wyrobione ręką, Inſkrypcya przydána: *Super aſpidem & Baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem.* Papieſkiey Zwierzchności náder ſłużąca: Po bokách náwſpárćie ſą dwá Lwy z Czerwonego mármuru, ktore pierśiámi gniotą głowy bydlęce, przez co chćiał wyráżić, że władza Papieſka duchownym orężem, to ieſt Cenſurámi gniećie rebellizuiących tyránow. Puklat tego *Solium* Papieſkiego trzymáią dwie kolumny mármurowe, każda z iednoſtáyney mármuru ſztuki. Cáłe to opus ieſt árcyprzedniey ręki. Pod ten czás tákże więkſza część Konwentu ſtánęłá, bo Generał máiąc doſtátek ná Fábrykę eleemożyny, y widząc, że w tym był guſt Papieżá pośpieſzał z robotą, ile że Papież wielce ſupplementował z niezmierney, ktorą miał ku S. Fráncíſzkowi dewocyi, z kąd ſie zá żywotá Synem iego názywáć kazał, á po śmierći w Hábićie Zakonnym pochować náznáczył. Zá wielce oſobliwą rzecz y to kłádę, że Fryderyk Ceſarz árcybezbożny, ktory wſzytkie co tylko mogł dochody kościelne wydźierał, tych ktore Grzegorz 9. Papież ná Fábrykę Aſſyſką náznáczył, naymniey nieruſzył.

Zá Eliaſzá powtornego Generálſtwá ſpora, y ozdobna ſtánęłá Fábryká.

38. Po złożonym Generálſtwie Eliaſzá R. 1239. náſtąpił ná urząd F. Albertus de Piſis wielkiey Obſerwáncyi, y przykłádności Zakonnik, lecz trzy tylko żył ná nim Mieśiące. Ná ktorego mieyſce wſzedł F. Haymon

Generał nowy ná Kuſtoſzá Aſſyſkiego Prefektá y Prokuratorá cáły włożył dozor Fábryki.

Anglus, Mąż wyſokiey mądrośći, ktory od R. 1233. był *Apocryſiarius Summi Pontificis*, y do Kośćiołá Konſtántynopolytáńſkiego Apoſtollſkim Legatem: Ten Generałem zoſtawſzy wſzelką pieczą, y ſtáránie około Fábryki ná Kuſtoſzá Aſſyſkiego, Prefektá, y Prokuratorá włożył, ktorych, iáko też Ich ſukceſſorow pilnym dozorem, zá nie wiele lat wſzelka zákończona robotá.

39. Wielkieby opus było, gdyby ſie opiſowáć miáło wſzytko, cokolwiek káżdego zrobiono Roku, więc cáley Fábryki iák teraz ieſt kłádźie ſie deſkrypcya, iż w Architektonice biegłośći nie mam, dla tego Lektorá przepraſzam, że właſnemi terminámi wſzytkiego wyráźić nie umiem; Powierzchowny tey Máchiny Proſpekt z káżdey ſtrony, y wyſoką y piękną wydáie Mágnifikę. Od wſchodu ná ſámym dole Miáſtá dwie ſie pokázuią Vlice, wyżſza przed drzwiámi naywyżſzego Kośćioła, á ſrednięgo niżſza nie iákie czyni *theatrum*. Tá ná dwudźieſtu árkách ſtoi, od ſámey głębokośći przepáśći dobrze wyrownána, á támtá ná gruntownym, y wyſokim murze podnieśiona ieſt, ná ktorą z niſzſzey dwoiákiemi marmurowemi graduſámi ſobie záchodzącemi ieſt weśćie.

Od wſchodu Powierzchowny Proſpekt Kośćioła, y Klaſztora Aſſyſkiego.

40. Od Południá Pięćdźieśiąt y trzy wydáią ſie Arki obſzerne, wyſokie, z kámieni czerwonych rznięty ch kwádratow rownych złożone, ktore ták tęgim wapnem ſpoione, że goździá wbić między nie niemożna. Z tych Arkow dwadźieśćiá niżſzą ulicę o ktorey wyżey, trzymáią. Innych Arkow trzynaśćie, część pierwſzą Konwentu, to ieſt troiákie wſpániáłe Dormitarze z troiákiemi przyśionkámi ſklepionemi wſpieráią. Oſtátnie dwádźieśćiá Arki, formuią śliczne *Deambulatorium*, álbo ga-

Od Południá Proſpekt Aſſyſkiego Klaſztorá.

nek

nek ſklepiony ſzeroki, y długi, náktory Zakonnicy ná rekreácyą wychodzą, máiąc tám ná Proſpektćie całą Spoletáńſką dolinę, iáko obſzerne *theatrum*, y delicyi Włoſkich dźiárdyn, opaláną Oliwnemi gorámi, Miáſtámi, Wśiámi, Páłácámi, Zamkámi, Kanałámi, Rzekámi. Pod ſklepieniem pomienionych Arkow, ktore formuią to *Deambulatorium* tyleż wydáie ſie okien wſpániáłych, przez ktore oświecáią ſie Refektarz większy letni, y źimowy mnieyſzy, iáko teſz do nich należące Officyny. Gorą tákże inſzy rząd okien wydáie z tey ſtrony.

41. Od Zachodu nie zda ſie Klaſztor, ále wielki wyſoki, y przedźiwny Zamek, álbo Káſztel, koło niego z tey ſtrony ieſt Foſſá murowána, w niey ieſt wywiedźiona z głębokich fundámentow podporá, po Włoſku zowie ſie *Scarpa*, ktora całą okrążá, y utrzymuie Klaſztoru Máchinę, dla tego záś ieſt tá ſcarpá dána, bo Págorek był przykro ná dol áż do ſámego náchylony potoká: Tá ſcárpá ieſt z ſámych ćioſánych czerwonawych kámieni, ná ktorych pięćiorákie podnieśione piętrá, iáko ná pierwſzym niżſzym widáć ſzpiklerzá okná, ná drugim, y trzećim widáć Cel pryncypálnego Dormitarzá ganeczki, ná czwartym Cel okná, á ná piątym naywyżſzym te okienká, ktore Klaſztor oświecáią. Od Zachodu Proſpekt Aſyskiego Klaſztorá.

42. Od pułnocy obudwu Kośćiołow pokázuią ſie boki, mur wyżſzego Kośćiołá ieſt z białego kámienia, ſześćią czerwonemi wieżyczkámi o ktorych wyżey w rowney dyſtáncyi, iák z iedney, ták z drugiey ſtrony opaſány. Niżſzego záś Kośćiołá alias średniego, mur ieſt z białych, y czerwonych kwádratow piekną odmiáną zmieſzánych złożony, to ieſt: ten mur ieſt: *ex albis, ru-* Od Pułnocy Proſpekt Aſskiego Klaſztorá.

fis, quadratis petris, vario miroq; ordine diſpoſitis compactus. Obá Kośćioły máią okná ſzerokie, wyſokie z mármuru białego *Gotica arte* robione. Rezydencya Papieſka z tey ſie ſtrony, ktorá ieſt przy Kośćiele wydáie. Widáć z tąd tákże drugą część Klaſztoru, ktora ná Arkách, y murách niezmiernych rożnie dyſponowánych ſtoi, cztery rzędy okien ukázuiąca. Te powierzchowne prośpekty w Xiążce ſwoiey, ktora ſie nazywa *Collis Paradiſi*, dwiemá prezentuie kártámi, W. X. Fráncíſzek Caroſi wzwyż miánowány.

43. Kośćioſow tu náſtępuie deſkrypcya: o Podźiemnym nie máiąc większey informácyi, niech to będźie doſyć, co ſie wyżey nápiſáło. Idźie średni po nim, w ktorym ſie zwyczáyne Nabożeńſtwo odpráwuie: Ten ieſt dźiwnie piekney, y niezwyczáyney ſtruktury, pomienionego lákubá Alemáná Architektá inwencyi, do ktorego kto tylko wchodźi, ſtráchem nieiakim zdięty do niewypowiedźiánego czuie w ſobie pobudzenie nabożeńſtwá: Figurę znáku Tau, ktora táka ieſt Tná trzech gorách wyſtáwionego, ktore Chor, y dwie poboczne Káplice formuią, wyraża. Portá wielka, ktorą ſklepiony grużgánek, po náſzemu Bábieniec zámyka, dwoiákie do Kośćioła czyni weśćie, álbo ingres, ſtruktura w wiezyczki, y ſubtelne kolumny rozdźielone. Cáłą záś Portę otaczáią, y zdobią dwánaśćie wieżyczkowáte kolumny, y dwie oſtátnie ná ośm gráni z czerwonego mármuru, nád kolumnámi ſą kápitele z tákiſz máteryi, ktore ſubtelne reprezentuią figury. Między pomienionym dwoiákim do Kośćioła ingreſſem ieſt tryánguł *muſivo opere*, to ieſt rożnemi odmiennych kolorow náſádzony ká-

ny kámyczkámi, z Obrázem Seráficznego Pátryárchy. Wyſoko nád Porta ieſt okno wielkie okrągłe w ktorym ſzyby, w kámienney Snycerſkiey rzeźbie pod nim po ſtronách ſą mnieyſze tákże okrągłe dwá okná, ktore świátłá ná weśćiu Kośćiołowi przydáią. Drzwi w pomienioney Porćie ſą Orzechowe, bárdzo piekną rzeźbą cztery Oſoby: S. Fráncíſzká, S. Klary, S. Antoniego Padewſkiego, y S. Ludwiká Biſkupá, y tyleſz pod niemi Hyſtoryi wyrażáiące. Pierwſza, iáko S. Fráncíſzek w Mieśćie Eugubium názwánym wilká drapieżnego w ſkromnego przemienił, y między nim, y mieſzczánámi pokoy umowił. Druga, iáko S. Klará Nayświętſzym Sákrámentem Sárácenow odegnáłá, ktorzy byli Klaſztor oblegli. Trzećia, iáko S. Antoni był proſzony od Mężczyzny y Białeygłowey, áby ich w dźiećięćiu, ktore do niego w powićiu przynieśli, czy umárłe, czy chore poćieſzył. Czwarta, iáko S. Ludwik w Habićie Fráncíſzkáńſkim w Mitrze Biſkupiey ná koniu iádąc ludźiom klęczącym błogoſłáwił. Ná wierzchu gdźie ſie drzwi łączą, ná práwey ſtronie ſzpiczáſtośći, Chryſtus przy Vczniách w Nniebo wſtępuie: á ná lewey tákże do Niebá podnoſi ſie ná woźie Fráncíſzek S. á Vczniowie Iego ná niego pátrzą. Cáłe drzwi, taſz ſáma robotą liśćie, kwiáty, frukty, y inne labry zewſząd ślicznie zdobią.

Drzwi opiſánie Kośćiołá średniego.

44. Ná weśćiu w Kośćioł záraz ſie oczom prezentuie pomieniona figurá Tau, ktorey ſklepienie w Náwę, Trybuny, Arki krzyżowe korreſponduie. Śćiány y ſklepienie od dołu áż do wierzchu rożnemi ozdobione pikturámi. Páwiment z rozmáitych kolorow kámieni w rożliczne figury ieſt położony náſádzonemi ſztukámi, cáłą od marmurow Mozáiką.

Sklepienie śćiány y Páwiment, Kośćioł śrędniego.

45. We

45 We środku ieſt Oltarz Wielki, ktory, kratá żelázna piekney bárdzo roboty zewſzad zámyka: w koło ſtoi dwánaśćie ná bázách mármurowych ſłupow złoćiſtym kwiećiem ozdobne kápitele máiących, z ktoremi ieſt kratá ſpoiona. Czworo drzwi do tego Oltarzá ieſt, y cztery od niego ná Kośćioł proſpekty. Ná głowách tych ſłupow, leżą w koło złotego y lázurowego koloru kámienne ſtropy, ktore nád kratę wychodzą, á ná czterech rogách ſię łączą. Nád niemi od Ganku Muzykántow we środku P. IEZVS ná Krzyżu wiſi, ku ktoremu ze czterech rogow czterech ſporych Aniołow káżdy lichtarz nákſztałt Cornucopii podnoſi, á między niemi oſm mnieyſzych Inſtrumentá Męki Páńſkiey trzymáią. Dźieło całe ręki wyśmienitey, y ſuto złotem okryte. Zewnątrz zá kratą koło oltarzá dwánaśćie lamp śrebrnych wiſi, y w nich świátło we dnie, y w nocy gore. Do tego Oltarzá po czterech graduſách mármurowych wſtępować trzebá, ná ktorych z obu ſtron páwimęnt drewniány; Menſá ieſt z iednego czerwonego polerowánego kámienia, ktorego grubość ná łokieć, długość ná iedenaśćie, á ſzerokość ná ſześć ſtop Rzymſkich. Dwádźieśćiá ſłupkow ná bázách z kápitelámi w liśćie rzniętemi, y tyle nád niemi *Gotica arte* máłych Arkow (: między ktoremi z náſádzonych kámyczkow rożne widáć labrow figury :) po końcách utrzymuią Menſę, ktorą we środku dźwigáią cztery rznięte kámienie nákſztałt deſek podnieśione, y dla tego proſpekt z ſiebie formuią ſkrzynie. W po środku ſłupkow przećiwko Chorowi ſtoi większa od ſłupkow kolumna dęta, w ktorą Innocencyusz 4. Papież włożył S. Ianá Chrzćićielá żebro, gdy konſekrował Oltarz.

Oltarz Wielki Kośćioła średniego.

tarz. Tá Mensá dwá rowne czyni ołtarze, ná ktorey mármurowey rożnych kolorow kámieniámi násádzony gradus, ná ktorym z obudwu ſtron inſze ſtáwiáią lich-tarze, naczynia z kwiećiem, y oſoby śrebrne: w pośrodku graduſá ná chowánie Nayś: Sákrámentu, ieſt Tabernáculum śrebrne z złotemi ſztukámi, ktorego wyſokość czyni dźiewięć ſtop Rzymſkich: zá Menſą po bokách, ná ſámych mieyſcách gdźie były ſłupy drewniáne ſzubienice, ſtoią ná bázách ſłupy kwádratowe mármurowe, ná ktorych poſtáwiono przećiwko ſobie dwie śrebrne oſoby, S. Fráncíſzká, y S. Klary, wyſokośći pięć ſtop. Przed Ołtarzem przećiwko Wſchodowi Słońcá, w pośrodku wyżſzego kámiennego graduſá, pod kráiem drewniánego páwimęntu, ieſt okienko z kratą żelázną ktorym do podźiemnego Kośćioła ſpuſzczáią trzy lampy śrebrne, w ktorych záwſze świátło gore, ná znák tego, że proſto pod wielkim Ołtarzem ſtoi Ciáło S. Fráncíſzká.

46. Chor Zakonny ieſt pod niżſzym ſklepieniem zá wielkim Ołtarzem, Formy w nim orzechowe wybornie rznięte, w ktorych wyżſze, y niżſze śiedzenia. Nád wyżſzemi w dwurożny Mieśiąc, alias w ſemicyrkuł idźie *Columellatum opus*, z ktorego rogow wynikáią koſztowne dwá dla Muzykántow ganki, káżdy ſwoie máiący Orgány. Cáłe opus drewniáne ieſt, ále doſkonáłą ná lázurze złoćiſtą okryte rzeźbą. Zá połową ſklepienia alias Náwy, záczynáią ſie z obu ſtron około Káplice kraty żelázne y okná ſzkláne málowáne wſzytkie máiące. Z średniey Náwy z Kośćioła po wſchodách do klaſztorá chodzą.

Chor Zakonny Formy Kośćioła średniego.

47. Tak wſpániała, y zacna ieſt Kośćioła naywyżſzego Aſſyſkiego ſtrukturá, iż nic wytwornieyſzego owego

wieku

wieku widźieć ſie nie mogło: áni Architekturá táka, (: iáko mowią co ſie ná tym znáią :) w cálym ſie znáydowáłá świecie. Drzwi pryncypálne pod czás *æquinoctium* proſto Słońce przyimuią. Dwoiáki do tego, iáko y do średnigo Kośćiołá ingres, ktoremu w ſtrukturze bárdzo podobny, oprocz Bábieńcá, ktorego nie ma. Okno nád drzwiámi okrągło wielkie, ozdobione ieſt bárdzo rznię-temi kámieniámi w rozmáite figury. Páwiment z wapienney, y kámieni łománych mixtury luſtr piekny máiący; ktory nie ná ſámym Kośćiołá średniego leży ſklepieniu, ponieważ między niemi ná ośm ſtop ieſt prożne ſpatium, oblega tedy ná iodłowych dylách, y dębowych bálkách, ktore po piąćiu práwie wiekách, świeże, cále, y nienáruſzone zoſtáią. Kośćioł ten krzyżowa ma figurę, iáſny, w świátło obfituiący, ſklepienie w Arki przyzwoitey dymenſyi máiący, od dołu, áż do wierzchu od ſławnych ozdobiony Málárzow. We środku ma wielki Ołtarz ná czterech mármurowych graduſách. W krzyżu w Náwie poprzeczney przećiw Zachodowi dwá tylko znáyduią ſie Ołtarze. Chor Zakonny, widźi ſie iák ſzerokie Theátrum. Formy do śiedzenia, Figurámi, y Obrázámi przedźiwnemi nie málowánemi, ále náſádzánemi zálecone. W pośrodku Choru Zakonnego, ná przećiwko wielkiego Ołtarzá ſtoi wielce wſpániáłe *Solium Pontificium*, o ktorym wyżey n. 37. Okná w kſztałćie podobne do okien średniego Kośćiołá, ále ſą wyżſze, iáko y Kośćioł. Orgány wielkie ſzerokie, y melodyine, rownych w świećie nie wiele máią. Chor Muzykántow piekne bárdzo prezentuie obrázy. Kośćioł ten Nayś: MARYI Pánnie, Aniołom, y Apoſtołom SS. ieſt

Opiſánie nay wyżſzego Aſſyskiego Koáćiołá.

dedy-

dedykowány, dla tego w Ich uroczyſtośći w tym ſie odpráwuie Nábożeńſtwo Kośćiele, iáko y w káżdą Sobotę Mſza w nim bywa po Prymie o Nayś: Pánnie śpiewána: dla tego mur tego Kośćiołá iáko wyżey z białego mármuru ieſt, á do niego przydáne dwánaśćie czerwonych wieżyczek, białość bowiem znáczy, kándor pánieńſtwá, y czyſtość Anielſką, á czerwoność krew Apoſtolſką. Ten Kośćioł pobożny niegdy Paulus Cambiutius fortuny ſwoiey ſporey dźiedźicem uczynił, y prowęnty wſzytkie ná konſerwácyą, y repárácyą iego obracáć kazał, wyiąwſzy fundácyi ktorą ná Suffragia duſze ſwoiey ná tychże dobrách zápiſał.

48. Przedźiwna cále Konwentu Aſſyſkiego ſtrukturá, tákiey ieſt wielkośći, y mágnifiki, że kto ią tylko widźi myśleć koniecznie muśi, iákim konſztem, iákim ſumptem y iák długo ták niezmierną ná mieyſcu ták przepáśćiſtym ſtáwiáno Máchinę. Fortá pryncypálna Klaſztoru ieſt ná boku średniego Kośćiołá, zá ktorą wſzedſzy ná práwey ſtronie ieſt Fontáná wielka okrągła, ná ktorey we środku ſtoi kolumná trzymáiąca pieknę y obſzerną miednicę, z iedney ſztuki czerwonego mármuru, z ktorey centrum przez fiſtułę do gory wychodźi wodá, y názad w tęż wpada miednicę, z ktorey ſie rozlewa w ſkrzynię, á z niey przez rury rozchodźi ſie do Ogrodow, y Officyn Klaſztornych. Ná tey tákże ſtronie ſtoi wielce wyſoka dzwonice wieża, od ſpodu áſz do wierzchu cáłá z wybornych złożona ſztuk mármurowych kwadratowych pod iedną miárę. Ná lewey ręce prezentuią ſie trzy nowe wſpániáłe Dormitarze wſzytkie ſklepione, z ktorych niżſzy Nowicyuſzow, Konwent Aſſyſki.

średni chorych, á naywyżſzy gośći przyimuie. Tám ſą niezmierne Arki, ktore przepáść *ad planitiem* wypełniły, y Máchinę ták wyniosła trzymáią. Celle ſklepione wſzytkie, á ktore ſą ná południe wſzytkie máią ſwoie ganeczki tákże ſklepione, z ktorych śliczny ná dolinę proſpekt.

49. Náſtępuie wielki y ſławny Aſſyſki Refektarz, ktorego długość 250. ſzerokość 50. wyſokość 80. Pedes Romanos czyni. Okná iego ſzerokie, wyſokie ramámi kámiennemi rznięte mi ná cztery podźielone częśći; Słońce wchodźi do niego od Południá przez długie, y ſzerokie (: o ktorym wyżey :) *Deambulatorium*, alias Salę Proſpektową ná Spoletáńſką prześliczną Dolinę. Z drugiey ſtrony tego Refektarzá ſą rożne potrzebne Officyny. Przed nim ieſt Fontáná ſztucznie wyſtáwiona, z ktorey obfita przez pięć rur wodá wychodźi, ktorą do Officyn niżſzych obracáią według potrzeby. Bliſko tey Fontány ieſt drugi Refektarz źimowy ſklepiony, wielce czáſowi, y liczbie Zakonnikow mieſzkáiących wygodny. W obu Refektarzách ſtoły Orzechowe tábelátury, y łáwy do śiedzenia z topolowego, y wierzbowego drzewá, ornámentá ſą orzechowe.

Refektarz Aſſyski.

50. Trzy przez środek Klaſztorá idą Impluvia, álbo Clauſtrá, to ieſt Kwádraty, z wyſtawámi ſklepionemi Pryncypalny ku Zachodowi zá Churem Kośćielnym ieſt dwoiáki, dolny y Gurny, tego ná wieżyczkách, á támtego ná obſzernych, y wyſokich Piláſtrách ſklepienie polega: obá ſławnemi zálecony Pikturámi. Pole tego kwádratu ieſt płáſkiemi ſzerokiemi wyſádzone kámieniámi, we środku ma ſzeroką y głęboką cyſternę, w ktorą wody deſzczo-

Trzy Clauſtra z trzemá Cyſternámi.

deſzczowe ſpływáią, y ſą źimne, y zdrowe. Drugi kwádrat ieſt przed Refektarzem w nim tákże dawna Cyſterná. Trzeći ieſt między wſchodámi ná nowy troiſty Dormitarz, y ten ma Cyſternę, ktora wody Nowicyuſzom, Chorym, y Gośćiom dodáie

51. Od zachodu Słońcá, gdźie naywiękſza przepáść byłá nayniżey ieſt Stáynia, ktorey ſzerokość 55. á dłu- Staynia.
gość ná 233. ſtop Rzymſkich ieſt cegłą ſklepiona. Ná ow czás kiedy Papieże mieſzkiwáli przy tey S. Bazylice. ſtáynia pomieniona dla Dworu Papieſkiego koni byłá. Szpiklerz.
Nád ſtáynią, rowney ſzerokośći ieſt Szpiklerz tákże ſklepiony, rożne przegrody, ná rożne leguminá, y inne drobiazgi máiący, w ktorym okná ná wſzytkie ſtrony. Nád ſzpiklerzem ieſt Dormitarz Oycow Aſſyſkiego Konwentu, mieſzkánia ná nim po obu ſtronách. Ná ſámym
wierzchu ieſt Sala wielka, ktora tákże ſklepiona byłá, Sala.
lecz że ſie mury ryſowáły bárdzo, ſklepienie znieśiono, teraz pod bálkámi, y dáchowką zoſtáie. Tám przy Sali Regentow Celle.
ſą OO. Regentow y Lektorow rezydencye. Bráći Mu- Dormitarz.
zykántow Dormitarz ſklepiony ieſt ku Południowi nád Muzykántow
źimowym Refektarzem. Collegium nie ſklepione ku Collegium.
Puſnocy, ktorego długość 339. pedum. Pod nim tákiſz Dormitarz
długośći ieſt Dormitarz ſklepiony, ná ktorym Zakonni- Fámilii.
cy mieſzkáią. Pod tym Dormitarzem ieſt wielka Piwni- Piwnica.
cá ſklepiona, y Arkámi opaſána.

52. Między Collegium y Dormitarzem Muzykántow Bibliotheca.
ieſt Bibliotheca, do ktorey záwſze Xiąg nowych przy- Archivium y
bywa. Pod nią ieſt Archivium, y Káncellárya, gdźie o Cancellaria.
ſobliwſze Zakonne chowáią monumentá, y Práwá. Przy
ſámym Kośćiele ieſt wſpániáła Papieſka rezydencya, we- Papieska Rezydencya.

dług ubostwá Zakonnego dostátecznie ádornowána, w ktorey niektorzy Papieże mieszkáli przedtym, á teraz práwie codźiennie Purpuraći Rzymscy stawáią, gdy tu z Nabożeństwá przyiezdzáią.

53. Przedźiwnieysza Máchiny Assyskiey strukturá, to iest podźiemna utáiona iest, pod źiemią bowiem więcey dáleko y grubszych murow, y Arkow iest, niżeli nád źiemią, ná ktorych cáła Fábryká, ktorą oko ludzkie widźi, wspiera sie. W tym także wielkie iest podźiwienie, że w murách iák Kośćielnych ták Klasztornych, żadnych ankier áni żeláżnych áni drewniánych nie mász, ále sie tylko iák mury, ták árki, ták sklepienia sámemi kámieniámi wiążą.

54. Po śmierći Grzeg: 9. Papieżá zacnego Assyskiego Fundatorá, y Zakonu Oycá, nástąpił ná Stolicę Rzymską Gaufridus Kárdynał, Biskup Sábineński, był ná Kánonizácyi O. S. Fráncíszká, iáko też y przy zákładániu pierwszego kámieniá, zostawszy Papieżem, Celestynem 4. názwány, miał pobożne ku S. Fráncíszkowi intencye, lecz że tylko żył dni 17. nie mogł ich w ták krotkim czaśie wykonáć.

Celestyn 4. Papież żył tylko dni 17.

55. Po dwudźiestu dwoch *Interpontificii* Miesiącách obrány Papieżem został Sinibaldus Fliscus Kárdynał wźiawszy sobie imie Innocentii 4. Ten iż znał żyiącego S. Fráncíszká, y rány Iego dwa rázy oglądał, miał wielkie ku niemu nabożeństwo. Nie mogł iednák prętko ku Swiętemu swego oświádczyć áffektu, dla złości Fryderyká Cesárzá, przed ktorym do Lugdunu uszedł, y mieszkał tám ász do śmierći iego bezbożney: Z kąd R. 1252 do Włoch wroćiwszy, y w Peruzu stánąwszy nádał Odpust

Innocent. 4. Papież nádał

puſt *in perpetuum* náwiedzáiącym Kośćioł S. Fráncíſzká Aſſyſki, ktorego tám Oryginał chowáią, ktory ſie poczyna: *Licet is &c. Dat. Perus. Id. Febr. Pontificat. ann. 9.*

Odpuſt in perpetuũ náwiedzáiącym Kośćioł Aſſyski S. Fráncíſzká

56. Roku náſtępuiącego ná początku Mieśiącá Kwietniá przyiáchał do Aſſyżá Innocent. 4. Papież gdźie z wielkiego ku S. Fráncíſzkowi nabożeńſtwá báwił áſz do Oktawy Iego: w rezydencyi Papieſkiey mieſzkał, z ktorey często niewidány Kośćioł náwiedzał, iáko też często widźiány ná Nabożeńſtwách bywał.

Innocent. 4. Papież w Aſſyżu mieſzkał

57. Pod ten czás mieſzkánia w Aſſyżu Papieżá Dniá 25. Máiá, Przenieśieniu Ciáłá S. Fráncíſzká poświęconego, w ktory, Roku owego Niedźielá 5. po Wielkieynocy przypádłá byłá. Innocent. 4. przy Aſſyſtencyi Kárdynałow *Raynaldi de Comitibus Signiæ Epiſcoporum Prioris, Ricardi Hannibaldenſis Diaconorum Primicerii, Io: Cajetani Vrſini*, y innych z wielą Práłatow, y Pánow, Cáłą Bázylikę, y Konwent poświęćił, śćiány Kośćiołow, y Konwentu wewnątrz y zewnątrz woda święcona kropiąc, Krzyże po murách málowáne benedykuiąc, Menſy wielkich Ołtarzow S. Oleiem máſzcząc, y Relikwie S w nie kłádąc, oſobliwie w ſrednim Kośćiele, w ktorym żebro S. Ianá Chrzćićielá włożył, ktore Papież z ſobą ná to umyślnie przywioſł w naczyniu krzyſztałowym od Genueńczykow ſobie dárowáne; W śćiánę tákże Klaſztorną wyſoko wſtáwił tenże O. S. Relikwią to ieſt Rámię S. Geruncyuſzá Biſkupá, y Męczen. y kámieniem przyłożył, pod ktorym tá ieſt inſkrypcya: *Hic intus jacet brachium S. Geruntii Epiſcopi, & Martyris.* Ná znák poświęcenia tego Konwęntu ſą ieſzcze ná śćiánách mieyſcámi krzyże czerwone, ktorych więcey od dawnośći nie znáć.

Innocent. 4. Papież poświęćił cáłą Bázylikę y Konwent Aſſyski.

58. Z tad między wſzytkiemi Całego Bráći Mnieyſzych Zakonu Klaſztorámi, ieden Konwent Aſſyſki *Antonomaſticè* Swiętym ſie zowie. Lubo álbowiem niektorzy (: pewnie przez emulácyą :) od lat niedawnych záczęli Swiętym názywáć ſwoy Klaſztor, to ich iednák názwánie nie pochodźi z prawdźiwey, y reálney Papieſkiey Konſekrácyi, ále tylko z dálekiey generálney y poſpolitey mieyſcom wſzytkim przyzwoitośći, z ktorey, káżde mieyſce, ná ktorym BOGV poświęcone mieſzkáią Oſoby, Swiętym názwáć ſie może.

W całym S. Fráćiſzká Zakonie ieden Konwent Aſſyski Antonomaſticè Swiętym ſie zowie

59. Pomylił ſie bárdzo P. Wád. ktory w Roku 1253. (: iáko też iuż o tym n. 31. :) twierdźi od Inn. 4. Papieżá poświęcony Kośćioł *Portiunculæ*, o prawdźiwym poświęceniu Kośćiołá náſzego Aſſyſkiego żadney wzmianki nie czyniąc. Znáć, że niepomniał, że Kośćiołek *Portiunculæ* poświęcony był ieſzcze zá żywotá S. Fránćiſzká dniá 2. Sierpniá :) z kąd ſie to Swięto názywa: *Dedicationis S. Mariæ Angelorum* Roku 1223. od owych śiedmi Biſkupow, ktorzy, *Pridie* z rozkazu Honoryuſzá 3. Papieżá Odpuſt w nim zupełny, wieczny, ná dźień ieden promulgowáli. Ze záś poświącánie Kośćiołá Aſſyſkiego ták iák ieſt wyżey n. 57. opiſáne żadney wątpliwośći podpadáć nie może, świádczą dwoie Inn: 4. *Diplomata*. Pierwſze poczynáiące ſie: *Si populus Iſraeliticus &c. Dat. Aſſiſii 3. Id. Iunij Pontif. Ann. decimo.* Drugie ktore záczyna: *Conſecrationes Altarium &c. Dat. Anagniæ 7. Idus Aug. Pont. Ann. Duodecimo.* ktorych Oryginały w Aſſyſkim chowáią Konwenćie. W tym Drugim Diploma pozwala Papież Odpuſtu náwiedzáiącym Kośćioł Aſſyſki S. Fránćiſzká w Anniwerſarz ſámey dedykácyi, y przez

Omyłká Wádinga wielká

W Kośćiele ſrednim Aſſyſkim ai wiel-

dni

dni inne náſtępuiące áſz do Oktawy Swiąteczney. Tenże Papież od poświęcenia Aſſyſkiego Kośćiołá pozwolił, áby przy wielkim ołtarzu drugiego Kośćiołá z obudwu ſtron dwie Mſze rázem odpráwiáć ſie mogły, dla czego też gdy go poświącał z obu ſtron w niego włożył S. Relikwie.

kiego Ołtarzá z obuſtrō rázem dwie Mſze bywáią

60. Mieſzkáiąc przez czás nie máły (: iáko o tym wyżey :) w Konwencie S. Aſſyſkim Papież, á prágnąc, áby Fábryká iák naywſpániáley, y iák nayprędzey ſkończona byłá, B. Filipowi de Campello, y iego naſtępcom, iáko Prefektom Fábryki bráć pozwolił wſzytkie ná Fábrykę iáłmuzny, y pieniężne ofiáry, y ná nię wiernie wydawáć. Ieſt tego pozwolenia Oryginał, ktory ſie záczyna: *Decet & expedit honorificas illis ædificare Baſilicas, qui &c. Aſſiſi 6. Id Iulij Pontif. Ann.* 11.

Pozwolenie Papieżá bráć ná Fábrykę wſzelkie ofiáry.

61. Wielcy uboſtwá Zakonnego Zelánći, událi ſie do Papieżá ſupplikuiąc, áby nietylko niepozwalał, ále raczey zákazał bráć ná Fábrykę pieniędzy, y trzymáć drogie ápparaty w Kośćiele. Lecz Papież naprzod Boſkiey, á potym S. Fráncíſzká czći iák naywiękſzey uśilnie prágnąć, powiedźiał, że to ślubom ich, y zbáwieniu nie cále ſzkodźić nie miáło, gdyż on iáko *Abſolutus & Supremus Dominus* deklárował, że Kośćioł Aſſyſki oſobliwie do Stolice Apoſtolſkiey należy, y ſamey ley ieſt *immediatè* podległy, dla tego nie ma być według Státutow Zakonnych, ále według uſtaw Papieſkich rządzony. Poſtánowił tedy, áby Kośćioł ten, ktory nád inne wſzytkie Zakonu Bráći Mnieyſzych Kośćioły, ieſt znákomity, y uprzywileiowány, mogł przyimowáć, y mieć S. naczynia śrebrne, y złote, ápparaty iedwabne, y iákieykolwiek

Ják Papież uſpokoił Zelātow Zakōnego uboſtwá.

droż-

droższey máteryi. Dzwonow wielkich, y máłych co potrzebá, *aliaq; id generis*, ktorych Zakon zákázuie. Dla tego zákazał Generałom, Provincyałom, Kustoszom, y wszytkim Kápitułom Generalskim, Provincyálskim, Lokálnym, áby sie nie ważyli nigdy tákich ofiar przyimowánia, y trzymánia bronić, álb oddánych brać, y iákimkolwiek sposobem alienować, bez S. Stolice Apostolskiey osobliwego rozkazu. To Diploma záczyna sie: *Dignũ æxistimavimus, & congruum &c. Dat. Assisi Kal. Augusti. Pontif. Ann. Vndecimo.*

Innoc. 4. Papież náwiedzał chorą S. Klarę, y był ná Jey pogrzebie.

62. Przez ten czás gdy Papież w Konwencie S. Assyskim mieszkał, náwiedzał nie raz u S. Dámiáná chorą S. Klarę, z ktorey instáncyi obsitemi (: trzymam :) udárował Kościoł S. Fránciszká łáskámi. Tegoż Roku 1253. przeniosłá sie do Niebá Iey S. Duszá, gdy ieszcze był Papież w Assyżu ná ktorey exekwiách od Kárdynałow odpráwionych był sam przytomny, á Kárdynał *Raynaldus de Comitibus*, ktory w przyszłym Roku pod imieniem Alexandrá 4. został Papieżem, miał pogrzebowe Kazánie, y onę po dwuch lat Kánonizował.

Listy do Innocent. 4. Papieżá, od Bolesłáwa Pudyká, B. Kuneg. y Prándor. Biskupá Krák. o Kánonizácya S. Stánisłáwá.

63. Gdy Innoc. Papież powroćiwszy z Lugdunu w Peruzu mieszkał Roku 1252. przyszły do niego od Bolesłáwá Pudyká Krolá Polskiego, y Błogosł: Kunegundy Małżonki Iego, y Prandoty Biskupá Krákowskiego dwoiákie listy, w ktorych supplikowáli, áby Stánisłáwá niegdy Krákowskiego Biskupá, od bezbożnego Bolesłáwá Wtorego przy Mszy S. zábitego, áwielkiemi Cudámi słynącego w Regestr SS. Biskupow, y Męczennikow w pisáć łáskáwie raczył. Prawdá, iż Papież iusz miał Proces *super Sanctimonia vitæ, innocentia mortis, & claritate mira-*

miraculorum, tegosz Sługi Bożego przysłány Arcybiskupá Gnieźnińskiego, Biskupá Wrocławskiego, y Opátá Lubeckiego, ktorym go był polecił, iż iednák *in re tanti momenti* chćiał Papież z iák naywiększą postąpić przeżornośćią, X. Iákubá Weliternà Minorytę człowieká wielkiey rostropności, y pobożności z tymże Processem do Polski posłał, áby weryfikował przez nową inkwizycyą, ieżeli w nim wszytkie Assertá prawdźiwe były. Zlecona sobie funkcyą Weliternus pilnie odpráwił, bo wyiechawszy z Peruzá dniá 26. Máiá, R. 1252. w przyszłym Roku tegosz dniá do Assyzá do Pap: powrocił, donosząc, iáko wszytkie w pomienionym Processie depozycye *ritè & juridicè* są probowáne. Kárdynałom tedy záraz Papież oddał obá do uwagi Processy, nád ktorych trutyną báwili sie przez trzy cále Mieśiące, dla czego dniá osmego Września w S. Konwencie Assysk: przed Papieżá zszedłszy sie iednostáynym zgodźili sie głosē, áby Sługi Bożego Stánisłáwá Kánonizácya w dźień Bliznow S. Fráncíszká, to iest, dniá 17. Września blisko nástępuiącego w Assyskiey Bázylice była odpráwiona solennie.

Jacobus Welitern, Minorita od Papieżá do Polski posłány ad verificandum Processum, super vita, & Miraculis S. Stanislai.

64. Wszytko to, cokolwiek przystáło *pro Christi Vicarii Majestate*, *& Sacræ Curiæ dignitate* zgotowawszy, Dniá 17. Września R. 1253. w przytomności pomienionego Krolá, y Káthedry Krákow: Posłow, Innocent. 4. Papież *Pontificaliter* ubrány, ná wysokim záśiadł *Solium*, ktoremu Práłaći, y Pánowie ássystowáli, á Purpuraći Rzymscy *pro sua dignitate* nisko záśiadłszy w koło, słuchali publicznych o Kánonizácyą sługi Bożego Stánisłáwá, przez miánowánych Oratorow Instáncyi. Po ktorych z rozkazu Papieżá *Io: Cajetanus Vrsinus*, Kárdynał,

Kánonizácya S. Stánisłáwá w Kośćiele Assyskim w dźień Bliznow S. Oycá Fráncíszká.

ktory potym był Mikołáiem 3. Papieżem, z Amboná Mármurowego czytał Sługi Bożego Stánisł: żywot, geſtá, Męczeńſtwo, y Cudá, ktory iák ſkończył *Raynaldus de Comitibus, Epiſc: Oſtien.* Kárdynał, w Rok Innocencyuſzá Sukceſſor, godny ná pochwałę S. Sániſł: powiedźiał Pánegyrik: á potym Papież z Tronu ſwego powſtawſzy, y Duchá Przenayś: przez *Veni Creator* ná áſſyſtencyą wezwawſzy, *ſolitâ verborum formulâ* Stánisł: S. Męczennikiem Chryſtuſowym deklárował, y dźień Smierći iego zá Feſt Vniwerſálnemu Kościołowi náznáczył. Potym *Te Deum laudamus* záczęto, á po nim Mſzą Swiętą Solenną ſam Papież śpiewał.

Cud ofobliwy pod czás Kánonizácyi S. Stánisł.

65. Tráfiło ſie, gdy perorował przerzeczony Rávnaldus Kárdynał, że z gory iedney mármurowey kolumny ſpadł kápitel tákże mármurowy wazący funtow dwieśćie *in circa* ná głowę iedney niewiáſty, ktorą że ſie ſchyliłá byłá ku źiemi, y nic á nic nieruſzálá ſłuchaiąc pilnie ſłowá Bożego, luźie rozumieli, że do rázu zábita zoſtáłá, á iż niechćieli árcygodnego turbowáć Oratorá płaſzczem ią nákryli: ktorą po ſkończonym Pánegyriku, nie tylko żywą bez żadney rány, álbo ſłuczenia ználeźli, ále raczey wyznáiąca ſtyſzeli, że z tego uderzenia, y ſpádnienia ná iey głowę ták wielkiego kámieniá od ćiężkiey głowy boleśći, ktorą długo ćierpiáłá uwolniona zoſtáłá. Ná pámiątkę wiſi ná łáncuchu ten kápitel do tychczas ná boku Kościołá przy wielkim Ołtarzu, z krotką rzeczy iáko ſie ſtáło nárrácyą.

Czemu Hiſtorycy nie ie-

66. Cromer lib. 9. Náſz Hyſtoryk ná początku tey Xięgi twierdźi, że S. Stániſławá Kánonizácya byłá 6. *Id. Septemb.* to ieſt dniá 8. Września. A záś *Bzovius ad ann.*

1253. *n.* 1. kładźie ią 15. *Cal. Octob.* to iest dniá 17. Września, kiedy też *Diploma* Apostolskie dáne w Assyżu, które sie záczyna: *Olim à Gentilium oculis &c.* Z tąd iednák rozumiem tá wáryácya tych Hystorykow poszłá, iż pierwszy, dźień ktorego Dekret Consystoryálny wyszedł *de Canonizando S. Stanislao*, á drugi záś dźień sámey Solenney lego położył Kánonizácyi.

dnego dniá kłádaKánonizácya S. Stánisłáwá.

67. Z rozkazánia Innoc: 4. Papieżá w Bázylice Assyskiey przy Ambonie, z ktorego czytáne iest żyćie &c. S. Stánisłáwá iest wystáwiony Ołtarz pod wysokim Arkiem. A między Relikwiámi Rámię lego chowáią, ktore w Rok tám Biskup, y Kánonicy Krákow: posłáli. Iest o tym świádectwo list Alexándrá 4. Papieżá, ktorego początek: *Ad veneranda merita &c: Dat. Later. 7. Kal Feb. Pontif: Ann. 2.* W tym liśćie oświadcza Papież iáko był *præsens* ná Kánonizácyi S. Stánisł: *in Minoribus constitutus*, y Náwiedzáiącym Kośćioł Assyski w dźień S. Stánisłáwá, y przez cáłą Oktawę, stto dni, Odpustu pozwala. W Konwencie S. Assyskim Fest S. Stánisłáwá odpráwia sie *sub Ritu duplici 2dæ Classis.*

w Bázyl. Assy skieyOłtarz y Relikwia S. Stan: yOdpust ná Fest iego y przez Oktawę.

68. Z Gráficzney Iákubá Alemaná opisáney inwencyi z początku obádwá Kośćioły tylko iednę ná krzyż Náwę miáły, áni średnia szerszá byłá, nád wyższą, ále obie ná iednych podniesione były fundámentách. W naywyższym Kośćiele trzy tylko były (: iáko y teraz są:) Ołtarze, większy, Nayś: MARYI Pánny, z mnieyszych ieden Aniołom, drugi Apostołom SS. poświęcone. W średnim także Kośćiele z początku trzy były Ołtarze, Wielki S. Oycu Fráncíszkowi, á z mnieyszych ieden Niepokalánemu Poczęciu Nayś: Pánny, á drugi S. Ianowi E-

Z początku iák wyższy, ták niższy Kośćioł iednę miał náwę, y trzy tylko Ołtarze.

wi Ewángeliśćie dedykowáne. Dopiero kiedy R. 1236. Eliasz powtornie Generałem został, ná pułnocney krzyżá ſtronie, wedle Nayś: Pánny Oltarzá, S. Elżbiećie Turingii Lantgrafowy, ktorą Grzegorz 9. Papież Kánonizował, Oltarz wyſtáwił, ktory potym znieśiono. Gdy záś Innoc. 4. Kánonizował Stánisłáwá S: Biſk: Krák: wyſtáwić Oltarz Iego rozkazał, iák ſie wyżey powiedziáło. Aże y ták ieſzcze nie wiele było w Kośćiele, bo tylko pięć Oltarzow, Brát Filip z Kámpelu Prefektem zoſtawſzy, ktory Architekturę dobrze rozumiał, rádźił Kośćioł od połowy rozſzerzyć przez przydánie Káplic Collaterálnych, ktorych naprzod piekny wydał Abrys, á potym ſzczęśliwie od pułnocney ſtrony zápoczął opus.

Dwánaśćie Káplic w Bázylice Aſſyskiey.

69 Oprocz Káplice S. Mágdáleny, ktora naypierwſza zá Generálſtwá S. Bonáwentury ſkończona, y od niego benedykowána, y ktora ná przećiwko ſiebie, to ieſt od Południá tákiey drugiey nie ma, iż Zakryſtya to mieyſce zábrálá, wyſtáwiono w Bázylice Aſſyſkiey *tractu temporis*, ták ná Pułnoc, iák ná Południe káplic ſobie korreſponduiących, krzyżá nie ráchuiąc, ktory był z początku, dwánaśćie, to ieſt, S. Antoniego Padew: SS. Ludwiká Krolá Fráncuſk: y Ludwiká Biſk: Tolosy, Zakonu Náſzego, S. Wálentego, S. Wáwrzyńcá, S. Ięzdrzeiá Apoſtołá, S. Mikołáiá, S. Ianá Chrzćićielá, S. Kátárzyny Męcz: S. Antoniego Opátá, S. Sebáſtyáná, S. Marćiná Biſk: y S. Łucyi Męczenniczki.

Od kogo kto ta wyſtáwiona Káplicá.

70. Káplice S. Máryi Mágdáleny, S. Antoniego Padew: S. Marćiná Biſk: od S. Bonáwentury, Káplicá S. Ięzdrzeiá Apoſt: od S. Piotrá z Alkántáry, Káplicá S. Mikołáiá Biſk: od Neápolioná Vrſyniego Kárdynałá. Káplicá S. Ianá Chrzći-

Chrzćićielá, od Ianá Káwáliérá Ierozolimſkiego Brátá pomienionego Kárdynałá, Káplicá S. Kátárzyny Męcz: od Kámillá Albernoćiego Kárdynałá Włoch całych Apoſtolſkiego Legatá. Káplicá S. Antoniego Opátá, od Xiążąt Spoletáńſkich, inne ſumptē Klaſztornym wyſtáwione.

71. Nieiáka z czáſem, w pomienionych niektorych Káplicách ſtáłá ſie odmiáná. Albowiem w Káplicy S. Kátárzyny Męczen: ſtoi teraz ná Oltarzu Crucyfix, do ktorego wielka ieſt ludźi dewocya, y tám *Exercitia Spiritualia* w káżdy Piątek bywáią. W Káplicy S. Mikołáiá, ktora teraz ieſt dedykowána S. Vrſzuli, y Towárzyſzkom Iey, Nayświęt: SAKRAMENT ná Kommunią ludźi chowáią. W Káplicy S. Ianá Chrzćićielá Tablicá Nayſłodſzego Imienia IEZVS od S. Bernárdyná Seneńſkiego málowána, w Oltarzu ieſt. Káplicę S. Ianá Ewángeliſty, to ieſt Oltarz w krzyżu, że Alexánder Kárdynał Peretti Wnuk Sixtá Piątego, bárdzo pieknie ozdobił, dla tego tám niektore oſobliwe złożone Relikwie, od ktorych Oltarz ma ſwoie Imię. Iż przez Káplice Kośćioł ten od połowy rożſzerzony ieſt, dla tego y Krzyż Kośćiołá do proporcyi zwiękſzono, ſumptem Neápolioná Kárdynałá Vrſyniego, y Ianá Káwáliérá Ierozolimſkiego Brátá Iego. Nieiáka z czáſem w pomienionych Káplicách od miáná

72. Wieleby piſáć przyſzło o Pikturách iák ſtárych, ták nowych, ktore ſie we dwuch Kośćiołách Aſſyſkich, y klaſztorze znáyduią, dla czego dogadzáiąc ſzczupłośći Xiąſzki, przednieyſze tylko námienię. Około R. 1250. Kwitnęli we Włoſzech Greccy Málárze (: przy ktorych ćwiczył ſie wielkiey do tey náuki ſkłonnośći Ian Cymábos Florenczyk :) tych Innoc. 4. Papież wezwał do Málowánia Sredniego Aſſyſkiego Kośćiołá, ktorych ręką, á Bázyliká Aſſys. ſumptem Inno. 4 málowána.

Papieżá ſumptem, ſklepienie średniey Nawy, Vltrámárynem w złote gwiazdy, ták iż ſie widźi *expreſſa Cæli facies*, Arki Krzyżowe odmiennemi fárbámi w rożne figury odmálowáne, á ściány pobocznie reprezentuią, práwa, Chryſtusá Páná dźiełá, á lewa, S. Fráncíſzká ſpráwy. W tym gdy pomieniony Cymábos, z dowćipnego Alumná, ná doſkonáłego wyſzedł Mágiſtrá, od Papieżá *dimiſsis Græcis* wziął dálſzey komis roboty. Do málowánia tedy żywemi kolorámi wyżſzego, iáko iáśnieyſzego udał ſie Kośćiołá, lecz o nim potym.

Po śmierći doskonáłego Mágiſtrá Málárzá, ieſzcze doskonálſzy Kośćioły Aſſyskie málował Vczeń.

73. Po śmierći wielkiey excellencyi Cymáboſá Málárzá, ktorego, *Georgius Vaſarius in Architectura, pictura, ſculptura peritiſsimus* w żywoćie iego *Pictorum Patrem, Picturæ auctorem, inſtitutorem, reſtauratorem* názywa, mowiąc o nowych Málárzách, bo były we Włoſzech *ab anno Quadringenteſimo, uſq; ad Milleſimum Ducenteſimum*, práwie wſzytkie záginęły *ingenii acumine pollentes artes*, ták iż *in operibus* w czáśie przerzeczonym *excitatis, nulla dignoſcitur proportio menſura, vel methodus*, mowi pomien: Vaſarius. łákoſz do Fábryki Aſſyſkiey trzebá było w Niemieckich kráiách ſzukáć Architektá. Po śmierći tedy zacnego Málárzá Cymaboſá, ieſzcze zacnieyſzy ználazł ſie Giottus tákże Floreńczyk, niegdy uczeń iego, ktory dáleko był przeſzedł Mágiſtrá ſwego, z kąd o nim Dantes in Purgatorio Can: 11.

Vczen nád Mágiſtrá.

Credette Cimabue ne la pittura
Tener lo campo; & hora hà Giotto il grido,
Si che la fama del Maeſtro oſcura.

Ten tedy Giottus do Aſſyzá wezwány, áby od Mágiſtrá záczęte dokończył opus; łákoſz od malowawſzy Duchá

Prze-

Przenayświętszego ná Apoſtoły ſtąpienie, y Chryſtusá do Niebá wſtąpienie, y Zywot S. Fráncíſzká, Kośćiołowi wyżſzemu *coronidem impoſuit.*

74. W Kośćiele średnim Giottus tákie wyſtáwił opus; Trybunę nád wielkim Ołtarzem (: mowię ia ſklepienie :) ná cztery rozdźielił Tryánguły. W pierwſzym bliſko Churu odmalował S. Fráncíſzká ubránego w Dálmátykę z złotemi kwiátámi, śiedzącego ná wozku, ktory iedni Aniołowie ćiągną, drudzy ná rożnych inſtrumentách gráią y trąbią, iákoby ná tryumf wożąc, z Inskrypcią: *Glorioſus Franciſcus:* á nád nim z Niebá ſpuſzczona purpurową Chorągiew, ná ktorey śiedm gwiazd iáśnieie wieſza ſie. W drugim ná práwey ſtronie odmálował Gánek z kolumnámi przykryty, ná ktorym Mąż poważny w odźieniu czarnáwym Zakonnym w czterech koronách śiedźi, ktory Zakonnikowi przed ſobą klęczącemu, ręką práwą iárzmo ná ſzyię kłádźie, á lewą pálcem uſtá zátyka iákoby nákázuiąc milczenie, z literámi: *Sancta Obedientia.* Po práwey ręce śiedzącego, ſtoi dwugłowna Roſtropność Mátemátyczne inſtrumentá trzymáiąc, á po lewey Pokorá z goráiącą pochodnią. Obiedwie przy nich położone wyrażáią Inskrypcye. Pod obrázem Pokory Anioł duśi *monſtrum* iákieś, przy ktorym te ſłowá *ſemivirumq; canem, ſemicanemq; virum:* iáko pychy Symbolum. Zewſząd y ludźie, y Aniołowie śiedzącego ádoruią. Nád gankiem ku Niebu wzbiia ſie Fráncíſzek S. y rozćiągnąwſzy ręce pokázuie Blizny, przy nim dwa Aniołowie iákieś reprezentuią skryptury. W trzećim Tryángule przećiw Słońcá Zachodowi, odmálował záślubienie między Fráncíſzkiem, y Vboſtwem, ktorych ręce práwe Chry-

Málowánie w Kośćiele średnim nád wielkim Ołtarzem.

ſtus

ſtus wiąże, á ſpory Orſzak Aniołow Swiętym áſſyſtuie záślubinom. Vboſtwo wyráźił w Niewieśćie mizerney, chudey, y bládey, ná ktorey ſáme łáchy wiſzą, pies ná nię ſzczeka, człowiek w purpurze kámienie rzuca, inny w bronatney ſukni rozgą do ćiernia nágánia. Ná práwey Angułu ſtronie, Fráncíſzek młody ſuknią nową z ſiebie ubogiemu dáie. Ná lewey trzech Mężow ſtroyno ubránych figuruiących łákomych, z ktorych ieden worek z pieniądzmi ściska, drugi drapieżnego ptaká nieśie, trzeći ręką práwą zá ſerce ſie trzyma wyrażáiąc ſerce ná bogáctwá chćiwe. Ná wierzchnim Angule odmálował BOGA Oycá przezroczyſtemi zákrytego obłokámi, ktoremu dwá Aniołowie prezęntuią ieden Kośćioł, ná ktorego repárácyą dał Fráncíſzek Xiędzu pieniędzy, drugi ſuknią, ktorą z ſiebie ubogiemu dárował w pośrodku ták nápiſawſzy: *Sancta Paupertas.* Ná oſtátnim Tryángule odmálował ná iedney ſtronie Zamek wáłámi, y Báſztámi obtoczony, w pośrodku Zamku wyráźił wieżą z białą Chorągwią z ktorey wieże śliczna wygląda Pánna złożone ku Niebu máiąca ręce pod ktorą Inskrypcya: *Sancta Caſtitas:* ktorey dwa Aniołowie z Niebá przylećiawſzy, ofiáruią ieden pálmę, á drugi Kroleſtwá *Inſignia:* ná ſtronie pod Zamkiem dwá Aniołowie w łáźni myią Mężá ſtoiącego, ná ktorego niewiáſtá z owego Zamku z gury leie wodę przy niewieśćie podpis: *Sancta Munditia*, á druga Białagłowá, ktorey tytuł *Sancta Fortitudo* ręcznik do utárćia podáie: w tym dwá Aniołowie ſuknie nioſą do ubránia umytego. Przed Zamkiem niby ná wárćie ſtoią Zołnierze ſtárzy świątobliwośći Koronámi ozdobni, z ktorych ieden Ceſárską drugi

Kro-

Krolewſka, trzyma Koronę, Pierwſzego nazwałbym Henrykiem Ceſárzem, drugiego Pudykiem Krolem Polſkim, ktorzy Małżonki ſwoie Kunegundy dochowáli w Pánieńſtwie. W Angule po práwey ſtronie, iákoby od ſkáły wſtępuiacych trzech Mężow S. O. Fráncíſzek wita, do łáźnie, y do Zamku zápraſza. Po lewey ręce *S. Pœnitentia* w odźieniu Puſtelniká, w práwey ręce dyſcypliny, á w lewey krzyż nieśie, á brzydkie ze ſkáły ſtráſzydłá zpycha, to ieſt czarnego diabłá, obrzydły świát bláda śmierć, y ślepego kupidyná Zá pokutą ida rożne oſoby, dyſcyplinámi, krzyżámi, rozgámi grożące pomienionym ſtraſzydłom. Arki przy Trybunie będące rożne zdobią labry, Aniołow, y Swiętych Twarzy.

Henryk Ceſarz y Pudyk Krol Polski, Małżonki ſwoie Kunegundy dochowáli w Pánieńſtwie.

75 To Giottego Opus wielką mu zrobiło eſtymácyą, ták dla konſzru málowánia, iáko też dla miſtyczney inwencyi, y ták pieknych per *Idæas* expreſſyi. Przed nim álbowiem Málárze zwyczáiu nie mieli wyrażáć co przez Tryumfy, Symbolá, geſtá, tylko ſáme beż wſzelkiey inwęncyi málować Hiſtorye. Tá ſztuká Giottego w Bázylice Aſſyſkiey ieſt wielce od Hiſtorykow Włoſkich zálecona. Temu záś Giottemu Angelus Politianus to nápiſał Epitaphium.

Zmálowánia nád wielkim Oltarzem wielce Giotti zálecony.

Ille ego ſum quondam, per quem pictura revixit,
Cui quam recta manus, tàm fuit & facilis.
Naturæ deerat, quod noſtræ defuit arti
Plus licuit nulli pingere nec melius.
Deniq; ſum Iottus. Quid opus fuit illa referre?
Hoc nomen longi carminis inſtar erit.

76. Po Giotćie wiele przednich Malárzow w Bázylice Aſſyſkiey dowćipnego ſwego konſztu zoſtáwiło páma-

tkę. Iáko Puccius Capanna Florenczyk dyſcypuł Iego, w Krzyżu Kośćiołá średniego *in Cupa dextri brachii* od málował Mękę Páńſką. Iáko Petrus Cabalinus Rzymiánin tákże Giottego Alumnus, ktory pod Męką Páńſką od Pucciego zmálowáną, odmálował Chryſtusá Páná ná Krzyżu, tłum ludźi pieſzych, y konnych; ten, że konie wybornie málował, dla tego Caballinus był názwány. W tey ſztuce iego, rzecz oſobliwa, że wyráźił ná powietrzu wiele bárdzo Aniołow nád Vkrzyżowánym P. Iezusem látáiących, z ktorych káżdy inſzą Akcyą żałośći wyraża, y do kompáſſyi pátrzących pobudza. Iáko Simon, & Lippus Memmi Bráćia Senenczykowie tákże Giottego Páleſtritæ, rożne odmálowáli obrázy, ták Nayś. Pánny, iák innych Swiętych w tymże Kośćiołá krzyżu ná niżſzym Proſpektćie, bliſko Káplic ná ſtronie Pułnocney. Iáko Io: Gaddus Pátriotá, y Vczeń Giottego, ktory w krzyżu Kośćiołá średniego *in Cupa ſiniſtri brachii* Nayś: Pánny, y P. Iezusa odmálował Hiſtorye, iáko to Náwiedzenie, Narodzenie, Trzech Krolow, Ofiárowánie, Morderſtwo Niewinniątek, Vćieczkę do Egyptu, Drogę do Ierozolimy, y Siedzenie między Doktorámi. W pośrodku tey Pachy krzyżá, odmálował Chryſtusá Páná ná Krzyżu, pod krzyżem Nayś: Mátkę, ná práwey krzyżá ſtronie Niewiáſty płáczące, ná lewey S. Fránći ſzká z Towárzyſzámi ſwemi klęczącego ná powietrzu, y wedle krzyżá Aniołow pokoiu *amare flentes*, y w puáry Krew Nayświętſzą zbieráiących. A nád ſámym Nayś. Pánny Oltarzem, odmálował Nayś: Mátkę z Synem ſiedzącą między dwiemá Aniołámi ſtoiącemi. A niżey *extra Cornu Epiſtolæ*, ieſt prawdźiwa S. O. Fránćiſzká *Effigies*, w pra-

Wiele przednich w Kośćiele Aſſyſkim málowáło Málárzow.

w prawdźiwym w iákim chodźił Hábićie. Iáko Thomas Florenczyk, ktory że w kunſzćie wielce imitował Giottego, Giottinus názwány, ná Proſpektćie nád Ambonem (: Ambo od Ambony ſie rożni, bo ná Ambonie kazánie bywa, á záś Ambo ieſt od śpiewánia ná nim Ewángelii, kiedy Papież Solennizuie, álbo kiedy co ná nim extráordynáryinego czytáią, iáko ná nim pod czás Kánonizácyi S. Stánisłáwá, czytáno żyćie, Męczeńſtwo, y Cudá iego :) odmálował W niebowźięćie Nayś: MARYI Pánny, á ná Arku niektore geſtá S. Mikołáiá Biſkupá. Ci wſzyſcy pomienioni Málárze wieku ſwego we Włoſzech nayprzednieyśi byli, ták o nich świádczy wyżey wſpomniony Georgius Vaſarius, ktory ich wſzytkich żyćie, y ſztuki co nayzacnieyſze opiſał.

Amboná od Ambony roznicá.

77. W Káplicách tákże tegoſz Aſſyſkiego Kośćioła średniego godne ſie znáyduią Piktury. W Káplicy S. Máryi Mágdáleny, Bonamicus Buffalmacus, pokutne Iey wyráźił geſtá, á w Káplicy S. Marćiná płaſzcza rznięćie, nie ktore zá żywotá ſpráwy, y po śmierći Cudá wymálował tenże. W Káplicy S. Antoniego Padew: Cæſar Sermæus Aſsiſias Cuda zá żywotá, y po śmierći tegoſz Swiętego wyráził godnym ſwoim pęzlęm. W Káplicy SS. Ludwikow Krolá Fránc: y Biſk: Toloſſy; Andreas Aloyſius Aſsiſias odmálował *in quadrifica teſtudine* Czterech Prorokow, y cztery Sibille, ktorey Sztuce tákie dáne Elogium. *Opus peritorum judicio, inter cætera abſolutiſsimum.* Ná Proſpektćie tey wſpániáłey Káplice Adon Donus tákże Aſsiſias Confraternii S. Szczepaná ſumptem tegoſz S. Protomęczenniká geſtá zacnie wymálował. Do odmálowánia w Káplicy S. Mikołáiá Zywotá iego, Ne-

Ktorzy Málárze Aſſyſkie málowáli káplice.

apolio Kárdynał Vrſini zaćiągnął Tomaſzá Giottiná, á do Káplice S. Kátárzyny, Fundator Iey Kárdynał Albernocci przyzwał pomienionego Buffalmáká. Záś ręka Hieronimá Mártellego ieſt odmálowána Męká Páńska, y podniebienie, ktore ſie widźi iák niebo, á zá nim między obłokámi Twarz Boga Oycá. Chwalebnie w Káplicy S. Sebáſtyáná wyráźił Iacobus Georgettus Aſsiſias *eximius prateriti ſæculi Pictor*, Męczeńſtwo Iego. Reſztá, to ieſt Zwiáſtowánie Nayś: Pánny, y Narodzenie Chryſtuſá z iedney ſtrony, á z drugiey, Anioł opowiádáiący Mátce S. Fráncíſzká, że Syná mieć będźie, y Narodzenie Iego w ſtáyni, ieſt dźieło *Equitis Cæſaris Sermæi* także *Aſsiſiatis*.

78. Po odpráwionych Grekách pomieniony Io: Cimabos, udał ſie do wyżſzego z ſwoim pęzlem Kośćiołá, ktorego że oſm ſą Trybuny, *Ionicum opus*, ſześć od weśćia do Kośćiołá, áſz do Churu, á dwie Pachy krzyżá nákrywáią, dla tego ták ſwoię rozmierzył operę. W pierwſzey Trybunie od weśćia w Kośćioł odmalował czterech Kośćiołá Doktorow, Auguſtyná, Ambrożego, Grzegorzá, Hieronimá, ná Kátedrách Doktorſkich śiedzących, y uczących. W trzećiey, położył cztery Oſoby, Chryſtuſá, Nayś: Pánny, S. Ianá Chrzćićielá, S Fráncíſzká. W piątey czterech Ewángeliſtow. W drugiey, czwártey, y innych, Niebo z gwiazdámi wydał iák náturálne. Śćiány Kośćielne podźielił ná trzy rzędy, Naywyżſze, średnie, y niżſze; naywyżey málował ſtárego Teſtámentu Hiſtorye, we środku nowego, á ná dole Giottus, po śmierći Cimabosá żywot S. Fráncíſzká, zmálował; y dálſzą prozekwował operę, iáko to, nád Formámi

Málowánie Naywyżſzego Kośćiołá.

mámi Zakonnemi z obu ſtron, wyráźił Nayś. Pánny naprzod ſłábość ná łożku, śmierć, Wniebowźięćie y Koronácya; Nád *Solium* Papieſkim dał *veras Effigies* Grzegorzá 9. y Innocencyuſzá 4. pierwſzego iáko Fundatorá, á drugiego iáko Konſekrátorá. Wyżey ku ſklepieniu dał rożnych Swiętych Obrázy. W krzyżu po práwey ſtronie wyráźił Chryſtusá do Niebá Wſtępuiącego, y dźiwuiących ſie Apoſtołow, przytym ná powietrzu Aniołá, ná innych czterech wołáiącego, iáko *in Apocalypſi* opiſáno, y Sąd Generálny reprezentuie. Po lewey ręce S. Piotrá głowa ná doł ukrzyżowánego odmálował, po bokách z iedney ſtrony modlący ſie S. Piotr, Szymoná Czárowniká z powietrza zrzuca, á z drugiey ſtrony S. Ian Ewangeliſtá ná Wyſpie *Patmos* w Niebo zádumiáły pátrzy.

79. Z początku pomurowánych Káplic, ná Ołtárzách żadnych nie było Obrázow, tylko krzyże á lichtarze ná nich ſtały, okná málowáne ſłużyły zá Obrázy, ktore reprezentowáły Swiętego owego żyćie, y Cudá, ktorego, ktora byłá Káplicá. W tych oknách ſzkło ták mocne, że w pięć ſet lat ieſzcze ſą cáłe: kolory farb żywe, wyſokie, oſobliwie niebieſki, źielony, y żołty, ktore zdádzą ſie świeże y nie dawne, niktby nie wierzył, że ták ſtáre, gdyby nie dowodźiłá *vetuſta imaginum figuratio.* Zá oknámi ſą kraty drućiáne.

Okná Malowáne w Aſſyſkich Kośćiołách.

80. W ſámym tákże S. Konwęncie Aſſyſkim wyśmienite znáyduią ſie Piktury. Naprzod w ſtárym Kápitularzu *ſub ædibus Pontificiis* ieſt Obraz wielki Krucyfixá, Aniołowie nád nim latáiący, Swięći ſtoiący pod nim, y płáczący, á Fráncíſzek, y Klará, po bokách klęczą. Ten Obraz znáć, że ieſt ręki Giottego,

Obraz wielki Chryſtusá ná Krzyżu,

81. W Refektarzu wielkim ná Zachodźie ieſt pięć ſtárych Obrázow, Nayś: Pánny, P. Iezusa piáſtuiącey y czterech innych Swiętych, Szymoná Memmi Seneńczy, ká, o ktorym wyżey. Nád wielkiemi tego Refektarzá drzwiámi, ieſt ſtáre málowánie ná śćiánie: to ieſt ſtoiący S. Pátryárchá Fráncíſzek, ktoremu ſie ſtoiący Synowie kłániáią, pod ktoremi z obu ſtron po ſześćiu klęczy pierwſzych Vczniow Iego, z przydánym káżdego Imieniem, máiących ná głowách promienie, á między nie mi ná źiemi leży *Fr. Elias de Beuilio.* Ná ſtronie ieſt Diabeł, ktory Brátá Ianá de Capella ná powrożie wiedźie: Ná wſchodnim tegoſz Refektarźá proſpektćie, ieſt Crucyfixá Obraz, ktory S. Fráncíſzek y S. Klará płácząc ádoruią. Operá tá, ieſt *Adonis Aſsiſiatis*, o ktorym tákże wyżey. Tenże ná tym Obráźie wydał tám bárdzo zacnie gory, rzeki, doliny, ná końcu gor, z iedney ſtrony Ierozolimę, z drugiey Aſſyż odmálował. Iego tákże pęzłá dźieło w Refektarzu mnieyſzym, ieſt Wieczerza oſtátnia Chryſtuſá Páná z Vczniámi ſwemi.

w Refektarzu Wielkim Aſſyskim málowánie,

W Refektarzu Mnieyſzym Obrázy.

82. Pryncypálne Clauſtrum od Sixtá 4, Papieżá (: ktorego tám ſą Herby :) ślicźnie bárdzo repárowáne pomieniony Málarz ták ná gorze, iák ná dole, Pięć dźieśiąt y ſześć Obrázámi żywot, y Cudá S. Fráncíſzká reprezentuiącemi ozdobił, między Obrázámi podawſzy Buſty, álbo *Effigies* Swiętych, y Błogoſłáwionych Zakonnych. Do tego Clauſtrum, iák do Szkoły, uſtáwnie przychodzą, ktorzy w kunſztćie Málárſkim profitowáć prágną. Co tákże o ſobie *publicè* nie raz wyznał wielkiey excellencyi Málarz *Eques Cæſar Sermæus*, że ſie tám chodząc wielce *perfecit.*

W Clauſtrū Aſſyskim Obrázy.

83 Za-

83. Zakryſtya także Aſſyſka w doſkonáłe obfituie Piktury. Nád ſzáfámi rożne ſą Hiſtorye, iáko záślubienia Nayś: Pánny z Iozefem, Narodzenia Chryſtusá, Obrzezánia, Dárow od Trzech Krolow oddawánia, Vćieczki do Egyptu. Między ktoremi Wiárá, Nádźieiá, Miłość, Roztropność, odmálowáne od Iákubá Georgette. go Aſſyſzczyká. Ná ſklepieniu ieſt Theatrum z kolumnámi ná ktorym rożne S. Obrázy, Niebo otwárte, gdźie widáć S. Fráncíſzká od Aniołow podnieśionego, ktorego Michał S. przed Tronem TROYCY Przenayś: prezentuie. To opus ieſt Cæſaris Sermæi, ktore *communi peritorum calculo abſolutiſsimum &c.*

W Zákryſtyi Aſſyskiey Obrázy.

84. Po śmierći Innocencyuſzá 4. zoſtał Papieżem Alexander 4. alias Raynaldus Kárdynał *de Comitibus* Wnuk Grzegorzá 9. W Neapolu w ſámo Boże Narodzenie obrány, R. 1254. Ten chcąc dewocyi ſwoiey wielkiey ku Fráncíſzkowi S. pokazáć áffekt, ktorego żyiącego kochał, y Ciáło iego Bliznámi Zbáwiennemi udárowáne widźiał, iák przed Papieſtwem, ták ná Papieſtwie ſąm chćiał być Zakonu Protektorem, y Bázyliki Aſſyſkiey Fautorem, z kąd Kuſtoſzowi, y innym Spowiednikom *Speciales gratias, & prærogativas abſolvendi à caſibus* pozwolił, iáko Diplomatá iego świádczą, naprzod dwá, ktore ſie iednákowo záczynáią: *Pro reverentia B. Franciſci Confeſſoris, ad quem devotionis affectum gerimus ſpecialem &c.* Pierwſze. *Sub Dat. Viterbii 2. Non. Maij Pontificatus* Ann. 4to. drugie. *Sub Dat. Viterbij, 6. Kal. Octob. Pont.* Ann. 4to. wktorym nád pierwſze pozwala temu Kośćiołowi Aſſyſkiemu ápprobować do ſłuchánia Spowiedźi, ták Zakonnikow pod Iuriſdykcyą ſwoią zoſtáiących, iáko

Alexánder Papież, iák przed Papieſtwem, ták Papieżem będąc ſąm był Protektorem Zakonu, y Wiele Prerogátyw Kośćiołowi Aſſyskiemu náda.

iáko y innych gośćinnych, pod czás Vroczyſtośći S. Oycá Fráncíſzká. Tenże Papież wſzytkie odpuſty od Predeceſſorow ſwoich Kośćiołowi Aſſyſkiemu nádáne potwierdźił, y inne pozwolił, iáko *perpetuã indulgentiam* tym, ktorzy Kośćioł Aſſyſki náwiedzáią w dźień S. Stánisłáwá Męczenniká, y przez cáłą Oktawę Iego, dla pámiątki Kánonizácyi Iego w tym Kośćiele, iáko Iey *in minoribus cõſtitutus* był przytomny, oświadcźáiąc, wydał *Diploma*, ktore ſie poczyna: *Ad veneranda Sanctorũ merita. Dat. Later. 7. Kal. Febr. Pont. An. 2do.*

85. Ten Kochaiący Zakonu Papież, Protekcyą ſwoię oſobliwą oświadczył, kiedy poſkromił tych, ktorzy eleemozynę, álbo *pia legata* ná Bázylikę, lub S. Konwent Aſſyſki ſobie przywłaſzczáli, zátrymywáli, álbo trudnili. Wáclaw álbowiem pobożny Krol Czeſki, poſłał był pewną Summę złotá ná *Subſidium* Fábryki do Aſſyżá Ci, ktorzy te piniądze wieźli, obáwiáiąc ſie rozboiow, ktore ná ten czas po drodze były, pewnemu Graffowi Włoſkiemu oddáli ie ná Wiárę, wźiąwſzy od niego Aſſekurácyą (: ktorą do Aſſyżá przywieźli :) iáko tam miał ſpokoynieyſzego odeſłáć czáſu, ktorą wźiął kwotę; gdy záś tylko większą część poſłał, záchorował śmiertelnie (: czy náturálnie, czy z káry Boſkiey *ignotum* :) y umárł, przykazawſzy Zonie, y Synom przed śmierćią, áby zupełnie iáko nayprędzy odeſłáli reſztę. Po Ktorego śmierći Sukceſſorowie, nie tylko reſzty oddáć przeczyli, mowiąc że ſie od nich więcy nie należy, ále y Zakonnikow, ktorzy ſie upominál, nieobſerwantámi uboſtwá názywáli, y łżyli y odgrażáli do tego. Oczym Papież dowiedźiawſzy ſie, do Graffki, y Synow Iey liſt nápiſáć kazał, w ktorym wyráźił,

Alex. 4 Papież windykował od Wáclawá S. Krolá Czeskigo ná Fábrykę Aſſyską poſłáne piniądze z rąk bezbożnych Ketentorow.

ráził, że Kościoł, y Klasztor Assyski, iest Iego, y Stolice Apostolskiey własny, y oraz przykazał, áby co Kościelnego nieodwłocznie oddáli, alias okrom noty infámii, inszemi karámi pogroził.

86. Coś podobnego tráfiło sie zá tegosz Papieżá R. 1260. W Márochium wiele do S. Fráncíszká ludźi nabożnych, zebráli nie máłą do Assyzá ná Fábrykę pieniędzy kwotę, y znią wypráwili pewnych ludźi umyślnie. Ci ná morzu zważywszy niebeśpieczeństwá, nie tylko od náwálności, ále też y od inkursyi Sárácenow, *providentes securitati* do pewnego Hiszpáńskiego przypłynęli Miástá, w ktorym Genueńskich zástawszy Kupcow, pieniądze u nich deponowáli, ktore oni w Genui zá ukontentowániem siebie, oddáć bez wszelkiey obligowáli sie trudności; Ale bezbożni wiárołomcy przyiáchawszy do Oyczyzny, naprzod zwłoczyć, potym znieważáć Márochiánow, ná koniec odpowiádáć, y odgrażáć poczęli, zá nápaść udáiąc, y neguiąc żeby co wźięli. O czym dawszy znáć Papieżowi Kustosz Assyski o protekcyą uprászał. Oćiec S. list nápisáć do Kupcow owych swoim imieniem kazał, upomináiąc, y rozkázuiąc, áby co Kościelnego w schowániu mieli, oddáli, lecz że złośliwi ludźie nic ná list Papieski niedbáli, dla tego Papież Arcybiskupowi Genueńskiemn zlecił, áby kupcow owych ieżeliby zupełney *infra terminum præfixum* sátisfakcyi nie uczynili w káżde Swięto y Niedźielę, po wszytkich Kościołách w wielkie dzwony dzwoniąc y świece zápalone gásząc, y rzucáiąc poty, poki nieoddádzą exkommunikowáli. List tákże, ktory sie poczyna: *In his, quæ sunt digna fieri &c. Dat. Later. Idib. Decemb. Pontif. Ann.* 6.

Podobny przypadek.

do Poteſty, y Stároſty Genueńſkiego poſłał, w ktorym rzecz wſzytkę wyráźiwſzy upominał ich, áby Arcybiſkupowi do odebránia pieniędzy pomocą byli, y uporną zuchwáłość władzą ſwoią náprzykład drugich ukarali. Co ſie wſzytko záraz ſtáło.

87. Do windykowánia *Piorum Legatorum*, y obfitych odbieránia iálmużn, ktore po cáley *Vmbryi*, ták z dobr ruchomych, iáko nie ruchomych, y ſumm pieniężnych, ludźie pobożni ſzczodrobliwie czynili ná Kośćioł, y Klaſztor Aſſyſki náznáczył ſam Alexander Papież, Prokuratorow, to ieſt, *Iacobum Samuelis*, & *Venturam Iudicis*, Obywátelow Aſſyſkich, ktorzy w zleconey ſobie funkcyi náder wielkie ponośili trudności, álbowiem dobr *Poſſeſſores*, ktorzy oddawáć álbo płáćić co mieli, zárzucáli Zakonnikom że ná ścińſe uboſtwo Profeſſya, nie tylko onych, ále y Kośćioły ich *incapaces* czyniłá przyimowánia, y odbieránia dochodow. Toſz y inni niektorzy twierdźili: z kąd Miaſt Vrzędy, pomienionym Prokuratorō *Collectas eleemosynarū*, & *vindicationē Piorū Legatorū* zábrániáły. Co zrozumiawſzy Oćiec S. do wſzytkich Prowincyi Vrzędow *nominatim* liſty ſwoie poſłał, w ktorych poczynáiących ſie: *Cum dilectos filios Iacobum &c. Dat. Anagniæ 13. Kal. Octob. Pontif. Ann 5.* deklárował, y wyráźił, że wſzytkie ruchome y nieruchome dobrá Kośćiołowi Aſſyſkiemu S. Fránćiſzká legowáne, álbo náznáczone, do S. Rzymſkiego Kośćiołá, y Stolice Apoſtolſkiey należą, ktorey ſámey ten Kośćioł podległy ieſt. A przytym obligował *ob Sedis Apoſtolicæ reverentiam*, áby ták od niego uczynionych Prokuratorow, iák tych, ktorychby oni ſubdelegatos mieli, reſpektowáli, wſzelką po-

Práwie toſz ſamo

moc

moca do zleconey funkcyi áſſyſtowáli, y od wſzelkich impetycyi bronili, y záſłániáli. Tákiemi tedy Dobrodźiey ſtwy, y Duchownemi Prerogátywámi Kośćioł Aſſyſki pomnażał Alexánder 4. Papież Protektor Zakonu, & *Eximius Prædeceſſorum æmulator.*

88. Gdy Bog z tego świátá zábrał Alex: 4. Papieżá, náſtapił ná Iego mieyſce Vrbanus 4. ktory do zieđnoczenia Łáćińſkiego, y Greckiego Kośćiołá cáłemi udał ſie był śiłámi, ná co niektorych Bráći Mnieyſzych Apoſtolſkiemi Legatámi poczynił. Ten wſzytkie *Privilegia, gratias & Indulgentias* od ſwoich Predeceſſorow Bázylice Aſſyſkiey nádáne potwierdźił *Diplomate*, ktore ſie poczyna: *Cum à Nobis &c. Dat. apud Vrbem veterem 4. Kal Iunij, Pontif. Anno I.* W żywoie Iego piſze Ciacconius, iż Roku Papieſtwá 3. to ieſt 1264. gdy uſtáwiczną boleść z uſchłych ćierpiał wnętrznośći, ták iż mowić niemogł, do Aſſyżá ná Tudert, y Dirutę wybrał ſie chcąc náwieđźić Grob S. Fráné:, ále ledwie đźieśięć mil Włoſkich uiáchawſzy, gdy go nieznośne wnętrznośći ścińſnęły boleśći, bliżſza droga ná moſt do Peruzá nieść ſie kazał, gdźie ná przedmieśćiu ſtánawſzy w Klaſztorze S. Piotrá złożony y S. opátrzony Sákrámentámi w Bogu záſnął, y ták, ktory ná źiemi Fráncíſzká S. chćiał wenerowáć, widźieć w Niebie pierwey záſłużył, iáko o wielce nabożnym *piè credendum* Papieżu.

Urbanus 4. Papież, ktory chćiał uśilnie zieđnoczyć Kośćioł Láćinski, z Kośćiołem Greckim ná to poczynił był niektorych Minorytow Legatámi Apoſtolſkiemi.

89. Vrbáná 4. po czterech *Interpontificii* Mieśiącách, Clemens 4. przedtym *Guido Groſſus Gallonarbonenſis*, nie przytomny (: bo był Legatem we Francyi :) Sukceſſorem zoſtał, w Peruzu Dn. 5 Lutego Roku 1265. obrány. o ktorey Elekcyi upewniony, intereſſá támtego Krole-

Clemens 4. Papieżem Obrány w Hábićie Mino-

rytow przed zasadzkámi Mánfredá uchodźi.

ſtwá ſzczęśliwie zákończywſzy, w Hábit Zakonny Minorytow ubrány, áby bezbożnego Manfredá Kościołá prześládowniká rąk uſzedł, ktory ná niego w drodze zásadzki poczynił *incognitò*, ále zdrowo do Peruzá záwitał, z kąd do Witerbu z Kárdynałámi iáchał, y tám Papieſkie odebrał *Inſignia*.

Diplo: Clem. 4. ktorym Capaces czyni Dominikánow, y Fáncíſzkánow ſukceſſyi ktora by bráli gdyby byli ná Swiećiet

90. Papież ten nie tylko Zakon S. Fráncíſzká w ſercu miał záwſze, ále też Głowę, y Mátkę Iego Kościoł mowię Aſſyſki ukochał wielce. Proſzony od Generałow Mágiſtrá S. Zakonu Káznodźieyſkiego, Ianá *de Vercellis*, y Miniſtrá Bráći Mnieyſzych S. Bonáwentury, áby ich Zakony uwolnił od wielkich moleſtyi, ktore ponoſiły, od rożnych iák Duchownych, ták świeckich, wyłączáiących ich Zakonnikow od wſzelkiego dźiedźictwá pod pretextem, że Zakonnicy świátu umárli, á zátym nic dźiedźiczyć nie mogą. Wydał tedy ten Papież *Diploma*, ktore ſie poczyna: *Obtentu Divini Nominis &c. Dat. Perus. 2. Idus Febr. Pontif. Anno primo.* w ktorym dekláruie, y pozwala, áby pomienionych tych Zakonow Bráćia ſukceſſya w Zakonie bráli, ktoraby im należáłá, gdyby byli ná świećie.

Blisko Aſſyſk. Kościołá ad trecentas Cannas niegodźi ſię budować, Kościołá álbo Klaſztorá.

91. Kościołowi Aſſyſkiemu do ktorego z Peruzá ná początku ſwego Papieſtwá przyiáchał, dał *Diploma* ktore ſie poczyna: *Clara merita Sanctitatis &c. Dat. Perus. 9. Octob. Pontif. An. primo.* w ktorym przykázuie, áby ſie nikt nie ważył *ad trecentas Cannas* Cymcumferencyi Kościołá Aſſyſkiego, ſtáwiáć Kościołá, Oratorium, Szpitalá, álbo Klaſztorá, bez oſobliwego Stolice Apoſtolſkiey pozwolenia.

92. Náwiedzáiącym Kościoł Aſſyſki w dźień S. Fráncíſzká

ćiſzká, y przez cáłą Oktawę pozwolił Rok, y dni 40. Odpuſtu corocznie, to Breue poczyna ſie: *Cum ad promerenda &c. Dat. Perus. 5. Id. Octob. An. primo*; Tenże Papież Prowincyałowi, Kuſtoſzowi, y Konwentowi Aſſyſkiemu dał Indult, ktory ſie poczyna: *Deſiderijs veſtris &c. Dat. Perus. 2. Kal. Martij Pontif. An. 2.* áby w S. Bázylice podczás Vniwerſálnego Interdyktu, ná Vroczyſtość S. Oycá Fráncíſzká, y ná Poświącánia Anniwerſarz, y przez ich Oktawy Solenne było odpráwowáne nabożeńſtwo.

Indult ná Kośćioł Aſſyſki pod czás Uniwerſálnego Interdyktu.

93. Wydał tenże Papież Clemens 4. *Diploma Conſiſtoriale*, tákie właśnie, y ták ſie poczynáiące: *Is qui Eccleſiam ſuam &c. Dat. Perus. 17. Kal. Maij* 1266. od Papieżá y od Kárdynałow dwunaſtu, ktorzy ná ten czás byli w Peruzu przytomni, właſnemi Pieczęćiámi, y podpiſámi utwierdzone; iákie był wydał Grzeg. 9. Papież ná Láteránie Dniá 22. Kwietniá Roku 1230. iáko wyżey n. 16.

Series Podpiſow taka.

Signum Pontificium. Oculi mei ſemper ad Dominum.

Ego Clemens Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.

Ná środku podpiſáni Kárdynali, Biſkupi, ze ſwemi pieczęćiámi.

Ego Stephanus Præneſtinus Epiſcopus. Subſcripſi.
Ego Fr. Io. Port. & S. Rufinæ Epiſcopus.
Ego Henricus Oſtien. & Velletren. Epiſcopus.

Po práwey ręce z ſwemi pieczęćiámi Cardinales Presbyt.

Ego Ancherus tit. S. Praxedis Presbyt. Card. ſubſcr.
Ego Gvilelmus tit. S. Marci Presbyter. Card.
Ego Fr. Anibaldus Baſilicæ SS. Apoſt. Prę. Card.

Po lewey ſtronie znáki, y imioná kłádą, Kárdynali Dyák.

Ego Riccardus S. Angeli Diac. Card.
Ego Iacobus S. Mariæ in Coſmedin Diac. Card.
Ego Guttifredus S. Georgij ad Velũ aureũ Diac. C.
Ego Hubertus S. Euſtachij Diac. Card.
Ego Iordánus SS. Coſmæ & Damiani Diac. Card.
Ego Matthæus S. Mariæ in Porticu Diac. Card.

Przy tym *Diploma* wiſi Bulla ołowiána ná ktorey iedney ſtronie Twarzy SS. Apoſtołow Piotrá y Páwłá, ná drugiey Clemens Papa IV. W tym tedy Diplomá potwierdza wſzytkie od Grzeg. 9. Przodká ſwego nádáne Kośćiołowi Aſſyſkiemu łáſki, to ieſt, áby ſámey Stolicy Apoſtolſkiey był podległy, áby cáłego Zakonu Bráći Mnieyſzych, był Głowa, y Mátką, áby w nim ćiſz Bráćia *in perpetuum* obrządek Chwáły Boſkiey odpráwiáli, áby ná Kośćioł Aſſyſki żaden klątwy, álbo Interdyktu publikowáć nie śmiał, y innych łaſk wiele. Oryginał iego ieſt w Aſſyżu ná ſzerokim Párgáminie. Tytuł iego táki.

Tákież właśnie ieſt Diploma Clemen. 4. iákie Gregorii 9.

ClemẽsEpiſcop9 Serv9 Servorũ Dei.

Dilectis Filiis Miniſtro Ordinis Fratrum Minorum, & cæteris Fratribus Morantibus apud Eccleſiam Beati Franciſci, in loco, qui dicitur Collis Paradiſi tàm præſentibus, quam futuris in perpetuum.

Niektorzy tym Przywileiom niechętni.

94. Iż niektorzy ſie znáyduią, że tym Przywileiom Kośćioła Aſſyſkiego niewzdrygáią ſie uwłoczyć y słownie, y piſmem, dla tego ie tu wſzytkim ná trutynę podáię.

95. Mowią ći tácy, że wſzytkie *Ordinum Regularium* Kośćioły, *de jure communi* Stolicy Apoſtolſkiey ſą *immediatè* podległe, dla tego od Iurisdykcyi Ich MM. Biſku-

pow

pow wolne, co ieſt mowią: *Privilegio libertatis frui.* Lecz nie dobrze rzecz penetruią: Albowiem *ſingularitas Diplomatis, ſingularitatem arguit Privilegii:* Iáko uczy: *Regula Iuris.* Prawdá, że Kośćioły wſzytkie Zakonne *ad immediatam Summorum Pontificum poteſtatem* należą, y dla tego ich, *Ordinarii locorum* nie wizytuią, tylko Zakonni Práłaći, ále y to prawdá, że nie wſzytkie Zakonne Kośćioły názwáne ſą *Baſilicæ Pontificiæ, & Patriarchales, & Sanctæ Sedis ſpeciales*, iákiemi tytułámi Bázyliká Aſſyſká ieſt od Papieżow uczczona y żadney *abſolutè* niepodlega zwierzchnośći, oprocz ſámego Rzymſkiego Biſkupá. Z kąd Provincyał, tey Bázyliki wizytowáć nie może, á Generał tylko *tanquam Specialis Delegatus Apoſtolicus*, z kąd tám w Aktách Wizyty Generálſkiey, te naprzod y piſzą, y Generał mowi intymuiąc ſłowá: *Habitis prius verbo ſpeciali & aſſenſu Summi Pontificis.* Nád to wiele ſie znáyduie od Papieżow *motu proprio* praw Aſſyſkiey Bázylice, *præter communes Regulas* dánych, ktorych ſie żadnym Przełożonym, áni Kápitułom Generálſkim odmieniáć, áni łamáć pod Cenſurámi Papieſkiemi niegodźi, ácz ſą y tákie, ktore ſie konſtytucyom, y Státutom Zakonnym nie konformuią. Z kąd *evincitur* że ſámi Papieże, nie tylko *immediatam*, ále też *omnimodam, privativè quoad alios*, ſobie rezerwowáli nád Bázyliką Aſſyſką *Iurisdictionem.*

Dowodźi ſie, że oſobliwym ſpoſobem Bázyliká Aſſyska ſámey Stolicy Apoſtolskiey podległa.

96. W naywyżſzym Aſſyſkim Kośćiele *Solium Pontificium* ieſt záwſze *erectum*, ná środku Choru, ná przećiwko Wielkiego Ołtarzá, ktorego żaden Biſkup, żaden Kárdynał záśiadáć nie może. W ſrednim tákże Kośćiele Ambon mármurowy, ktory (: iáko świádczy S. Károl Boromeuſz w Kśiąſzce názwáney *Inſtructio Fabricæ*,

Soliú Pontificiú, y Ambon ſą znáki Pápieskiego Kośćioła.

Fabricæ, & ſupellectilis Eccleſiaſticæ,:) ſámym Kośćiołom Pátryárchálnym ieſt pozwolony, ná ktorym Dyakon Solennie Ewángelią śpiewa, kiedy Papież celebruie.

Rezydencya Papieska w konwencie Aſſyſkim.

97. Z dyſpozycyi, y rozkazu Grzeg: 9. Pápieżá Rezydencya dla niego, y Sukceſſorow iego, ná wyżſzym Aſſyſkim dormitarzu ták przyległe Kośćiołowi wyſtáwiona, że Papież ná Nabożeńſtwie być może od ludźi nie widźiány; gdźie tákże depozyt Papieſki Pieniędzy, Xiąg, Oręża, y innych rzeczy do Stolice Apoſtolſkiey należących bywał, iáko *conſtat ex variis Summorum Pontificum literis, qui ad ea reſumenda non ſemel Nuntios miſêre, quæ Cuſtos, ac Fratres ſervabant.* Ktore własność Stolice Apoſtolſkiey nád Bázylika Aſſyſką, oczywiśćie remonſtruią.

Tituli quibꝰ Bázyliká Aſſyska immediatè podległa ieſt S. Stolicy Apoſtolskiey.

98. Bázyliká Aſſyſka ná grunćie Stolicy Apoſtolſkiey (: ktory Grzeg: 9. Papież chćiał kupić :) od Aſſyzánow dárowánym wyſtáwiona, iáko wyżey n. 6: & 7. Ná ktorą ſam Grzeg: 9. Pap. pierwſzy kámień od ſiebie benedykowány zákładał; mieyſce cáłe *Pontificaliter* ubrány święćił, y zelżywe názwiſko Págorká Piekielnego, w Imię Chwalebne Págorká Ráyſkiego odmienił iáſko n. 12. Ná Fábrykę ley dał ſummę y dochody náznáczył iáko n. 14. Ná ktorey konſerwácyą, álbo repárácyą *S. ſedes in futurum providit* iáko niżey n. 139. Ktorey wyſtáwioney Grzegorz pomieniony Papież, rożne, y wielkie *Privilegia, immunitates, & libertates* nádał iáko n. 16. Do ktorey ná Przeniesienie Ciáłá S. Oycá Fráncíſzká Wikáryuſzow Apoſtolſkich, y Nuncyuſzow náznáczył, iáko n. 20. ktorey áppárat wſzelkich kolorow, naczynia złote y śrebrne do Mſzy S. należące, y inne ornámentá Kośćiołá

ścioła przysłał, iáko n. 20. ktorą *tàm ab intra quàm ab extra*, rázem z Konwentem, nie kto inszy, tylko sam Naywyższy Biskup, to iest Innocencyusz 4. Konsekrował, y Relikwiámi, ktore z sobą przywiosł umyślnie, y Kościoł, y Klasztor pozákładał, iáko n. 57. Ktora nákoniec z Dekretu Grzeg: 9. y Clem: 4. PP. Stolicy Apostolskiey *in gratiſſimam recognitionẽ* łask, y prerogatyw wielkich, corocznie w dźień SS. Apostoł: Piotrá y Pawłá funt wosku oddáie, iáko Praxis *nunquam intermißa docet*: y ktorą *Supremæ in Terris Poteſtates* Wikáryuszowie Chrystusowi, Rzymscy Biskupi, zá podległą Sámym sobie *immediatè* deklaruią y nie tylko słownie, ále *Diplomatibus pluribus* ogłaszáią, iáko n. 16, & 93. *& aliis infra*, z ktoremi dysputować nie godźi sie: łákże tedy S. Assyskiey Bázylice nie przyznáć *ſine invidia*, y nie winszować *Privilegium ſpecialiter immediatæ ſubjectionis Sedi Apoſtolicæ.*

99. Prerogátywá Głowy, y Mátki, nászey S. Assyskiey służy Bázylice, y iest ley, według ustáwy Papieżow, od Całego Bráći Mnieyszych przyznána Zakonu, iáko wszytkie z dáwnieyszych demonstruią Monumentá. Wiele ráży bowiem komu zdárzy sie czytáć Regestr *Provinciarum, Cuſtodiarum, Conventuum, Locorum*, całego Zakonu, záwsze ná początku iáko Głowę znaydźie S. Konwent Assyski. Ták Wád. t. 4. ád Ann. 1399. n. 11. Vniwersálny referuie Mieysc Zakonnych Kátálog *ex M. S. Vaticano. ex Codice impreßo, ex Monumento Aracælitano*, w ktorym naprzod kłádźie Konwent S. Fránciszká Assyski, potym S. Máryi Anielskiey, potym S. Kláry, á potym porządkiem inne Kustodyi Assyskiey Konwenty, y Mieyscá, iáko Członki bliższe pod Głową.

Prerogátywá Głowy, y Mátki S. Náſzey Bázylice Aſſyskiey iedynie ſłuży.

Ták álbowiem godność mieyſcá wyćiągá, áby tá Bázyliká byłá Mátką, w ktorey iáko ná łonie Oblubienice ſpoczywa S. Oycá Náſzego Ciáło (: ktorą *phraſim* wymowienia, weneruie w Paćierzách Kápłáńſkich o S. Náſzym Stániſłáwie Biſkupie y Męczenniku. *Dormit Sponſus in Sponſæ gremio* Cáłe quà quà latèpatet Kroleſtwo Polſkie:) y z ktorego Ran, álbo Zaſług náder choyna Prowidencya, *ad cunctos alendos filios*, iák z pierśi ſłodkie płynie mleko. Tá tedy Aſſyſka Bázyliká, od wſzytkich Bráći Mnieyſzych Zakonu, ma być zá Głowę y Mátkę miána; w ktorey Oćiec S. y Pátryárchá mieſzka, y ktorą zá dom ſobie obrał; Niechćiałby álbowiem być w Ciele, y nie przyzwalałby być w liczbie Synow, ktoby ſie głoſił być dálekim od głowy, álbo ktoby tę Oyca Swego Oblubienicę nie przyznawał zá Mátkę. Mátká bowiem y Głowá Zakonu, ktory S. Fráncíſzek poſtánowił, ieſt Bázyliká Aſſyſka *ex duplici Apoſtolicæ Sedis Conſiſtoriali Sententia*, więc kto ley zá táką nie ma, nie ieſt Zakonu S. Fráncíſzká

100. Piſárze ktorzy pomienione prerogátywy inſzemu Kośćiołowi oprocz Aſſyſkiemu przyznáią, zdádzą ſie ich *indirectè* uwłoczyć S. Aſſyſkiey Bazylice, ktorey iedynie *legitimè ac juridicè* ſámey należą. Po diwizyi S. Fráncíſzká Zakonu, ſą ktorzy upornie Kośćiołek *Portiunculæ* Głową y Mátką Zakonu zowią, ná ſwoim tylko ufundowáni mniemániu, nie ná żadney S. Stolicy Apoſtolſkiey powadze, ktorey ſie raczey przećiwnemi ſtáią. Lecz Przeświętnemu *Portiunculæ* mieyſcu, ktoremu ná wielu innych nieſchodźi zacnośćiách, te przyznawáć tytuły nie ſłuſzna, iák o tym niżey.

Vpor ieſt Kośćiołek Porcyunkule Głowa y Mátka názywáć Zakonu.

101.

101 Dwie Głowy iednemu przyznawáć Ciáłu, ieſt cále Monſtrum: dwoiáką Mátkę iednemu náznáczáć potomſtwu, rzecz bárdzo śmieſzna. Albo tedy Całego Fráncíſzkáńſkiego Ciáłá Głową, y wſzytkiego Bráći Mnieyſzych Plemieniá Mátką Bázyliká Aſſyſka, álbo Kośćiołek *Portiunculæ* ieſt. Naywyżſi Cálego Kośćiołá Sędźiowie, Namieſtnicy Chryſtusá, z Swiętym Kárdynałow Zgromádzeniem, ktorzy Kátolicką dyryguią wiárą, ſolennemi rozkazáli Dekretámi *Collis Paradiſi* Bazylikę, w ktorey drogi ſchowány Skarb, to ieſt Swięte Chwalebnego Inſtitutorá y Oycá Zakonu Ciáło, mieć zá Głowę, y Mátkę. Oćiec záś Seráficzny ták własnym, iák Synow ſwoich imieniem, poſłuſzeńſtwo, y uczćiwość Nayświętſzemu Honoryuſzowi Papieżowi, y Iego Naſtępcom ślubował y Bráćią ſwoię raz ná záwſze pod Nogi S. R. K. poddał; A więc Bráćia Mnieyſi od S. Oycá Fráncíſzká, á nie od kogo innego pochodzący, tę Bázylikę, ſwego Ciáłá, zá Głowę y Mátkę mieć, y wyznawać powinni, ktorą Kośćioł S. y Stolicá Apoſtolſka uznawáć kazáłá: áby nie tylko pártykulárney ſwoiey Mátce, ále też, y Vniwerſálney y Naywyżſzey nie ſtáli ſie *contumaces*.

Kto od S. Frā ciſzká, á nie od kogo innego pochodźi, ten Kośćioł ten zá Głowę y Mátkę mieć powinie ktory Stolicá Apoſtolska podáłá.

102. Grzegorz 9. Papież, ktory naypierwſzy z S. Rzymſkich Purpuratow Senatem przykazał mieć zá Głowę y Mátkę Bázylikę Aſſyſką, ták wielką był z Fráncíſzkiem S. ieſzcze żyiącym uprzeymośćią złączony, iż mu S. Oćiec wſzytkich Sercá ſwego powierzył ſkrytośći, iáko o tym tenże Papież w Bulli ſwoiey, ktora ſie poczyna: *Quo eleganti &c.* przyznáie, ktorą Wad. t. 1. An. 1230. n. 11. przywodźi. Tenże Grzeg: Kárdynałem będąc

Nie byłá nigdy intencya Fráncíszká S. áby Kośćiołek Porcyunkule był Głowa, y Mátka Zakonu Iego

Naypierwszym był Zakonu Nászego Protektorem. Gdyby tedy Fráncíszek S. chćiał był mieć zá Głowę, y Mátkę Zakonu swego Kośćiołek *Portiuncula* to by był zwierzył sie tego, iáko rzeczy *Magni momenti* poufáłemu Protektorowi Zakonu swego, y ná siebie wielce łáskáwemu, ile że wiedźiał, iák mu sam o tym powiedźiał, że miał w krotce zostáć Papieżem. A Grzeg: Pap: ktory sie we wszytkim Fráncíszkowi S. oświadczał, wiedząc wolą iego, pewnieby był nic przećiwko niey nie czynił. Albo gdyby był Fráncíszek S. tego niezwierzył sie przyszłemu Papieżowi, to pewnie Towárzysze Fráncíszká S. nád ktorych nikt lepiey woli Iego wiedźieć nie mogł, donieśliby byli tę Iego intencyą Grzegorzowi. Gdźie záś Hiſtorye sprzećiwiáią sie Bullom Papieskim osobliwie w rzeczách, ktore iednego sa czásu, odrzucáć ie cále należy, álbowiem do wierzenia nieznáyduie sie náświećie żadna większa ludzka, nád Wikáryuszá Chrystusowego powaga.

Choć by byłá intencya S. Fráncíszká, iák mowią nie ktorzy, to by ią S. Fran: od mienił, że Papieże, co innego zrobili.

103 Nád to pozwoliwszy, że S. Oćiec Fráncíszek miał tę intencyą, o ktorey niemász nigdźie, y owszem Pokorze Iego nieprzyzwoita byłá, tedy gdy Papież, y owszem nie ieden, co innego postánowił, Fráncíszek S. ktory posłuszeństwo Papieżowi ślubował, własne swoie *retractaßet deſiderium*, zdáiąc sie we wszytkim ná rozporządzenie Pápieskie.

104. Ani Adverſantibus pomagáią owe słowá, ktore w Lekcyách swoich Brewiarzow czytáią: to iest: *Quam idcirco Eccleſiam Portiuncula vocari voluit, quod eßet futura Caput, & Mater puſilli gregis Frũm Minorum* álbowiem od Stu dwudźiestu *circiter* lat dopiero przydáne. lákosz dawniey-

dawnieyſze Fráncíſzkáńſkie Brewiarze przed rozdźieleniem Zakonu, M. S. ktore w Aſſyſkiey chowáią Bibliotece, o Feſtćie Porcyunkuli żadney wzmianki nie czynią. Záś po diwizyi Zakonu wydrukowáne Lekcye máią, ktore, ſámę tylko według dawney relácyi Hiſtorya opiewáią, ták, iáko w Náſzym S. Aſſyſkim znáyduie ſie Konwenćie *Originaliter*. Zrozumieć tedy nie możná, iáko Kośćiołek *Portiunculæ* Głowy, y Mátki może mieć imie? ktory raczey máłą Ciáłá cząſtkę, ániżeli głowę, ktora *eminenter* cáłe Ciáło w ſobie zámyka, ieżeli rzecz ieſt o Ciele, znáczy; ieżeli o rodzeniu, to raczey Coreczkę, ktora máłą Mátki porcya ieſt, ániżeli Mátkę ſámę wyraża.

Kośćiołek Porciunculæ Głowy y Mátki zakonu mieć imienia nie może.

105. Z Kronik Prześw: Zak: S. Benedyktá mamy, że ten wielki Pátryárchá, między ták wielą ktore *in Territorio ſublaci* ná część rożnych Swiętych náwyſtáwiał Káplic, byłá teſz oſobliwa iedná Nayświętſzey Pánny, bliſko Wśi názwáney *Portiuncula*. Ná ktorey podobieńſtwo Przew: OO. Benedyktyni *Montis Subaſii incolæ* ná rownínie Aſſyſkiey wyſtáwili táką drugą, y Porcyunkulą názwáli, ktorą potym S. Fránc: dárowáli. Z tąd tedy ma imie *Portiuncula* á nie od Głowy, álbo od Mátki.

Z kąd imie Porciunculá

106. Sam kośćiołek Porcyunkuli práwie przez trzyſtá lat przed diwizyą Zakonu, ktora byłá Roku 1517. Powagą Leoná X. Papieżá, był záwſze podległy Konwęntowi Aſſyſkiemu, *tanquàm Capiti membrũ*. Iáwne ſą Aktá M. S. ktore świádczą, iż Kuſtoſz Aſſyſki co rok wizytował Konwencik *Portiunculæ*. Zakonnicy tám mieſzkáiący pod poſłuſzeńſtwem Kuſtoſzá Aſſyſkiego byli, Gwárdyaná obierali, Kuſtoſz y inni *Patres S. Conventûs*. Iáłmużny, kto-

Kośćioł Porcyuncule prá wieprzeztrzy ſtá lat był pod iuriſdykcyą S. Konwentu Aſſyſ.

re tám dawáno, ták w pieniądzách, iák w wosku, álbo áppáratách, ſufficyencyą zoſtáwiwſzy, do Konwentu Aſſyſkiego bráno. Nád to po diwizyi Zakonu, od Leoná X. áſz do Vrbáná VIII. eleemozyny támeczne nie do OO. Obſerwántow: tám od Roku 1415. mieſzkáiących z pozwolenia im od OO. Konwentuáłow: ále do ſámych OO. Konwentuáłow, ktorzy záwſze byli przy Konwencie S. Aſſyſkim należáły, y od nich bráne były. Dopiero pomieniony Vrban VIII. Papież, zábiegáiąc rożnym niechęćiom ápplikował ie Konwentowi Porcyunkule, á w rekompenſę dwá tyſiące czerwonych złotych dla Konwentu Aſſyſkiego OO. Obſerwántom *pro perpetuo Cenſu* wyliczyć, y lokowác kazał; co wſzytko iáśnie dowodźi iż Kośćiołek *Portiunculæ* był podległy Bázylice Aſſyſkiey. Iákże tedy miał być Głową, y Mátką? iżali pod dyrekcyą członká Głową zoſtáie? álbo pod Synow poſłuſzeńſtwem, Mátká?

107. Wad: w tey Máteryi tit. 1. ad ann. 1330. n. 2 ták piſze: *Eccleſiam novam, quæ ædificabatur in Sancti Inſtituto. ris honorem, denuò multiplici gratia & favore affecit* (: mowi o Grzeg. 9 Pap:) *exemptam faciens, quam anno ſecundo ſui Pontificatus exemit à quacunq; jurisdictione, ſibiq; immediatam, & totius Ordinis Caput, & Matrem conſtituit. Verum tamen antiquitate Caput eſt Conventus S. Mariæ Angelorum, & Mater ex inſtituta primitus ibi Religione, ſed Cænobium hoc, Pontificiò Privilegiò utrumq; habet, dignitate, & auctoritate, & ex recondito theſauro præcellit. Hæc* Wad: *magis accurate, quamvis non omnimode veraciter*, ktory lubo Bullę Papieską kłádźie, ále podpiſy Papieżá, y Kárdynałow opuśćił. To co záś *de antiquitate, & prima*

Záczęćie Zakonu od S. Fráncíſzk. nie Porcyunkuli,

Reli-

Religionis inſtitutione piſze, nie Porcyunkuli, ále *Rivo-torto* ſłuży, iáko Hiſtorykow ták wiele, y on ſam tom: 1. ad ann. 1209. & 1210. y ia o nim niżey.

ále mieyſcu ktore ſie Rivo tortus zowie, ſłuży.

108. To też wiedźieć trzebá, że ná publicznych Proceſyách tey S. Bázyliki, zwyczáiem Rzymskich Pátryárchálnych Bázylik, noſzono záwſze, y noſzą dwá krzyże pod ktoremi, przed pomienioną Zakonu diwizyą wſzyſcy, nie tylko trzećiego Zakonu Bráćia, álbo *de Pœnitentia*, ále teſz, y OO. Náſi Reformaći, ktorych teraz Obſerwántámi názywáią, chodźili pod ktoremi teraz krzyżámi OO. Kápucyni od ſwego początku do dniá dźiśieyſzego chodzą, y chodźić chcą, godność Głowy y Mátki iáko prawdźiwi S. O. Synowie uznáiący.

109. Pomienione *Privilegia* bárdzo ſą Bázylice przyzwoite Aſſyskiey, Gdy bowiem cáłe Minorytow Ciáło záwſze podległe, y poddáne być powinno pod nogi S. Rzymskiego Kośćiołá, według Reguły Fundatorá, ſłuſzna było Kośćioł ten, ktory tego Ciáłá ma być od wſzytkich zá Głowę y Mátkę miány, áby ſámego Piotrá S. y Stolicy Apoſtolskiey podlegał zwierzchności, y onych ſzczyćił ſie Protekcyą, áby przez Głowę, y Mátkę, cáłe Ciáło podległe było, y protekcyą miáło od widomey Kośćiołá Głowy Namieśniká Chryſtuſowego, y Vniwerſálney Mátki, ktorą ieſt Kośćioł S. Rzymski.

Przyzwoitość áby Bázylikà Aſſyska by łá pod ſámą Stolice Apoſtolsk: Zwierzchnością.

110. To tákże zá oſobliwy Przywiley eſtymować potrzebá, iż Grzeg: 9. Papież *Conſiſtoriali Diplomate* R. 1230. poſtánowił, áby przez Nas, przy Ciele S. Oycá, ktoremu dopiero murowáno Kośćioł *in perpetuum* odpráwiáne było Nabożeńſtwo. Z kąd poznáć w ták wielkim Zakonu Bráći Mnieyſzych podźieleniu, ktorzy ſą naypierwśi

wśi *Minoritæ*, y Seráficznego Pátryárchy pierworodni Synowie. Nikomu nie táyno, iż po lego śmierći, przez ow wiek pierwſzy, iedno tylko było, pod iednym Miniſtrem Generálskim *Inſtitutum*, ktoremu w wierną ſtraż Synowską Swięte Oycá powierzone Ciáło, y Kośćioł przy nim od Stolice Apoſtolskiey náznáczony, zá Mátkę cáłego plemienia oddány. Iuż ſie to kończy wiek piąty, iáko my ſámi przy tey zoſtáiemy Swiątnicy, y w poſſeſſyi nieprzerwáney mamy Depozyt Ciáłá S. Oyca, nikt tám inſzy przed námi, áni po nas nie był. *Bulle* Papieskie w rękách náſzych záwſze zoſtáiące, ktoremi nam wieczyſtość tego S. Skárbu y mieyſcá náznáczona, nie ſą rewokowáne, y owſzem *de Anno in Annum* corocznym oddawániem Trybutu Stolicy Apoſtolskiey *confirmantur*. Ktorzy tedy tám mieſzkáią, *Conventuales* dla rożnice od innych názwáni, pierwſi ſą z Bráći Mnieyſzych, Oycowskiego, y Máćierzyńskiego dźiedźictwá *legitimi ac perpetui poſſeſſores*. Od ktorych, te co teraz máią Swięte mieyſcá OO. Reformaći, álbo Obſerwánći mieli. Roku álbowiem 1415 ſámi *Conventuales* im Swiętego Porcyunkuli Kośćiołká pozwolili, ktory przez dwieśćie lat trzymáli przed tym. Iáko teſż Roku 1430. S. Alwerni gorę, y innych Mieyſc rożnych iáko kochánym Synom udźielili.

Cōventuales Oycowskiego y Máćierzynskiego Dźiedźictwá legitimi ac perpetui Poſſeſſores.

111 Ná utrzymánie ſie przy tym Przywileiu nie raz OO. Aſſyskim dawáli *adverſus deturbatores* obronę Przezacni Obywátele Aſſyſcy, y naywyżśi po Bogu Sędźiowie, S. adminiſtrowáli ſpráwiedliwość. Albowiem bywało, że niektorzy S. Aſſyski náchodźili Klaſztor, y Poſſeſſorow mocą, álbo zdrádą z niego wykorzenić chćieli.

OO. Aſſyſki adverſus deturbatores Obywátele Aſſyſcy dawáli obronę.

Ale

Ale S. Oćiec Fráncíſzek, ktoremu ſie podobáło dáć pierwſzey ſwoiey máley trzodźie Kroleſtwo, nigdy iey od niego odłączyć nie pozwolił. Dla ćwiczenia ſie w pokorze, w ćierpliwośći, w umartwieniu, w przećiwnośći, prześládowánia, y ućiſki wielkie ná nię dopuſzczał, ták, iż nie raz mowić mogłá: *Miſericordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti*, ále iako Oćiec łáſkáwy ukochánych Synow ſwoich, nigdy z Domu nie wygnał, nigdy od ſiebie, od Oblubienice ſwoiey, á ich Mátki, (: Kośćiołá mowię :) nie odrzućił, ále raczey z ich kontent uſługi konſerwował przy ſobie, y záwſze z niemi, iáko z pierwſzemi chćiał mieſzkáć Synámi.

112. Roku 1520. zá Leoná X. Papieżá Dniá 1. Sierpń: pewnych Zakonnikow mnoſtwo bárdzo wielkie do Klaſztorá Aſſyſkiego przyſzło, gdy Náśi w Kośćiele byli, gdźie biegáć, y krzyczeć poczęło náder *tumultuosè*. Náſze to mieyſce, precz z tąd *Conventuales*. Ná rumor przyſzłá z Kápitanem Aſſyſka *Militia* lecz y tym *Invaſores* nie przepuśćili, z ktorych, iednych *verbis*, zelżyli, drugich *verberibus etiam lethalibus* poránili. OO. Aſſyſcy widząc ſie *in periculo*, ná pomoc S. Oycá ſwego, y przychylnych ſobie Aſſyzánow wezwawſzy, *vim vi licitâ repulerunt*. Tá exorbitáncya donioſłá ſie do Papieża, ktory dwoch Kárdynałow ná inkwizycyą zeſłał, to ieſt, B. Epiſc: Sabin: & F. de Vrſinis, ći proces wywiedli, y Papieżowi oddáli, ktory w Rzymie *in Archivio Pontis Sixti apud Generalē Conventualiū Procuratorē Originaliter* ſchowány; á Papież ácz nie ze wſzytkim łáſkáwy, dekret iednák *pro juſtitia* ferował táki: *Aſſiſienſem S. Franciſci Baſilicam ſpeciali titulo Apoſtolicæ Sedi immediatè ſubjectam, ad Conventuales pertinere,*

Od Leoná X. Papieżá wieczyſtość Cōventualibus do Aſſyskiey Bázyliki przy twierdżona.

nere, eosq; ſemper in illa manutenendos. Inſze *eventus modeſtia detentus, omitto.*

113. Do wolności, y honoru prerogátywy, ktorą Bázylice Aſſyſkiey pozwoliłá Stolicá Apoſtolſka, ſą y inne oprocz pomienionych *Privilegia*, ktore ſzeroko *Diplomata Cõſiſtorialia* wyrażáią, y lubo ie, y inne potym Zakonne *per communicationẽ* párticypuią Kościoły, iednák tey S. Bázylice *primitùs inter Minoricas, & principaliter*, iáko Głowie oſobliwym ſą nádáne Spoſobem. Ktoby ie śmiał łomáć, *Sententiâ in terrs ſupremâ & ultimâ* prywácyą wſzelkich honorow, y godności popada. Od Stołu Ciáłá Nayś: y Krwie Przenaydrożſzey Zbáwićielá odpada, y pod Sąd oſtáteczny ſtráſzny podpada. Záś wſzytkim, ktorzy ie záchowáią, pokoiu ná tym świećie, y porcyą chwały wieczney *In terra viventium* Naywyżſi Kościołá Chryſtuſowego rokuią, y życzą Biſkupi. Niechże ſie tedy ſtrzegą wſzelkiey kondycyi ludźie, áni ſłowem, áni piſmem, áni uczynkiem żadnym, *directè vel indirectè* Kościołowi Aſſyſkiemu, y Swiętemu Konwentowi Iego żadnego nie czynić *præjudicium*, áby ſtráſznych przerzeczonych *non incurrant pœnas.* Wſzytkim o rzecz chodźi, ták ſurowych Papieſkich *contra attentantes* uchronić ſie wyrokow. Oſobliwie iednák *caveant fulminata à S. ſede anathemata*, ći ktorzy S. Oycá náder poſłuſznego S. Rzymſkiemu Kościołowi, miánuią ſie Synámi. S. Aſſyſką Bázylikę zá Głowę, y Mátkę niech znáią, y weneruią, ktora od Stolice Apoſtolſkiey ták wielkiemi prerogátywámi, przywileiámi, honorámi, ieſt uczczona; A ták Naywyżſzym Biſkupom poſłuſzeńſtwo, y rewerencyą oświádczą, S. Rzymſkiemu Kościołowi należytą Subiekcyą wyráżą, y wieczney

Przyiázna Zakonna Perſwázya.

czney Chwały (: ktora wszelkim kontrowersyom prym bierze :) dostąpienia godnemi zostáną.

114. Predecessorow swoich przykładem, y własney dewocyi áffektem ubiegáli sie Naywyżśi Biskupi, nie tylko do potwierdzenia, ále y do przyczynienia Przywileiow Pontifikálney swoiey Bázylice Assysk. Ták Mikołay 4. (: w przod wszytkie swoie Pontificalia, śrebrá, pieniądze y appárencye Kárdynálskie do Assyżá dáiąc, daruiąc przysławszy, iáko o tym Diplomá lego. *Suscepimus nuper licet immeriti &c. Dat. Later. 6. Kal. Mart. Pont. Ann. primo:*) zá raz pierwszego Roku Papieżem zostawszy uczynił, wydawszy Diplomá, ktore sie poczyna: *Præclara glorioſiſſimi Confeſſoris &c.* do Kustoszá, y Bráći Assyskich ták mowi: *Nos propter ipſius Sancti reverentiam, volentes prædictam Eccleſiam, quæ totius Ordinis veſtri Caput exiſtit, & Mater, ſpecialiter honorare; Eccleſiam ipſam, quæ nulli niſi Romano Pontifici eſt ſubjecta, & totum locum ipſius, cum pertinentiis ſuis, nullus omnino valeat perturbare. Dat. Reate 2. Idus Maij Pont. Anno 1.* Sixtus 4. w Bulli, w ktorey początek: *Quamvis Altiſſimus &c. ſub Dat. Aſiſii 8. Kal. Sept.* ták mowi: *Eccleſia ipſa, quæ inter alias Eccleſias domorum dicti Ordinis, re & nomine obtinet Principatū.* Z kąd rzecz iásna, że Stolicá Apostolska, nád Prerogátywę Głowy y Mátki Cálego Zakonu, przyznáie ieszcze Bazylice Assyskiey Xiążęcą godność *Principatum* nád wszytkie Zakonu Bráći Mnieyszych Kościoły. Bonifacyusz także IX. w konstytucyi, ktora sie poczyna. *Alma Domus B. Franciſci Dat. Rom. 9. Octob Pontif. Ann. 4.* nie mnieyszym honorem uczćił ią mowiąc: *quæ lapis fundamentalis exiſtit totius Ordinis Fratrum Minorum.* Abym sie nierozwo-

Od Stolice S. Apostolskiey nie tylko wiele rázy potwierdzone Privilegia Bázyliki Assysk. ále y przymnożone.

dźił, ták wielu innych przywodząc, do iednego *in forma ampliſsima* Klemensá Oſmego odſełam Lektorá *Diploma*, ktore ſie poczyna: *Iń Apoſtolicæ dignitatis culmine &c. Dat. Rom. Non. Septemb.* 1602. w ktorym potwierdźił: *Omnia, & ſingula privilegia, indulta, libertates, exemptiones, prærogativas, facultates, favores, gratias, tàm perpetuas, quàm ad tempus, Eidem Domui, Cuſtodi, Fratribus, à Prædeceſsoribus ſuis, & nominatim ab Iunoc:* 4. *Clem:* 4. *Nicol:* 4. *Greg:* 9. *Greg: Vndecimo. Nicolao* 5. *Alex:* 4. *Bonifac.* 9. *Calliſto* 3. *Pio ſecundo Greg:* 13. y od innych nádáne. Zgołá OO. SS. Papieże oſobliwemi raczyli uczćić Kośćioł Aſſyſki prerogatywámi, iáko ſwoy własny.

115. Tu należy piſze Autor Xiąſzki *Collis Paradiſi* názwáney, z ktorey ia piſzę: Co mi ſie tráfiło (:on mowi:) Roku 1690. gdym był niegodnym Kuſtoſzem Aſſyſkim. Widźiałem pewne *præludia* z ktorych bárdzo łátwo, náder ćiężkie w krotce náſtąpić miáło Tey S. Bázylice *præjudicium*. Ktoremu, ábym wcześnie zábieżał, udałem ſie do Rzymu do Alexándrá VIII. ná ten czás Papieżá, od ktorego łáskáwie przyięty, powiedźiałem rzecz wſzytkę Ná co Oćiec S. powiedźiał, wiem dobrze, że Kośćioł Aſſyski *Specialiſsimè* do Stolice Rzymskiey należy, dla tego iák mi ieſt miły, ták go teſz chcę mieć od wſzelkiego *præjudicium* wolnym. Dla czego *Negotium* kilku Kárdynałom ná *Examen* podał, y skutecznie zalećił, ktore *Anno proximè ſubſequenti*, iuż zá Papieſtwá Innocenciuſzá XII. ſzczęśliwie zákończone było, y z rozkazu tegoſz Papieżá Dekret do Exekucyi przywiedźiony. Konkluzyą Autor pomieniony tę czyni: *Ad particularia non deſcendo, ne proximis iniurius videar.* máiąc doſyć nátym poka-

W wielkim reſpektćie, y benewolęcyi był záwſze u naywyżſzych Biskup. S. Kośćioł Aſſyski.

pokazáć, w iákim záwſze reſpektćie, y benewolencyi była u Naywyżſzych Biſkupow Rzymſkich S. Aſſyſka Bázyliká, wſzytkich innych Fráncíſzkáńskiey Fámilii Kośćiołow, *Caput*, *Mater*, *Princeps*, *Lapis fundamentalis*.

116. Wyżey pod liczbą 107. námieniłem o Rivotorćie, twierdząc że Iemu nie Kośćiołkowi *Portiuncula* ſłuży to, co tám piſze Wad: cit. *de Antiquitate, & prima Religionis inſtitutione.* Więc żebym nie był z owych co *dicunt, & non probant.* Tu ſie nád tym Rivo tortem zábáwię. Ná wiele lat przed Narodzeniem Fráncíſzká S. Mąż pewny nabożny, ktory *ad declivia Montis Subaſii* mieſzkał Zaccardus imieniem, czyli nazwiskiem, ná ſwoim gruncie ku rownimie, od Domu ſwego odległym, wedle krzywo idącego ſtrumieniá, z pomienioney Gory *Subaſium* názwáney ſpadáiącego, *Oratorium* wieyskie wyſtáwić kazał, w ktorym dał odmálować ná murze Obraz Nayś: Pánny Siedzącey, á ná kolánách złożonego z krzyżá Syná ſwego trzymáiącey, y nád nim płáczącey. Nád to przy *Oratorium* z ięduey, iednę, z drugiey ſtrony drugą wyſtáwił Celkę, y nabożnego oſádźił Puſtelniká, ktorego prowidował, y ná rozmowy duchowne, częſto do niego chodźił. Z początku *Oratorium* owo názywáło ſie *Sancta Maria Zaccardi*, iáko y ia mowi *Autor* nie raz ſłyſzałem od Stárych. Záś od bliskiego kręto idącego ſtrumieniá názywa ſie: *Sancta Maria Rivitorti:* á od naypierwſzego tám mieſzkánia S. Fráncíſzká, od niektorych ieſt názwáne *S. Franciſcus parvulus.* Po śmierći Zákárdá Puſtelnik mieyſce opuśćił, á dźiedźice drzwi, okná zábráli, y ták owo *Oratorium* puſtkámi ſtało. Młody Fráncíſzek, ktory iuż był Swiát opuśćił, ze wſzytkie-

Rivi torti opiſánie iák było.

go ſie przed Biskupem Aſſysk: wyzuł, y owſzem cále obnáżył, w grubey krotkiey, y ciáſney ſukni, ktorą mu był dawny iego dárował przyiaćiel, w ſzpitalu ktory ná tyśiąc krokow od Miáſtá odległy trędowátym ſłużył. Czáſu pewnego, że cáłym Sercem *loca ſolitaria quærebat, amica mæroribus* wieczorem z Szpitalá wyſzedłſzy, ſzedł rownina ku Wſchodowi ná ſześćset krokow, gdźie ná kápliczkę Zákárdá tráfiwſzy wſzedł do niey ná modlitwę, á iż ieſzcze y Nayś: Pánnę nád ſwoim Synem płáczącą obaczył, dla tego tám noc cała nád ſrogą IEZUSA Męką, y Kompáſſyą Nayś: Pánny przepłákał. Názáiutrz zważywſzy tám mieyſce owo do ſwego przedśiewźięćia ſpoſobne, z kąd do Szpitalá chorym ſłużyć, y do Kośćioła S. Mágdáleny Mſzy S. ſłuchać miał nie zbyt dáleko, umyślił przy owym *Oratorium* żyćie ſwoie prowádźić.

Przy Rivotoſ ćie Fráné: S. mieſzkáć u. myślił.

117. Niegdy Fránćiſzek chodźił do Aſſyżá w Kośćiele S. Ierzego, álbo ná ulicy do pokuty náwrácáć grześnikow, z kąd mu ſie tráfiło u Bernárdá *Quintavalle* Páná Szláchetnego nocować, ktory z utáionego w noc długą obſerwuiąc Fránćiſzká mieyſcá, widźiał go w wielkim ſplendorze, záchwyconego, dla czego umyślił z nim wźiąć komitywę, iákoſz nie odwłocznie záraz z ráná názáiutrz zwierzywſzy ſie co umyślił Fránćiſzkowi, weſpoł z nim do Kośćioła S. Mikołáiá poſzedł, y Mſzy S. ſłuchał; Po ktorey Fránćiſzek prośił tamecznego Kápłáná, áby mu Mſzałá ná otworzenie trzy rázy pozwolił. Co gdy otrzymał, zá pierwſzym otwárćiem, nápadł ná ową Chryſtuſowa Rádę: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Zá drugim; *Nihil tuleritis in via.* Zá trzećim; *Qui vult*

venire

venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Potym záraz obroćiwszy sie do Bernárdá Fráncíszek rzecze: Otosz ten iest żywot, y Regułá Nászá, y wszytkich ktorzy zechcą z námi sie łączyć. Był tákże przy tym Prálat zacny Piotr Cataneus Kośćiołá Kátedrálnego Kánonik, ktory rázem z Bernárdem Rády Ewángeliczne przyiąwszy, z Fráncíszkiem do *Oratorium* Rivitorti poszedł. Dniá śiodmego z nátchnienia Boskiego przyszedł tám Mąż słuszny imieniem Idźi, proszą̨c, áby był ná ich żyćie przyięty. Więc Fráncíszek w Imie TROYCE Przenayś: trzech máią̨c żyćia swego náśládowcow, odźienie dla nich swemu podobne sporządźił, y przed Ołtarzem Nayś: Pánny, ktory iuż był wystáwił, oblekł, y ná probę w Pierwszym owym *Seminarium* przyiął, w przykazániách Ewángelicznych ćwiczył, á niegdy na opowiádánie Ewángelii w okoliczą posyłał.

W Riwotorćie trzechFrāćiszek S. ná żyćie Zakonne naypierwey przyiął.

118. Iest wiele Kronikarzow, ktorzy o Zakonie S. Fráncíszká piszą, lecz nie iednákowo dawnośći iego látá komputuią: dla tego, że inni początek mu kłádą, od wyśćia z Assyżá S. Oycá ná mieysca puste, inni od w bogomyślnośći postępku, inni od przyięćia pierwszych Towárzyszow do siebie, inni od pierwszey Innocencyuszá, inni od drugiey Honoryuszá Reguły Konfirmácyi, inni od Kośćiołá S. Máryi Anielskiey, álbo *Portiunculæ* nábyćia, inni od rozszerzenia, álbo wyśćia zá gránice Włoskie Fámilii Fráncíszkáńskiey. To iednák u wszytkich pewna, iż Nász Oćiec S. Zyćie pod Figurą, álbo Wizerunkiem Pálácu, Zołnierskim orężem z krzyżámi stroynego, od Oycá świátłośći, od ktorego wszytko dobro pochodźi, sobie ukazáne: Od Syná iego przykładnie, y słownie Apo-

Czemu nie iednákowo kronikarze látá Zakonu Fráncíszká S. komputuią.

posto-

postołom podáne, Duchem Przenayświęt: rozpalony w Imię Troycy Przenayś: Roku 1206. Wieku swego 25. szczęśliwie záczął. O tym S. Antonin Hist. part. 3. tit. 24. Cap. 7. Rodulphus Hist. Seraph. lib. 1. pag. 7. W ktorym nie człowieká ktorego, ále sámego Chrystusá miał Mágistrá, iáko *S. Bonav. Cap. 2. vitæ ejus.* powiáda: *Servus Altissimi Doctorem non habebat aliquem in hujusmodi, nisi Christum.* O czym tákże y sam Oćiec S. mowi w Testámencie swoim, że go sam Pan náuczył sposobu życia, wedle S. Ewángelii.

119. W tey tedy szkole Chrystusowey Fráncíszek sam ieszcze bez Towárzyszow będąc, w sukni naprzod świeckiey, potym Pustelniczey z kiiem chodząc, iáko Barthol: Pisanus Conform: fruct. 8. *Vilem habitum eremiticum per duos annos gestavit, baculum portans in manibus, cinctus corrigia, calceatus incedens* mowi: y Zwierciádło żywotá iego świádczy: *cum S. Franc: adhuc esset in habitu sæculari tamen totus despectus, & à spe sæculi desperatus, & propter pœnitentiam totus deformis, & squallidus, ita; ut à multis putaretur insanus &c.* & infra: *ita quod quasi duos annos: sic abominatus & despectus; ab omnibus semper constantior videbatur.* Poty *Spec: vitæ B. Francisci & Sociorum ejus. Pag 5.* Ták Fráncíszek Swiát pogárdźiwszy, y Siebie ná wzgárdę, y pośmiewisko ludzkie wydawszy, dwie lećie zápráwiał sie, y ćwiczył w ustáwicznych modlitwách, medytácyách, postách, niespániách y innych ostrych Ciáłá umartwieniách.

Dwie lećie Fráncíszek S. wprzod w świeckiey, potym w Pustelniczey sukni sam bez Towárzyszow ćwiczył sie w doskonáłości

120. Tego czásu dwuletniego, iáko pisze *Henricus Sedulius ex Vincentio Beluacensi Sancto Francisco coætaneo, & S. Antonino colligens, Comment. in vitam S. Francisci in*

Cap.

Cap. 2. pag. mihi 173. wszytko to Oycu S. wykonáć Chrystus rozkazał, y on wykonał, co Bonav: S. pisze w Zywocie Iego Cap. 1. & 2. to iest, że wźiał duchá náwrocenia sie z Swiátá do Páná, że trzy ráży Chrystusá z Krzyżá mowiącego do siebie, áby Kościoł Iego náprawiáł słyszał, że te Kościoły reparować począł, że przed Biskupem Assyskim Suknie z siebie zdiawszy Oycu swemu oddał y wyrok z Dobr Ziemskich uczynił, że sie w odźienie pustelnicze ubrał, że trzech Kościołow z iáł mużny uproszoney repárácya skończył, y ná koniec Trzech Vczniow pomienionych n. 117. do náśládowánia Zyćia swego przyiął.

Co pisze S. Bonáw: o S. Fráncíszku w 1. y 2. Rozd. Zywotá Iego to sie dźiało wedwoch leciech po náwroceniu Iego do Páná.

121. W pomienionym Riwotorćie w czaśie dwoch lat nástępuiących, od Roku Páńskiego 1208. inni z nátchnienia Boskiego przychodzący do Fráncíszká S. liczbę dwunastu wypełnili Apostołow, iák pomien: S. Bonáw: pisze. Cap. 3. in vita ejus. *Eodem spiritu animati, cæperunt & alij Viri Francisco, rejectis omnibus, habitu vitaq; conjungi: quorum numerus cum ad duodenarium excrevisset, & cætum Apostolorum adæquasset &c.* áby iednák początki Zakonu Fráncíszká S. korrespondowáły początkom Kościołá Chrystusowego; chcąc Chrystus Pan, y w tym mieć sobie podobnego Fráncíszká, był między dwunastą wybránemi Ian de Capella, ktory iáko drugi *Iscariotes* obieśił sie, rozpukł, y wyszły z niego wnętrzności, y został mocy piekielney towárzyszem, lecz iáko ná mieysce ludaszá nástąpił Mátyasz, ták tesz ná mieysce Ianá de Capella nástąpił Guilielmus Angielczyk Mąż obyczáiámi, y żyćia pobożnośćią zálecony. Ták o tym in spec: vitæ à principio. Ták y Rodul. Hist. Seraph: lib: 1. pag: 67.

Początki Zakonu Frán. S. korrespondowáły Początkom Kościołá Chrystusowego.

122. W tych także dwoch lećiech iáko świádczy S. Bonaw: Cap: 3. w Riwotorćie o czym Rodul: lib: 2. Hiſt. Seraph: pag: 253. ſobie, y ſwoim iuż Náśládowcom Frā-ćiſzek S. proſtemi ſłowámi nápiſał kſztałt Zyćia, álbo Pierwſzą Regułę, po ktorey konfirmácyą z dwunaſtą Vczniow ſwoich poſzedł do Rzymu do Innocencyuſzá 3. Papieżá, y otrzymał, ále tylko *vivæ vocis oraculo*, iáko o tym *Rodericus in Nova Collectione Privilegiorum Apoſtolicorum Regularium Tom: 1. pag: 6.* ktorego Tenor ieſt táki: *Innocentius Papa hujus Nominis III. & á B. Petro CLXXXIII. anno à creatione Mundi VMCLXI ſecundùm minorem computationem, ſecundùm verò Majorem VICCCCVI. & Anno Incarnationis MCXCVIII.* (: *ut ait Vincentius Hiſtorialis* :) *ad thronum Apoſtolicum aſſumptus eſt, ſeditq; Annis XVIII. Menſibus IV. diebus 24. Ad hunc Pontificem Ille Patriarcha pauperum glorioſus, & Seraphicus Pater N. Franciſcus Regulam, ſuæ Sacræ Religionis ordinavit, Spiritu S. dictante, & ipſius approbationem à dicto Pontifice, obtinuit: fortè oraculo vivæ vocis, cum ſuper hoc Apoſtolicum reſcriptum minimè inveniatur, niſi quod Honorius hujus approbationis meminit, & Chronicæ Ordinis, & Hiſtoria Ejusdem Sancti: ac Vincentius Hiſtorialis hoc aſſerunt.* Po approbácyi Reguły w ręku tegoſz Papieżá Oćiec S. Fránćiſzek profeſſyą uczynił, y záraz Generálem Zakonu od tegoſz Papieżá uczyniony zoſtał. Towárzyſze záś S. Fránćiſzká w ręku lego (: álbo iáko inni piſzą :) w Ręku ſáná Kárdynałá Sábineńſkiego Profeſſyą uczynili. Po ktorey, nazad ſie do pierwſzego ſwego *Rivitorti Seminarium* z ſwoim Inſtitutorem wroćili, y tám *vota* y Regułę iáko ślubowáli chowáli.

Pierwſza Regułá S. Fráncíſzká od Innoc. 3. vivæ vocis oraculo potwierdzona.

w Ręku Inno. 3. Pap. Fránć. S. Profeſſyą uczynił, y záraz odniego Generałem Zakonu uczyniony.

123. Po-

123. Powroćiwſy z Rzymu do Rivotortu nocy pewney dźień Niedźielny poprzedzáiącey w niebytnośći w domu Fráncíſzká S., widźieli go w płomieniách Słonecznych ná woźie ná Powietrzu o czterech koniách nád ſoba iezdzącego Vczniowie. W Riwotorćie tákże ſekretá ſerc poznawſzy S. Oćiec Vczniow ſwoich według potrzeby po Oycowſku ich upominał. Tám (: iáko opiſali trzey lego Vczniowie, ktorych ſkryptá mam przed oczymá mowi Autor Xiąſzki *Collis Paraiſi* nazwáney:) gdy pewney nocy ieden z Vczniow lego wołáć lámentować począł, że od głodu umierał, przybiegł S. Oćiec z drugiemi do niego, y ieść mu przynieść rozkazał, y żeby ſie był niewſtydźił, ieść z nim począł, dáiąc wſzytkim przykład miłośći Bráterſkiey. Tam ich, áby ſie nie wſtydźili prośić iálmużny upominał, ná przykład przywodząc Chryſtuſá, ktory toſz żyiąc z Apoſtołámi ná Świećie czynił: gdy záś potym nád to, co ná dźień ieden potrzebá było nośili, o to ich ſtrofował. Tám gdy czáſu pewnego lubieżnośćią był od Czártá kuſzony, nagi z Celle ſwoiey wybiegłſzy, po śniegu ſie tarał, z ktorego oſobek nárobiwſzy do ſiebie przyćiſkał mowiąc: Oto Bráćie Ośle, twoiá Zoná, y twoie dźieći umieráią od mrozu, maſz ie zágrzewáć. Tám gdy pewny Biſkup przybył chcący S. Fráncíſzká náwiedźić, y wnić do Celle lego, mocą nie widomą był odepchniony, bo ſumnienie miał zmázáne, lecz gdy winę ſwoię przed wſzytkiemi wyznał, zábiegł mu Oćiec S. drogę, y obłapił ſerdecznie. Támtędy przeiezdzáiącego z wielką pompą Ottoná 4. Ceſárzá do Rzymu, S. Fráncíſzek widźieć, lubo tego áffektował Ceſarz, y

w Riwotorćie Dźieła S. Fráncy Náuki uczniom dáne.

rozmowić się z nim niechciał, ále do niego iednego z swoich Zakonnikow posłał, y powiedzieć kazał, że tá pompá w krotce w nic się obroći, iákosz się sprawdziło, gdy przyszłego Roku Papież go exkommunikował, y z Cesárskiey godności zrzucony został. Z támtąd często Zakonnikow swoich do szpitalá służyć trędowátym posyłał, gdźie im y Mszy S. słuchać, y pokuty S. uczyć się od S. Mágdáleny, ktorey tám był Kościoł kazał, á przytym w Cnotách pokory, y miłości bliźniego zápráwiał.

124. S. Rivotorti Kápliczká od publiczney z Fulginá do Peruzá drogi ná dwieśćie *circiter* krokow odległa byłá, zkąd mieysce było osobne pustelnicze, gdźie bárdzo rzadko kto bywał; wesołe iednák, bo ná piekney rowninie, y urodzáyney. Nie ták ciáśna, iák niektorzy piszą, że się w niey Osob dwánaśćie pomieścić nie mogło, gdyż w sámym *Oratorium* gdy w nim *Spirituala* odpráwuią *Exercitia* klęczeć dwádźieśćiá Osob wygodnie może. Teraz to mieysce ludnieysze, bo Sixtus 5. Papież stárą, ktora przez dolinę błotnistą byłá, zgubiwszy drogę, nową ku Porcyunkuli, á z támtąd ku Peruzowi od sámego Riwotortu dáć kazał. To w tym S. mieyscu podźiwienia godne, że do tych czas przez lat pięćset y przeszło, ieszcze w całości zostáie (: co widźiemy, y w innych S. Oycá Kościołkách :) lubo go wodá częstokroć osobliwie w źimie oblewa. Przez co BOG pokazał, że sługá Iego Fránciszek *ædificavit domum suam supra firmam petram* co się nie o máteryálnych kámieniách, bo szczupłe y málinkie ich mury, ále o Ręce Boskiey, ktora ie konserwuie, rozumieć powinno.

Sanctuarium Rivitorti podźiwienia godne.

125. Przez cále práwie trzy látá, częścią sam, częścią

ścią z dwunastą pierwszemi swemi Zakonnikámi mieszkał w Riwotorćie Fráncíszek S. A gdy inni często do Zakonu prośili sie *Aspirantes*, uważáiąc S. Oćiec, że tám więcey Zakonnikow zmieśćić sie nie mogło, ále *ad multiplicationem corporum, multiplicationem requiri locorum*, postánowił z Towárzyszámi swemi postárać sie o drugie iákie *Hospitium*: dla czego poszedł do Biskupá Assyskiego, supplikuiąc, áby mu Kośćiołká iákiego zá Miástem álbo *Eremitorium* dla Zakonnikow lego pozwolić raczył; lecz iż Biskup powiedźiał, że żadnego wákuiącego nie ma, co także Assyskie Kátedrálne powiedźiało *Capitulum*, udał sie do Opátá S. Benedyktá Klasztoru Gory názwáney *Subasium* ktory sie Fráncíszká S. użaliwszy, y z Zakonnikámi swemi nárádźiwszy Kośćiołek wieyski do swego práwá należący, y domek bliski Kośćiołká, w ktorym Kápłan Swiecki od Oycow Benedyktynow náięty Msza S. co Swięto odpráwuiący mieszkał, Fráncíszkowi dárował. Ták iákom námienił nárádzáiącego sie z swoiemi, y mowiącego (indukuie speculum vitæ: Cap: 55. Fráncíszká S. *Quia Dominus vult nos multiplicare: unde mihi videtur bonum, & Religiosum acquirere, ab Episcopo, vel Canonicis S. Rufini, aut Abbate S. Benedicti aliquam Ecclesiam, ubi fratres possent dicere horas suas, & solummodò habere juxta eam parvam, & pauperculā domū, ex luto, & viminibus constructam: ubi fratres possent quiescere, & operari, nam locus istè (: supple Rivitorti:) non est honestus, & sufficiens fratribus, postquàm vult Dominus nos multiplicare; & maximè, quia non habemus hic ecclesiam, ubi fratres possent dicere horas suas; & si aliquis Fratrum moreretur, non esset hic honestum ipsum sepelire*,

Rádá S. Fráncíszká z swoiemi o nabyćiu iákiego mieyscá gdy mu Uczniow przybywáło do Zakonu.

nec in Ecclesia Sæcularium, vel Clericorum. Et placuit cunctis Fratribus. Ivit ergo ad Episcopum Assisii, & prædicta proposuit coram ipso; cui dixit Episcopo: Frater nullã Ecclesiã habeo, quam valeam vobis dare. Et Idem Canonici responderunt. Tunc ivit ad Abbatem S. Benedicti Monasterii Montis Subasii, & eadem verba proposuit coram Abbate. Abbas vero pietate motus, habito consilio cum Monachis, operante gratiâ, & voluntate Divina, concessit B. Francisco, & Fratribus suis Ecclesiam S. Mariæ de Portiuncula, eò quia pro minori, & magis paupercula erat, quam haberet. Potyj speculum vitæ B. Francisci. Ták Fráncíszek S. otrzymawszy mieysce owo Páuny MARYI Anielskiey, przeprowádźił tám swoię Málinką dwunastu Zakonnikow trzodę, iáko mowi Bonaw: S. Cap: 4. *Post hæc pusilli gregis pastor Franciscus, ad S. Mariam de Portiuncula duodenarium illum numerum superna gratia præeunte deduxit.* Przeświętnemu tedy Zakonowi S. Benedyktá Pátryárchy Wielkiego, y Przezacnym Synom Iego, Zakon cáły Bráći Mnieyszych wieczną wdźięczności winien obligácyą.

Przeświętnemu Zakonowi S. Benedyktá, Bráćia Mnieyśi wieczną winni obligácya.

126. Coś trochę wicęey nád milę Włoską odległy Kośćiołek *Portiunculæ* od Riwotortu Stánawszy tedy Fráncíszek S. w Porcyunkuli, á widząc, że málo co tám domeczek do mieszkánia był większy nád pierwsze *Hospitium*, postáwił z rokićiny, y błotá dwánaśćie ná kształt namiotow Celek, iednę od drugiey nie co odległą. Nie opuścił iednák Riwotortu, ále go konserwował dla przychodzących do Nowicyatu ná probę. Z ktorey przyczyny znowu Roku 1216. (: pierwsze albowiem dárowánie iáko komputuie Rodulphus lib: 1. pag. 7. było Roku 1210.:) Przewielebni Oycowie Benedyktyni S. Fráncíszkowi

Celki przy Kośćiołku Porcyunkuli.

Nietylko Kośćiołek Porcyunkuli ále y inne Mieysce názwáne Eremus Sacra

ćiſzkowi inne mieyſce názwáne *Eremus Sacra Carcerum* o milę od ſwego Klaſztorá odległe, z wielkiey ktorą przećiw niemu mieli miłośći ofiárowáli. Gdźie Swięći ich Zakonnicy Rekollekcye ſwoie w Celkách owych málinkich nie tylko od konwerſácyi ludźi świeckich, ále y od ſwoich własnych Zakonnikow dobrowolnie ſeqweſtrowáni odpráwiáli, dla czego mieyſce to názwáne *Eremus Sacra Carcerum.*

Carcerů OO. Benedykty ni dárowáli S. Fránćiſzkowi.

127. W Riwotorćie ieſzcze zá Zywotá S. Oycá Fránćiſzká, Towárzyſze Iego Kápłáni Mſze S. mieváli, czego gdy bronili niektorzy Kápłáni Swieccy, álbo Plebáni, obliguiąc ich celebrowáć w ſwoich Fárnych Kośćiołách, alias álleguiąc: *id in eorum fore jurium præjudicium:* Honorius Papież wydał Bullam, ktora ſie poczyna: *Quia populares tumultus. Dat Reate 3. Non: Decemb: Pont. Anno 9.* Zaś od Narodzenia Páńskiego Roku 1224. Zakonu Roku 17. w ktorey naprzod pozwolił, áby Bráćia Mnieyśi bez wſzelkiey przeſzkody mogli odpráwiáć Mſze S. w mieyſcách, y Oratoryách ſwoich *cum Altari viatico* żadnego przez to nie czyniąc *præjudicium* fárnym Kośćiołom. A gdy iednákowo *reclamabat* Grzegorz 9. Papież po śmierći S. Oycá, inſzą Bulla: *Nos attendentes &c. Dat. Aſsiſii 4. Idus Iunij Pont. Ann. 2.* toſz ſámo potwierdźił, y ták w Riwotorćie záwſze Mſze S. Zakonnicy S. Fránćiſzká mieváli.

Privilegia Papieskie ná odprawowánie Mſzy S. w Oratoryách cũ Altari Viatico Bráći Mnieyſzych.

128. Nieſłuſznie tedy niektorzy Kronikarze Riwotortu chćieli pámięć zágubić, nic o nim *aſsertivè* álbo *deſcriptivè* nie piſząc ácz káżdy domyślić ſie może przyczyny tego. Gdy záś mowią: *Non extare de eo memoriam, apud Antiquos Scriptores:* że nie mogą ználeść o nim

dawne-

dawnego Piſmá, to ia go pokażę. O to piſze S. Bonaw: w Rozd: 1. że Fráncíſzek S. ná początku náwrocenia ſwego do Páná ſzukał Mieyſc puſtych, do kompáſsyi, y ubolewánia nád niewinną IEZUSA Męką, y śmierćią okrutną ſpoſobnych, *ſolitaria loca quærebat amica mœroribus*: Ná ktore także pierwſzych ſwoich Vczniow ſprowádźił: iáko *Rodul: Hiſt: Seraph: lib:* 1. *pag* 58. świádczy: *Inde ad ſolitaria loca ſe receperunt vacantes Orationi, humilitati, & paupertati quæ ſunt Religionis fundamenta certa.* Przez ktore mieyſcá Em: S. R. E. Card: Ioan: Bapt: de Luca w Xiążce Włoskiey, ktorey tytuł: *Il Religioſo prattico: Cap: 33. n. 2. De inſtitutione Familiæ Franciſcanæ* rozumie lochy, álbo iámy Riwotortu mowiąc: *Fuit inſtitutus iſte Ordo in aliquibus cavernulis diſsitis â Civitate Aſsiſii ſuâ Patriâ in uno loco vocato Rivotortum.* Toſz twierdźi *Onuphrius in ſuo ſummario Hiſtorico ad ann.* 1206. mowiąc: *Decima ſexta Aprilis Die Dominico S. Franciſcus inchoavit Ordinem dictum Minorum in loco Rivotorti.* Toſz ſámo piſze Wad: ad ann. 1209. n. 11. *Habitabant illæ ampliſsimi ſodalitii tenues primitiæ, in derelicto quodam tugurioło, in ſolitário loco, à turba remotæ, nec omnibus obviæ, juxta ſinuoſum fluviolum vulgariter Rivotortum dictum.* Et ad annum 1210. n. 23. *Recollegit itaq; ſe Vir Dei cum cæteris Sociis, in eo quod ſupra inſinuavimus tugurioło, juxta Civitatem Aſsiſii Rivotortus, ſeu Sinuoſus dicto.* S. także Bonaw: ieſt tego *teſtis omni exceptione major*, mowiąc, że S. Fráncíſzek z Rzymu powroćiwſzy znowu ná Dolinie Spoletáńſkiey mieſzkał z Vczniámi ſwoiemi w cháłupce: *Recollegit ſe itaq; Vir Dei cum cæteris Sociis in quodam tugurio derelicto juxta Civitatem Aſsiſii in quo ſecundum S. paupertatis*

Stárzy Piſáli o Riwotorćie

tis formam, in labore multo & inopia victitabant Vacabant enim ibidem Divinis precibus inceſſanter, mentaliter potius, quàm vocaliter ſtudio intendentes Orationis devotæ, eò quod nondum Eccleſiaſticos libros habebant, in quibus poſſent horas Canonicas decantare. Poty S. Bonaw: Cap: 4. Przez to ieſzcze Tugurium rozumie *Speculum vitæ S. Patris Cap:* 35. Riwotort mowiąc: *In primordio Religionis cum maneret apud Rivum tortum.* Do niego ſie tedy wroćił, w ktorym nápiſał Regułę, y w ktorym *præconcepit* kſztałt poſtánowienia Zyćia ſwego, y ſwoich.

Regułę S. Frá ćiſzeknàpiſał w Riwotorćie.

129 Niechętni Mieyſcu ktore ſie *Rivotortum* zowie, niechcą ákceptowáć *Speculum vitæ B. Franciſci & Sociorum ejus* mowiąc że wiele rzeczy ma w ſobie nie pewnych, ktore *apocripha*, & *frivola* názywáią z *Wad. ad ann.* 1226. *n.* 44. lecz że tych *apocripha* nie ſpecyfikuie Wád. y rácyi nie dáie czemu ie zá tákie mieć trzebá: á przećiwnym ſpoſobem *Henricus ſedulius ex Vincentio Beluacenſi coætaneo S. Franciſci & S. Antonino Collector, in Comment: vitæ S. Patris in Cap:* 13. *pag: mihi* 353. wielce go záleca, y do niego odſeła mowiąc: *Mitto te ad Speculum vitæ S. Franciſci quod ſcioli reiiciunt quidem, ſed imperitè*, dla tego ia rozumiem, iż ſie w nim ſzczera znáyduie prawdá. Y lubo przyznáię z Wádyngiem, że napiſáne ieſt po Roku 1300. iáko ſam Auror lego mowi *pag:* 99. w te ſłowá: *Anno ſiquidem Domini* 1343. *cum causâ viſitationis Sacrum locum Montis Alvernæ accederem, inter cætera, quæ de B. Patris mirabilibus didici, audivi à quodam Venerabili Sene: qui ut dicebatur, tunc agebat* 115. *ſuæ ætatis annum, contemporaneus namq; fuerat Venerabilis Domini Bonaventuræ, quondam Miniſtri Generalis Ord: Min:*

Speculum vitæ ſzczera prawdę zámyka.

postmodum Rom: Eccl: Card. & Fratris Benedicti de Aretio hominis Divini à S. Patre Francisco ad Ordinem recepti, aliorumq; quàm plurimorum Patrum antiquorum, à quo cum peterem supplex ædificationis verbum; inter cætera, quæ dicebat respondit. Communitatem bene sequeris, nihil dubitans, & salvus eris. Lubo tedy pomienione *Speculum vitæ* po 1343. Roku pisáne, iż iednák Autor iego wypisał *Antiquitatis acta*, z Skryptur, Swiádkow oczywistych, ktorzy pierwszego wieku Zakonu żyli, y to co pisáli oczyma swemi widźieli, zkąd o spráwách S. Oycá Fráncíszká pisząc mowią, iáko w Rozd: 26. kár. 21. *Nos vero, qui cum ipso fuimus testimonium perhibemus de ipso.* W Roz: 32. kár: 23. *Et nos qui fuimus cum eo, testimonium perhibemus de ipso.* w Rozd: 45. kár: 29. *Hoc autem vidimus oculis nostris, nos qui cum ipso fuimus*, y w Rozd: 59. kár. 41. *Qui vidit, hoc scripsit, & testimonium perhibet de his.* Z tych tedy ták mowiących, ktorzy byli *Oculati testes*, tego, co Autor *Speculi* z nich opisał, wolę raczey wierzyć iemu, ániżeli nowszym Historykom, ktorzy we dwieśćie, álbo we trzystá lat po nim pisáli z opinii, y mniemánia swoiego. Ze tedy Nowśi Kronikarze zámilczeli o Riwotorćie, ktory w Klar *Speculum vitæ* wyraża, iemu bárdźiey, ániżeli im wierzę. Przydáię *pro Majori convictione*, że w Konwencie Assyskim znáyduią sie Aktá, álbo Zywot S. Oycá od trzech Vczniow Iego wypisáne *de proprio visu*, á są álbo (: mowi Autor Xiążki *Collis Paradisi*:) *Originalia, vel saltem prima exemplaria*: z nich tedy to położył, *de verbo ad verbum. Quodam tempore in primordio scilicet tempore quo B Franciscus cæpit habere fratres, manebat cum illis apud Rivum tortum quadam nocte*

&c.

&c. y opiſuią tám wiele co ſie przydáło w piąćiu Rozdźiałách: Potym od połowy legendy w inſzym Rozd: to piſzą: *Quodam tempore in primordio Religionis, cum maneret apud Rivum tortum cum fratribus, quos tunc habebat &c. quidam Vir nomine Ægidius, qui fuit tertius frater, venit de ſæculo ad ipſum, ut reciperet vitam ejus. &c:* Ci tedy byli naydawnieyśi o Riwotorćie Piſárze, ktorzy częſto mowią w Hiſtoryi widźieliśmy. Niechay tedy oczy ná prawdę otworzą, bo ſtrumień ten krzywy ieſzcze płynie, Cáła Kápliczká ſtoi, y ſkrypta Towárzyſzow S. Oycá chowáią. Ani náśmiewáć ſie z Rywotortu niemáią, że go S. Bonáwenturá *Tugurium* náżywa, á inni *tugurìolum*, *antrum*, *ac vivorum ſepulchrum.* bo raczey ſą *Epitheta* y *Elogia* uboſtwu y pokorze S. Oycá bárdzo przyzwoite.

130. W tym Riwotorćie pokorny Oćiec Vczniow ſwoich dla ćwiczenia ich w pokorze Bráćią Mnieyſzą názwał, iáko mamy *in ſpec. Vitæ Cap.* 43. á wyráźniey ieſzcze mowi Bonáw. S. *in Cap.* 1. *Reg: Tit.* 1. *n.* 1. *Seraphicum Patrem Franciſcum Ordinem ſuum ſub titulo Fratrum Minorum inſtituiſſe, hocq; nomen delegiſſe, ne fratres ſui de ullo dignitatis gradu contenderent, neq; honorificum ſibi nómen vendicarent, ſed omnibus ſalvo Dei honore ſe ſubiicerent, & ad temporalem magnitudinem non aſpicerent.* Z kąd náuká iáſna, że Oćiec S. niechćiał Synow Swoich názywáć żádnym imieniem tákim, ktore w ſobie zámykáło świątobliwośći, Obſerwáncyi, álbo wyſokiey Cnoty, y doſkonáłośći *Elogium*, z ktorego raczey być może chełpliwośći, niżeli pokory okázya, ále choćby byli nayświętſzemi, przykazał, áby ſie tylko zwáli, według Chry-

W Riwotorćie S. Fráncíſzek Synow ſwoich Bráćia Mnieyſza miánował.

ſłuſowey Náuki Luc: 22. *Qui major eſt in vobis, fiat ſicut minor.* Bráćia mnieyſza: y z żadney niewynośili ſie żyćia oſtrośći, według drugiey náuki Chryſtuſá Luc: 17. *Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite ſervi inutiles ſumus.* ále raczey niegodnemi, y nieużytecznemi názywáli. Iákoſz ſpytány raz Oćiec S. od Kárdynałá Oſtyeńſkiego czemu Bráćią Mnieyſzą Synow ſwoich názwał? odpowiedźiał: iáko świádczy *Spec: vitæ. Cap. 42. Domine ideo Minores vocati ſunt Fratres mei, ut Majores fieri non præſumant* Przydáie toſz *Spec: vitæ pag. 49. Væ autem illis Minoribus, qui de ſola ſpecie, & apparentia converſationis Religioſæ, ſibi plaudentes, & in ſua Sapientia & ſcientia confidentes inventi fuerint otioſi in exercitatione, ſeu operibus virtuoſis, in via Crucis, & pœnitentiæ in pura Obſervantia.*

W Rywotorćie ieſt teraz Kośćioł, y Klaſztor murowány nie wielki,

131. To S. Rivotorti *Oratorium* záwſze w ſwoicy dawnośći konſerwowáne było, oprocz páwimentu ná dwie pięđźi podnieśionego, dla tego, że go wodá záléwáłá, y weśćia ludźiom pobożnym broniłá. Celki dwie ſtáre z trzćiny, y wapná zrobione konſerwuią tákże, z ktorych gdy co opádnie, tákaſz znowu repáruią máteryą. Obraz tákże Nayś: Pánny, ktory był ná murze, *temporis & aeris iniuria* znieśiony, inny iednák tákiſz zmálowány, z tym tylko dodatkiem, że pod nim S Oycá Fránćiſzká, y S. Máryą Mágdálenę klęczących, y płáczących nád Odkupićielem umárłym przydáno. Teraz iuż tám ieſt doſyć piekny murowány Kośćioł, w ktorym Kápliczká, y Konwent wygodny, lubo nie wielki.

132. Tu ſie kto ſpyta. Poniewaſz S. Fránćiſzek w Riwotorćie fundował ſwoy Zakon, czemuż nie on, ále Kośćioł

ścioł Assyski, ktory ſinne poprzedźiły, ma Głowy, y Mátki Cálego Zakonu tytuł nádány? Ná to pytánie należáłoby ták wielom odpowiedźieć Papieżom, ktorzy ſam Kościoł Assyski, á nie ktory inſzy, *Capitis*, *Matris*, *Principis*, *Lapidis fundamentalis* prerogátywą uczćili. Iż iednák znam ſie być lubo Synem niegodnym S. Rzymſkiego Kościołá należy mi záwſze bronić cokolwiek Stolicá Apoſtolſka *rectiſsimè* ordynuie. Ták tedy mowię: że fundámentu y głowy prerogátywy, iáko od ſiebie odległe ſą, ták y rożne; Nogá ieſt fundámentem utrzymuiącym cáłe Ciáło ludzkie, Głowá ieſt wierzchem, y *Complementum* ciáłá, iák tedy nodze nie przynależy wyſokość głowy, ták głowie nieprzyzwoita ieſt niſkość nogi: Toſz o Ciele miſtycznym mowić należy. Kościoł Ewángeliczny Kátolicki był fundowány w Swiętym Wieczerniku Syońſkim, gdźie Niebieſki Naywyżſzy Kápłan naprzod poſtánowił Sakrámenty, Ordynował ná Kápłańſtwo, pierwſzą oddał BOGV Oycu Ofiárę, Táiemnic Odkupienia Vczniow ſwoich náuczył. Także Duch Przen: Sercá ich wiárą utwierdźił, nádźieią umocnił, miłośćią zápalił. Z kąd Apoſtołowie ná opowiedánie Ewángelii podźieliwſzy ſie ná Kroleſtwá, y Prowincye poſzli. A przećię ten S. Wieczernik nie zowie ſie Głową, y Mátką Cálego Chrześćiánſkiego Swiátá Kościołow, iáko Kościoł S. Láteráńſki temi záſzczyca ſie honorámi, nie żeby był naypierwſzy, gdyż przed nim, ták wiele y w Rzymie, y gdźie indźiey było Kościołow, ále że ná dokończenie Cálego Miſtycznego Ciáłá, po ogłoſzoney, y uſtánowioney Wierze S. był od Naywyżſzego Biſkupá S. Sylweſtrá Solennie fundowány, y przy áſſyſtencyi

Ponieważ w Rywotorćie záczął *s.* Frá ćiſzek Swoy Zakō, czemu nie Rywotort Głowa, y Mátka Zakonu?

Cesárzá, Xiążąt, y rożnych Pánow *Pontificali ritu* poświęcony, y że wnim Głowy Xiążąt Apostolskich złożone. Gdy tedy Kościoł Vniwersálny iest Exemplarzem wszytkich innych sobie podległych Kościołow, tosz mowić przydźie o Minorytáńskim Kościele, ktorego Oryginálnym fundámentem byłá *Rivitorti* Kápliczká, ále Głowa, y Mátka S. Bázyliká Assyska od Naywyższego Kápłáná Grzegorzá 9. przy Assystencyi Purpuratow Rzymskich Xiążąt rożnych y Pánow fundowána, á od Innocencyuszá 4. Namieśniká Chrystusá poświęcona, *ritu* tákże *Pontificali*, y złożone w nim iest Ciało Seráficznego Oycá y Pátryárchy Nászego, ktorym sie oná, iáko Iego Oblubienicá, y Mátká Synow zászczyca, y ćieszy ták iż ia z Prorokiem słusznie názwáć mogę *Matrem filiorum lætantem.*

133. Ze Swięta Spráwiedliwość ták każe *Reddere unicuiq; quod suum est.* dla tego nie tylko oddáć, ále y przyznáć co czyiego należy. Wielki Kościołá, y Zakonu Doktor S. Bonaw: w Rozd: 2. o Kościołku P. MARYI Anielskiey pisze: *Hunc locum Vir Sanctus amavit præ cæteris Mundi locis. Hic etenim humiliter capit, hic virtuosè profecit, hic feliciter consummavit.* y niżey: *Hic est locus in quo Fratrum Minorum Ordo à S. Francisco per Divinæ revelationis instinctum inchoatus est*, że w nim záczął swoy Zakon Fráncíszek S. Zkąd pewnie *motivum* wźięte do pisánia ná Fest Nayśw: Panny Anielskiey, w Pierwszey drugiego Nokturna Lekcyi (: nie iest bowiem z legendy S. Bonáw. :) *Postremò quod ea esset Ecclesia; tàm longè antea à Domino præparata, in qua Ordinem suum inchoaret: quam idcirco Ecclesiam Portiunculæ appellari voluisset, quod esset*

futura

futura Mater, & Caput puſilli gregis Fratrum Minorum.
A za tym wnoſzą że Kośćiołek *Portiunculæ* ieſt początkiem, Głowa, y Mátka, całego Bráći Mnieyſzych Zákonu. Czego że áni *abſolutè concedere*, ani *abſolutè* godźi ſie *negare*, ále explikowáć należy, dla owych ktorzy *Initium Ordinis Fratrum Minorum ſimpliciter in fieri, ab initio ejuſdem in facto eſſe dilatati, & ampliati non diſtinguunt.* Prawdá álbowiem ieſt, że po Tránslácyi S. Oycá z Brácia ſwoią dwunaſta, iuż wſzytkich Profeſſow z Riwotortu do Porcyunkule gdźie indźiey Fráncíſzek S. nie przyimował do Zakonu, tylko tám, iák o tym wyráźnie mowi *Spec: vitæ Cap: 8. Omnes Fratres de Ordine concurrebãt illuc, & nullus recipiebatur ad Ordinem niſi ibi.* dla czego ſpora liczbá przyiętych do Zakonu w Porcyunkuli podźielona byłá ná Konwenty y Prowincye. Tey tedy mnogośći Bráći (: oprocz dwunaſtu Naypierwſzych S. Oycá Towárzyſzow :) tego rozkrzewienia ſie Zakonu, że ná pierwſzey Kápitule Generálſkiey Aſſyſkiey názwáney Rogoźiáney (: że mieſzkáli Zakonnicy ná polu, Celle y Dormitarze porobiwſzy ſobie z rogoźiny :) Roku Páńſkiego 1219. od náwrocenia S. Oycá R. 11. od przyięćia Towárzyſzow R. 9. od ápprobácyi Reguły przez Innocencyuſzá 3. Pap. ſłowney R. 8. od nábyćia Kośćiołká Porcyunkuli R. 7. było według S. Bonaw: bliſko pięć tyśięcy Bráći (: co zá cud poczytáno :) Tey tedy mnogośći Bráći, Kośćiołek P. Maryi Anielſkiey Początkiem, Głowa y Mátka názwáć ſie może. Co wyraża Spec: Vitæ Cap. 87. *Hoc intra templum genitus fuit Ordo Minorum: Dum Patris exemplum ſectatur turba Virorum. Et dilata, ta virtus in gente vocata &c:* Ztąd iednák nikt konklu-

Mnogośći, y Rozkrzewienia Zakonu Głowa y Mátka názwáć ſie może Kośćiołek Porcyunkule.

dowáć

dować nie może, áby Kościołek P. Maryi Anielskiey, *ex antiquitate & instituta primitus ibi Religione* był Głową y Mátką całego Zakonu; Gdy álbowiem z Rzymu po konfirmácyi pierwszey Reguły do Riwotortu, álbo do Cháty, od S. Bonaw: w Rozd: 4. názwáney Fráncíszek S. z Vczniámi swemi powrocił: *Recollegit itaq; se. Vir Dei cum cæteris Socijs in quodam tugurio derelicto juxta Civitatem Assisij &c.* S. Bonav: cit. ná ten czás Kościołek Pánny Maryi Anielskiey, iáko *per expressum mowi Breviar: Fest: Ord: Min.* mogł sie tylko názywáć *futura* (: non præsens:) *Mater pusilli gregis Fratrum Minorum* przyszłą Mátką Zakonu, ktory iuż był záczęty, y formowány, utwierdzony Powagą Papieżą, á mieszkánie przy Kościołku P. Maryi Anielskiey, tylko było od BOGA zgotowáne dla Zakonu, ále ieszcze od Przeświętnego Zakonu S. Benedyktá nie uproszone. A wszákże to *Collegium* Bráći dwunastu Fráncíszká S. ktore S. Oćiec záprowádźił ná mieysce Porcyunkule, o ktorym iuż powtore cytuię S. Bonáw: mowiącego Cap: 4. *Post hæc pusilli gregis pastor Franciscus ad S. Mariam de Portiuncula duodenarium illum Fratrum numerum superna gratia præeunte deduxit.* musiáło sie gdźie duchownie urodźić, y mieszkáć, niżeli záprowádzone do Porcyunkule było? Nád to; gdy S. Oćiec Duchem Prorockim przeyźrał, że do Zakonu iego wiele przychodźić miáło, z kąd mowił do Bráći: *Quia Dominus vult nos multiplicare: Vnde videtur mihi: ab Episcopo, vel Canonicis S. Rufini: aut Abbate S. Benedicti, aliquam acquirere Ecclesiam &c.* nie był ná ten czas *in spatijs imaginarijs*, ale ná iákim reálnym mieyscu, á nie innym, tylko (: *ut supra probatum:*)

Speculum Vitæ Cap: 55.

w Riwo-

w Riwotorćie, á więc konkludować trzebá, że *primum eſſe Ordinis Minorum in fieri ſuæ inchoationis præceſsit in loco Rivitorti abſolute:*

134. Ieſzcze Kośćiołek Náyświęt: Pánny Anielſkiey, może ſie názwáć Głowa, y Mátką Bráći Mnieyſzych Zakonu, nie z reálnego tám ſie záczęćia, ále z umowy, y obietnice, ktorą Fráncíſzek S. imieniem ſwoim, y cáłego w duchu przeyźránego Zakonu przyrzekł owemu łáſkáwemu Benedyktyńſkiemu Opátowi, ktory pozwaláiąc S. Fráncíſzkowi Porcyunkuli Kośćiołká tę podał kondycyą: *Ecce Frater exaudivimus quod petiſti, ſed ſi Deus hanc Congregationem veſtram multiplicaverit, volumus, quod locus iſte ſit Caput Omnium veſtrûm.* O tym in ſpec: vitæ 55.

Reſpektem umowy z Opát. tem Benedyktynskim Kośćiołek Porcyunkule Głowa, y Mátką Zakonu, názwáć ſie może.

135. Ieſzcze Kośćiołek *Portiunculæ* może ſie názwáć Głową y Mátką Zakonu, nie dla tego, że tám był ná początku fundowány Zakon, ále dla dewoćyi S. Oycá, y poſtępku w doſkonáłośći, ktory tám uczynił przez Zaſługi Nayś: Pánny, iáko mowi S. Bonáw: w Rozd 2. dla wielu obiáwienia łaſk, y prerogátyw, ktore mu tám BOG wyświádczył, iáko in ſpec: vitæ Cap: 55. czyta ſie. Z kąd Wád. ad ann: 1226. n. 33. piſze o S. Fráncíſzku. *Ibi crevit, & exinde dilatatus eſt Ordo Min: ibi Ordo incæpit Monialium, illic præſtita ſunt ei plura Cælitùs beneficia, illic ſæpius colloquia habuit Angelorum, illic multoties viſa Virgo SS. ibidem ſe videndum aliqvoties Chriſtus exhibuit, ibidem etiam impetrata indulgentia illa magna.*

Kośćiołek Porcyunkule dla Dewocyi y łask ktore tam od Bogá odbierał Fráncíſzek S. Głowa y Mátką názwáć ſie może.

136. Ieſzcze Kośćiołek *Portiunculæ* może ſie miánowáć Głową y Mátką Zakonu, z nábyćia pierwſzego od S. Oycá Kośćiołá: Riwotort bowiem, że był bez Ko-

Dla nábyćia pierwſzego Kość. Porcyunkule, tenże

Kościołek Głowa, y Mátka Zakonu názwáć ſie może.

ścioła zdał ſie S. Fráncíſzkowi *parum locus honeſtus.* Dla czego ćieſzył ſie bárdzo Oćiec S. pomienionego naypierwſzego nábywſzy Kościołá, iáko ſpec: vitæ Cap: 55. *Gaviſus eſt enim B. Franciſcus de loco Fratribus conceſſo, maximè propter nomen Eccleſiæ Matris Chriſti, & quod erat ita parva, & paupercula, & etiam quia cognominabatur de Portiuncula, in qua præfigurabatur quod debeat eſſe Mater & Caput pauperum Minorum. Et infra. Et quod Fratres primi tunc Eccleſiã de novo non conſtruerent, neq; haberent niſi illam.*

137. Iák tedy Kościoł Rzymſki całego Chrześćiáńſtwá (: o czym też wyżey n. 132. :) nażywa ſie głową, y Mátką, nie dla tego, áby w Rzymie naprzod ſie Wiárá zaczęłá, y z támtąd naypierwey wyſzłá, bo nas Ewángelia uczy, że wprzod Wiáry w Páleſtynie początki były, w Nayś: MARYI Pánnie, w S. IOZEFIE, potym w Páſterzách Betleemſkich, iáko S. Ambr: o tym lib: 2. in Cap. 2. Luc: potym w Trzech Krolách, iáko Kościoł S. twierdźi, y S. Leo Pap: ſerm: 3. de Epiph: piſze: á potym czáſu dálſzego w Apoſtołách. Zkąd ſie dowodźi, że Wiárá Kátolická pierwey byłá w Názáreth, w Betleem, y Ietozolimie, niżeli w Rzymie. Zkąd Fulgenty S. ſerm: 5. de Epiph: mowi: *Paſtores fuerunt primitiæ Iudæorum, Magi facti ſunt primitiæ gentium.* Ale ſie zowie Rzym Głową y Mátką Wiáry, że ſie z niego przez Błogoſłáwionych Piotrá, y Páwłá, y innych Sukceſſorow ná wſzytek Swiát rozkrzewiłá, y rozeſzłá *in omnẽ terram exivit*, y teraz ſie konſerwuie w Głowie widomey w Rzymie Stolicę máiącey. A więc nie z reálnego tám poczęćia ſie Wiáry, ále tylko z morálnego názwánia, y rzeczywiſtego rozſzerzenia Rzym ſie Głową y

Jáko Kościoł Rzymski ieſt Głową Cáłego Chrześćiáńſtwá ták Kościołek Porcyunkule názwáć ſię może Głową Cáłego Zakonu.

Mátką

Mátka názywa Całego Chrześćiáństwá. Ták teſz właśnie mowić potrzebá o Kośćiołku *Portiunculæ* reſpektem reálnego poczećia ſie Bráći Mnieyſzych.

138. Opuśćiwſzy iednák ták Riwotortu iák P. MARYI Anielſkiey pierwſze mieyſcá Grzeg 9. Papież Kośćioł Aſſyſki zá Mátkę, y Głowę Zakonu nádał władzą ſwoią ná ziemi naywyżſzą. A Sixtus 5. Papież z Náſzego Zakonu, *poſt diviſionem Leoninam PP. de Obſervantia à PP. Conventualibus*, teyże Bazylice Aſſyſkiey honoru, y prerogátyw przydał, kiedy w niey Archikonfraternią Paſka S. Fráncíſzká *inſtituit, & erexit.* Miniſtrowi Generálſkiemu *Conventualium* dawſzy moc, y władzą *aggregãdi* inne wſzytkie ták *Minorum Conventualium*, iáko *Capucinorum & de Obſervantia nuncupatorum* Kośćioły, ktorychby Archikonfraternia Aſſyſka Głową záwſze byłá, iáko opiewa Bulla, ktora ſie poczyna: *Ex ſupernæ &c. Dat. Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ* 1585. 13. *Kal Decemb. Pontif: An:* 1.

Generał ieden PP. Conventualium aggregare może inne wſzytkie Kośćioły Całego Bráći Mnieyſzych Zakonu do Archikonfraternii Chordigerorũ Aſſyſkiey.

139. Obfitemi pieniędzy lárgicyámi, ktore Naywyżſi Biſkupi, y ludźie pobożni ſzczodrobliwie ofiárowáli zá nie wiele lat, y wielka y przedźiwna Fábryká Aſſyſka ſkończona zoſtáłá. Lecz żeby z czáſem, ktory *edax eſt rerum*: w ruinę nie ſzłá, ále byłá konſerwowána ná záwſze, y repárowána według exigencyi, Stolicá Apoſtolſka obmyśliłá ſpoſob. Albowiem Mikołay 4. Papież Roku 1288. Konſtytucyą ſwoią, ktora ſie poczyna: *Reducentes ad ſedulæ &c. Dat. Reate Idib: Maij, Pontif: Anno* 1. ferował dekret, áby wſzytkie iálmużny, y Ofiáry z Kośćiołká Pánny MARYI Anielſkiey, do Kośćiołá Aſſyſkiego, w ktorym Ciáło Oycá S. zoſtáie, ná konſerwá-

Ná Repáracya y Konſerwácya Bázyliki Aſſyſkiey y Klaſztorá Stolicá Apoſtolska obmyśliłá ſpoſob.

ſerwácyą, repárácyą, y Ornáment oddawáne były. Poki *PP. Conventuales* przy pomienionym Kośćiołku zoſtawáli, ten dekret Papieſki był záchowány w cále do Roku Páńſkiego 1415. ktorego ćiſz OO. *Conventuales* ten Kośćiołek *Portiunculæ* OO. Reformatom náznáczyli (: ktorzy ſie teraz de Obſervantia náżywáią :) od Brátá Páwłá de Trincis z Fulginá Láiczka nie dawno przed tym wynikłym. Ci tą kondycyą wźięli mieyſce, że ſie obligowáli wſzytkie iáłmużny pieniężne, woſki, y ápparáty Kośćiołkowi *Portiunculæ* ofiárowáne, oddawáć do Konwentu Aſſyſkiego, ktorego Kuſtoſz, miał im zoſtawiáć woſku y ápparatow według potrzeby: Co w cále záchowáli OO. Reformáći, ktorzy ná ten czás proteſtowáli ſie, że Regułę *ad literam*, bez gloſſy, bez przywileiow, iák była wola Brátá Páwłá ich Inſtytutorá, záchowáć mieli, y że pieniędzy áni przez ſię, áni przez wyſádzone Oſoby, bráć nigdy niechćieli, ále ie *PP. Conventualibus privilegiatis*, od ktorych im z dobrey woli, y áffektu *Sanctuarium Portiunculæ* pozwolone było, y pod ktorych záwſze Obedyencyą żyć obiecowáli, w cále y wiernie zoſtawáć przyrzekli. A to nietylko dla świádczenia poſłuſzeńſtwá rozkazom Papieſkim, y pokazánia Dobrodźieiom, y Przełożonym ſwoim należytey wdźięczności, ále teſz áby Regułę w cále záchowáli. Lecz gdy ſie *à Conventualitate*, álbo *à Communitate* Zakonu oddźieláć poczęli, y iuż własnych mieli Wikáryuſzow, ſtáráli ſie u Stolice Apoſtolſkiey, áby im iáka cząſtká z pieniędzy tám ofiárowánych wydźielona była, z kąd Roku 1454. od Mikołáiá 5. Papieża otrzymáli *Breve*, ktorym Konwentowi Aſſyſkiemu przykazał,

zał, áby ná wyſtáwienie Dormitarzá *pro una tantum vice* dał *Florenos auri de Camera trecentos* do Konwentu P. Maryi Anielſkiey, z ktorey ſummy dawſzy OO. Aſſyſcy *florenos centum*, událi ſie do tegoſz Papieżá pokázuiąc mu umowę, ktorą mieli z OO. ná on czás Reformatámi, z ktorey informowawſzy ſie Papież *Breve* ſwoie *tanquam obreptitium* rewokował, deklaruiąc że żadnego waloru nie miáło, y Konwent Aſſyſki od ſolucyi *Ducentorum florenorum* uwolnił. Diploma tey rewokácyi poczyna ſie: *Mandavimus dudum &c. Dat. Rom: die* 16. *Febr.* 1454. *Pontif. Anno* 7.

140. Succeſsivè ćiſz OO. Reformaći, teraz Obſerwánći otrzymáli ſobie byli ná Rok 1457. z tychże tám ofiar Dukatow 40. *vigore Brevis* ktore ſie poczyna: *Decet & convenit &c. Dat. Rom: Idibus Septemb: ejuſdem Anni.* Ale to Breve Pius II. Calixta III. Sukceſſor, ktorego to było, rewokował *ſuis literis incipientibus, vidimus literas &c. Dat. Florentiæ die* 1. *Maij* 1459. y cáłą Ofertę Kośćiołowi Aſſyſkiemu przyſądźił. Podobne Brevia wychodźiły zá czáſow Leoná X. y Grzegorzá XIII. iáko z ich Konſtytucyi doczytáć ſie káżdy może. Nie dotrzymánie umowy.

141. Oprocz náznáczonych ná konſerwácyą Fábryki Aſſyſkiey prowentow Sixtus 4. Papież uważáiąc od Zachodu Fábrykę do ruiny ſkłonną, kazał z głębokich fundamentow wyprowádźić ſzeroką, y wielką podporę, po Włoſku ſcárpę z ſámego ćioſánego kámienia, ná ktorą przyłożył ſie wielce łáſkáwy ná Zákon Idźi Kárdynał Albernocći dawſzy kilká tyſięcy czerwonych złotych. Nád to pomieniony Papież Odpuſt Zupełny *per modum Iubilæi*, nádał wſzytkim wiernym náwiedzáiącym Ná co odpuſt Zupełny per modum Jubilæi w Aſſyżu.

Bázylikę Assyską w Anniwersarz *Translationis* Ciáłá S. Oycá Fráncíszká, spowiádáiącym sie, y kommunikuiącym, y iáką według przemożenia dáiącym iálmużnę, ná konserwacyą pomienionego Kościołá álbo Klasztorá. Diplomá záczyna sie: *Quamvis Altissimus &c. Dat. Assisii* 1476. 8. *Kal. Septemb. Pontif: Anno* 6. To Diplomá wielce godne czytánia.

Relikwie S. Bázyliki Assyskiey,

142 Aczkolwiek iuż wiele Ozdob, y Ornámentow S. Bázyliki Assyskiey wyráźiłem wyżey, osobliwsze iednák nástępuią, to iest sławne Chrystusá Páná, Nayśw: Pánny, Ianá S. Chrzćićielá, Apostołow, Męczennikow, Pánien, S. O. Fráncíszká, y innych Swiętych Relikwie, ktore, wszytkie práwie Naywyżśi Kościołá Bożego Biskupi, álbo wielkiego imienia Xiążętá, tey tám dáro. wáli Swiątnicy.

Krzyż znáczney wielkośći Drzewá Krzyżá S. w złoćie od Grzeg: 9. Papieżá,

143. Grzegorz 9. Papież Roku 1230. ná przeniesienie S. Depozytu z Kościołá S. Ierzego do Bázyliki Assyskiey od siebie fundowáney, przysłał Krzyż, áby był stáwiány ná Wielkim Ołtarzu z Drzewá Krzyżá S. *cum duplici per transversum asserculo* ná kształt Pátryárchálnego wielce znáczney wielkośći, w złotym większym krzyżu zámkniony: *ut prisca referunt monumenta:* ktory teraz ieszcze w większym śrebrnym iest Relikwiarzu, zá iásnym widoczny krzyształem. Iest tákże druga tegoż Zbáwiennego Drzewá Pártykułá, ktorą ieden Wielki Zołnierz Konstántynopolitáński przysłał.

Pártykułá przytym Krzyżá S.

Od S. Ludwiká Krolá Franc: Głog cáły ćierniowey Korony P. Jezusá,

144. S. Ludwik Krol Fráncuski gdy Roku 1260 Swięta odpráwował peregrynácyą, do Assyżá przybywszy, dárował Bázylice Assyskiey cáłą Tarń, alias Głog z ćierniowey Korony Zbáwićielá, ktorą konserwuią w

Taber-

Tábernáculum złote ſztuki máiącym ná gałkách z drogich kámieni, pod ktoremi ieſt báſis, álbo dno okrągłe złote. Tá *Spina* ma w około ſzkłá iáſne, przez ktore ią widáć. Temu Swiętemu Krolowi OO. Aſſyſcy dárowáli wzáiemnie poduſzkę konopną plewámi náткáną, ná ktorey gdy miał umieráć głowę ſwoię ſkłonił Fráncíſzek S. Tá Relikwia ieſt w wielkiey obſerwáncyi w Páryżu w Káplicy Krolewſkiey.

145. Mikołay 5 Pap. gdy Roku 1454. do Aſſyżá przyiáchał, y Ciáło S Fráncíſzká cudownie ſtoiące widźiał, dárował Kośćiołowi Aſſyſkiemu koniec goździá, ktorym był Chryſtus do Krzyżá przybity, ieſt w śrebrnym czworográniáſtym *Tabernaculum*, widáć go przez krzyſztały w koło.

Koniec gozdźiá, ktorym był P. Jezus do Krzyżá przybity.

146. Sixtus 4. Papież obaczywſzy Ciáło S. Oycá Fráncíſzká ſtoiące, dárował kray Rekawa Purpury, w ktorą był Chryſtus pod czás Męki ſwoiey obleczony, y część Suknie P. IEZUSA nie ſzytey, ále rękámi Nayświęt: Pánny dźianey; te Relikwie *extraxit* pomieniony Papież w Rzymie *ex Sancta Sanctorum*, y Kośćiołowi Aſſyſkiemu dárował. Są w ſzerokim Śrebrnym Relikwiarzu zá ſzkłem przezroczyſtym.

Ktay Rękawá Purpury y część Suknie tkáney P. Jezuſá od Sixt. 4. Pap.

147. Clemens 4. Pap: mieſzkáiąc w Aſſyżu Roku 1266. obaczywſzy Ciało S. Fráncíſzká w grobie Stoiące, dárował ſliczne krzyſztałowe naczynie, w ktorym kilká Kropel Mleká Nayś. Pánny To naczynie ieſt w śrebrnym tábernáculum. Tenże Papież dał káwałek Suknie, páſá, y nieco Włoſow Nayś: Pánny w innym śrebrnym naczyniu.

Od Clemnſá 4 Pap Mleko, Suknie, Páſá káwałek, y włoſy Nayś: Pánny;

148. Innocentius 4. Pap. żebro S. Ianá Chrzćićielá z wielą

Innoc: 4. Pap

dał żebro S. Ianá Chrzćiciela.

wielą innych Relikwii osobliwych w Ołtarzu Wielkim pod czás Konsekrácyi Kościołá Roku 1253 lokował.

149. W srebney Trunience konserwuią sie dwá pál. cow członki, ieden S. Piotrá drugi S. Páwłá, Apostołow. Item w Relikwiarzu płaskim bárdzo pięknym, iest káwałek Skory S. Bártłomieiá wyćiągnioney. W innych drogich Relikwiarzch, inszych wszytkich Apostołow są Relikwie, ktore wszytkie przywiosł z sobą Sixtus 4. Pap. z Rzymu: Zkąd znowu przez Mágistrá Fránćiszká Sampsoná Generałá Zakonu, przysłał do tegosz Kościołá Relikwie, S. Anny, Mátki Nayś: Pánny, S. Máryi Mágdáleny, S. Kátárzyny P. y M. S. Błażeiá B. y Męczen. y innych Swiętych, iedne w złotych, drugie w śrebrnych Relikwiarzách.

Relikwie rożne od Sixtusá 4. Papieżá.

150. W śrebrney y ważney Trunience, iest cáłe Rámię S. Stánisłáwá Biskupá Krákowskiego, Męczenniká od Nayprzewielebnieyszey Kápituły Kátedrálney Krákowskiey, rázem z Trunienką przysłáne, á to ná pámiątkę Kánonizácyi Iego od Innocencyusza 4. Pap. Roku 1253. w Kościele Fránćiszkáńskim Assyskim, w dźień Ran S. Oycá Fránćiszká, to iest Dniá 17. Września odprawioney. W ktorym tákże Kościele, iest Ołtarz S. Stánisłáwá od Teyże Przeświętney Kápituły sprawiony. Od ktorego tákże czásu według submissyi *nomine omnium successive futurorum Episcoporum Cracovienſium* S. Konwentowi Assyskiemu od Posłow álbo Komisarzow Krolestwá Polskiego ná pomienioną Kánonizácyą posłanych dáney, Ritrákty Ich MM. Biskupow Krákowskich umárłych y pieniędzy sto szkutow do Assyżá z Polski posyłáć záczęto. Iż tedy z wielką *ratione tantæ loci distantiæ*, mogł

Rámię S. Stánisłáwá, Biskupá Krák: Męczenniká.

sie

ſie przerzeczoney obowiązek wypełnić trudnośćią, dla tego OO. Fráncíſzkáni Krákowſcy *in vim* tych Obrázow y ſummy pomienioney dáli Konwentowi Aſſyſkiemu Oſobę S. Fráncíſzká trzyſokćiowa śrebrna, ktora ſto dwádźieśćiá ważyłá grzywien, á OO. Aſſyſcy zá- nię Ceſſya práwá ſwego Konwentowi Krákowſkiemu S. Fráncíſzká uczynili. Z początku *Succeſſores* Ich MM. Biſkupow zmárłych Obrázy ná deſkách málowáne dawáli, ktore potym widząc mieyſce ſpoſobne przemienione w koſztowne y bárdzo ozdobne ſuto złoćiſte Epitaphia, ktore że więcey zábieráią mieyſcá, większa by teſz nád ſto ſzkutow być powinná ſolucya.

Biskupow Krák: Epitáphia u OO. Fráncíſzk. w Krákowie.

151. Trzy Buſty śrebrne, w ktorych iednym ſą trzy Głowy, w innych po piáći Głow Towárzyſzek S. Vrſzule ieſt, te według trádycyi Stárych Oycow Aſſyſkich ſą tám przywieźione, *à quodam Reverendiſsimo Patre Soc: Ieſu Generali*, y dárowáne.

S. Urſzule Towárzyſzek Głowy od Náyprzew. Soc. Ies. Generałá dárowáne.

152. Głowá S. Gereoná Męczen: Tebáńſkiego Woyſká niegdy ſławnego Zołnierzá w Trunience śrebrney od Xiążęćiá Sabaudii tu przyſłána.

S. Gereoná Męczen. Głowa.

153. Trzy Obrázy ná drewnie od S. Łukaſzá málowáne od Sixtá 4. Papieżá *ex Sancta Sanctorum* w Rzymie wźięte, á Kośćiołowi Aſſyſkiemu dárowáne, ieden Nayś: Pánny, Páná Iezusa ná Ręku piáſtuiącey, drugi tákże Nayś: Pánny, P. Iezusa z krzyżá zdiętego ná kolánách trzymáiącey, trzeći Sálwátorá Twarz reprezentuie, ktoremu náder podobny w Rzymſkiey Láteráńſkiey Bázylice wielkim ludźie weneruią nabożeńſtwem.

Trzy Obrázy od S. Lukaſzá málowáne á od Sixta 4. Pap. dárowáne.

154. W Monſtráncyi śrebrney Plaſter ſkorzány we środku przerznięty, ktory S. Oćiec Fráncíſzek ná Ráne

Plaſter, ktory Fráncíſzek S.

przykładainá Ránę w Boku.

Boku swego przykładał. Ten Plaster krwią skropiony przyschłą, wyrażá figurę Rány w Boku S. Fráncíszká. Z tym Relikwiarzem co rocznie w dźień Bliznow bywa Processya Solenna po Mieśćie Assyskim.

Trzewiki, y Szkárpetki S. Fráncíszká.

155. Relikwiarz śrebrny, w ktorym pará trzewikow, ktore Oćiec S. Fráncíszek nośił po odebránych Bliznách, y pará szkárpetek wełniánych, ktore S. Klará robiłá, ná oboygu znáć krew z tych Ran Swiętych.

Cilicium S. Fráncíszká.

156. Skrzyneczká śrebrna, w ktorey iest Cilicium z włosow, álbo śierći Wielbłądowey, ktore nośił Fráncíszek S.

Suknia, ktora niżeli umárł S. Fráncíszek był nákryty.

157. Skrzynká śrebrna spora, w ktorey iest Suknia z białey wełny, ktorą niżeli umárł był nákryty Fráncíszek S. znáć ná niey krew z Boku S. Oycá. Tę suknią B. Iákubá Rzymiánká między innemi rzeczámi ná Pogrzeb S. Fráncíszká przywiozłá.

Káptur S. Fráncíszká okrągły.

158. Skrzynká drewniána Máterya śrebną litą koralámi háftowána, w ktorey sie konserwuie cáły Káptur, S. Oycá Fráncíszká *in forma rotunda.*

Benedykcya S. O. Fráncíszká.

159. Relikwiarz śrebrny, w ktorym sie konserwuie Benedykcya S. Oycá Fráncíszká, Iego własną ná párgáminie nápisána Ręką, ná ktorey iest wyrażony ná spodźie znák T z czołá S. Fráncíszká, gdy ná nie tę swoię przy łożył był Benedykcyą. Tą swoią Benedykcyą uwolnił S. O. B. Leoná od ćiężkiey pokusy. Co rocznie w dźień pierwszy Sierpniá noši tę Benedykcyą w Processyi do Porcyunkule, gdy sie ma otwieráć Odpust Nayś: Pánny Maryi Anielskiey, ieden Kápłan z OO. Assyskich w komzą, w stołę, y kápę ubrány. Ná tey Benedykcyi mnieyszemi czerwonemi literámi nápisał pomie-

pomieniony B. Leo, te słowá: *Iſtam Benedictionem ſcripſit manu ſua B. Franciſcus mihi Fratri Leoni.* Text tey S. Benedykcyi ieſt ex lib: Numer: Cap: 6. ten. *Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te, oſtendat faciem ſuam tibi, & miſereatur tui, convertat vultum ſuum ad te, & det tibi pacem.* T *Dominus benedicat te. Amen.*

160. Krzyz wyſoki z ślicznego krzyſztału, w ktorego środku ieſt Pártykułá Krzyżá S. ktory S. Bonáwenturá będąc Generałem Zakonu, gdy Kápitułę w Aſſyżu odpráwiał, dárował. Krzyż od S. Bonáwętury

161. Kropielniczká ná wodę świecona z iednego drogiego kámieniá Achátek názwánego, ktorey Leo II. Papież záżywał: *pretium* ley ſzkutow Rzymſkich ośmſet, iáko teſz kropidełko śrebrne wielkiey ſtymy z roboty, ktore S. Ludwik Biſkup náſzego Zakonu dárował. Kropielniczká od S. Lud. Bisk: Zakonu náſzego.

162. Relikwiarz śrebrny, w ktorym ieſt káwałek ſukná ſkropionego krwią Przenaydrożſzą Chryſtusá pod czás Męki Iego, dárowány od S. Bonáwentury. Káwałek ſukná krwią Jezuſowa skropiony:

163 Státua niewielka śrebrna S. Fráncíſzká, wedle ktorego po práwey ręce klęczy Zakonnicá tákże śrebrna, á Fráncíſzek S. trzyma w Ręce Relikwiarz, w ktorym ſą włoſy Iego. Włoſy S. O. Fráncíſzká.

164. Ramá wielka kwádratowa z kompárdymentámi śrebrna, w ktorey ſie konſerwuie Oryginał Reguły Cáłego Zakonu Bráći Mnieyſzych, z inſpirácyi Boſkiey od S. O. Fráncíſzká uformowáney, á od B. Leoná Spowiedniká Iego y Socyuſzá nápiſáney, á potym od Honoryuſzá trzećiego Papieżá potwierdzoney, ktorey to Reguły Oryginał z Ołowiánym ſtęplem Papieſkim, ſam S. Oćiec z wielką uczćiwośćią, y nabożenſtwem ná pierśiách noſił. Oryginał Reguły Bráći Mnieyſzych Cáłego Zakonu.

Relikwi S. Ianá Chrzćićielá, y S. Kátárzyny.

165. Relikwiarzyk niewielki śrebrny, w ktorym ieſt trochę popiołu S. Ianá Chrzćićielá, y nieco z Grobu S. Kátárzyny.

Głowá B. Rufiná.

166. Skrzyneczká śrebrna, w ktorey ieſt Głowá B. Rufiná Aſſyſzczyká, y część Hábitu iego, y Cylicyum.

Offic: Nayś: M. P. ktorego zážywał S. Bonawi:

167. Officium Nayś. M. P., ktorego zážywał S. Bonáwenturá Kárdynał, w śrebro oprawne.

Infułá S. Károlá Boromeuſzá.

168. Infułá S. Károlá Boromeuſzá, Kárdynałá, y Arcybiſkupá Medyolańſkiego, Protektorá Zakonu S. Fráncíſzká, u S. Stolice Apoſtolſkiey.

Rożne S. Relikwie.

169. Skrzynká śrebrna pozłocona, w ktorey część Głowy S. Gorgoniuſzá Męczenn: Kámienie ktoremi ká. mienowáno S. Szczepaná. Relikwie SS. Zakonu Náſzego Męczen. to ieſt, Piotrá, Berárdá, Akurſego, Adiutego, y Otoná. Także Relikwie B. Idźiego, y B. Konrádá, Towárzyſzow S. O. Fráncíſzká.

Biblia S. Ludwiká Biſk.

170 Biblia S. pomienionego S. Ludwiká Biſkupá Zakonniká náſzego.

Relikwia S. Kátárzyny P. y Męczenn.

171. Relikwiarz okrągły krzyſztałowy w śrebro oprawny, w ktorym ieſt część Szczeki, nieco Włoſow, y w ámpułce Krwie S. Kátárzyny Alexándryiſkiey P. y M. w drugiey ámpułce mánná S. Mikołáiá Biſkupá. Niech ſie nikt temu niedźiwuie żem tu położył Relikwią S. Kátárzyny Ktorey Ciáło według Trádycyi, od Aniołow ná gorze Sinái pogrzebione, albowiem iey S. Ciáłá y grobu Relikwie, po rożnych znáyduią ſie Kośćiołách autentyczne, iáko y w Krákowie u WW. OO. Iezuitow w Kośćiele S. Piotrá.

Rożne Relikwie.

172. Krzyż śrebny bárdzo miſterny, wtorym ſą rożne Relikwię.

173. Skrzyneczká złoćiſta, w ktorey ieſt cáły káptur B. Bernárdá Quintavalle, pierwſzego Socyuſzá S. O. Káptur B. Quintavalle pierwſzego Socyuſzá S. Fráncíſzká.

174. Relikwiarz śrebrny bárdzo piekney roboty, w ktorym ieſt część Hábitu, y Chordy S. Antoniego Padewſk.

175. Skrzyneczká, w ktorey káwałek Głowy S. Koſtá Męczen: káwałek kámieniá z owey chátki, w ktorey Chryſtus poſzcząc ná puſzczy mieſzkał, y káwałek kámieniá z Grobu Nayś: Pánny, y inſze Relikwie. Część Habitu y Chordy S. Anton. Pade: Rożne Relikwie.

176. Niewielki kielich, z ktorego Fráncíſzek S. po kommunii brał puryfikácyą. Kielich S. F.

177. Relikwiarz śrebrny, w ktorym ieſt Głowá S. Iákubá Więkſzego Apoſtołá. Głowá S. Iákubá Apoſt.

178. Ramá śrebrna kwádratowa, wktorey ieſt Pártykułá Drzewá Krzyżá S. kawałek trzćiny, ktorą Chryſtus w Purpurę ubrány w Ręce trzymał, káwałek gębki, ktorą go ná krzyżu żołćią z octem nápawáno. Nád to Relikwie SS. Sebáſtyáná, y Apollinárá MM. Relikwie Męki Jezuſowey

179. Krzyżyk niewielki zrobiony z laſki S. O. Fráncíſzká, ktorego przed ſámą śmiercią zážywał. Krzyżyk z laſki S. Franc.

180. Relikwiarz śrebrny, w ktorym ieſt zab, y pálec, y káwálec gárłá S. Błážeiá, Biſkupá y Męcenn. Relikwie S. Błážeiá.

181. Skrzyneczká złoćiſta, w ktorey ieſt Hábit B. Aniołá z Reátu, Sociuſzá S. O. Fráncíſzká. Habit B. Aniołá Soc: S. F.

182. Relikwiarz śrebrny, w ktorym połowá głogu ćierniowego z korony P. Iezusa. Głog z Ciernowey Korony.

183. Xięgá Ewángelii, y Epiſtoł, álbo Liſtow, w śrebro oprawna, S. Ludwika Biſk: Toloſańſkiego. Xięgá.

184. Oſobká nie wielka S. O. Fráncíſzká, w ktorey bázie, álbo ſpodźie, ieſt część powrożá, ktory ná gołym Ciele był ználeźiony, po śmierći Iego. Część powrożá.

Mſzał

185. Mſzał w śrebro oprawny, ktorego záżywał S. Ludwik, Biſkup Toloſanſki.

Od Mikołáiá 4. Pap. Trunienká śrebrna złoćiſta z rożnemi Relikwiámi.

186. Trunienká śrebrna złoćiſta drogiemi ſádzona kámieniámi dárowána od Mikołáiá 4. Papieżá, w ktorey ſie konſerwuie ieden pálec S. Ięzdrzeiá Apoſtołá, kośći S. Máteuſzá, SS. Filipá y Iákubá, y innych Apoſtołow. Relikwie S. Ianá Chrzćićielá: Część ſtuły S. Iákubá Apoſtołá, S. Wáwrzyńcá Relikwie, y Swiętych Niewinniątek. Ná wierzchu tey Trunienki ieſt krzyżyk, w ktorym ieſt Pártykułá Drzewá Krzyżá S.

Część druga powrożá.

187. Druga Oſobká także śrebrna S. Fránćiſzká w ktorey ná ſpodźie ieſt druga część powrożá, ktory ná gołym Ciele noſił ten Swięty.

Część Stołu przy ktorym byłá Wiecze rza Pánska.

188. Kwádrat bláchą śrebrną pokryty, w ktorym ieſt część Stołu, ná ktorym Chryſtus ſpráwił oſtátnią Vczniom ſwoim Wieczerzą, to ieſt, u ktorego P. Iezus ſiedząc z Apoſtołámi poſtánowił Ciáłá, y krwie ſwoiey Przenayświętſzey SAKRAMENT.

Pártykułá Krzyżá S. w ogniu probowána.

189. Relikwiarz śrebrny, w ktorym ſie konſerwuie ſpora Pártykułá Drzewá Krzyżá S. dárowána od Mikołáiá 4. Papieżá, á od Páwłá trzećiego także Papieżá w ogniu doświádczona, w ktorym przez trzy godźiny będąc nienáruſzona zoſtáłá.

Rożne Swięty chRelikwie

190. Naczynie ná kſztałt Puáru z przykrywadkiem krzyſztałowe, w ktorym rożne Relikwie.

191. Krzyż śrebrny złociſty z dwiemá Aniołámi drogiemi ſádzony kámieniámi, w ktorym ieſt wiele SS. Relikwii.

Kielich od Mikołáiá 4. Papieża.

192. Kielich śrebrny złoćiſtey koſztowney roboty, dárowány od Mikołáiá 4. Papieżá, ktory wſzytkim co

z nim

z nim Mszą S. máią pozwolił czterdzieści dni odpustu.

193. Relikwiarz od S. Bonáwentury, gdy był Generałem Zakonu dárowány, w ktorym między innemi Relikwiámi, iest káwałek Stołu, przy ktorym Chrystus w Kánie Gálileyskiey wodę w wino przemienił. Część Stołu przy ktorym Chryst⁹ Wodę w Wino przemienił.

194. Skrzynká złocista, w ktorey iest cáły Káptur B. Leoná Witerbskiego Socyuszá S. O. Fráncíszká. Káptur B. Leoná.

195. Skrzynká Hebánowa śrebrne sztuczki máiąca, w ktorey sie konserwuią trzy Głowy, iedna S. Gereoná-Męczenniká, á dwie SS. Iego Towárzyszow MM. Trzy Głowy Męczenskie.

196. Relikwiarz śrebrny, w ktorym są nie ktore Sukná káwáłki ízámi pokutnemi, y krwią S. O. Fráncísz-ká skropione. Sukná káwáłki ízámi, y krwią S. Fr. skropione.

197. Krzyż z koralu náder przedniego, u ktorego nogá śrebrna z P. Iezusem wiszącym we środku, dárowany od S. Ludwiká Biskupá Tolosánskiego. Krzyż Koralowy od S. Ludwiká.

198. Szeroka sześć grániásta Tablicá na kwádratowey Bázie stoiąca, ślicznie w koło sznicerską rzeźbą ádornowána, ná ktorey z obu stron Imie Iezus iest od S. Bernárdyná Seneńskiego, gdy w S. Bázylice Assyskiey kázywał odmálowána, ná publiczną Weneracyą wystáwiona ná Ołtarzu S. Ianá Chrzćićielá. Tablicá, ná ktorey Imię Jezus od S. Bernárdyná Seneskie: málowáne.

199. Krzyżyk máły Biskupi, ktory S. Ludwik ná pierśiách nosił. Krzyżyk S. Ludw: Bisk,

200. Relikwiarz śrebrny, w ktorym sie konserwuie káwałek słupá. u ktorego Chrystus Pan był biczowány, y káwałek powrozá, ktorym do niego był przywiązány, y káwałek Grobu Páńskiego dárowány od Ioánny Krolowy Francuskiey. Káwałek kolumny, przy ktorey Xtus był biczowány, y powrozá, y Grobu Páńskiego.

Máterya w ktora Ciáło S. Fránć. po śmierći było obwinione.

201. Sztuká Máteryi iedwabney czerwoney w złote Roże háftowáney, w ktore było obwinione po śmierći Ciáło S. O. Fráncíſzká, od Szláchetney Rzymskiey Iákoby ná to przywieźiona do Aſſyzá, ná ktorey znáć Krew, ktora ćiekłá z Ran S. Fráncíſzká.

Oobká drewniána z drzewá Cudownego.

202. Niewielka Oſobká S. Fráncíſzká zrobiona z owego drzewá, ktore Roku 1225. przez iednę noc urosło, z laski Tegoſz Swiętego, od niego w źiemi utchnięty.

Welum S. Agáty.

203. Skrzyneczká śrebrná, w ktorey ieſt Welum S. Agáty P. y Męczenniczki.

Relikwie S. Bernárdá, y Koſmy S.

204. Relikwiarz ſrebrny, w ktorym ſą Relikwie S. Bernárdá Opátá, y S. Koſmy Męczenniká

Hábit B. Illuminatá.

205. Skrzyneczká złoćiſta, w ktorey ieſt Hábit B. Illuminatá Socyuſzá S. O. Fráncíſzká.

Relikwie od Sixtá 4 Pap.

206. Cztery iednákowe Tablice pełne Relikwii ktore Sixtus 4. Papież *extraxit Romæ ex Sancta Sanctorum*, y S. Aſſyskiey dárował Bazylice.

Hábit B. Sylweſtrá.

207. Skrzyneczká złoćiſta, w ktorey ieſt Hábit B. Sylweſtrá Sciffiego Szláchćicá Aſſyskiego z Fámilii S. Klary, ktory był naprzod Kanonikiem Kátedrálnym Aſſyskim, á potym zoſtał Towárzyſzem S. O. Fráncíſzká.

Rozgá Moyżeſzowá.

208. Relikwiarz ſrebrny, w ktorym ieſt pártykułá Rozgi cudotworney Moyżeſzowey, dárowána od Mikołáiá 4. Papieżá.

Krucyfix z laski S. Fráncíſzká.

209. Krucyfix z ślicznym áffektem zrobiony z laski, ktorey zażywał S. Fráncíſzek po odebránych Bliznách.

S. Mágdáleny y Cecylii Relikwie.

210. Relikwiarz ſrebrny, w ktorym ſą Relikwie S. Máryi Mágdáleny, y S. Cecylii Pánny, y Męczen:

211. Ob.

211. Obraz śrebrny kwádratowy, w ktorym Pártyku. łá Suknie S. Ięzrzeiá Apoſtołá, y Pártykułá Hábitu, y Chordy, y nieco Włoſow S. Ludwiká Biſk: náſzego.

Pártykuły Su kien SS. Ję drzeiá y Lu dwiká Biſk:

212. Rámię cáłe S. Geruncyuſzá Biſkupá Męczen.

Rámię S. Ge runcyuſzá M.

213. Welum Nayś MARYI Pánny, ktorym nákryłá nowonárodzonego P. IEZUSA, ále o tym rzetelnieyſza będźie niżey relácya.

Welũ Nyaśw: Pánny.

214. Pomienionych tu Pryncypálnieyſzych Relikwiarzow, Krzyżow, y Trunienek ieſt wizerunek ná kárćie wyráźny doſkonále w gánkách dolnych OO. Fráncíſzkánow Krákowſkich, przy Forćie.

Wizerunek Relikwia rzow Aſſyſk.

215. Między wſzytkiemi, w ktore S. Bázyliká Aſſyſka obfituie Relikwiámi, w oſobliwey u ludźi pobożnych ieſt wenerácyi Welum Nayś: MARYI P. ná ktore ſámá przędłá, ktore ſámá tkáłá, ná głowie noſiłá, y ktorym w ſtáience Betleemſkiey, národzonego P. IEZUSA w złobie leżącego nákryłá. Tá Swięta nieoſzácowána Skárbu Duchownego Perłá, do świątnice Aſſyſkiey, tákim ſie doſtáłá ſpoſobem, iáko ſtáropiſána náucza Xięgá, y niema Piktur wyraża Hiſtorya. Tomáſz Vrſini Xiąże Rzymſki Graff Mánupelſki w młodości wieku w expedycyi przećiw Sárácenom po śmierći S. Ludwiká Krolá Fráncuſkiego *pro recuperanda Terra Sancta* Floty Włoſkiey Amirał w niewolą wźiął pewnego Sárácená Komendántá Dámáſzku. Ten chcąc ſie z niewoli wykupić zwyćiężcy ſwemu, dáć ſkarb obiecał, ktoryby Chrześćiánie zá naywiękſzy u ſiebie mieli, to ieſt *Welum*, ktorym MARYA Synā ſwego narodzonego nákryłá, á on go między inną z Kośćiołá Ierozolimſkiego zdobyczą doſtał. Zezwolił ná to Vrſini, ieżeli doku-

Tomaſzowi Urſiniemu dał Sárácen zá okup z niewoli Welum Nayś, Pánny.

ment będźie. Ze tedy oddał skrzyneczkę, w ktorey tá S. Relikwia schowána byłá, y przy niey ználeźione były *Literæ teſtimoniales* dawnego Pátryárchy Ierozolimskiego, puszczony wolno Sárácen został. Po skończoney przez kompozycyą z Sárácenámi woynie, gdy Vrsini do Rzymu wracáiąc, blisko był Krety, wielka ná-

Cud przez Welum Nayś: Pánny ná morzu.

morzu powstáłá náwálność, ták iż nie tylko żołnierze, ále y sámi żeglarze desperuiąc opuścili ręce, y iedney tylko czekáli śmierći, on Welum z skrzynki dobywszy przećiw wiátrom rozćiągnął, y do Nayś: Pánny o rátunek wszytkim z sobą wołáć rozkazał. Co gdy nabożnie zrobili nátychmiast rozśiedłszy sie chmury, wiátry ustawszy, morze uspokoiło, á słońce záiáśniawszy, pogodę, y beśpieczeństwo przyniosło.

216. Powroćiwszy do Rzymu Vrsini długo deliberował, w ktorymby ten skarb S. miał złożyć Kośćiele: w tym w ćiężką západł chorobę, iż Medycy o żyćiu Iego wątpili. On Boga prosił, áby mu przed śmierćią wolą swoię obiáwić raczył. Po ktorey Modlitwie śpiącemu przyśnił sie Fránćiszek S. ktorego Vrsini był wielkim Dewotem, mowiący: Tomaszu zdrow będźiesz, ieżeli Welum Pánny mnie náznáczone oddasz. Z ráná widzenie owo przytomnym powiedźiał krewnym, ktorzy z ták wiekiego niechcąc być obráni skárbu, perswádować poczęli, żeby sie zátrzymał, mowiąc: że to nie było *veritatis myſterium* ále *purum ſomnium*, y ták rzecz w odwłokę poszłá. W tym áffekcya *Cancri* w pierśiách chorego wielce gorę brálá. Lecz S. Fránćiszek powtornie sie choremu pokazał, powtarzáiąc co przedtym mowił, nákoniec przydał: *alioquin morieris:*

Welu Nayś: Pánny iák sie do Kośćioła Assyskiego dostáło.

ris: ktoremu chory powiedźiał: *Promitto*: y ocknąwſzy *ſpopondit deliberatè*: y záraz też nád nádźieię Medykow przychodźić do zdrowia począł, do ktorego niżeli zupełnie przyſzedł, w kompánii wielu ſwoich koligatow do Aſſyżá wybrał ſie, gdźie 11. dniá Márcá Roku 1320. zá laná 22. Papieżá ſtánąwſzy, do Kośćiołá, Kuſtoſzá, y Zakonnikow przyzwawſzy, przed wielkim Ołtarzem poklęknął dźięķuiąc S. O. Fráncíſzkowi zá zdrowie: potym do ſkrzynki otworzył, Welum Nayśw: Pánny pokazał, rzecz wſzytkę powiedźiał, y Kuſtoſzowi oddał. Kuſtoż przyzwał ná to trzech *Notarios Publicos*, to ieſt *Petrum Patciatellum Onuphrium Lutium*, & *Nicolaum Lutium*, Ktorzy świádkow przyzwawſzy tegoż dniá záraz *Solemni inſtrumento, totam factiſeriem* opiſáli. Kuſtoſzem był ná ten czás *Fr. Philippus Baciucci S. T. D.*

217. Tego wielkiego Swiętego OO. Aſſyſcy nábywſzy Dáru: w głębſzey Zákryſtyi ná mieyſcu nayprzyſtoynieyſzym, bogáto ubránym, pod kilką kluczow złożyli. Nad Armarium złotemi literámi to nápiſawſzy: *Virginis hic Velum cunctaq; Sacra latent.* Mieyſce ná ktorym Welum Nayś: P. lokowáne.

218. Nabożeńſtwá nietylko ludźi Aſſyſkich, ále y obcych, ku tey S. Relikwii (: ktora od pobożnego iednego Náſzego Zakonniká *Minorum Conventualium* wielce godnym Pánegirykiem ieſt pokazána, *Specialiſſimum Divini Pueri, & puriſſimæ Ejus Matris pignus*:) doſtátecznie wyráźić, y opiſáć nie można. Dwá rázy tylko w Rok ludowi niezliczonemu ze wſzytkich Doliny Spoletáńſkiey Miaſt, Miaſteczek, y wioſek przychodzącemu iáwnie pokazuią Welum Nayś: Pánny. Raz dniá 25. Márcá kiedy Archánioł zwiáſtował Wcielenię Słowá Przedwie-

Solenna Proceſſya z Welum Nayś P.

cznego w Zywoćie Nayś: Pánny, naprzod w Kośćiele Porcyunkuli. drugi ná ſzerokim przed Kośćiołem OO. Obſerwántow plácu, trzeći przed náſzym Aſſyſkim Kośćiołem, ktora funkcya ſam Kuſtoſz odpráwuie w Kápę ubrány pokázuiąc ią ludźiom, y záraz ná cztery częśći Swiátá benedykuiąc. Z tą álbowiem S. Relikwią do pomienionego Kośćiolá Porcyunkule, bywa w dźień Zwiáſtowánia Nayś: Pánny Solenna Proceſſya, ktora czterech náſzych OO. w Dálmátyki ubránych ná Feretrum poſtáwiona nieśie: Muzyká śliczna poprzedza, Gwárdye, y Zołnierze Mieyſcy, otaczáią: Przyſzedłſzy przed Kośćioł Porcyunkule, ná gánku nád drzwiámi Kośćiołá ná to wyſtáwionym z náſzych OO. ieden Kazánie miewa, po Kazániu *Proceſſionaliter* przez Kośćioł w koło przeſzedłſzy názad ſie wráca. rzecz bárdzo widźieć ieſt piekna, iák prętko Kuſtoſz podnośić poczyna tę Swięta Relikwią, ták záraz wſzytek lud niezliczony poklęknawſzy ućiſzy ſie, á gdy nią benedykowáć zácznie, wſzyſcy wołáć záczną *Miſericordia*, *Miſericordia*. Mowi Autor Xiążki *Collis Paradiſi*, że ſam ná oczy ſwoie widźiał Kárdynałow, Biſkupow, Prálatow, Pánow rożnych, tym nabożnym ludźi do BOGA o miłośierdźie wołániem, do rzewliwego pobudzonych płáczu.

Dwá rázy w Rok iáwnie pokázuią to Welum Nayświęt: Pánny.

219. Rowną Ceremonią y Pompą noſzą tę Swięta Relikwią, po náſzey wielkiey przed Kośćiołem Aſſyſkim Cyrcumferencyi w Poniedźiáłek Swiąteczny, ktorey podnoſzenie, y benedykcya, áby ludźie widźieli w Mieśćie nie tylko do wyſokich gmáchow okien, ále y ná dáchy chodzą. Poty, poki ludźiom ná podnieśioną pátrzyć Kuſtoſz dopuſzcza, wielkie ludźi ućiſzenie, ále iák nią

W Poniedźiáłek Swiąteczny druga Proceſſya z Welum Nayś: P.

pocznie

pocznie żegnáć, wſzyſcy głoſu dobywáiąc woláią do BOGA o miłoſierdźie.

220. Czás tych Proceſſyi, ieſt prętko po południu, áby ludźie wcześnie wrocić ſie mogli do domow. Wiele o tym ludźi ſtátecznie twierdźi, że iák prętko z Kośćioła náſzego wynioſą to S. Welum, ták záraz proſto nád nim nad Báldáchinem pokázuie ſie śliczna bárdzo iáśnieiąca gwiazdá, y w koło nád nim idźie poty poki go do Kośćioła názad nie wnioſą. Iákoſz widáć wiele ſobie tę gwiazdę pokázuiących, y woláiących: *Ecce ſtella*: to ſie tráfia tylko w Poniedźiáłek Swiąteczny. Autor pomienioney Xiążki, ktory był wielce pobożnego życia, mowi: *Hoc evenit prædicta ſecunda Pentecoſtes die, cum ſol meridianus ardentius fervet. Illam aſpicere mihi pluries contigit, licet non potuerim in eam oculos figere, eò quod proceſſionaliter incedebam: & viſus, cujus debilitate laboro, non ita clare intueri permiſit, piæ tamen multitudini ſtandum.*

Czás tych Proceſſyi ieſt po południu prętko.

Nád Welum Nayś: Pánny ludźie pobożni widuią gwiazdę.

221. Obfite łáſki Nayśw: Pánná przez to ſwoie Welum S. ludźiom oświadcza. Z wielu, nie ktore autentyczne tu wſpomnię. Roku 1364. gdy po cáley Vmbryi ſrogie gráſſowáło powietrze, Aſſyſcy Obywátele ácz ieſzcze wolni byli od tey plagi Boskiey, bliſkiey obawiáiąc ſie zarázy, poczęli z Miáſtá wyiezdźáć, y nie bliſko. OO. Aſſyſcy, áby Miáſto puſtkámi nie ſtáło, zá konſenſem Biskupá, ktory ná ten czás był *Fr. Bernardus Lagerius Minorita* Proceſſyą po Mieśćie uczynili z Welum Nayś: Pánny. Po ktorey nie tylko Miáſto Aſſyſkie powietrza uſzło, ále y wſzędźie záraz plagá Boſka uſtáłá.

Obfite łáſki Nayś. Pana przez ſwoie Welum ludźiom oświadcza.

222. Zá Eugeniuſzá 4. Papieżá wielkie między tá-

mecznym Biſkupem, y Poteſtą były niechęći, nie-
było człowieká, áni ſpoſobu do pogodzenia ſrodze á-
nimuſzow záćiętych. Aſſyzánie dźielili ſię ná pártye,
Cudowne przy S. Welum Nayśw: Pány dwoch wielkich nieprzyiáćioł pogodzenie, z kąd ćięſzkie przećiwnośći, y niepokoie w całym Mieśćie były Aſſyſkim. Gdy nádſzedł dźień Zwiáſtowánia Nayś: Pánny, káżdy znich oſobno do Kośćioła Náſzego przybył, áby według zwyczáiu *cum Proceribus Comitatus Aſſiſienſis* Swiętey áſſyſtowáli funkcyi, gdy przyśli z Oycámi po Swięte Welum do Zákryſtyi, Biſkup poſzedł pocáłować go, po nim Poteſtás, y záraz *occulta vi* ták byli *interne* obádwá zmiękczeni, że ſkoczyli do śiebie publicznie ſie obłápiáiąc, y przepraſzáiąc, proteſtuiąc ſie przed Swiętym *Matris pulchræ dilectionis Welum*, że ſobie wſzytkie ſzczerze odpuſzczáli urázy, iákoſz od tego czáſu w wielkiey potym przyiáźni żyli. Z czego wielce cáłe ućieſzone Miáſto, zá cudowną rekoncyliácyą Mátce Boſkiey dźiękowáło.

Slepa cáłuiąc Welum S, przeżrzáłá. 223. Niewiáſtá iedná przez dwie leće oćiemniáłá, gdy cáłowáłá to S. Welum, y modliłá ſie wzrok doſkonáły odebráłá.

Czárći z opętánych uciekáią, deſzcze uſtáią. 224. Gdy pokázuią to S. Welum, z opętánych uſtępuią czárći, uſtáwiczne deſzcze, gdy ná ſupplikácye te S. wyſtáwiáią Relikwią, záraz uſtáią. Wiele innych támecznemu Miáſtu Nayś: Pánná przez ſwoie S. Welum oświadcza faworow, iáko y Klaſztorowi, ktoremu ták wielki miłośći ſwoiey dáłá zadátek.

Relikwiarz w ktorym ieſt Welum Nayś. Pánny. 225. Tego S. Welum Relikwiarz wielce piekny, y wſpániáły, ieſt tákiey wagi z przedniego śrebrá, że do podnoſzenia iego trzebá dwoch álbo trzech Kápłanow ſpráwiony od Alexándrá Kárdynałá Perettego Wnuká

Sixta

Sixtá 5. Papieżá, z obu ſtron przez Krzyſztały widáć tę S. Relikwią.

226. Ná ſtraż y konſerwácyą tego wielkiego Swię- Dwu Szlách-
tego ſkárbu, oprocz Kuſtoſzá, y deputowánych Oycow, ty Aſſyskiey
każdego *Triennium, Capitulum Conventûs* obiera z przed- máia klucze
nieyſzey Szláchty Aſſyſkiey dwoch, ktorym obránym, od Welum
dwá klucze od tegoſz s. oddáie Kleynotu, bez kto- Nayś. Pánny.
rych, nigdy nie otwieráią do niego, y nie pokázuią
prywatnie nikomu, tylko Kárdynałom, Xiążętom, Prá-
łatom wielkim, iáko ná to ieſt Generałow Zakonnych
dekret *à Sacra Rituum Congregatione* potwierdzony.

227. Obfituie tákże S. Bázyliká Aſſyſka w ſkarb wiel- Pod grzechē
ki Odpuſtow. Lecz iż *ex Clem. Religioſi de privil:* ći śmiertelnym
ktorzy ogłaſáią *Indulgentias indiſcretas* śmiertelnie grze- niegodźi ſie
ſzą, czyniąc to, *contra prohibitionem in virtute S. Obe-* promulgo-
dientiæ, & ſub pœna æternæ damnationis; dla tego oſtro- wáć Indulgē-
znie bárdzo w tey máteryi káżdemu poſtępowáć ſobie tias indiſcre-
potrzebá, áby ſie *indiſcretas* iáko mowią *indulgentias* gło- tas,
ſić, álbo twierdźić nie ważył. Przez te záś Indulgencye
ktore Kánony *indiſcretas* názywáią, *ſecundùm glos: & Card:*
in dicta Clem. ac Pan. rozumieią ſie álbo te ktore *non fue-*
runt conceſſæ, álbo *invalidè conceſſæ*, álbo ktore *probari ne-*
queunt, & ſunt dubiæ: iáko o tym *Auctores ſummarũ Tabie-*
næ, & Angelicæ. Roderić tom. 2. qq. reg. q. 98. art. 1. & 2.
y inni. Dla tego ia, te tu tylko Odpuſty położę, ná kto-
re w *Arctivium* Aſſyſkim ſą dowodne Liſty Papieſkie.

228. We dwie lećie nie ſpełná po śmierći S. O. Fráńć. Przykłáda-
Grzegorz 9. Papież ná część, y ná złożenie Ciáłá le- cym ſie ná Fá
go, chcąc wſpániały wyſtáwić Kośćioł, pozwolił Od- brykę Aſſyska
puſtu 40. dni tym wſzytkim, ktorzyby ſie iáką Elee- dni 40. Od-
puſtu.

mozy-

możyną do tey pobożney przyłożyli Fábryki. Iest Bulá ná to w Assyzu, ktora sie poczyna *Recolentes qualiter &c. Dat. Reate 3. kal. Maij Pontif.* 2. ktory był Rok 1228. Exemplarze tego Papieskiego Indultu z rolkazu Grzegorzá rozesłał Eliasz Generał Zakonu po wszytkich Prowincyách, y Collektę pieniędzy wiernie ná mury obrućił, táxy iednák ná ubogich nie nárzućił Zakonnikow, iáko w tym niesłusznie niektorzy winowáli Eliaszá. Ten Odpust, lubo sie teraz zdá rzecz niewielka, ale owego wieku, y wielka, y rzadká byłá, więc dla pozyskánia oney Indulgencyi ludzie pobożni, choyne ná Fábrykę Assyską dáwáli iálmużny.

Odpust na Przenieśienie Ciáłá S. Francisz. do Nowego Kościołá.

229. Tenże Papież ná dźień Tránslácyi Ciáłá S. Fránciszká do Nowego Kościołá, y ász do Národzenia Nayś. MARYI Pánny náwiedzáiącym Kościoł Assyski *Vltramarinis* trzy látá, *Vltramontanis* dwie lećie, inszym Rok pozwolił Odpustu, iáko o tym Diploma lego *Mirificans misericordias &c. Dat Lateran. 17. kal. Iunij Pont. Anno 4.* Ani większy ná ten czas mieli pozwolony Odpust, ktorzy chodźili do Rzymu, wizytowáć Groby A. postolskie, Piotrá y Páwłá iáko wyráźił tenże Grzegorz w innym swoim Liśćie: ktorego początek: *Speravimus hactenus &c. Dat Lateran* 16. *kal. Iulij eiusdem Anni.*

Odpust na Anniwersárz Przenieśienia Ciáłá S. Fránciszká.

230 Tenże Papież ieszcze ná Anniversarz, y przez cáłą Oktawę Przenieśienia Ciáłá S. Fránciszká, Rok pozwolił Odpustu w pomienioney Bulli *Mirificans.*

Odpust na Fest S. Fráné.

231. Innocencyusz 4. w Diplomá, ktore sie poczyna *Licet is, de cuius &c. Dat. Perusii Idib. Feb. Pontif. Anno 9.* ná Fest S. O. Fránciszká, y dni pietnaśćie *singulis annis* pozwolił Odpustu Rok ieden, y dni 40.

231 Ten-

232 Tenże Papież Diplomáte ktore ſie poczyna: *ſi populus Iſraeliticus &c. Dat. Aſiſii 3. Id. Iunij Pont. Anno* 10. ná Anniwerſarz Kościołá Aſſyſkiego Dedykácyi, y ná dni pietnaśćie náſtępuiące, wſzytkim tám przychodzącym, y iáłmużnę czyniącym lat dwie, y dni 80. Odpuſtu pozwolił *in perpetuum.* Odpuſt na Anniwerſarz Poświácániá Kościołá Aſſyskiego.

233. Tenże Papież *Conſecrationes Altarium &c. Dat. Lat: 7. kal. Febr. Pont: Anno* 2. ná S. Stániſłáwá święto Biſk: y Męczen: y przez Oktawę ſto dni Odpuſtu corocznie pozwolił. Odpuſt na Swięto S. Stánisłáwá Bisk: Krák: y Męczenniká.

234. Alexánder 4. Papież *Pro reverentia B. Franciſci &c. 2. Non. Maij Pont. Anno* 4. pozwolił Kuſtoſzowi Aſſyſkiemu, áby wizytuiących Kościoł *ex voto* ieżeli co *in executione votorum* opuśćili mogł rozgrzeſzyć. Jndult Kuſtoſzowi Aſſyskiemu.

235. Clemens 4. *Cum ad promerenda &c. Dat. Peruſii Idib. Octob. Anno* 1. to ieſt 1265. ná Swięto S. Fráncíſzká, y ná cáłą Oktawę corocznie Rok ieden, y 40. dni Odpuſtu pozwolił. Odpuſt na S. Fráncíſzek

236. Mikołáy 4. *Præcelſa Glorioſiſſimi &c. Romæ* 4. *Non Maij Pont. Anno* 2. ná káżdy dżień wizytuiącym Kościoł Aſſyſki przy ſpowiedźi, y Kommunii, Rok ieden y 40. dni Odpuſtu pozwolił. Codźienny Odpuſt.

237. Tenże *Ante thronum &c. Dat. Romæ* 12. *kal. Feb Anno* 1. ná Swięto S. O. Fráncíſzká, y ná dni śiedm náſtępuiące Rok y dni 40. Odpuſtu pozwolił. Odpuſt na Swięto S. O. Fráncíſzká.

238. Tenże znowu náwiedzáiącym Kościoł Aſſyſki w Swiętá Swiąteczne, Narodzenia, Zwiáſtowánia, Oczyſzczenia, y w Niebowźieća Nayś: Pánny y S. Antoniego Padew: y przez ich Oktawy, y w Anniwerſarz Dedykácyi Kościołá, Rok y 40. dni Odpuſtu pozwolił Odpuſt na roż n Swięta

zwolił, iáko opiewa Bullá: *Eximiæ devotionis &c Dat. apud Vrbem Veterum Id. Iunij Pontif. Anno* 4.

Odpuſt codźienny.

239. Bonifácyuſz 8. *Licet is. &c. Dat. Romæ* 12. *kal. Febr. Pont. Anno* 1. wizytuiącym Kośćioł S. Fráncíſzká ſto dni Odpuſtu ná kázdy dźień pozwolił.

Odpuſt na S. Fráncíſzek z Oktáwą.

240. Tenże *Ante thronum &c. Dat. Romæ* 12. *kal. Feb. Anno* 1. ná Swięto S. Fráncíſzká, y przez cáłą Oktawę Rok ieden, y 40. dni Odpuſtu pozwolił.

Odpuſt na święto S. Kátárzyny P. y Męczenniczki,

241. Boniſácyuſz 9. *Licet is de cuius, Dat. Peruſii* 2. *kal. Novembr. Anno.* 3. wizytuiącym Káplicę S. Kátárzyny Pánny y Męczenni: w Kośćiele Aſſyſkim w Iey Swięto *in perpetuum* lat pięć, y tyleſz Quadrágen Odpuſtu pozwolił.

Odpuſt codźienny, y wieczny.

242. Tenże w Diplomá, ktorego początek: *Eccleſiarum Dat. Aſsiſii* 5. *kal. Septemb. Anno* 4. Wizytuiącym Kośćioł Aſſyſki bez grzechu śmiertelnego, lat śiedm, y tyleſz Quádragen Odpuſtu pozwolił *in perpetuum.*

Odpuſt codźienny;

243. Marćin 5. *Quanto frequentius &c. Dat. Floren: kal. April. Pont. Anno* 3. godnie przychodzącym do Kośćioła Aſſyſkiego, y iáłmużnę dáiącym lat pięć, y tyleſz Quadragen Odpuſtu pozwolił.

Odpuſt na niektore Swiętá Wielkie.

244. Sixtus 4. *Inter cæteros DEI Athletas. Dat. Romæ* 6. *kal. Decemb. A. D.* 1472. Wizytuiącym Bázylikę Aſſyſką w Vroczyſtośći w Niebowźięćia Nayśw. M. P. B. Fráncíſzká, Antoniego Padew: y Bernárdyná Senē: dwieśćie lat, y tyleſz Quádragen Odpuſtu pozwolił.

Odpuſt Zupełny,

245. Tenże *Quamvis Altiſsimus &c. Dat. Aſsiſii* 8. *Sept. Anno* 1476. Wizytuiącym Kośćioł Aſſyski w Tránslacyą S. Fráncíſzká, przy ſpowiedźi y wſpomagáiącym iáłmużną ná konſerwácyą Wielkiey Fábryki zupełnego

Odpu.

Odpuſtu od pierwſzego Nieſzporu, áſz do zachodu ſłońcá ſámego Swiętá pozwolił.

246. W teyże Bulli dał moc Kuſtoſzowi Aſſyskiemu Spowiednikow poſtánowić, ktorzyby ná cztery dni przed tym mieli władzą rozgrzeſzáć Penitentow od wſzytkich grzechow, byle tákie nie były, w ktorychby ſie dołożyć trzebá Stolice Apoſtolſkiey: przydawſzy im y tę władzą, áby mogli odmieniáć śluby, wyiąwſzy wizytowánia źiemie Swiętey, Grobow Apoſtolſkich Piotrá, y Páwłá, S. Iákubá w Kompoſtelli, y Zakonnych. Nád to dał mu moc tyle zgodnych poſtánowić, y ápprobowáć Spowiednikow, ileby Kuſtoſz potrzebnych oſądźił. Jndult Kuſtoſzowi.

247. Tenże Papież *Dignum reputantes &c. Romæ* 4. *Non. Feb.* 1478. pozwolił, áby pomienione Tránſlácyi Ciáłá S. O. Fráncíſzká Swięto, w Kośćiele Aſſyſkim było *Feſtum Mobile*, y káżdego Roku odpráwiáło ſie w Poniedźiáłek Swiąteczny, bo ſámo przeniesienie było dniá 25. Maiá Roku 1230. w ſámę Niedźielę Swiąteczną. Dekláruiąc przytym, że Indulgencye ná ten dźień pozwolone, przeniesione być máią ná Poniedźiáłek Swiąteczny. Jndult na Trāslacyą S. O. Fráncíſzká.

248. *Gregorius* 13. *ſingulari Diplomate*, ktore ſie poczyna *Omnium Saluti &c. Dat. Rom. prid. Id. Octob. Pont. An.* 6. pozwolił, áby zá káżdą Mſzą S. ktorą celebruie Kápłán przy ołtarzu S. Fráncíſzká w Kośćiele Aſſyskim zá duſzę w Czyſcu będącą z Mąk uwolniona byłá przez zaſługi. &c. Jndulgentia pro Animabꝰ Purgatorij.

249. *Sixtus* 5. *Conſtitutione: Ex ſuperna diſpoſitionis &c. Romæ* 13. *kal. Decemb.* 1585. *Pont. Anno* 1. w Kośćiele Jndult Generałowi Patrū Conventualium.

Aſſyskim, przy wielkim Oltarzu, pod ktorym ieſt Ciáło S. O. Fráncíſzká *Motu proprio erexit* Archikonfraternia Paſká S. Fráncíſzká, y dał moc Generałowi oneſz erygować w innych, ták OO. Obſerwántow, iáko OO. Kápucynow Kośćiołách, á do Aſſyskiey, iáko do Głowy aggregować, wſzytkich pozwolonych Archikonfraternii pártycypuiąc Odpuſtow.

W dźien wpiſánia ſie w Bráctwo, y przy śmierći Odpuſt zupełny.

250. W tey Bulli to wyráźił Papież, iż ktokolwiek w dźień w piſánia w Bráctwo należyćie ſie wyſpowiáda, y Kommunikować będźie, y w Pasek od Przełożonego benedykowány opaſány, y w Xiędze Bráckiey w piſány będźie, zupełnego wſzytkich grzechow ſwoich Odpuſtu doſtąpi: Tákże tego Braetwá Bráćia, y Sioſtry przy śmierći wyſpowiádáwſzy ſie, álbo ieżeliby nie mogli, Imię Iezus uſtámi, álbo y ták nie mogąc, ſercem wſpomnieli, tego zupełnego doſtąpią Odpuſtu.

Archikonfraternii Paska S. Fráncíſzká rowne Odpuſty, iáko Archikonfraternii Cōfalonis B. M. V. in Vrbe

251. W teyże ieſzcze Bulli przypuſzcza pomieniony Papież Bráctwo Paská S. Fráncíſzká *per participationem ad omnes & ſingulas Indulgentias, remiſſiones, ac relaxationes Archiconfraternitati Confalonis B. M. V. in Vrbe*, y do wſzytkich innych Zakonowi Bráći Mnieyſzych pozwolonych, ktore tylko nie ſą rewokowáne.

Odpuſt zupełny Bráći y Sioſtr Paská S. Fráncí. w Niedźiele Mieśięczne.

252. Ten ieſzcze Papież Bullą ktorey początek: *Divina Charitatis &c. Dat. Romæ Non. Maii* 1588. te wſzytkie wyżey pomienione Odpuſty potwierdźił. Nád to pozwolił Bráći, y Sioſtrom Paská S. O. Fráncíſzká, ná Proceſſyách w Niedźiele Bráckie káżdego Mieśiącá ſie odpráwuiacych, przytomnym, przez ſpowiedź y Kommunią Swięta przyſpoſobionym Odpuſtu zupełnego; Innym záś ludźiom, ktorzy w Bráctwo Fráncíſzká S.

nie ſą

nie ſą wpiſáni, á ná tych nabożeńſtwách bywáią ſto dni Odpuſtu. Tákże noſzącym Paſek S. Fráncíſzká, ná innych choć nie w Kośćiołách Fráncíſzkáńskich Proceſſyách, álbo Nabożeńſtwách bywáiących, zá káżdym rázem, álbo zá Nayświętſzym SAKRAMENTEM, gdy go do chorego nioſą idącym, lub gdy ćiáłá umárłych prowádzą ná Proceſſyách ſie znáyduiącym, álbo iáłmużnę ubogim dáiącym, álbo niezgodnych iednáiącym, ſto dni pokuty zá grzechy winney reláxował. Nád to pozwolił, tymże Bráći y Sioſtrom Paská S. Fráncíſzká wſzytkie pomienione Odpuſty ápplikować *per modum Suffragii* Duſzom w Czyſcu będącym. Dáwſzy (iák ſie wyżey rzekło) moc zupełną Miniſtrowi Generálskiemu Bráći Mnieyſzych *Conventualium*, innym Konfraterniom udźieláć ie, álbo kommunikować.

Odpuſt, ktory ieſt pozwolony Bráći y Sioſtrom S. Fráncíſz. może być ápplikowány. Duſzom w Czyſcu.

253. Paulus 5. *ſub die* 2. *Mart.* 1607. Odpuſty wſzytkie pomienione *ampliſsimè* konfirmował, y ieſzcze Bráći, y Sioſtrom Paská S. Fráncíſzká náwiedzáiącym Kośćioły OO. Konwentuałow w Swiętá Zakonnych Swiętych, to ieſt, Fráncíſzká, Antoniego, Bonáwentury, Ludwiká Biskupá, Bernárdyná, y Klary, lat ſiedm, y tyleſz Quadragen pozwolił. Ktore Odpuſty od Sukceſſorow lego *in Indulgentias omnibus Plenarias* odmienione.

Odpuſt Zupełny w Kośćiołách PP. Conventualium w Swięta ich Zakonne.

254. *Gregorius* 15. *die* 12. *Novemb.* 1622. Przerzeczone wſzytkie Bráctwá S. Fráncíſzká Odpuſty, potwierdźił, y nád to Bráći y Sioſtrom w Pasku chodzącym pozwolił, gdyby álbo dla choroby, álbo odległośći mieyſcá, álbo teſz *propter legitimum aliud impedimentum*, nie mogli w pomienione Zakonne Swiętá náwiedźić Kośćiołow OO. Fráncíſzkánow, ktorzy ſie *Conventuales* ná-

Odpuſt Zupełny, y dla tych co nie mogą oſobámi ſwoiemi wizytować Kośćiołow OO. Fráncíſzkánow w Swiętá Zakonne.

żywáią, gdyby iednak czy w domu, czy w drodze będący ná tę intencyą Pięć Paćierzy, y pięć Zdrowáś MARYA, y tyleśz Chwałá Oycu &c. zmowili, áby tego Odpustu ták dostąpili, *ac si personaliter dictas Ecclesias visitarent.*

Summáryuśz Páwłá 5. y Grzegorzá 15 PP. Odpustow.

255. Summáryuśz pomienionych Páwłá 5. y Grzegorzá 15. Odpustow, iest wydrukowány w Drukárni *Reverendæ Cameræ Apostolicæ* 1623. Pieczęćią Nászego Prokuratorá Generálskiego przyćiśniony, y ręką z imieniem *Marcelli Castellutii Curiæ Capitolinæ Notarii* podpisány, w Archivium S. Assyskiego Konwentu chowáią.

Odpust Zupełny wieczny codźienny.

256 Innocentius 12. *Motu proprio* z własnego ku S. Fráncíszkowi Nabożeństwá *sub die* 18. *Aug.* 1695. pozwolił *Perpetuam Plenariam & Quotidianam Indulgentiam*, S. Bázylice Assyskiey dla wszytkich godnie ią náwiedzáiących, ktora Indulgencya *ex omnibus maxima est, & complementum totius Spiritualis Assisiensis thesauri.*

Odpusty insze w Mánuskryptćie.

257. W dawnym Mánuskryptćie (: mowi Autor Xiąszki *Collis Paradisi* názwáney :) czytam insze ieszcze Odpusty Kośćiołowi Assyskiemu nádáne, ále że tylko były *Vivæ vocis Oraculo* pozwolone, z tąd mniemáiąc, że od Grzegorzá 15. y Vrbáná 8. są rewokowáne, dla tego ich tu nie kłádę.

Inne wszytkie nászych Kośćiołow Odpusty.

258. Inszych wszytkim nászym Kośćiołom pozwolonych iáko zupełnych Odpustow, ná wszytkie násze Zakonne Swiętá; Drugiego dniá Sierpniá, y innych podobnych, ktore Duszom w Czyscu ápplikowáć sie mogą, nie wspominam, bo moiá tylko rzecz iest o S. Bázylice Assyskiey pisáć.

259. W S. Bázylice Assyskiey wiele Spráwiedliwych

czekáią

czekáią Ciáłá Zmartwychwſtánia ná żywot wieczny. Błogoſłáwionych tu názywam, ktorych zdawná Zakon, álbo ludźi pobożność, tym tytułem dla świątobliwośći, y umartwienia wielkiego, ſławy, uczćiłá. W Bázylice Aſſyſk: Spráwiedliwych Ciáłá,

260. S. O. Fráncíſzká Towárzyſzow, y Vczniow, ktorzy po Iego do Niebá z tego świátá przenieśieniu umárli, wielu w tey S. Bázylice pochowánych znáyduię, áby z Swiętym Oycem ſwoim ná wieczność zmartwychwſtáli Chwalebni. Uczniowie S. Fránc: w Kośćiele Aſſyſkim pochowáni.

261. Przy Ołtarzu Niepokalánie Poczętey Nayś: Pánny, ieſt Grob zá kratą żelázną, piąći Błogoſłáwionych Obrázy ſtárą piktura támże odmálowáne ſą: to ieſt. Ciáłá przy Ołtarzu Conceptionis.

262. Błogoſłáwionego Bernárdá Quintavalle Aſſyſzczyká, ktorego S. O. Fráncíſzek miał za pierworodnego Syná, ktory z rády Iego, wſzytkę ſwoię wielką fortunę ubogim rozdał, y ktory w Aſſyſkim Páńſtwie *Comitatus* názwánym, był ieden z nayprzednieyſzych, dla Szláchetnego urodzenia, y wielkich doſtátkow. Vmárł Roku 1241. ktoremu przy śmierći áſſyſtował B. Idźi, Iego wſpołtowárzyſz, ktory często mawiał do niego *Frater Bernarde Surſum corda*, á on B. Idźiemu odpowiádał: *Habemus ad Dominum*: á záś obá mowili: *Gratias agamus Domino DEO noſtro*. B. Bernárdá Quintavalle.

263. B. Sylweſtrá z Aſſyżá tákże S. Oycá uczniá, ten ieſzcze Swieckim będąc, pewney nocy przez ſen widźiał Miáſto ſwoie od wielkiego ſmoká okrążone, y gdy turbował ſie wielce o nie, imáginuiąc ſobie, że ow ſmok godźił ná zgubę iego, obaczył S. Fráncíſzká ná powietrze podnieśionego, ktory złotym krzyżem z uſt ſwoich wychodzącym, owę beſtyą ſtráſzną od Aſſyżá odgániał, B. Sylweſtrá z Aſſyżá.

gániał, z ktorego widzenia, y on teſz co miał ſprzedawſzy, ubogim rozdał, y do S. Fráncíſzká przyſtał.

B. Gullielmá Angielczyká.

264. B. Gullielmá Angielczyká, ktory po śmierći wiele cudow czynił, ták iż Eliaſz Generał Zakonu przez poſłuſzeńſtwo zákázał mu ich czynić, áby nabożeńſtwu ludźi, ku S. Oycu Fráncíſzkowi *præjuditium* nie uczyniły iákiego; uſłuchał, y przeſtał, tákie poſłuſzeńſtwo y w umárłym Swiętym było.

B. Elektá Láiczká z Aſſyżá.

265. Błogoſłáwionego Elektá Láiczká z Aſſyżá Proſtaczka wielkiego, ále duchem rozumu, proroctwá od BOGA obdárzonego, ktory iáko M. S. świádczą z potkawſzy *Petrum Cardinalem Albanenſem* o śmierći niemyślącego powiedźiał mu: *Domine hodie morieris*. y ták ſie ſtáło. Ten był z pierwſzych Vczniow S. Fráncíſzká wezwánych.

B. Wálentego S. Fáncíſzká Uczniá.

266. B. Wálentego przedtym Filozofiii, y Medycyny Doktorá, ktorego Kazániem ſwoim Fráncíſzek S. do Chryſtuſá náwroćił, y lubo był wielce uczony, z pokory wielkiey niechćiał być tylko Laiczkiem, naypodleyſze odpráwuiącym uſługi.

Ciáłá przy Ołtarzu S. Ianá Ewángeliſty.

267. Przy Ołtarzu S. Iáná Ewángeliſty, gdźie teraz Relikwii SS. ieſt Káplicá, leży czworo Ciał pierwſzych S. O. Fráncíſzká Towárzyſzow, to ieſt.

B. Leoná.

268. B. Leoná Spowiedniká S. O. Fráncíſzká, y wſzytkich Iego ſekretow wiádomego, ktorego S. Fráncíſzek owieczką Bożą názywał. Był z nim ná Gorze Alwerny kiedy S. Blizny odebrał, y ktoremu ie naprzod pokazał. Zá żywotá, y po śmierći cudámi ſławny, oſobliwie w niemocy, ktorą wielką chorobą zowią. Vmárł w Aſſyżu Roku 1271.

269. B. Máſſeuſzá *ex Comitatu Aſiſienſi*, ten był przedźiwney pokory, y poſłuſzeńſtwá. Iego wźiął z ſobą S. O. Fráncíſzek do Peruzá, kiedy Honoryuſzá 3. Papieżá o Odpuſt zupełny ná Anniwerſarz Dedykácyi Kośćioł-ká *Portiunculæ* prośił. Zá żywotá w wielkiey był u S. Oycá poufałośći. Przed śmierćią do Aſſyżá przyſzedł, y w nim dni pełen umárł Roku 1280. B. Máſſeuſzá.

270. B. Ruffiná de Scyphis Szláchćicá Aſſyſkiego S. Klary krewnego, ktorego S. Oćiec ieſzcze żyiącego Swiętym názywáł. Był mąż wielkiey náder pokory, ktoremu Bog dał moc oſobliwą ná Czártow: więc gdy S. Fráncíſzek chćiał opętánego ktorego od Czártá uwolnić, grożił Czártom, że przyzwie ná niego Brátá Ruffiná, to záraz ućiekáli. Vmárł Roku 1270. przy ktorego śmiercí áſſyſtował B. Leo. B. Ruſiná.

271. B. Anioſá z Reatu Szláchetnego Zołnierzá, tego cząſu pewnego potkawſzy S. O. Fráncíſzek po Mieśćie ſwoim idącego zbroynego, rzekł mu: *ſequere me:* on nic nie myśląc, lubo nieznał S. Fráncíſzká, porzućiwſzy oręże ſwoie poſzedł zá nim, iák niegdy zá Chryſtuſem Apoſtołowie. Był wielce miły S. Oycu, y cudámi ſłynął. B. Anioſá.

272. Bliſko Káplice Niepokalánego Poczęćia Nayśw: Pánny, ſpoczywáią kośći B. Ianá Angielczyká, ktorego ieſt ná śćiánie wymálowána *Effigies*. B Janá Angielczyká.

273. Między Káplicą S. Bonáwentury, y Káplicą S. Wálentego, ieſt Obraz ſtáry B. Walentego z Miáſtá názwánego *Narni*, ktory był *Comes cujuſdam Caſtri* bliſko ſwoiey Oyczyżny, miał dwie Corki, ktore do Klaſztoru S. Kláry wſtąpiły, trzech Synow, ktorych z ſobą do B. Wálentego z Nárni.

Zakonu S. O. Fráńciſzká przyprowádźił. Lat trzydźieśći ná ſámym chlebie y wodźie przetrwał, przez lat dźieśięć piołon do wody mieſzał. Zył ſławny życia Swiętobliwośćią około Roku Páńſkiego 1378. Po śmierći cudámi ſłynął. Vmárł *in ſacra Carcerum Eremo* z kąd Ciáło iego do Kośćiołá Aſſyſkiego przeniešione.

B. Jákoby Rzymiánki.

274. Pod Amboną leży Ciáło B. Iákoby *de ſeptem ſoliis* náder Zacney, y Szláchetney Mátrony Rzymſkiey, ktorey S. O. Fráńciſzek w życiu duchownym był náuczyćielem. Tá od Aniołá o bliſkiey śmierći S. Fráńciſzká upewniona, z Rzymu do Porcyunkule śpieſzno iáchałá, wſzytkie neceſſaria ná pogrzeb z ſobą przywioźłá, chorego, y umieráiącego widźiałá: y w Aſſyżu oſtátek życia ſwego prowádźiłá, ná Kánonizácyi y Przeniešieniu S. Fráńciſzká. byłá, y nie długo potym umárłá. Iey Effigies ſtárym málowániem ieſt ieſzcze ná Murze pod ktorą ná mármurze ieſt tá inſkrypcya: *Hic requieſcit Iacoba Sancta, nobiliſq; Romana.* Manuſkryptá to referuią, że z nią ſą pochowáni dwá Iey Synowie, ktorych z ſobą z Rzymu do Aſſyzá ſprowádźiła, ktorzy Zakonu trzećiego od S. Fráńciſzká w Miaſteczku *Canaria* názwánym Roku 1221. iáko o tym *Rodul: Hiſt: Seraph: pag:* 145. b. piſze y *Wad. ad eundem annum:* fundowánego, Profeſſyą uczyniwſzy, w Aſſyżu pomárli.

Dawne Mánuskryptá.

275 Ná rożnych w Bázylice Aſſyſkiey mieyſcách ſpoczywáią kośći innych wielebnych Slug Boſkich, ktorych *in antiquo M. S.* ſą zápiſáne imioná to ieſt.

B. Bernárdá.

276. B. Bernárdá *de Viridantibus* Szláchćicá Aſſyſkiego, ktory S. Oycu był *coætaneus*, przy grobie iego poki żył nocy ná modlitwie trawił.

277.

277. B. Illuminátá z Reátu, ktory z świętym Oycem do Soltáná Egypskiego chodźił, ktoremu tesz Fráncisźek S. Blizny swoie pokazał: w Assyżu długo mieszkał, y umárł. B. Illumináta.

278. B. Gwidoná Senenczyká, ktorego S. Oćiec w Kortonie kázuiący do Zakonu przyiął. Ten cáłe żyćie ná kontemplácyi trawił. Przy ćiele S. Oycá w Konwencie Assyskim stárość, y żyćie swoie Roku 1271. zákończył. B. Gwidoná Senenczyká.

279. B. Ianá Moriká Szláchćicá Assyskiego, ktory po śmierći S. Fráncisźká kwitnął Cnotámi, dárámi, y Cudámi. B. Janá Moriká.

280. B. Idźiego *de Cappotiis* Assyszczyká, ktorego nie ktorzy z pierwszym zá iednego biorą; ále nie słusznie, bo pierwszy w Peruzu umárł, y tám w nászym Kośćiele pochowány, ktorego grob cudownie był ználeźiony. Ten záś po śmierći S. Oycá długo w Riwotorćie ná pokućie, y kontemplácyi báwił sie. Bliski śmierći do S. Konwentu przyszedł, y umárł. B. Idźiego de Cappotiis.

281. B. Piotrá z Assyżá Mężá szczerością, y prostotą wielce od BOGA udárowánego, ktory wezwány do Chwały Roku 1249. upomniony był od Aniołá, áby sie wyspowiádał grzechu pewnego ná świećie popełnionego, o ktorym był zápomniał. O nim tákże *Wad. t. 1. ad prædictum annum.* B. Piotrá z Assyżá.

282. Gdym był Młody (: mowi Autor Xiążki *Collis Paradisi* názwáney :) słyszałem od Stárych Oycow, że około Roku 1290. Kustosz, y OO. Konwentu Assyskiego Ciáłá niektorych Vczniow S. Oycá Fráncisźká, *ut decentius, ac tutius servarentur*, z Kośćiołká *Portiúnculæ* OO. Stárych trádycya.

do Bázyliki Aſſyſkiey przenieśli. Nie máſz w tym prawdá żadnego niepodobieńſtwá, iż iednák o tym żadnego nie znáyduię piſmá, dla tego niechcąc prawdźie *præjudicare*, *fidem ſuſpendo*; Ze w S. Bázylice Aſſyſkiey wiele pobożnych Zakonnikow, y dobrych ſług Boſkich, ktorzyl od początku tego cząſu w tym Swiętym mieſzkáli Konwencie, ieſt pochowánych, żadnego nie maſz wątpienia.

Proteſtácya Autorá.

283. Lubom tu wyżey pomienionych w Kośćiele Aſſyſkim generálnego Zmartwychwſtánia czekáiących Błogoſłáwionemi, iák ich piſza názywał, w tym iednák oświádczam ſie, że *à Conſtitutionibus Apoſtolicis, & à Sacrorum Rituum Congregationis decretis minimè recedere intendo.*

Nowy Rái Ziemski, w ktorym Fráncíſzek ná podobieńſtwo Chryſtuſá uformowány.

284. Nowego Ziemſkiego Ráiu záwſze znáydowáli ſie *Vigiles & Cultores, qui operarentur & cuſtodirent illum*, w ktorym poſtáwił BOG Fráncíſzká człowieká ktorego ná Obraz, y podobieńſtwo ſwoie uformował: Oprocz bowiem pomienionych Błogoſłáwionych Mężow, pewna ieſt, iż wiele *Inſtitutum* S. O. Fráncíſzká náśládowáło, w Konwencie S. Aſſyſkim mieſzkáło, pomarło, y ieżeli nie ná tym, to ná támtym świecie zá grzechy ſwoie odpokutowáło, y do Niebá poſzło.

Záwſze w Konwencie Aſſyſkim Swiatobliwi Zakonnicy mieſzkáli.

285. Práwie uniwerſálna ieſt *fama*, náwet *per Ora ſummorum Pontificum, ac Principum reſonans*, że Konwent Aſſyſki, záwſze w Mężow Zakonnych, przykładnych, ná kontemplácyi, nieſpániu, y oſtrey pokucie czás trawiących, cnot świątobliwośćia, y dárámi Boſkiemi iáśnieiących, godnych, áby z Swiętym ſwoim mieſzkáli Oycem, (ktorychby długo wyliczáć potrzebá) obfitował.

wał. Więc niektorych tylko námienię (mowi wiele rázy odemnie pomieniony Autor) ktorych przez lat pięćdźieśiąt iák nayniegodnieyſzy w Zakonie ieſtem záznałem. Znałem mowi, y gadałem z X. Iozefem z Kopertynu, ktory wiele lat w S. Aſſyskim Konwencie mieſzkał, y wiele rázy moie ſkrytośći ſercá ſámemu Bogu, y mnie iáwne, *Paternè ac confidenter* mnie opowiedźiał, przeſtrzegał, y nápominał. Gdym był Nowicyuſzem, y śmiertelnie chorowałem, y śmierć moię bliską Medyk zápowiedźiał; on mnie náwiedźił, y zdrowie mi obiecał, ieżeli zá Medycynę przyimę *Agnum DEI*, to ieſt Nayś: SAKRAMENT, iákoſz po przyięćiu iego, *ſtupente Medico* tegoż dniá przyſzedłem do śiebie. Iego wiele rázy *inter ſpiritualia colloquia* w záchwyceniu widźiałem. *Cauſa Beatificationis & Canonizationis* iego, po zákończonych *Authoritate Ordinaria, & Apoſtolica* Proceſſach ágituie ſie *in Sacra Rituum Congregatione*. Zywot iego dawno wydrukowány. O nim s. p. Innocencyuſz XI. świádczył nie raz, że go znał, y świątobliwośći iego doświádczył. *Dignum certè à laudato viro laudari.* Iákoſz Innocencyuſz XI. będąc ieſzcze Kárdynałem Benedictus Odeſcalchus názwány, iádąc do Ferrazá Legatem, ſtrapiony wielce, że owę Prowincyą *Caritas frumentaria magnopere vexabat*, z kąd ludźie umieráli od głodu, wſtąpił do Aſſyzá gdźie mieſzkał X. Iozef z Kopertynu *Dono prophetiæ & Sanctitatis opinione clarus* ktorego przyzwáwſzy do śiebie, ſłowy CHRYSTUSA zágádnął: *Vnde ememus Panes ut manducent hi?* czym miał ow lud ubogi od głodu wybáwić? Ná co ſługá Bozy odpowiedźiał: *Brevi appulſuras naves*

X. Jozef z Kopertynu.

Proroctwo Jozefá z Kopertynu.

naves frumentarias. Co uſłyſzáwſzy Innoc: XI. pełen nádźieie w Opátrzności Boſkiey, weſoło do *Ferrazá* iáchał, gdźie przyiácháwſzy w krotce Vaticinium X. Iozefá ſpełniło ſie. A Innoc: XI. ná ten czas Legatus Ferrarienſis zbożá wſzytkie ktore przypłynęły pieniądzmi ſwoiemi zákupiwſzy, wſzytkich ubogich Chlebem ſuſtentował obficie. Doświádczył ná ten czás Innoc: XI. Swiątobliwośći X. Iozefá z Kopertynu ále y ſam o ſobie dał dowod iákim był iálmużnikiem, y wielce ná ubogich łáſkáwym, yże ſie Innoc: X. niezáwiodł mowiąc: *Mittimus Patrem pauperum* gdy go ná ten urząd z Rzymu wypráwiał. O tym *Pontificium Doctum in vita Innoc:* XI. *Fol.* 908.

Ktorzy za Autorá Xiąż. ki Collis Paradiſi názwáney, mieſzkáli w Aſſyzu Swiątobliwośćia záleceni y pomárli.

286. Znałem (mowi tenże) X. Mágiſtrá Gábryelá z Káráwáiu, pomienionego Iozefá z Kopertynu, Spowiedniká, Mężá dźiwną przykładnośćią, miłośćią, żárliwośćią, modlitwą, ćiáłá umartwieniem, y wſzelkiemi cnotámi iáśnieiącego: Ná ktorego Pogrzeb zbiegło ſie cáłe Miáſto, á gdy ná nim ludźie pobożni Hábit poſtrzygli, muſieli go pokryć inſzym, y máry z Ciáłem do gory podnieść: bo by byli y drugiemu ták zrobili. Com widźiał, piſzę, mowi Autor: O nim teſz mawiał Innoc: XI. że kiedy był w Aſſyzu Roku 1649. poznał Xiędzá Iozefá z Kopertyną, y X. Gábryelá z Káráwáiu rownych Swiątobliwośćią, y záſługámi: Wiele lat mieſzkał także w Aſſyzu X. Anioł od S. Agáty, urzędem był *Parochus*, wielce Swiątobliwy, ktorego X. Iozef *Paſtorellum* názywał; Drugi był *Pater Antonius à Carpio* Nowicyuſzow Mágiſter, ktory po śmierći X. Gábryelá był ſpowiednikiem Iozefá. Ci dwá dni, y zaſług

ugſt pełni, zapách Swiątobliwośći po śmierći w Prowincyi Bononſkiey zoſtáwili. Mieſzkał tákże długo y umárł w S. Aſſyskim Konwencie przy mnie (mowi Autor) Brát Fráncíſzek *de Catanzario* Láiczek, Syn Konwentu Aſſyskiego, urzędem Fortyan, Mąż proſty, ſzczery, pokorny, ćierpliwy, y Boga ſie boiący, ná ubogich przedźiwnie miłośierny, ktorego pokarm był chleb czarny z źiołámi, álbo z cebulą, nápoi wodą, álbo wino wodą dawno rozpuſzczone y iuż cále zwietrźáłe. Łoſzko goła deſką, álbo páwiment Kośćielny: po Nocách ná Modlitwie ſtrawionych, był wſzytkim miły, przyiemny, weſoły. Zyiących (mowi Autor) chwalić nie mogę, ále życzę áby ich P. BOG utwierdźił łáſką Perſeweráncyi Swiętey.

287. Mniemam tákże iż Oćiec S. Fráncíſzek chćiał záwſze mieć przy Boku ſwoim *Selectiores*, & *chariores Filios*, ná ktorych *ex Fontibus Salvatoris* w Ciele Oycowſkim zoſtáiących, obfite affluencyi Niebieſkich ſpływáły *aquæ Sapientiæ*, *ſalientes in vitam æternam*. Było álbowiem, y ieſt záwſze w S. Konwencie Aſſyſkim Náuk y Mądrośći *Emporium*, z ktorego nie tylko ná Zakon Cáły, ále y Kośćioł S. Rzymſki wielkie, y mądre wychodźiły Głowy, to ieſt.

S. Konwent Aſſys: Náuk, y Mądrośći Emporium.

288. *Frater Hieronymus Aſculanus S. Th. Doct:* Ktory przeſzedłſzy przez wſzytkie Zakony, y Kośćioła ſtopnie naypierwſzy z Minorytow wſtąpił ná Kátedrę Apoſtolſką, ten mięſzkał *in Conventualitate*, & *Communitate* S. Aſſyſkiego Konwentu, iáko ſam o tym iuż Papieżem zoſtáwſzy świádczył. Dwoiákie álbowiem Dyplomá ten Papież pod Imieniem Mikołáiá 4. do Kuſtoſzá,

Mikołay 4. Papież mieſzkał Zakonnikiem będąc w Konwęcie Aſſyskim.

szá, y Bráći Assyskich wydał, Oboygá ten iest początek: *Eximiæ devotionis &c.* iednego *Dat. Reate 5. kal. Octobr. Anno 1.* drugiego *Dat. Ibidem 7. Idus Aug. Anno 2.* w nim wyráźnie szczyći sie, że *in Minoribus constitutus* w Kościele Assyskim Bogu służył pobożnie. Z kąd we dwá dni po swoim ná Papiestwo obrániu, przez Bul. ię, ktora sie poczyna: *Suscepimus nuper licet immeriti &c. Dat. Laterani 6. kal. Maij Anno 1.* dał znáć Kustoszowi, y Bráći Assyskiey o Przedźiwnym Boskim nád soba rozporządzeniu, przysłáwszy oraz kosztowne do Kościołá S. Oycá Swego Regały.

289. *Magister Frater Petrus de Candia*, (iest to Prowincya *Romaniæ*) był kilká lat Regentem Assyskim, gdźie *Librum Sententiarum* nápisał, swoim Studentom trádował, y explikował, potym go do Biblioteki Assyskiey darował, y znáyduie sie defacto. Ten dla swoiey wielkiey Mądrośći, y wymowy od Gáleázzá Viscontego Páná, y Dźiedźicá Medyoláńskiego wielce estymowány, posłány był od Niego zá Inwiatá do Wácłáwá Cesárzá, od ktorego mile przyięty, wszytko po co był posłány spráwił, y Godność Xiążęca dla Gáleázzá od Cesárzá wymogł. Vczyniony potym został Biskupem Nowárskim, záś Wincenckim, náostátek Arcybiskupem Medyoláńskim, ktoremu Innocencyusz 7. przydał nie długo Kápelusz Kárdynálski. *Tit. SS. Apostolorum.* Gdy záś Schismá Wielkie było ná *Concilium* w Pizie gdźie Synod złożył z Vrzędu dwoch Antypápow, to iest Grzegorzá 12. y Benedyktá 13. on z pospolitym wszytkich ápplauzem Papieżem został obrany, wźiawszy sobie Imię Alexándrá 5. Roku 1409. Koronowány.

Alexander 5. Papież Regentem był w S. Konwencie Assyskim.

290. Do-

290. Doktor S. Theol. Brát Fráncíſzek de Ruvere trzeći z Zakonu Minorytow Papież. Studentem bywſzy w Aſſyżu mieſzkał, Laurea Doktorſką otrzymał. Ten ſie urodźił przez ślub uczyniony od Rodźicow ſwoich do S. Fráncíſzká, mieſzkáiących w Sábaudii; ná Chrzćie dáno mu imię Fráncíſzká: gdy do lat przyſzedł informowány od Rodźicow iáko przez przyczynę Seráficznego Oycá y Pátryárchy urodźił ſie, wſtąpił do Zakonu, w ktorym wſzytkie miał honory, bo był Provincyałem Iánueńſkim, potym Prokuratorem w Rzymie Generálſkim, Wikáryuſzem Generálſkim Cáłych Włoch, potym záś Generałem Cáłego Zakonu: Ná-ktorym Vrzędźie w pięć lat kreowány od Páwłá 2. Kárdynałem *Tit. S. Petri ad Vincula*, á potym Roku 1471. Papieżem obrány, Sixtá 4. imieniem názwał ſie. Konwent Aſſyſki Poſſeſyámi, y dochodámi ſporemi zápomogł, Odpuſtow, Przywileiow, dárow rozmáitych nádał, Oſobą ſwoią wizytował, y Fábrykę Klaſztorną od bliſkiey ruiny wielką expenſą prezerwował.

Sixtus 4. Papież w Aſſyżu Studentē mieſzkał y Synem był uczyniony támże dla ſwoiey wielkiey grzeczności, y tám też Doctoralem Lauream otrzymał.

291. Frater Felix Perettus *de Monte alto* był Bákálárzem w Konwencie S. Aſſyſkim, gdźie tákże ná Kápitule Generálſkiey defendował Konkluzye Teologiczne, przypiſáne *Em: Cardinali à Carpio Protectori Ordinis*, od ktorego záraz laureowány zoſtał. Potym po ſtopniách poſtępował honorow Zakonnych, był Regentem, Káznodźieią, Inquizytorem, Prokuratorem Generálſkim, Wikáryuſzem Apoſtolſkim, Biſkupem, Kárdynałem, ná koniec Papieżem zoſtał, Roku Páńſkiego 1585. ſławá-lego nieśmiertelna.

Sixtus 5. Pap. w Kōwencie Aſſyskim był Bákálárzem, kōkluzye defendował, y Doktorē zoſtał.

292. Mieſzkał tákże w S. Aſſyſkim Konwencie *Frater*

Do Konwentu Assyskiego należy Papież Vicedomino, ex Vicedominis.

Vicedominus ex Vicedominis Placentinus, który był Wnukiem Grzegorzá X. Papieżá, Kárdynałem, Biskupem Preneſtyńſkim będąc w Witerbie Roku 1276. Dniá 6. Września zoſtał obrány Papieżem; Ze záś w dźień Elekcyi ſwoiey umárł nie ma imieniá pártykulárnego: y Hiſtorycy nie kłáda go w liczbie Papieżow, iáko, áni Stefáná drugiego, *ex Ordine S. Benedicti* że tylko żył dni cztery. Bároniuſz, y Ciacconiuſz piſzą, że pomienionych Papieżow, choćby tylko byli żyli godźinę ná Papieſtwie nie godźi ſie ich exkludować *ex numero & ſerie Pontificum. Quia non longior aut brevior vita Pontificem facit, ſed legitima electio.*

Tákże Julius 2. Papież

293. Ieſzcze należy do Głowy Zakonu Iulius 2. ktory od ſtryiá ſwego Sixta IV. z Nowicyatu náſzego Peruſkiego názwány *Frater Iulianus de Ruvere* naprzod *ad Epiſcopatum Carpentoractenſem*, potym ná Kárdynálſtwo *S. Petri ad Vincula titulo Eudoxiæ promotus* ná koniec *ad Summum Pontificatum* po śmierći *Pii 3. Anno 1503. aſſumptus*, ſiedźiawſzy ná Papieſtwie lat 9. Mieśięcy 3. dni 22. Vmárł Roku 1513.

Niezmierna liczbá Kárdynałow, Biskupow, y inſzych Práłatow do Rezydencyi Assyskiey należy.

294. Wieleby piſáć potrzebá, ktoby chćiał wyliczáć wſzytkich, ktorzy *ex Colle Paradiſi* gdźie przedtym *Divino cultui Orationibus, Sacrarum Scripturarum, ac Theologiæ Studiis addicti* byli, á potym *ad excolendam vineam Domini Sabaoth, Sanctam videlicet Eccleſiam*, Kárdynałámi, Patryárchámi, Arcybiſkupámi, Biſkupámi, Generałámi, Mágiſtrámi *Sacri Palatii* przez cáłe ſto lat, to ieſt od Grzegorzá IX. áſz do czáſow Klemenſá VI. poki tá godność *Sacro Ordini Prædicatorum* áppropryowána nie byłá. Konſultorámi *Sacrarum Congregationum*,

Lekto-

Lektorámi *in Sapientia Romana* Examinátorámi *ad Episcopatum promovendorum*, Inquizytorámi *hæreticæ pravitatis &c. &c. creati* zostáli. Mogę to o nich śmiele napisáć. *Ideo sacris illis præeminentiis se dignos reddiderũt, quia prope Corpus Seraphici Patris Sanctissimum, unde fontes emanant vivi, quasi ex fluminis impetu lætificantis Civitatem Dei, fluenta virtutum ac Scientiarum undas biberunt.*

295. Ná Biskupstwo Assyskie *Wielu z Fráncíszkánow assumpti* byli ktorych *Seriem ex Luca Wadingo* kładę. Naypierwszy był we dwie lećie po śmierći S. Oycá Fránći szká, to iest: 1228. *Frater Simon Vereduccius Asisiensis*, o ktorym Wad. t. 4 addit. ad tit. 1. n. 14. Biskup ex Minoribus Conventualibus Pierwszy Assyski.

296. *Frater Nicolaus Brito*,, Kápelan y Spowiednik Innocencyuszá 4. Papieżá od Niego w Lugdunie Roku 1247. obrány, y Konsekrowány, y do Assyżá posłány ná złożenie Intruzá Brátá Crescencyuszá *de Æsio* iáko Wad. t. 4. addit. ad t. 1. n. 43. Drugi Biskup Assyski.

297. *Frater Nicolaus* Angielczyk od tegosz Innocencyuszá 4. Roku 1255. obrány. Tego Wád: kładźie tom. in addit. t. 2. ex manuscriptis. Trzeći B. A.

298. *Frater Illuminatus de Theate*, przedtym był Kustoszem Assyskim. Ten od Kápituły Kátedrálney obrány Roku 1273. od Grzegorzá X. Papieżá *Sanatis quibusdam electionis defectibus* potwierdzony został, iáko *liquet ex Bulla t. 2. ad eundem Annum in Regestro Pontificum.* Czwarty B. A.

299. *Frater Simon de Asisio* będąc Kustoszem Konwentu Assyskiego gdy sie Kánonicy Kátedrálni *tempore eis præscripto*, zgodźić ná Biskupá nie mogli, od Marćiná 4. Papieżá Roku 1281. zá Biskupá náznáczony, iáko sam Papież w Bulli nárrácya czyni, ktorą Historyk in Regi Pont t. 2. kładźie ad eundē annū. Piąty B. A.

300. *Frater Theobaldus Offreduccius Nobilis Aſiſienſis*, od
Szoſty B. A. Clemenſa 5. anno 1307. *Creatus.* Idem Autor t. 4. add. ad 3. n. 3. Z Mánuſkryptow Aſſyskich *eruitur*, że teſz był Kuſtoſzem *S Conventûs.*

301. *Benedictus Caſtellus Nobilis Interamn.* niegdy Ku-
Siodmy B. A. ſtoſz Aſſyſki od Kápituły Kośćioła Kátedrálnego obrány Roku 1324. Ibid. n. 8. ex M. S.

Ośmy B. A. 302. *Fater Conradus Cerra* Kuſtoſzem Aſſyſkim będąc od Kápituły Kátedrálney obrány Roku 1333. od Ianá 22. Papieżá *Confirmatus* t. 3. ad eum anuum n. 14. Wad. kładźie Diploma.

303. *Frater Paſtor de Serraſcuderio* od Benedyktá 12.
Dźiewiąty B. A. Roku 1337. obrány, potym we dwie leće ná Arcybiſkupſtwo Ebreduneńſkie przenieśiony, *ac tandem* Kárdynałem uczyniony. *Liquet ex Bullis add. an & ſucceſsivè relatis.*

304. *Frater Nicolaus Zuccius Aſsis.* był naprzod Kuſto-
Dźieśiąty B. A. ſzem S. Konwentu potym od Benedyktá 12. ná mieyſce przeſzłego podány Roku 1339. Ná koniec zá Wikaryuſzá w Rzymie Papieſkiego *in Spiritualibus* deputowány, kiedy Papież w Awenionie mieſzkał. *Vide Bullas in Wad. ad Annos prædictos.*

305. *Frater Bertrandus* z Biſkupſtwá Adiáceńſkiego
Jedenaſty B. A. ná Aſſyſkie Roku 1344. od Klemenſá 6. przenieśiony, á potym od Grzeg: XI. Roku 1371. Kárdynałem uczyniony. *Cujus Diplomata refert Wad. ad eos annos.*

306. *Frater Iacobus antea Epiſcopus Fundanus* od Vrbáná
Dwunaſty B. A. 5. Roku 1368. ná Biſkupſtwo Aſſyſkie przenieśiony, *affert Bullam.*

Trzynaſty B. A. 307. *Fr. Thomas Racani Nobilis Amerinus* naprzod był Inquizytorem *Vallis Spoletanæ*, y Kuſtoſzem S. Konwentu,

á potym

á potym od Vrbáná 5. Roku 1374. ná Biskupſtwo Aſſyskie wynieśiony.

308. *Fr. Nicolaus Vannius Aſiſien.* z Kuſtoſzá S. Konwentu od Innocencyuſzá 7. Roku 1405. ná Biskupſtwo w Oyczyźnie ſwoiey wywyżſzony. *Ad eundem annum.* Czternaſty B. A.

309. *Fr. Andreas* przedtym był Inquizytorem w Prowincyi S. Fráncíſzká, y Kuſtoſzem S. Konwentu, potym od Bonifácyuſzá 9. Pap. Roku 1392. ná Biskupſtwo Aſſyskie *promotus.* Pietnaſty B. A.

310. *Fr. Benedictus Nurſinus* będąc Kuſtoſzem, od Kápituły Kátedrálney zá Biskupá *electus, ac poſtulatus fuit Anno* 1407. Szeſnaſty B. A.

311. *Fr. Theobaldus Pontus* od Marćiná 5. Roku 1425. uczyniony Biskupem Aſſyſkim, będąc Kuſtoſzem S. Konwentu. Siedmnaſty B. A.

312. *Frater Damianus de Buſſellis* ná iego mieyſce náſtąpił zá tegoſz Papieżá Roku 1429. Oſmnaſty B. A.

313. *Frater Carolus Nepis Nobilis Aſiſias.* Naprzod był Kuſtoſzem, á potym od Calixta III. Roku 1458. Biskupem Aſſyskim *Creatus.* Dźiewietnaſty B. A.

314. *Frater Bartholomæus Vagnotius de Aſſiſio* kilká rázy przedtym był Kuſtoſzem Aſſyskim, á potym od Páwłá 3. Papieżá Roku 1465. Oyczyźnie ſwoiey zá Biskupá dány. Dwudźieſty B. A.

315. *Frater Andreas Ægidi Nobilis Aſiſien:* będąc Kuſtoſzem S. Konwentu od Sixtá 4. ſwego Miáſtá Biskupem uczyniony Roku 1475. Dwudźieſty Pierwſzy B. A.

316. *Frater Franciſcus Inſignia, Item Patritius Aſiſienſis* naprzod był Vicelegatem w Peruzu *pro Cardinali Sabellio.* Od Sixtá 4. Roku 1481. Oyczyzny Biskupem Kreowány. Dwudźieſty Drugi B. A.

Wadingus pisze o wszytkich.

317. Wszytkich pomienionych Biskupow *suis locis*, & *Annis Wadingus accuratissimè electiones adducit*, wielu *per Bullas*, niektorych *per relationes*.

Brátá Márká od Papieżá zá lecenie.

318. Brátá Márká z Assyzá ná Biskupstwo Káſſáneńskie prekonizował Roku 1268. Klemens 4. Lecz mu do niego przeszkadzáli Przełożeni Zakonni, że go bez ich pozwolenia ákceptował. Ale Papież Naywyższy Przełożony *Sanatoriam dedit* iáko sie czyta w Diplomá Iego, ktore sie poczyna: *Significavit nobis &c. Dat. Viterbii 12. kalend. Maii Pont anno 4.* Przywodźi go Wád. t. 2. in Reg. ad annum 1268. W ktorym Papież pomienionego Brátá Márká w te słowá záleca: *Nos attendentes multiplicia dona virtutis, & gratiæ, ac laudabilis vitæ merita dicti Fratris, sperantes quoq; quod per ipsius Ministerium Cassanensi Ecclesiæ, in Spiritualibus & temporalibus provenient incrementa; mandamus &c.* O Zacnośći tego Brátá dosyć ná tákim iednym świádectwie.

Ośm Biskupow do źiemię Tátárskiey posłoFrácíszkánow.

319. P. Wádyngus *t. 3. Anno 1307. n. 12.* opisuie, że Klemens 5. Papież B. Andreucyuszá z Assyzá, z Siedmią innych Fráncíszkánow poczyniwszy Biskupámi posłał do Tátárskiey źiemie, ná stánowienie tám Kośćiołow Kátolickich.

320. Aczkolwiek Seráficzny Oćiec, y Pátryárchá Fráncíszek S. dla głębokiey pokory, upominał często Synow swoich, żeby Godnośći Kośćielnych nie tylko nie affektowáli, y o nie sie nie stáráli, ále żeby sobie ofiárowánych nie przyimowáli, y one odrzucáli, iednák ná podwyższenie iego pokory, ták BOG rozporządźił, y chćiał, y Iego, y Synow Iego uczćić, że ich wielu ná wysokie, y owszem y naywyższe wynioſł godnośći.

Ani

Ani promowowáni ná nie, máią być ſądzeni zá przećiwnych Woli S. O. ſwoiego, iáko niektorzy nie uważni z początku ſądźili: bo S. Oćiec naprzod ſiebie, á potym Synow ſwoich pod wolą y rozporządzenie Boſkie, y pod Nogi S. Rzymſkiego Kośćioła raz ná záwſze poddał. Więc niezgrzeſzył S. Bonáwenturá, iáko y inni, ktorych po dźiś dźień ráchuie 60. Zakon. Fráncíſzkáński, ákceptuiąc godność Kárdynálſką. Z S. Ludwikiem Biſkupem Toloſſy niezgrzeſzyli 12. Pátryárchow: 428. Pryncypálnych Arcybiſkupow: 1590. Biſkupow: 270. do Ceſárzow Krolow y Xiążąt Legatow álbo Nuncyuſzow Papieskich, żaden mowię nie zgrzeſzył z tych pomienionych, przyimuiąc od Stolice Apoſtolskiey preeminencyą y godność Kośćielną z poſłuſzeńſtwá; álbowiem nie byłá by Zakonna doſkonáłá pokorá bez poſłuſzeńſtwá.

Niezgzeſzyli ktorzy odStolice Apoſtolskiey ákceptowáli Godności Kośćielne.

321. Wiele báśni, y fábuł piſzą, o Grobie S. Oycá Fráncíſzká, o tych niżey ſie powie, teraz tylko tych wſpomnię, ktorzy widźieli Ciáło S. Fráncíſzká cudownie w Grobie ſtoiące. A naprzod (oprocz Zakonnikow) widźiał go Grzegorz 9. Pap:, w lat 9. po śmierći S. Oycá, to ieſt Roku 1233. iáko o tym wyżey n. 28.

Widźiał w Grobie Ciáło S. O. Fráncíſzká Grzegorz 9. Papież.

322. Innocencyuſz 4. będąc Kárdynałem, był z Grzegorzem Papieżem ná Kánonizácyi S. Fráncíſzká, widźiał wyſtáwione Ciáło Iego w S. Ierzego Kośćiele, w ktorym Kánonizácya byłá; Záś Papieżem zoſtáwſzy przybył do Aſſyzá Roku 1253. gdźie przez ſiedm Mieśięcy mieſzkáiąc Kośćioł y Klaſztor konſekrował, y Ciáło S. O. kilká rázy wizytował, dewocyi ſwoiey zádoſyć czyniąc, y domowych ſwoich, ktorych raczył brać z ſobą.

Innoc. 4. widźiał w Grobie ſtoiące Ciáło S. Fráncíſzká.

323. In.

323. Innocencyuſzowi 4. áſſyſtował Kárdynał *Oſtienſis de Comitibus*, ktory po nim ná Papieſtwo náſtąpił pod imieniem Alexándrá 4. Tenże nie raz nápátrzył ſie Ciáłá Fráncíſzká S. zbáwiennemi uczczonego Ránámi, dla tego wydał Diplomá, ktore ſie poczyna: *Benigna operatio &c. Dat. Anagniæ 4. kal. Nov: Anno* 1. W ktorym, wſzytkim wiernym *indubitanter credere Stigmata S. Franciſci* przykazał, á tych co ie *impugnabant*, nie tylko *invidos & temerarios*, ále teſz, *& Sacrilegos* miánował, *& Divinæ ultioni ſubiecit.* Nád to tenże Papież *per Conſtitutionem: Quia longum eſſet &c. Dat. Anagniæ 5. kal. Aug. Pont. Anno 5* Arcybiſkupom y Biskupom *Caſtellæ & Legionis Regnorum* przykazał, áby niektorych Doktorow, y Káznodźieiow płocho, y bez rozumnie Bliznom S. Fráncíſzká piſmem, y ſłowy przećiwnych, *ad retractandum* co mowili, y piſáli *compellerent*, *alias excommunicationis Sententia eos multarent*: y ſłuſznie to czynił Papież; bo mogł prawdźiwie mowić: *Quæ vidimus, ánnuntiamus vobis.*

Alexander 4. Pap: widźiał w Grobie S. Fráncíſzká.

324. Vrban 4. Papież miał wielkie prágnienie widźieć ten przed tym nie widány w Ciele S. Fráncíſzká umárłym iák żywym, ſtoiącego Cud wielki, ále *morte præventus*, iáko wyżey n. 88. nie przyſzedł do tego.

Vrban 4. chćiał widźieć Ciáło S. Fráncíſz: ále umárł w drodze.

325. Clemens 4. Roku 1265. Biskupſtwá ſwego pierwſzego, do Aſſyzá Oſobą ſwoią przybył Ciáło S. Fráncíſzká, y S. Klary wenerował. Ktorych protekcyi S. Kośćioł Rzymski, y ſtolicę Apoſtolską polećił, *ut ab impii Manfredi furore, & inſidiis incolumes ſervarentur.*

Clemens 4. Pap: widźiał Ciáło S. Fráncíſzká.

326. Mikołay 4. z Zakonu Bráći Mnieyſzych Roku 1288. obrány, nie Papieżem, ále Generałem y Kárdynałem

Mikołay 4. widźiał Ciá-

natem będąc, widział Ciáło S. O. iáko świádczy *Vetus M. S.* y wątpić o tym nietrzebá, bo pierwszego owego wieku Przełożonym wiádome było mieysce, y prześćie do niego nie zágubione. lo w Grobie S. O. Fránć.

327. *Ænbea ſveßana* Krolowa Cypru *ex voto* z Krolestwá swego do Assyzá przybyłá, około Roku 1240. widźieć, y wenerować Swięte Pátryárchy Ciáło, do ktorego przypuszczona byłá. Wielkie podárunki do Kościołá dáłá, w Kościele Assyskim pogrzebiona generálnego Zmartwychwstánia czeka. Krolowa Cypru widźiáłá w Grobie Ciáło S. Oycá Fránć.

328. Mikołay 5. Roku 1449. mieszkáiąc w S. Konwencie Assyskim, w Papieżkiey Rezydencyi, widźiał w Grobie stoiące ná Nogách Ciáło S. Fráncíszká z swieżemi Ránámi, w tym mieyscu, y tym sposobem, iáko drudzy przedtym. O tym widzeniu niektorzy piszą, iáko sie położy niżey. Mikołay 5. widźiał Ciáło S. Fránći. w Grobie.

329. *Ægidius Carillus Albernocius Hiſpanus Cardinalis*, nieśmiertelney chwały godźien, ten będąc Włoskim Stolice Apostolskiey Legatem, w S. Assyskim Konwencie długo rezyduiącym, wielkie miał do S. Fráncíszká záwsze nabożeństwo, osobliwą iednák ku niemu záwźiał dewocyą, gdy sam ná oczy swoie obaczył, w stoiącym Iego Ciele CHRYSTUSA Rány, ku Zakonowi tákże, y Assyskiemu Konwentowi *Magno ferebatur amore*, iákoż tamtę Fábrykę, ktora wielką grożiłá ruinę, sumptem swoim wielkim repárować kazał: śliczną Káplicę S. Kátárzyny wystáwił, w ktorey Ciáło Iego po śmierći złożone: ná koniec ná dálszą Fábrykę, y konserwácyą oney czterdźieści tyśięcy Czerwonych złotych legował. O tym pobożnym Kárdynale pisze *Iacobus Monti* w Bono- Kárdynał Albernoći widźiał Ciáło S. Fráncíszka w Grobie. Kárdynała Albernoćiego wielkie do Assyza Legatum.

nii 1650. *Cum licentia ſuperiorum.* Iż gdy obaczył w Grobie Cudownie ſtoiące S. Fráncíſzká Ciáło záwołał: Prawdźiwie ſam S. Fráncíſzek, gdy by inney proby nie było, ieſt doſtáteczny ná utwierdzenie wiáry S. Kátolickiey.

330. Sixtus 4. będąc Generałem, uważáiąc iák powoli w zwyczai wnić miáło Xiążętá, Pány wprowadzáć do Grobu S. O. Fráncíſzká, chcąc *Fratres à moleſtia eximere, ac theſaurum tutiorem reddere*, Kuſtoſzom, y Bráći przykazał, áby tám więcey niepuſzczáli nikogo. Lecz Zakonnicy od proſzących ściśnieni powagą, zákazom czynic zá doſyć nie mogli. Zoſtáwſzy Papieżem ziáchał do Aſſyzá Roku 1476. y poſzedł ná recognicyą Ciáłá S. y mieyſcá zniektoremi, ktorym iść z Sobą dopuścił. Między ktoremi był B. Iákub de Márchia, Mąż wielkiey Swiątobliwośći. Ze ſie Papież ważył, czyli widok ow nieſłychány, dla pomnożenia Wiáry S. miał świátu pokazáć, y Grob do widzenia Iego, ieżeli nie poſpolitego, to przynamniey częſtſzego, y łátwieyſzego otworzyć, czyli cále zámknąć, przyzwał do ſiebie ná rádę pomienionego B. Iákubá *de Marchia.* Lecz ten po Modlitwie ná ktorą ſobie uprośił u Papieżá nie co czáſu z nátchnienia Boskiego powiedźiał: *Secretum Regis abſcondere bonum eſſe, & magnum illud fidei noſtræ argumentum, iam ſatis notum, futuris temporibus reſervandum, quando Eccleſiæ Navis inter perſecutionum fluctus agitabitur, & ferè ad extinctionem declinabit. Tunc enim DEVS, ad firmandam Eccleſiæ Fidem, Noſtræ Redemptionis Vulnera condenſa revelabit, & tunc fideles omnes in Templo dicent gloriam.* krotko mowiąc powiedźiał, że Máieſtatowi

Sixtus 4. Pap: nárádzał ſie z B. Jákubē de Marchia, czyli Grob S. Fránć. otworzyć, czyli zámknąć.

Odpowiedź B. Jákubá de Márchia.

towi Boſkiemu podobáło ſie, on ſkarb nieoſzácowány, utáiony záchować, ná záſzczyt głownieyſzych potrzeb Kościołá S, y wálną lego w kłopotách przyſzłych obronę. Vſłyſzáwſzy to Papież, y ſam Duchem S. wzruſzony, każał ganek dolny, przez ktory chodzono do podźiemnego Kościołá źiemią y kámieńmi wſzytek náwieść, w kilkoro zámurować, wſchody zburzyć, mieyſce znowu źiemią, y kámieniámi nápełnić, y zámurować, gdźie iuż *acceſſum moraliter reddidit impoſsibilem*, y ták iuż odiął nádźieię być tám komu więcey, á zá tym y pámiątká ktorędy tám chodzono uſtálá. Prawda iż iáko *fama* táka ieſt, że záwſze w Aſſyżu mieſzka táki Zakonnik, ktory *ſub ſigillo* do śmierći, wie z ktorey ſtrony było weśćie pomienione, ále iednák tám wniść nie może. Vśiłowáli to nie ktorzy (: mowi Autor :) pobożnośćią, álbo ćiekáwośćią uwiedźieni z utáionych mieyſc drogę ſobie otworzyć, lecz prętko ná kámienie, y o wſzem ſkáły, w ktore to mieyſce obfituie tráfiwſzy od záczętey przeſtáli imprezy, y żeby wydáwſzy ſię nie mieli nágány prętko ućiekli. Mieyſcá ktorych probowáli mnie wiádome ſą, Oſoby nie táyne, ále ſie ich wydáć nie godźi. Zkąd śmiechu fábuły godne mowiących y piſzących, że niektorzy w Grobie S. Fráncińſzká Ciáło po przerzeczonym Roku 1476. widźieli, gdyż do otworzenia weśćia wiele dni potrzebáby widomey, y wielkiey prace, ná ktorą poruſzyło by ſie Cáłe Miáſto, y Zakonnicy broniliby wſzelkim ſpoſobem, obawiáiąc ſie, áby w S. Skárbie iákiego nie ponieśli uſzczerbku.

Fámá ieſt, że záwſze ieden wie Zakonik ſub Sigillo, z ktorey ſtrony było weśćie do Grobu S. Fráncí.

Niektorzy kryiomo tętowáli wniść do Grobu S. Oycá.

331. Tego náſzego śiedmnaſtego Wieku (: piſze Au-

tor Xiąſzki *Collis Paradiſi* :) wyſzły na świát niektore áteſtácye, o widzeniu Ciáłá S. O. Fráncíſzká, ktore dla doznánia prawdy nie co roztrząſnąć należy. Pierwſzą czytam (mowi tenże) *in Chronicis à P. Marco Vlyſsipon. cunſcriptis, Anno* 1559. *ab Horatio Diola ad Italicum idioma tranſlatis, Anno* 1582. *& Venetiis impreſsis Anno* 1606. *quam affert. part.* 1. *lib.* 2. *C. ult. pag. mihi* 282. gdźie twierdźi poſtáną tę być áteſtácyą od Páná Błázeiá Andrii Xiążęćiá do Generałá Fernándezá Kordubeńſkiego, Wielkiego Woysk Prefektá, w ktorey od Iákubá Opátá, to ieſt Práłatá świeckiego (bo we Włoſzech Práłatow świeckich Abbates zowią) ktory potym był Bisk: w Aryánie: ieſt nárrácya, iáko Mikołay 5. Pap: (Kroniki tegoſz O. Márká z Vlizbony ná Polſki ięzyk z Włoſkiego przetłumáczone w Część 1. Xięd. 3. *Fol.* 218 kłáda Mikołáiá 3.) wizytował y widźiał Ciáło S. Fráncíſzká, ſtoiące nienaruſzone, Ránámi Krwią płynącemi náznáczone, y zápách z Siebie wydáiące: á po boku Grobu owego, álbo Kápliczki ieſt Grob, miáſto kámieniá miedźia pokryty, w ktorym Ciáłá niektorych Towárzyſzow S. O. Fráncíſzká ſpoczywáią. Tę záś Relácyą pomieniony Iákub Opát ſłyſzał, od Kárdynałá Aſtorgiuſzá *in extremis* zoſtáiącego, ktory z Mikołáiem 5. Papieżem był w Grobie S. Fráncíſzká. Tę áteſtácyą Autor Xiążki *Collis Paradiſi* zá prawdźiwą przyznáie, bo ſie zgadza z dawnemi Piſmámi, y Relacyámi, tych ktorzy godni byli widźieć te *Mirabilia, & Magnalia DEI.* O Ciáłách záś tám leżących w Grobie pod pokryćiem z Metalu twierdźi, że nie ſą pierwſzych, ále inſzych niektorych Vczniow S. Oycá.

Ateſtácyą o Grobie S. O. Fráncíſzká Iákubá Opátá prawdźiwa.

332. P. Lucas Wad. ktory Kroniki swoie wydał Roku 1625. *t.* 1. *ad An.* 1250. n. 4. pomieniona áteſtácya bárdzo odmienna kłádźie: nie tylko poálterowána w Oſobách wyrážonych, coby mnieyſzá było, ále nie prawdźiwa w tym, co iemu donieśiono nie ſzczerze. Przydáie álbowiem, że przed Ciáłem S. O. Fráncíſzká, ieſt inne Ciáło klęczące w Hábićie Prześwietnego Káznodźieyſkiego Zakonu: że Ciáłá Towárzyſzow S Oycá w frámugách ſą z obu ſtron leżące według ich porządku, y Ciáło B. Idźiego ſtoi przed drzwiámi Grobu, ktorego Ciáło ieſt pogrzebione w Peruzu, iáko wyżey n. 280. Pierwſzych także Vczniow Ciáłá leżą w Káplicách Nayś: Pánny, y Relikwii, iáko także wyżey n. 267. Inſzych záś Vczniow, nie ná bokách, ále w Grobie zámknionym leżą. Co ſie tycze Oſoby klęczącey w Hábićie Dominikáńſkim, ná ktorey czole ieſzcze niektorzy *verboſi* kłáda gwiazdę, zá łatſz wielki mieć trzebá. Albowiem mnie (mowi Autor) młodemu ieſzcze przed lat 40. Moy Oćiec Mágiſter ná ten czas lat 80. máiący, Mąż uczony, y wiáry godny powiedźiał, gdy tá fábuła byłá wyſzłá ná świát, náśi náwet Zakonnicy *idiotæ & ſimplices* poczęli ſie byli chlubić, ále ſtárzy z nich ſie śmiali, y milczeć kazál, domyśláiąc ſie, czyie to było *malevolentiæ ergo artificioſum adinventum, ad ſuſcitanda inter dignisſimos PP. Dominicanos, & nos Conventuales Fráciſcanos diſſidia.* A iż tá fábułá *palam, & paſſim* ná świát poczęłá byłá wychodźić, *Noſtris inſtantibus à Sede Apoſtolica* otrzymána ná nię *Excommunicationis pæna.* O tym Ciele w Grobie S. O. Fráncíſzká, w Hábićie Dominikáńſkim, iuż nie klęczącym ále ſtoiącym ręce do Nie-

Nárrácya Wádinga o Grobie S. O. Fráncíſzka kredytu mieć nie powinná.

bá podnieśione, á iákoby modlącym ſie z oczámi żywo zápátruiącemi ſie ná zránione Nogi, Náſzego Seráficznego O. ieſt táſz położona fábułá w Kroniki Trzech Zakonow S. Fráncíſzká, trzećiey Częśći naprzod przez X. Bernárdá Sánnigá Niemieckim ięzykiem wypiſáney, á potym ná Polſki przetłumáczoney, *Fol.* 256. á do Druku 1722. podáney: nie pámiętáiąc ná pomienioną ex. kommunikę, y ná Legendę o S. Pátryárſze Dominiku, prawdźiwą, że w Bononii, gdźie umárł pochowány, á po Kánonizácyi iego do Káplice wſpániáłey Iemu poświęconey przeniešiony ieſt. Gdźie go wierni weneruią, łaſk y dobrodźieyſtw doznáią. Ani domniemáney Ciáłá iego Tránslácyi nikomu BOG nierewelował, iáko o przenieśieniu Ciáłá S. Kátárzyny Pánny, y Męczenniczki przez Aniołow ná Gorę Synái wielum ſprawiedliwym, y owſzem Cáłemu Kośćiołowi oznáymił. Ani teſz ten, ktory *ſumma veritas eſt* może wiernych ſwoich oſzukáć, iákoby ſie zdał czynić, przed czczącemi tám Ciáło S. Dominiká, gdźie wiedzą iż złożone było, gdy by go gdźie indźiey kryiomo przenioſł, nikomu nie reweluiąc. Tá tedy Wádyngá Nárrácya, ktora wiele fałſzu, á máło co prawdy w ſobie zámyka, kredytu mieć nie powinná.

133. Drugą áteſtácyą czytam (: mowi *Autor Collis Paradiſi* :) ktorą referuie pomieniony Wádingus ibid: n. 5. y powiáda, że mu przyſłána ieſt z Archivium Konwentu Nayś: Pánny Anielskiey przy Aſſyżu :) Táſz ſámá ieſt w Kroniki Część: 3. pomienioney Sannigá ná Polskie przetłumáczoney fol: 256.) W niey introdukuie iákiegoś Gáleottá czyniącego nárrácyą Synowi ſwemu,

iáko

iáko 1509 (: w Sánnigá Kronice ieſt położony Rok 1409. tylko o ſto lat od ſiebie chodzą :) widźiał Ciáło S. Fráncíſzká, do ktorego był záprowádzony, od O. Iuliuſzá *de Liccio* Kuſtoſzá, y Brátá Iuſtyná *de Colleſtatto* Zákryſtyana, ktorych upor, y ſprzeczność ułágodźił *multo nummo*, gdy mu ſam dopomogł tego Seráficzny Oćiec. Tá áteſtácya, nietylko fabuła, ále y ſátyrą, rázem názwáć ſie może; Albowiem tych trzech Ciáłá, nie miáły *dotes Corporis glorioſi*, áby były mogły *penetrare*, *impenetrabile obſtaculum*. Kuſtoſz bez rády támecznego Konwentu Oycow, y Synow, y owſzem konſenſu, niczego ſie domyśláć nie mogł, boby był pewnie ich ſłuſzney, y owſzem Cáłego Miáſtá zápálczywośći nie uſzedł, oſobliwie, gdy tám był Advená, to ieſt *Apulienſis*, *de Liccio* iáko y Zakryſtyan *extraneus*, o ktorych Nátivi, należyćie ſuſpicantes, wielką w tey máteryi mieliby byli diligencyą, áby obcym w moc nie dawáli ták wielkiego Skárbu, w ktorymby vel in toto, vel in parte ukrzywdzeni być mogli, przez zábránie gdźie indźiey. Może bowiem mieć żárliwość o tym ſuſpicyą, co z pobożnośći ukráść nie zdáłoby ſie *iniquum*. Ale bezbożność ieſt twierdźić, że Zakonni Kápłáni dáli ſie uwieść korrupcyą, y ieſzcze większa śmieć mowić, że S. O. Fráncíſzek, dopomogł owym trzem świętokrádcom, ktorzy zá pieniądze kupić, y przedáć widzenie ſiebie uśiłowáli. Gdy naypierwſzy raz czytałem (mowi Autor) tę w Wadyngu nárrácyą, prośiłem O. Fráncíſzká de Abaſtia, ná ten czás OO. Obſerwántow przy Porcyunkuli árcygodnego Gwárdyaná, Mężá zacnego, biegłego, ſzczerego, y ze mną w wielkiey zoſtáiącego przyiáźni,

iáżni, czyli to prawdá, że z Konwentu Iego Patri Wádingo byłá przesłána pomieniona áteſtácya? Ná co odpowiedźiał: Dźiwuię ſie temu wielce, bo nic tu o tym nie mamy, y nic o tym ia nie wiem. W kilká lat potym, pytałem ſie o toſz O. Antoniego tákże de Abáſtia Lektorá Iubilatá áktuálnego, Konwentu Nayś: Pánny Maryi Anielſkiey Gwárdyaná, wielkiey pobożnośći Mężá, ktory dźiwuiąc ſie wielce powiedźiał: *Amicè certè ſuſpicor hiſtoricum fuiſſe deceptum, ſed fuiſſe hanc artificioſam relationem ex tempore mihi ſvadeo:* Tego álbowiem Roku ktorego miáłá być dána domniemána áteſtácya *Minoritica Conventualitas* ták wielkiemi byłá ućiśniona przećiwnośćiámi, y perſekucyámi, iż gdyby ſie było nie podobáło Iey Oycu Fránćiſzkowi S. záchować ſwey trzody, byłáby byłá cale znieśiona: Nie ieſt tedy od rzeczy imáginować ſobie, że kto *Conventualibus* niechętny ná ten czás tę fábułę zmyślił, nam *injurioſam* á S. Oycu *blaſphemam*, calumniando, że *Conventuales*, widzenie S. Fránćiſzká Ciáłá przedáią, á Fránćiſzek S. do tey Simonii *cooperatur*.

Fábułá od niechętnych złożona.

Druga áteſtácya od niechętnych zmyślona.

334. Ieſzcze trzećią *Author Libri Collis Paradiſi* wſpomina áteſtácya, pokątnie między proſtáctwem *divulgatam, & paulatim palam divulgandam*: Tey fábuły iuż widźiałem mowi Autor Exemplarz piſány, y o wydrukowánym ſłyſzałem extra Italiam. W nim táka Nárrácya że Roku 1649. dniá 3. Páźdźierniká, o drugiey w noc godźinie, zá pozwoleniem Innocencyuſzá X. Papieżá dwáy Kárdynali, y dwáy Generali *Conventualium*, to ieſt, ieden Aktuálny, á drugi Prædeceſſor, y dwáy OO. Kápucyni, poſzli do Ciáłá S. O. Fránćiſzká, y ználeźli

leźli ſtoiące ná wierzchołku Porfirowego ſereá, cáłe, nienáruſzone, z Ránámi, w Hábićie z Kápturem ſzpiczáſtym do gory ſtoiącym do Hábitu przyſzytym. Nád to mowi Autor widźiałem geográficzną tego delineácyą przy nárrácyi rázem. *Laus Deo. Quàm concinnè hoc mendacium compactum eſt. Eo anno ego eram in Sacro Conventu Novitius.* Są ſłowá Autorá, y dáley onże: Dniá 3. Páźdźierniká w Wigilią S. Oyca Fránćiſzká przyiácháli dway Kárdynali, to ieſt *Angelus Rapacciolus*, y *Cæſar Facchenettus*, ktorym obviam poſzedł Oćiec Generał *Angelus Catalanus*, y *Exgeneralis Io: Baptiſta Berardicellus.* O pułnocy między Wigilią, y Feſtem Kárdynał Rappaciolus śpiewał Mſzą Pontificaliter, iáko teſz po Tercyi Kárdynał Facchenettus, co y łat innych z pozwoleniem Papieſkim czynili, y inśi Purpuraći Rzymſcy, z wielkiey ſwoiey ku S. Fránćiſzkowi dewocyi. Y to wſzytko ieſt prawdá: ále że widźieli S. Ciáło, iáko ieſt niepodobna, ták teſz śmiechu godna. Albowiem przez kilká nocy przed Feſtem S. Fránćiſzká, cáłe nic nie śpią, nie tylko Zákryſtyáni, ále y ſłudzy Kośćielni ubieráiąc cáły Kośćioł, oſobliwie w noc pomienioną dyſponuiąc, y záświecáiąc lámpy, ktorych od ſklepienia poczawſzy, po wſzytkich śćiánách ieſt wielka liczbá, *ad illuminandam noctem illam ſolennem*, oſobliwie, gdy Pontificaliter ma-kto celebrować, to ná ten cżás gotować trzebá Presbyterium, Baldachinum, Credentias, naczyńia Srebrne y Appáráty co náydroższe. Cáłá owá noc zeydzie ná lutrzni gráney, y Mſzy Solenney przy wielkim ludźi konkurśie. Do wierzenia tedy, y owſzem do poięćia rzecz nie podobna, áby Oſoby tak Znáczne, *opus*

Zmyſł nie tylko do wierzenia, ále y

W *tàm*

do poięcia trudny.

tàm arduum attentare miáły: chybá że tám *invisibiliter*, *& insensibiliter* były. Niech powie (: prosi Autor :) tey fábuły inventor, ktorzy rzemieśńicy owę moc niezmierną źiemie, y kámieńi, ktoremi ganek záwálony do Grobu, wynieśli, gdźie tę *congeriem* podźieli, wiele dni, y nocy nátym ſtrawili, po iákich wſchodach tam ſie ſpuśćili, czy tam był Anioł, ktory kámień wielki, y owſzem nie ieden, czy Kárdynali, czy Generali *amoverunt ab oſtio monumenti?* albo ktorędy weſzli? Tak to ieſt prawdá, że Innocencyuſz X. dał ná to pozwolenie pomienionym Kárdynałom, (: ktory tego Roku proſzony o to, imieniem pewney wielkiey pobożney Xiężny powiedźiał; *Tunc videndum fore S. Franciſci corpus, quando Deus iterum illud manifeſtare dignabitur.*) iak y to, że ſam Inventor był tego co zmyślił ſpektátorem. Domyśla ſie Inventor, że náśi Generali wiedzą, o mieyſcu do Grobu S. O. Franćiſzka. ále bez fundamentu, bo cżęſtokroć bywáią *Remotarum Nationum*, z kąd nie mogą wiedźieć; á choćby byli y z Prowincyi Aſſyskiey, y owſzem z ſamego Aſſyſkiego Konwentu, toby y tak nie wiedźieli, bo tam tylko iáko ſie iuż námieniło, *ſecundum famam* ieden tylko Zakonnik ma wiedźieć o tym, y to ſub Sigillo. Chybáby Generałom, kiedy ich obieráią z Niebá tá wiádomość kommunikowána byłá. Nád to, gdyby wiedźieli Generali, toby był wiedźiał, y ten cobył na ten czas *Pr. Magiſter Angelus Catalanus*, á gdyby był on wiedźiał, toby tam iuż był w Grobie S. Franćiſzká nie raz przedtym, bywſzy zaś, á widźiawſzy ná S. Oycu Káptur ſzpiczaſty, alboby go był urznął, álbo OO: Kápucynow do Grobu nie przypuśćił,

ścił, ktorzy mu byli wielce przećiwni, iáko y on im, dla Xiążki *De Forma indumenti S. P. Franciſci.* Niech ieſzcze Inventor powie: kiedy, y od kogo Serce Porfirowe pod Nogi S. Ciáłá poſtáwione było?

335. Gdym tę Fábułę (: mowi Autor:) pierwſzy raz czytał? iuż był umarł Kardynał Rápácciolus, ále żył ieſzcze Kardynał Facchenettus Spoletu Biſkup, & *Sacri Collegii Decanus.* Dniá pewnego Roku 1680. gdy kazywáłē w Iego Kátedrálnym Kośćiele, y ná audyencyi częſto u niego bywałem: opowiedźiałem mu, ktorą czytáłem fábułę. Ná co on rozgniewány záwołał *Quis tam audaćter hæc mendacia protulit?* y wielkie *in ſuſpectos* exágerácye czynił; Widząc go tedy zágniewánego proſiłem, áby śmiał ſie tyłko z tych báśńi, ponieważ *mendacia ſuis ſe implicant laqueis, ac tandem ſemper triumphat veritas.* Ná co on przydał: *O utinam dignus eſſem videre!* Gniew Kárdynałá ná fábułę.

336. Po zákazániu Sixtá 4. Papieżá, áby więcey nikt do Grobu S. O. Fránćiſzká nie chodźił: Succeſſores Iego nád to *contra attentantes* y censury przydáli. Ieden Pius 5. chćiał koniecznie z dewocyi wielkiey widźieć w Grobie Ciáło S. Fránćiſzká, y przyzwawſzy do ſiebie (: o czym náſz Rodulfus, ktory był ná ten czás *Secretarius Ordinis*) Generałá Zakonu, ktory ſie názywał *Ioannes Picus*, opowiedźiał mu chęć ſwoię. Generał wielkie trudnośći, y niewiádomość mieyſcá z ktorego był ingres, Oycu Swiętemu przełożył: Lecz Papież z wielu mieyſc probować kopáć, y ſzukáć drogi koniecznie przykazał, y o ználeźioney dáć ſobie znáć záraz zlećił, dla czego z Rzymu do Aſſyżá ſwoich Miniſtrow poſłał. Sprowádzono wiele Architektow, mulárzow, y innych Mieyſcá z ktorego był ingres do Grobu S. Fránćiſzká żadna miáraználeść nie mogli.

ludźi do tego, ná kopániu y otwierániu rożnych mieysc, dni y nocy nie máło ſtrawili á záwſze ná kámienie niezmierne, y ſáme opoki tráfiáli, do tego *vi ſuperna laßati*, gdy im cále śił nie ſtawáło, poprzeſtáć imprezy muśieli. Papież o tym wiádomość powźiawſzy, zmiárkował iáko Bog, *Tam evidens fidei noſtræ argumentum, pro majori ejuſdem fidei periculo revelandum* záchował, ſam *ſub pæna excommunicationis ulteriorem prohibuit perquiſitionẽ.*

Przyczyná zakázu, ktory wiśi w Zakryſtyi Aſſyskiey

315. Zá czáſu Páwłá 5. Xiążę pewny udźielny *Magnæ notæ, & authoritatis* piſał do Przełożonych Zakonnych, że do Aſſyżá chce przybyć, y z wielką dewocyą widźieć Ciáło S. Fráncíſzká. Przełożeni mu odpiſáli, y opiſáli záraz *inſuperabiles difficultates, & prohibitiones Pontificias.* Lecz że fama divulgabat, że ow Pan wielki w liczney bárdzo komitywie *devotionis prætextu* wybierał ſie do Aſſyżá. OO. Aſſyſcy obawiáiąc ſie iákiey wiolencyi, událi ſie do Kárdynałá Protektorá, ktory rzecz wſzytkę donioſł do Papieżá, od ktorego mándat odebrał, intymować Bráći dekret, ktory dotych czas ná publicznym w Zákryſtyi Aſſyſkiey záwieſzony mieyſcu, ktorego Copiam kłádę.

Alfonſus Miſer. Divina tit. S. Sixti S. R. E. Cardinalis V. Comes Ordinis Minorum Conventualium Protector.

EX Ordine & Mandato Sanctiſſimi P. N. Pauli Papæ 5. Nobis facto, omnibus & ſingulis cuiuſcunq; gradus, conditionis, & præeminentiæ exiſtant, diſtrictè interdicimus, & prohibemus. ſub pæna Excommunicationis latæ Sententiæ, & ipſo facto incurrendæ, ne in futurum audeant, & præſumant

ſub

ſub quovis prætextu, aut quovis colore, in Eccleſiis, & Monaſterio B. Franciſci Civitatis Aſiſii Ordinis Minorum Conventualium perquirere, ſeu aliquam diligentiam quovis modo facere, pro inveniendo Corpore, & loco, ubi requieſcit Corpus Glorioſiſſimi S. P. Franciſci, quam excommunicationis pœnam incurrant Fratres eiuſdem Conventus, tàm ſi hoc attentare præſumpſerint, quàm ſi aliis auxilium, aut favorem quomodolibet præſtiterint, vel contra hanc prohibitionem Apoſtolicam aliquid tentantibus, omnibus viribus non reſtiterint. Hoc vero Noſtrum mandatum, mandamus Cuſtodi eiuſdem Conventus, quàm primùm publicari curet Fratribus, in loco, ac more ſolitis, & regiſtrari in Archivio, & copiam authenticam retineri ſemper affixam in tabella lignea, conſpicuò in ſacriſtia ejuſdem Eccleſiæ. Datum Maceratæ. die 28. Menſis Auguſti 1607.

Exemplarz Inhibicyi, ktora wiſi w Zákryſtyi Aſſyskiey.

A. Cardinalis Vice-Comes.

(L. S.)

Iacobus Allegrettus Secr:

338. Záś zá czáſu Innocentego X. iáko iuż námieniło ſie wyżey, n. 242. Márya Sábaudii Xiężna Krolewskiego, y Xiążęcego Rodu Infanta, S. O. Fráncíſzká Trzećiego Zak: Profeſká wielce prágnąc, widźieć Ciáło S. Fránć. poſłáłá do Papieżá proſząc ná to o pozwolenie. Lecz Naywyżſzy Kośćioła Rządcá powiedźiáł, że Ciáło S. Fráncíſzká ná ten czas pokazáne będźie, kiedy Boſkiemu upodoba ſie Máieſtatowi, y że BOGA doświadczáć nie trzebá, y chćieć áby Wiáry náſzey Tá;

Innocen: X. Papież niechciał dáć licencyi Xiężny Sábaudii

widźieć Ciáło S. Fráncí: iemnice widome były: Rádźił przytym, áby pomieniona Xiężna raczey okiem wnętrznym, y wiáry zápátrowáłá ſie ná Swiętego ſwego Oycá, y Protektorá, á ták więkſza zaſługę miáłá. Tego wſzytkiego uczynił mi relácyą (mowi Autor Xiąſzki *Collis Paradiſi* názwáney) *P. M. Michael Angelus Catalanus Exgeneralis* Roku 1666. iuż będąc Biſkupem Iſernii, z ktorey domyśliłem ſie, że to on był od pomienioney Xiężny z expoſtulácyą do Papieżá poſłány. Poznáć z tąd łátwo, iák rzecz ieſt dáleka od prawdy, że ten Papież dał inſzym pozwolenie widźieć Ciáło S. Fráncíſzká, kiedy go negował ták wielkiey, y godney Xiężnie.

Wiele w Kośćiele Aſſys: zacnych pochowánych Oſob. 339. Przy O. S. Fráncíſzku, áliás w Kośćiele Iego Aſſyſkim, wiele zacnych Oſob po śmierći chować ſie kazáło, áby z nim zmartwychwſtáwſzy z niego mieli Pátroná, Przed Sędźią Naywyżſzym.

Marćin 4. Pap: kazał ſie w Kośćiele Aſſys: chować; 340. Marćin 4. Papież śmiertelną w Peruzu złożony chorobą, Kárdynałowi Sábelliuſzowi, ktory záraz po nim náſtąpił ná Papieſtwo, zlećił, áby Ciáło Iego do Aſſyzá záwieźione było, w Kośćiele S. Fráncíſzká, y Hábićie Zakonnym pochowáne. Co ten Kárdynał zoſtáwſzy Papieżem do Exekucyi przywieść kazał; Lecz Obywátele Peruſcy, ktorzy wiele cudow, y łaſk doznawáli od Niego, przyſtáć ná to niechćieli: łáko tegoſz Papieżá pod imieniem Honoryuſzá 4. oświadcza Bullá, ktora ſie poczyna:

Honorius Epiſcopus Servus Servorum DEI. Venerabi Fratri Epiſcopo, dilectis Filiis Archipresbitero, & Capitulo Peruſino, Sal. & Apoſt. Benedictionem. *Ve-*

Veſtram non credimus latere notitiam qualiter f. r. Martinus Papa 4. Prædeceſsor Noſter &c. Dat Romæ apud S. Sabinam kal. Febr. Pont Anno 1. y druga ktorey początek:

Honorius Epiſcopus Servus Servorum DEI. Dilectis Filiis Poteſtati, Capitaneo, Conſilio & Communi Peruſino, Sal. & Apoſt. Benedict. *Sincera illa & antiqua &c. Dat ſub eiſdem die, loco & Signo.*

Nieprzyſtali iákom námienił ná te liſty Peruſcy Obywátele, áby drogiego nie poſtradáli Skárbu, záraz bowiem przy Ciele S. P. Marćiná 4. Papieżá, chorzy zdrowie, wźrok ślepi, ſluch głuſzy, mowę niemowni, zdrowe nogi, kuláwi odbierać poczęli; Y ták *interpoſuerunt* wiele àppellácyi, w ktorych ſluchániu, y odrzucániu wiele czáſu wyſzło, á w tym Honoryuſz umárł, po ktorym wákowáłá Stolicá Apoſtolſka Mieśięcy dźieśięć, y dni dwadźieśćiá ośm. Exekutorowie z ktorych naypierwſzy był Honoryuſz ſpráwy popierać niechćieli, á Peruzánie iák Duchowni, ták ſwieccy wielkich Protekcyi ſzukáli. W lat kilká gdy Kośćioł repárowáli, znaleźli Ciáło tegoſz Marćiná Papieżá nienáruſzone, y Habit ná nim cáły Fránćiſzkáńſki.

Czemu, y iáko Peruzánie nie wydáli Ciáłá Marćiná 4. Papieżá

341. Ian Brennus Krol Ierozolimſki, y Ceſarz Konſtántynopolitáńſki, około Roku 1235. po kilká lat Pánowánia ſwego prośił P. BOGA, áby mu pewną zbáwienia pokazał drogę, więć wyſluchány, trzy rázy miał z Niebá nápomnienie, iż ieżeli zbáwienia prágnął, áby opuśćiwſzy świátowe pompy, popieláta Fránći S. wźiął ná ſię ſuknią, y do Zakonu wſtąpił: że więcey zbáwienie duſze, niżeli doczeſne godności poważał ſobie, ná tych.

W Aſſyzu pochowány niegdy Krol Ierozolimski, y Ceſarz Konſtántynopolitánski, á potym Zakonnik S. Fránć.

tychmiaſt Báldwinowi Zięćiowi ſwemu oddawſzy Korony, do Zakonu Fráncíſzká S. wſtąpił, y w nim żył Swiątobliwie, potym w Pánu záſnął, ktorego Ciáło iáko prágnął do Aſſyżá przywieżione, z rozkazu Innocencyuſzá 4. ktory ná ten czas był w Aſſyzu Roku 1253. pod Ambonem mármurowym uczćiwie złożone ieſt.

W Aſſyżu leży Ciáło Krolowy Cypru.

342. Ægubea Krolowa Cypru, iák byłá uczyniłá ślub náwiedźić Ciáło S. O. Fráncíſzká, ták wykonáłá, gdy záś názad powrácáłá do ſwego Kroleſtwá w Ankonie záchorowáwſzy umárłá, z kąd według Iey dyſpozycyi Ciáło do Aſſyżá przywieżione, ktorey Epitáfium ieſt cáłe z białego Mármuru Krolewſkie: Aſſyſkie mánuſkryptá świádczą, że tá Krolowa umárłá około Roku 1240. y wielką ſummę legowáłá ná dokończenie Fábryki, zá ktorey duſzę bywa corocznie Anniwerſarz, ze Mſzámi wſzytkich Kápłánow.

W Aſſyżu pogzebioni Xiążętá Spoletáńſcy.

343. W Káplicy S. Antoniego Opátá od Cornu Epiſtolæ, leżą Ciáłá Xiążąt Spoletáńſkich to ieſt *Dominorum Blaſchi Patris & Gratiæ Filii. ad cornu Evangelii*, z tegoſz Xiążąt Domu idących ſą Mausolea.

344. W Káplicy SS. Relikwii pochowána pomieniona Xiężna Sábaudii, ktorey oſobliwe cnoty, Alexánder 7. Papież w niżey opiſány wyráźił ſpoſob.

Maria Caroli Emmanuelis Sabaudiæ Ducis
Et Catharinæ Hiſpaniæ Infantis Filia.

Xiężny Sabaudii w Aſſyżu Ciáło.

S. Franciſci Tertium Ordinem veſte, moribus, virtutibus Profeſſa, Vitæ aſperitate, continentia convertendi Hæreticos ſtudio, Sacris peregrinationibus, alendis pauperibus, Templis ornandis, Magnam Sanctimoniæ famam conſecuta, obiit Romæ.

A. D.

A. D. 1656. *ætat.* 62. *Atque hic, ubi Sepulchri locum sibi delegit Sepulta est.*

Zá Duſzę tey Xiężny pobożney co dźień pierwſza Mſza S. u Wielkiego Ołtarzá, pod ktorym ieſt Ciáło S. Oycá odpráwuie ſie.

345. W Káplicy S. Marćiná ná práwey ſtronie ieſt depozyt Ciáłá Zygmuntá Károlá Xiążęćiá Rádźiwiłá Polaká, ktory náwiedzáiąc Mieyſcá Swięte Włoſkie, w Aſſyżu záchorował, y umárł Roku 1638. ktoremu nápiſáno. Xiążę Rádźiwił w Aſſyżu leży.

Sigiſmundus Carolus Radźiwił
Dux in Ołyka, & Nieświeſz
S. R. Impeperii Princeps
Comes in Myr, & Szydłowiec
Palatinus Novogrodenſis,
Eques Melitenſis, Commendator Poſnanienſis
Stolevicenſis &c.

346. Idźi Kárdynał Albernocći Hiſzpan Arcybiſkup Toletáńſki, Stolice Apoſtolſkiey, gdy Papież w Awenionie mieſzkał całych Włoſkich Páńſtw Legat, naywięcey w Konwencie Aſſyſkim rezydował, o krorym wyżey n. 237. bliſki śmierći Roku 1367. kazał ſie po śmierći w Káplicy S. Kátarzyny od ſiebie wyſtáwioney złożyć, pokiby go do Kośćiołá Iego Kátedrálnego Toletáńſkiego nie wywieźiono. Lubo tedy z Aſſyżá zábráno Ciáło Iego, ále ſie *partes tenuiores* zoſtáły. Zá duſzę Iego co rok dniá pierwſzego Września Solenne odpráwuią ſie Exekwie. Idźiego Kárdynałá Albernocćiego w Aſſyżu Interiorá.

347. *Fratris Gentilis de Monte Floris Cardinalis Conventualis* w Káplicy S. Ludwiká od niego wyſtáwioney ſpo- Kárdynał de Monte Floris

w Assyżu leży.

czywa Ciáło, ktory w Awenionie Roku 1312. bliski śmierći ordynował, áby Ciáło iego było záwieźione do Assyżá. O tym Kárdynale pisze Wad. ad an. 1308. n. 3. że będąc Legatem Papieskim w Węgrzech, Prześwietny Zakon S. Páwłá pierwszego Pustelniká pod Regułą S. Augustyná *Auctoritate Pontificia* potwierdźił.

Fráncisz: Kárdynał Vrsini pochowány w Assyżu.

348. Fráncisżek Vrsini Kárdynał z Fráncyi do Włoch powracáiący záchorował Roku 1312. y umárł, kazał Ciáło swoie záwieść do Assyżá.

Neapolio Vrsini Kárdynał w Assyżu pochowány.

349. Neapolio Vrsini Kárdynał Vmbrii, y innych Prowincyi Legat, latincirca 60. Kárdynałem bywszy umárł w Awenionie Roku 1347. Ciáło swoie w Assyżu w Káplicy S. Marćiná od siebie wystáwioney pochować kazał.

Jan Jordan Vrsini w Assyżu pochowány.

350. Ian Iordan Vrsini Xiążę Rzymski, pomienionego Neápolioná Brát Rodzony, pochowány iest w Káplicy S. Ianá Chrzćićielá od niego wystáwioney. Z nim tákże ma leżeć Tomasz Vrsini Xiążę Rzymski, Hrábiá Mánupelski, ktory Welum Nayś. Pánny MARYI, Assyskiemu Kościołowi dárował, iáko o nim wyżey n. 214. & n. 215. Pierwszy záś Ian Iordan Vrsini wielkie miał nabożeństwo do S. O. Fráncisżká, z kąd táką dał ná Wotum swoim modlitwę.

Modlitwá pomienionego Jordana Vrsiniego.

Rogo te Beatissime Francisce glorioso, ut gratia Sanctissimorum meritorum tuorum sit Mediatrix apud Clementissimum Crucifixum pro me indigno servo tuo devotissimo Ioanne Iordano Vrsino, ut merear iuxta suam voluntatem vivere, & pro sua Sancta fide Catholica vitam finire sibi acceptam, ad laudem & gloriam nominis sui Sanctissimi Amen.

Ioannes Iordanus Vrsinus de Aragonea
Christianissimi Regis Ordinis S. Michàélis Eques

351. Gwido Gory Feltrium názwáney Vrbinu Hrábiá, y Xiążę wielce woienny, długo przeciw Papieżom woiował; Nákoniec upámiętawſzy ſie Roku 1296. z pokorą do Bonifácyuſzá 8. przyſzedł odpuſzczenia proſząc, ktore teſz otrzymał. Aby zás zá ſwoie pokutował winy, *Principatu renunciato*, do Zakonu S. Fráncíſzká wſtąpił w Ankonie od Miniſtrá Prowincyálſkiego obleczony, y żył wielce świątobliwie, y pokornie, zmázáć uśiłuiąc uſtáwicznym płáczem, y poſtem *errata* ſwoie; Náder tedy przykładną pokutą w Aſſyżu życie zákończył, y pochowány ieſt, iáko Zakonne Aktá, y Hiſtorycy wieku iego Marianus & Iacobus świádectwo dáią.

Gwido niegdy Xiążę Urbinu, potym Zakonnik S. Fráncíſzka w Aſſyżu leży.

352. W Káplicy S. Bonáwentury ieſt Grob wielce obſzerny, w ktorym práwie wſzyſcy leżą Biſkupi Aſſyſcy *ex Ordine Minorum Convent.*

Biskupi Aſſyſcy w Aſſyżu u nas ſepulti.

353. Bliſko Epitaphium Krolowy Cypru ſpoczywáią kośći *Fratris Caroli de Nepis Epiſcopi Aſsiſienſis.*

It. Biskup Aſſyſki.

354. W Káplicy S Antoniego Padewſkiego ſpoczywa Ciáło Tekrymá Tekrymiuſzá Pátryárchy Ierozolimſkiego, y Biſkupá Aſſyſkiego Roku 1632. wieku ſwego 73. zmárłego.

Pátryárchá Jerozolimski

355. Zá Oltarzem S. Wálentego, ieſt Grob, y Effigies Minoryty ná Grobie te ſłowá: *Hic jacet Hugo de Hergilopo Anglus Magiſter S T. quondam Miniſter Angliæ. Obiit 3. Id. Septemb. A. D. 1302.*

Miniſter niegdy Anglii.

356. Ieſt wiele ſparſim po Kośćiele Aſſyſkim Inſkrypcyi. Iáko przed Oltarzem Niepokal: Poczęćia Nayś: Pánny, wielu zacnych Zakonnikow ſą effigies, z imionámi ná mármurách wyrytemi: Iáko bliſko Káplice S.

Ciáłá rożnych náſzych godnych Zakonnikow w Aſſyżu leżą.

Mikołáiá czyta ſie: *Hic jacet Ven. Religioſus Fr. Franciſcus Macharelli de Aſiſio qui fuit Miniſter Provincialis Prov: S. Franciſci S. T. Doctor.* iáko ná inſzym mieyſcu, ieſt napis ná mármurze. *Sepulchrum Ven. F. P. Ioannis de Spello in S. Theolog: Magiſtri, & Lectoris S. Conventus Aſiſii An. D. 1362.* Tamże bliſko. *Hic jacet Fr. Angelus de Aſsio S. T. Magiſter, & Inquiſitor hæreticæ pravitatis A. D. 1362. die 1. Febr.* Iáko ná drugim mieyſcu *Sep. F. P. Fulginenſis S. Th. Magiſtri, Terræ Sanctæ, Romaniæ, & S. Franciſci Provinciarum Miniſtri, Obiit A. D. 1461.* Iáko *Sep. F. Bartholomæi Peruſien: S. T. Magiſtri, Prov. S. Franciſci Miniſtri, qui obiit A. D. 1491. die 13. Auguſti.*

Pierwſzych záraz wiekow Zakonu Náſzego były Magiſterii Doctoratus gradus, ktore in ſolis perdurant Conventualibus.

357. Wieleby czáſu y mieyſcá zábráło, gdyby ſie wſzytkich S. Konwentu Oycow, Mágiſtrow, Inquizytorow, ſławnych Káznodźieiow, Kuſtoſzow, w Kośćiele Aſſyskim pogrzebionych wypiſowáć miáło. Mnie doſyć z tych kilku, ktorych ſie wyżey położyło, to tylko wyráźić; Ze w Zakonie Bráći Mnieyſzych, ktorzy ſie *Conventuales* zowią *etiam in primis Ordinis ſæculis, Magiſterii Doctoratûs, ac Inquiſitoriatus gradus* były, ktore y teraz *in ſolis perdurant Conventualibus.*

Práwie wſzyſcy Generali Zakonu S. T. Doctores.

358. Generali tákże Zakonu *per catenatam* od S. Pátryárchy Fráncíſzká, *& nunquam interruptam ſeriem*, áſz do dźiſieyſzego Iozefá Máryi Báldrátego de Ravenna (: ktory ieſt *Art. & Sacr: Th. Doctor, Sanctæ Romanæ, & Vniverſalis Inquiſitionis Conſultor, in Romana Sapientia Publicus Theologiæ Profeſſor, Promovendorum ad Epiſcopatum Examinator, Miniſter Generalis totius Seraphici Ordinis Minorum Conventualium Octuageſimus Secundus:*) począwſzy od Haymoná Angielczyká w Roku 1239. *in ſerie Miniſtrorum*

ſtrorum Generalium czwartego, wſzyſcy S. Th. Doktorámi byli w rożnych Akádemiách *promoti* co u ſámych *practicatur Conventuales.* Widźieć záś káżdy może tych wſzytkich Generałow w Gankách dolnych w Konwencie Náſzym S. Fráncíſzká Krákowſkim ná dwoch ſzerokich Tablicach koperſztychámi wyráżonych.

359. W Kátálogu Miniſtrow Generálſkich *ſupra immediatè* pomienionych, ktory náſtąpi, nieliczę Seráfi. cznego Oycá y Pátryárchy Fundatorá Zakonu Náſzego Fráncíſzká S. ktory *in numero Generalium ab eo deſcendentium irreverenter, & non plenè reflexè involvitur, parem enim rationem deſcendentiæ uti Pater & Fundator, cum illis habere nequit:* Vczy mnie tego naprzod *Auctoritas Canonica* ktora *talem Ordinem in arbore Conſangvinitatis determinat, ne aſcendentes in ſucceſsione deſcendentium miſceantur, & confundantur.* Potym mam po ſobie Normam Kośćiołá S. iáko Mátki y Miſtrzyni, ktory *Ordinem & Nomina Omnium Summorum Pontificum* (iáko widźieć káżdy może *in liminari aditu Corporis iuris Canonici: ex collectionibus antiquis Auguſtini Archiep: Taraconenſis*) *concatenando recenſendo & exprimendo*, ták ſobie poſtąpił: *Præpoſito ſupra ob eminentiam Chriſto D. uti ſupremo Eccleſiæ ſuæ Fundatore*, dopiero po Chryſtuśie Pánu Papieżow iáko Namieſnikow iego kłádźie, między ktoremi *Primus eſt Petrus, Secundus Linus, Tertius Cletus & ſic deinceps.* tym ſpoſobem y ia poſtąpię ſobie *cum B. P. N. Franciſco Chriſtiformi Eccleſiæ Min: Fundatore*, ktorego niegodny Syn przyznáię *devotiſsima ſubmiſsione* zá Proto Miniſtrá Generálſkiego Zakonu iego ále in Cathalogo Miniſtrow Generálſkich ab eminentiam iego nie kłádę. Ten S. Se-

S. O. Fráncíſzek w liczbę Generałow nie wchodźi.

Z nabożeństwá ku Troycy Przenayś. Fráncíſzek S. fundował trzy Zakony.

ráficzny Pátryárchá do TROYCE Przenayś: zápaliſto nabożny, iáko ley Vroczyſtość álbo pámiątkę gorącym záwſze obchodźił nabożeńſtwem z kąd S. Bonáwenturá w Himnie o nim nápiſał: *Trinitatis Officium Feſto ſolemni celebrat*: ták teſz *in profundiſsimum cultum et veneratiónem* teyże TROYCE Przenayś: Trzy fundował Zakony, iáko w Zákonnych Náſzych mowiemy Paćierzách od Seráficznego Doktorá Bon: S. złożonych: *Tres Ordinis hic ordinat, primumq; Fratrum nominat Min: pauperumq; fit Dominarum Medius, ſed Pœnitentium tertius ſexum capit utrumq;* Pierwſzy Bráći Mnieyſzych iáko iuż wyżey gdźie ſie o Riwotorćie mowiło: drugi w Kośćiołku Porcyunkule Roku 1212. dniá 19. Márcá w ktory przypádłá byłá Niedźielá Kwietna: trzeći, *Tertiariorum de pœnitentia*, w Miaſteczku Kánárya názwánym Roku 1221. iáko *Rodul: pag:* 145. 6. *Wad: ad eund. An.* Zgołá mowić ſie może że Fráncíſzek S. záczął Zakon ſwoy z inſtynktu TROYCE Przenayś: y w Imię ley Przenayś: do czego zda ſię alludere Naywyżſzy Kośćiołá S. Páſterz Mikołai 3. *in ſua Extrav:* ktora ſie poczyna: *Exiit de Verb. Signif. lib.* 6. mowiąc: *Hæc eſt apud Deum & Patrem munda et immaculata Religio quæ deſcendens à Patre luminum per eius Filium exemplariter, et verbaliter Apoſtolis tradita, et demum per Spiritum S. Franciſco inſpirata: quaſi totius in ſe continet teſtimonium Trinitatis.*

Mik. 3. Pap. o Zakonie S. Fráncíſzká teſtimonium.

360. Pierwſzego zá żywotá ſwego Wikáryuſzá miał S. O. Fráncíſzek *Fratrem Petrum Cathaneum* drugiego ſwego Towárzyſzá; Poſtánowiwſzy álbowiem Oćiec S. ſłużyć BOGV w iák naywiękſzey żyćiá oſtrośći, y uſtáwicznych Modlitwách, áby w nabożeńſtwie ſwoim z

Pierwſzy zá żywotá S. Frán: Zakonu iego Przełożony.

Vrzę-

Vrzędu Przełożeńskiego przeszkody nie miał, y dał przykład innym, że to nie záwsze *præesse* ále też y *subesse* máią, Prefekturę Vrzędu pomienionemu Socyuszowi swemu z wielką oddał pokorą, gdy padł przed nim ná źiemię rewerencya czyniąc, y posłuszeństwo ślubuiąc: ktorą głęboką Oycá S. pokorę opisuie *Roduł: lib:* 2. *pag.* 160. 6 iako też *Speculum Vitæ S. P. F. Cap.* 39. *pag.* 28. w te słowá: *Ad seruandam Sanctæ humilitatis virtutem, paucis annis elapsis, post conuersionem suam, in quodam Capitulo, coram omnibus Fratribus resignauit Officium Prælationis dicens: Amodo sum mortuus vobis, sed ecce Frater Petrus Cathani, cui ego, & vos omnes obediamus: & prosternens se in terra coram ipso obedientiam et reuerentiam promisit eidem. Flebant ergo omnes Fratres, & dolor nimius altos gemitus extorquebat, cum se videbant quodam modo orphanos fieri tanto Patre. Surgens autem B. Pater eleuatis oculis in Cælum iunctis manibus dixit: Domine reccommendo Tibi Familiam, quam mihi hactenus commisisti, & nunc propter infirmitates, quas tu nosti Dulcissime Domine, curam ipsius habere non valeo, eam reccommendo Ministris, qui teneantur in die iudicii coram Te Domine reddere rationem, si quis Frater propter eorum negligentiam, vel malum exemplum, seu aspectum, asperam correctionem perierit. Permansit ergo ex tunc subditus usq; ad mortem humilians se, habens in omnibus quantum aliquis aliorum.* Dla wielkiey w Cnotách Swiętych doskonałośći, á osobliwie dla náder głębokiey pokory Fráncíszek S. ośiadł w Niebie pierwszego Aniołá krzesło, iáko czytamy w Legendzie S. Bonawentury w Rozdźiale 6. Zywotá S. Oycá, ktore krzesło widźiał w záchwyceniu będący *Fr. Pacificus Minorita*, wyż-

Ziáka pokora składał z śiebie S. O. Fráncíszek Prefekturę Zakonu.

Dla głębokiey pokory Fránć. S. ośiadł w Niebie Lucyferá mieyśce.

ſze y iáśnieyſze nád inſze, á gdy ſie pytał, dla kogo by było? odpowiedź uſłyſzał *Hæc ſedes fuit Luciferi, & loco illius ſedebit in ea, Fr. Franciſcus humilis* o tym *ſpec: Vitæ Cap: 62. pag: 41. 6.*

Drugi Prze łożony Zako nu zá Zywotá S. O. Fráncíſzká.

361. Po śmierći pomienionego Brátá Kátániego Wikáryuſzá Zakonu, náſtąpił ná Vrząd Brát Eliaſz z Kortony, ktory áſz do śmierći S. Oycá ſpráwował, ále y po śmierći Zakonem rządźił, bo Fráncíſzek S. przed śmierćią ſwoią w ręce iego Zakon ſwoy oddał iáko relácyą czyni: *Speculum Vitæ pag: 167. Poſt mortem B. Franciſci & eius obitum glorioſum legitur reliquiſſe Ordinem ſuum ſub manu Fratris Heliæ.* Ten Eliaſz (iáko *in ſpec: Vitæ S. P. F. pag. 207.*) był *Vir adeo Sapientiâ humanâ famoſus ut raros in ea pares in Italia putaretur habere.* Przed śmierćią Seráficznego Oycá y Pátryárchy Fráncíſzká S. gdy wſzyſcy Synowie iego przytomni ná benedykcyą klęknęli, ten Eliaſz ná lewey ręce poklęknął, ná ktorego Głowie práwą Rękę ſwoię położył Fráncíſzek S. á że był oćiemniał, nie od ſtárośći ále od łez uſtáwicznych, pytał ſie ktoby był? y gdy powiedźiano że był Brát Eliaſz, dał mu oſobliwe nád wſytkich błogoſłáwieńſtwo: O tym Wádin: *ad An: 1226. n. 23.* w te ſłowá: *Cum à ſiniſtris ipſius genuflexus hæreret Hælias: manibus cancellatis, & dextra eius Capiti immiſſa, dum omnino cæcutiret interrogauit quis eſſet! Reſponſum Hæliam eſſe: Bene inquit ſe res habet, & bene requieſcit ſuper eum dextera mea. Te Fili mi addidit, in omnibus, & ſuper omnia benedico, & ſicut in manibus tuis Fratres meos, & Filios augmentavit Altiſſimus, ita & ſuper te, & in te omnibus benedico. In Cælo & in terra benedicat te Rex omnium*

Błogoſła wienſtwo ktore dał S. O. Fráncí. przed Smer ćią ſwoią B. Eliaſzowi.

DEVS

DEVS. Benedico te ſicut poßum, & pluſquam poßum: & quod non poßum ego, poſsit in te qui omnia poteſt. Recordetur DEVS operis & laboris tui, & in retributione juſtorum, ſors tua ſervetur. Omnem benedictionem, quam cupis invenias, & quod digne poſtulas impleatur. To ten ze wſzytkich Generałow, Naypierwſzy po S. Oycu Náſzym idźie Eliaſz: O nim wiele wyżey około Fábryki Aſſyſkiey. Vmárł w Kortonie w Kośćiele ſwego Zakonu fundowánym pogrzebiony, ktorego Ciáło nienáruſzone z Hábitem y z inſkrypcyą ná bláſze zá wielkim Ołtarzem ználeżione było. O tym *Auctor Collis Paradiſi Tit. 18. fol. 21.*

Tenże Eliaſz pierwſzy Generał Zakonu.

362. Drugi Generał w Rzymie obrány przy prezencyi Grzeg: 9. Roku 1230. zwał ſie *Ioannes Parens* Florenczyk. Poſłány był od Grzeg: z Aſſyżá do Rzymu *ad flectendos animos Romanorum populari ſeditione tumultuantes.* 6. lat rządźił Zakonem.

Drugi Generał Zakonu.

363. Trzeći Generał zwał ſie *Albertus de Piſa:* Lecz nie długo rządźił, bo *electus Romæ* 1239. 15. Maij, *ad electos properans regnantes in cælis in brevi explevit tempora multa diem ultimum claudens eodem anno in Feſto Nativ: B. V.* O nim Auctor Lib: Col: Parad: napiſał: *Albertus de Piſis, Vir diſciplinæ Regularis Zelator, ſed tanto pondere preßus, tribus tantum menſibus ſupervixit.*

Trzeći Generał Zak: Minorum.

364. Czwarty Generał *Fr. Haymo Anglus S. T. D. Romæ electus An:* 1239 1. *Nov:* Rządźił Zakonem lat pięć: z rozkázu Innocencyuſzá 4. papieżá *Breviarium Romanum correxit, & Rubricas adiecit, ediditq; Librum de Miſſæ cerimoniis.* Przyiął do Zakonu *Fratrem Bonav: Fidanzam Balneoregium,* (*alias* Seráfickiego potym Doktorá)

Czwarty Generał S. Bonáwẽturę do Zakonu przyiał.

umárł w Anágnii Roku 1244. támże pochowány u Bráci swoich Min: Conv: iáko pisze Rodul: pag: 178.

Piąty Generał trzema Socyuszom S. O. F. kazał opisáć Vitã Miracula & Sanctitatem iego.

365. Piąty Generał názywał sie *Fr. Crescentius de Iesi electus Ianua:* 1244. Ná świećie był wiele lat *V. I. & Medicinæ Doctor.* w Zakonie *literis & senectute bona Venerabilem* názywáią go *Scriptores omnes:* á Spec: Vitæ pag: 208. testatur. *eum fuisse discretionis zelo probatum.* Ten Generał Roku ktorego był obrány, imieniem swoim y Cáłey Kápituły iniunxit Brátu Leonowi ktory był Spowiednikiem y Sekretarzem S. O. Fráncíszká, Br. Aniołowi Tangredemu, y Br. Rufinowi S. Klary Krewnemu, áby spiśáli, co tylko wiedźieli *de vita miraculis, & Sanctitate S. Francisci* iákosz nápiśáli Legendę, (ktorą názywáią) trzech Socyuszow S. Fráncíszká.

Szosty Generał zá ktorego Innoc: 4. Zak: Cognomẽ przrzydał Covẽtualiũ.

366. Szosty Generał názywał sie *Ioannes de Parma S. T. D. electus Avinione* 4. *Iunij* 1247. *sub Præsidentia Innoc:* 4. Zá tego Generałá Zakon Náśz od pomienionego Innocencyuszá *Conventualium Cognomine* iest uczczony, iáko świádczy sequens Diploma.

Innocentius Episcopus Servus Servorum DEI.

Dilectis Filiis Generali & Provincialibus Ministris ac aliis Fratribus Ordinis Fratrũ Minorũ. Sal: & Apost: Bened.

Diploma In-

CVm tanquam veri & fideles Christi Ministri elegeritis vobis in domo Domini mansiones, dignum esse credimus, ut habitacula vestra inter alias honorabiles Congregationes fidelium statuamus. Hinc est igitur, quod vestris supplicationi-

bus

bus inclinati præsentium auctoritate decernimus, ut Ecclesiæ vestræ omnes, ubi Conventus existunt, Conventuales vocentur, concedentes Vobis nihilominus ut in ipsis Ecclesiis ad opus Fratrum & Conversorum Vestrorum habere liberè cimiteria valeatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostræ Constitutionis infringere &c. Si quis autem &c. Dat. Perusii 12. kal: Sept: Pont: Anno 10. Subest Plumbea pendens Bulla. Innocent: PP. IV.

Roc: 4. w ktorym Conventuales nominantur Ecclesiæ Nostræ.

367. Od tey Bulle alias od Roku 1250. Zakon Bráći Mnieyszych ktorzy Privilegia Apost: przyięli názywáć sie począł Conventualium iáko świádczy Laertius Cherubinus Collector, & Summator Bullarii Magni Tom: 1. pag: 46. sumando Bullam V. Honorii 3. quæ incipit: *Solet annuere.* Dat Later. 3. kal. Dec: Pont: an. 8. w te słowá: *Primus Ordo est horum Fratrum Minorum, qui huius Reg. stricta Observantia omißa vixerunt iuxta Privilegia obtenta à Sede Apostolica & nomen Conventualium sortiti tempore Innocentii 4ti.*

Od Rok: 1250 my Fráncíszkáni zowiemy sie Conventuales.

368. WW. OO. Reformaći w informácyi względem trzech Zakonow S. O. Fránc: ktorą *præmiserunt* Kroniki trzećiey Częśći z Niemieckiego ięzyká ná polski przetłumáczoney y do Druku An. 1722. podáney, ztąd nas Conventuales názwáli żeśmy *Conventualiter & Collegialiter* álbo zgromádzeni w Kowentách y Klaszorách máiący Kościoły Konwentuálskie żyli, to iest żeśmy zostáli sie, y záwsze nie odstępuiąc mieszkáli przy Konwentách ktoreśmy mieli z początku záraz Zakonu, iáko z Pryncypálnych Assyskim, gdźie Ciáło S. O. Fráncíszká, Padewskim w ktorym Cudotwornego Antoniego S. Relikwie: Inni záś *titulo Observantiæ* ścisłego ubo-

Fráncíszkáni Cōventuales názwáni że záwsze przy Konwentách Assyskim Pádewskim &c mieszkáli.

ſtwá oderwawſzy ſie á *Communitate* álbo *Conventualitate* zá powodem Láiczká Páwłá de Trincis, álbo według drugich dla máley y niepożorney Státury Paulucyuſzá w Eremitoryách álbo ná puſtych od ludźi opuſczonych mieſzkáli mieyſcách: Dopiero álbowiem żyć *in communi* poczęli, kiedy ná inſtáncyą Hugoliná de Trincis Xiążęćiá Fulginu z ktorego Fámilii Brát Paulucyuſz był, pozwolił im Roku 1368. Generał Zakonu *Fr. Thomas Frignanus Mutinenſis*, Brulianu: iáko piſze Dominicus de Gubernatis ſtrict: Obſer: a Soſpitello názwány Tom: 1. lib: 3. §. 23. n. 2. mowiąc: *Regularis Obſerv: fundamenta mirificè promovit, (puta Frignanus) dum Bruliani locum primum huius ampliſsimæ Reformationis tuguriolum petente Hugolino de Trincis, Fratri Paulutio de Trincis perbenigne conceſsit.*

Początek OO. Obſerwántow w Bruliánie.

369. Nie ztąd iednák primariô náſz Zakon Conv: ſie łowie: zkąd nas *Conventuales PP. Reformati* názwáli, bo oderwánie ſie Paulucyuſzá á Communitate, było zá Generałá 22. á *Cognomen Conventualium* Innoc: 4. nádał Zakonowi iáko wyżey zá Generałá Szoſtego. Boſkim záś rozporządzeniem pewnie ſie ſtáło, że my *Cognomen Apoſtolicum Conventualium* mamy od tegoſz imienia Papieżá, od ktorego imienia Anteceſſorá lego, ták Regułá iák Imie Bráći mnieyſzych *ſumpſit exordium*, przez Konfirmácyą. Od Innocencyuſzá álbowiem III. Regułá Náſzá ieſt naprzod approbowána, á od Innocencyuſzá 4. *Cognomento Conventualium* ieſteśmy uczczoni. Zkąd z wielkim fundámentem mowić ſie może, *Vel ipſo eodem Nomine Pontificio indigitante Franciſcanam Religionem, & Nomen Minorum Innocentio 3. confirmante, & cognomine*

Fráncíſzkáni cále Innocentiani.

Con-

Conventualium Innocentio 4. intitulante, existere eandem unam & indivisam, totamq; in omnibus præfatis esse Innocentianam.

370. Tego Apostolskiego *Cognominis Conventualium*, w Nas, był Figurą záraz národzony Fráncíszek S. bo iáko on był naprzod Ianem od Mátki, á potym Fráncíszkiem od Oycá názwány, á iáko pisze Bonáw: S. oboygá dotrzymał: *Primum vocatus Ioannes à Matre, dehinc Franciscus à Patre, vocationis quidem paternæ vocabulum tenuit, sed & rem Materni Nominis non reliquit.* Ták my Conventuales naprzod Máćierzyńskim to iest Reguły Bráći Mnieyszych názwáni imieniem, á potym od Naywyższego Oycow Oycá Innocencyuszá 4. Conventuales miánowáni *Vocationis Paternæ scilicet Pontificiæ vocabulum Conventualium tenemus, sed & rem Materni Nominis, scilicet Fratrum Minorum non relinquimus.* zászczycáiąc sie oboygiem.

Názwánie S. Fráncísz: Janem od Mátki á Fráncíszkiem od Oycá ná sámych spełniło sie Fráncíszkánách Conventuales názwánych.

371. Duch Przenayś: *Proverb.* 27. niekaże siebie nikomu chwalić, mowiąc: *Laudet te alienus et non os tutum, extraneus & non labia tua.* A więc y ia niechcę tu nic mowić *de antiquitate* Zakonu mego, ále tylko *alienos et extraneos* (ieżeli sie godźi ták mowić) *in testimonium antiquitatis Min: Conv:* Zakonu przywodzę. Oto *Rodericus Exgener. 22. Reg. tom. 1. quæst. 2. art. 3.* ták pisze: *Reformatio Fratrum de Observ. exiit à Fratribus Conv: & cæpit Anno Dñi circiter* 1414. *iuxta Concil: Constant: Decretum sed formam & Ordinem dedit postmodum Bernardinus de Senis, vir egregiæ Sanctitatis & gratiæ et fervoris.* Oto drugi *Exgeneralis Observ: Franciscus Gonzaga, &*

Sámi Chronologi Observ: przyznáią ze Zakon Conventualium, iest Mater & Origo Obseruantum.

poſtea Epiſcopus Mantuanus, de Orig. Seraph. Relig. Part. 1. Fol. 44. mowi *PP. Conventuales Obſervantibus multo antiquiores eſſe, et Obſervantes à Conventualibus Originem ducere* Przyznáią ći Chronologi że *Religio Min: Conv: eſt Matrix fons, et Origo, et Reformatio de Obſerv: Filia, quæ exiit à Conventualibus.* Ci tedy Conventuales znáyduią ſie przy S. O. ſwego Ciele przy Swiątnicy mowię Aſſyſkiey

Śmierć 6. Generała Zak.

372. Vmarł ten ſzoſty Generał w Kámerynie w Kośćiele Min: Conv: in arca Marmorea pochowány iáko teſtatur Rodul: pag: 116. 6.

373. Siodmy od S. O. Fráncíſzká Min: Generálſki był S. Bonáwenturá Fidánzá Balneoreginus, w Rzymie przy Alex: 4. nie przytomny bo w Páryzu był Lektorem, Roku wieku ſwego 34. Zakonu 13 Páná 1256. obrány, ſiebie iáko Rodul: pág: 181. Siodmym Generałem od S. Fránć. przyznáie: iáko tákże Sixtus 5. w Bulli ktora ſie poczyna *Triumphantis Ieruſalem* tákże go ſiodmym názywa: iáko y *Flavius Cherubinus in Compendio Bullarii ſub eadem Bulla.*

Siodmy Generał Zakon: S. Bonáw.

374. Ná inſtáncyą tego S. Generałá y drugiego Prześwietnego Zakonu Káznodźieyſkiego *f. m. F. Io. de Vercellis*, tákże Generałá Clemens 4. Roku 1256. *capaces declaravit Fratres Prædicatores et Minores univerſos ut ſuccederent licitè in bonis Parentum, poſſeſsiones apprehenderent et in ſuam utilitatem converterent prout ſibi melius videretur expedire, Vniverſas Cenſuras occaſione præmiſſorum contra illos latas decernens irritas et inanes in Bulla quæ incipit Obtentu Divini &c.* Co iednák Sixtus 4. potym *Coarctavit ad ſolos Min: Conv.* w Bulli ſwoiey ktorey początek *Licet nos dudum &c.*

Clem. 4. Pap. Fr: Prædic: & Min: capaces Succeſſionũ declaravit co Sixtus 4. ad ſolos Conv, coarctavit.

375. Ten

375. Ten S. Generał rządźił Zakonem Bráći Mnieyszych Conv: lat 18. y opisał Conventualibus Roku 1260. Kształt álbo Formę Hábitu iáka teraz iest, álbowiem z początku Zakonu opisána niebyłá, y nie iest w Regule, dla czego rożni rożnie chodźili, iáko o tym *Gales. Cap. 9. Volater. lib. 21. Ciacc. in Greg. X. Rodul. pag.* 182. z kąd teſz nie iednáko dawne Obrázy reprezentuią S. Oycá Francíſzká z tey pewnie przyczyny że on Hábity dał ſobie robić według doſtátku álbo nie doſtátku wyżebránego ná Hábit Sukná lub máteryi.

S. Bonav: opisał kształt Hábitu Conventualibus ktory teraz iest.

376. O tym S. Generale piſze *Petr. Annatus in Apparat. ad Poſit. Theol. lib. 4. fol.* 500. że gdy w Witerbie po śmierći Klemenſá 4. Papieżá, przez dwie leće y dźiewięć Mieśięcy Kárdynali nie mogli ſie zgodźić, ná Nowego Papieżá, ták między ſobą uczynili Compromis, áby ten zá prawdźiwego bez wſzelkiey trudnośći był miány Papieżá, ktorego by Bonáwentura náznáczył, choćby y śiebie ſámego miánował: Ten Mąż S. (mowi pomieniony Author) áni śiebie áni ktorego z Kárdynałow, ále nieprzytomnego bo *in Oriente pro Chriſti et Eccleſiæ cauſa degentem*, do tego nie Kárdynałá, *nominavit Theobaldum Placentinum è familia Vicecomitum, et Leodienſem Archidiaconum*, Mężá pobożnośćią y żárliwośćią Wiáry ſławnego, ktory Grzegorzem X. názwał ſie: Tę iego Elekcyą ktoś ták *lepidè ac metricè* wyráźił.

S. Bonav: podał Kárdynałom zgodne ná Papieſtwo Subiectū ktorego oni dobráć nie mogli.

Papatûs munus tulit Archidiaconus unus,
Quem Patrem Patrum fecit diſcordia Fratrum.

Ten Papież *pro Græcorum cum Latinis Vnione, indixit Lugdunenſe ſecundum Concilium oecumenicum* Roku 1274.

Ná

Ná ktore S. Bonáwenturę, z S. Tomáſzem z Akwinu, y innemi niektoremi ſławnemi Doktorámi wokował, S. Tomaſz do Lugdunu niedoiechał *morte præventus* doiáchał S. Bonáwenturá, gdźie lubo *reluctans* Kárdynałem y Biskupem Albáneńskim *creatus*, po Czwartey owego Concilium ſeſſyi dnia 14. Lipcá tegoſz Roku, wieku ſwego 53 przenioſł ſie do Niebá pochowány w Lugdunie u Bráći ſwoich Min: Conv: Od Sixtá 4. 1482. Kánonizowány á od Sixtá 5. między innych Kośćioła S. Doktorow ieſt policzony. Zá Generálſtwá Iego Roku 1273. wźięty był z Zakonu Náſzego ná Kárdynálſtwo od Grzegorzá X. *Frater Vicedominus* ále umarł Roku 1277. pochowány u Nas w Witerbie iáko Rodul. o tym pag: 207. 6.

S. Bonáw: od Grzegorzá X. Kárd. uczyniony śmierć S. Bonáw:

377. Oſmy Generał Zakonu Bráći Min: Conv: w Lugdunie obrány Roku 1274. *teſte Rodul. pag.* 184. *et Wad. ad eund. Ann. n.* 32. Brát Hieronim Aſculánus S. T. D. rządźił Zakonem lat 5. uczyniony Kardynałem od Mikołáiá 3. Papieżá 12. Mart. 1278. zá prace ktore podiął gdy od Grzegorzá X. był poſłány do Konſtántynopolá, y Grekow do iedności z S. Kośćiołem Rzymſkim á Tátárow do Wiáry przywiodł. Tándem od Mikołáiá 3. Nuncyuſzem uczyniony, Fráncuſkiego y Káſtelle Krolow pogodźił: Nákoniec od Honoryuſzá 4. Poſelſtwo do Fráncyi odpráwiwſzy 22. Lutego 1288. Papieżem zoſtał Mikołáiá 4. Imię ſobie obráwſzy. Hiſtorycy tákie mu dáią zálecenie: *Iuſtitiæ et pacis inter Chriſtianos Principes conciliandæ ſtudioſiſſimus. Beneficia Eccleſiaſtica non ex reſpectu ad ſanguinem et alias politicas rationes, ſed ex reſpectu ad merita conferre ſolitus.* Siedźiał

Oſmy Generał Zak. Kárdynałem potym Papieżę; zoſtał pod Imieniem Mikołáiá 4.

Zálecenie Mikołáiá 4. od Hiſtorykow.

ná

ná Papieſtwie lát 4. umárł 4. Aprilis 1292. *in Magna Sanctitatis Opinione. Sepultus in Baſilica S. Mariæ Maioris*, ktoremu *Felix Perettus Card. poſtea Sixtus 5. ex eod. Ord. Min. Conv: aßumptus, ſumptuoſum extruxit mauſoleum* iá ko piſze Rodul. pag. 205. Za Generálſtwá iego od Mikołáiá 3. był uczyniony Kárdynałem z Zakonu Náſzego *Fr. Bentivegna Aquaſpartanus.* Ktory *Tuderti An. 1289. Sepultus apud Min: Conv. in Æde D. Fortunati.*

378. Dźiewiąty Generał Zakonu Bráći Mnieyſzych Convent. názywał ſie *Fr. Bonagratia, à S. Ioanne in Perſicetto S. T. D.* nie przytomny w Aſſyżu obrány Roku 1279. Præſidente Fr. Hieronymo, Aſculano Ex Generali iam tunc S. R. E. Card. ut Rudol. pag: 184. Rządźił Zakonem lat 5. O Nim in ſerie Generalium ták piſzą: *Bonagratia fuit ingenio ſvaviſsimo, et iuxta nomen ad promerendos omnium animos nato. Obiit Avenione. 1284. ſepultus in Eccles: ſui Ord: Min: Conv:* Gdy umárł Dzwon wielki przez ſie dzwonił długo, ſwiádczą Rudol. cit: y Wad. ad An. 1284. n. 1.

Dźiewiąty Generał któremu gdy umárł przez ſię dzwon dzwonił.

379. Dźieśiąty Generał Zakonu zwał ſie *Fr. Arlottus de Prato S. T. D.* obrány nie przytomny w Medyolá nie R. 1285. Vmárł w Páryżu po iedenaſtu Mieśiącách rządow ſwoich. W Páryżu ſepultus in Eccles: ſui Ord: pro tunc Min: Conv. O nim in Tab: Generalium to ſie czyta: *Theologicas diſciplinas valde calluit, in Dialecticis verò omnium ſui temporis fuit præſtantißimus. Multa ſcripſit inter quæ edidit Concordantias Bibliæ quæ hodie quoq; ſine authoris nomine circumferuntur. Librum etiam Sententiarum D. Bonau: in Epitomen redegit.*

Dźieśiąty Generał wiele piſał.

380. Iedenaſty Zakonu Bráći Min. Conv: Generał był

Iedenasty Generał wielkie miał honory Kościoła S. przed Kárdynálstwem. Dies iræ nápisał.

Frater Matthæus de Aqua Sparta S. T D. Electus in Monte Peßulano An: 1287. Przed Generálstwem był Magistrem *S. Palatii, et Summus Pœnitentiarius.* W Rok Generálstwá Kárdynałem y Biskupem Portueńskim od Mikołáiá 4. uczyniony, ex mandato iednák Papieżá *præfuit Ordini usq; ad electionem futuri Generalis.* Od Bonifácyusza 8. *Legatus designatus perrexit in Galliam Cisalpinam, cuius operá*, wiele mieyść *Ecclesiæ Romaniq; Pontificis imperio* przywrocono. Pieśń Requiálna *Dies iræ, dies illa* nápisał; y innych rzeczy nie máło, wielce mądrze y pobożnie. Vmárł Roku 1312.

Dwunasty Generał Zakon: przy Pap: Mikołáiu 4. y Krolu y Krolowy Sicylii obrány.

1281. Dwunasty Generał Zak: Min: Conv: był *Frater Raymundus Gaufredus S. T. D.* w Reaćie obrány Roku 1289. Ná tey Kápitule zásiadał Sam Pap: Mikołai 4. wźięty z Zakonu Bráći Conv: Ktoremu ássystowáli dway Kárdynali *Minoritæ Conventuales.* to iest *Bentivenga* y *Matthæus de Aqua Sparta.* Przy prezencyi Károlá 2. Krolá Sicilii y Apulii, y Máryi Krolowy Zony iego. Ten Generał rządźił 6. lat Zakonem. Zá tego Generałá po śmierći Mikołáiá 4. *vacavit Sedes Rom:* przez lat dwie: ná ktorą *invitus ex Ord: S. Benedicti* był wźięty *Frater Petrus de Morono*, názwány *Cælestinus* 5 ktory *præfuit Ecclesiæ mensibus* 5. bo *in Consistorio Cardinalių sponte Pontificatum deposuit:* Ná mieysce iego nástąpił *Bonifacius* 8. ktory Gaufredemu Generałowi dawał Bilkupstwo Padewskie, lecz go *constantissimè acceptare recusavit.* Zá niego także do Zakonu Nászego wstąpił *Nicolaus Liranus, Doctor plenus et utilis vocatus* Także zá niego Roku 1295. (ktorego ten Generał ustąpił z urzędu) *à Bonifacio 8. creati sunt ex Ord: Min: Conv: duo S. R. E.*

Z Pokory recusavit Bisk: Padewskie.

Liranus do Zak: wstąpił.

Cardi-

Cardinales: Iacobus Tomaſius Caietanus ex Sorore Pontificis Nepos, & Andreas Anagninus Alexandri 4. Pronepos.

382. Trzynaſty Min: Conv: Generał zwał ſie *Frater Ioannes Minius de Muro S. T. D. & S. Palatii Magiſter, electus Anagniæ 29. Iunii 1296.* ktorego, S. Ludwiká Biſku pá Toloſłań: do Zakonu przyiął. Ná tey Kápitule prezydował ſam Oćiec S. Bonifacyuſz 8. Rządźił Zakonem lat śiedm. Vczyniony potym Kárdynałem y Biſk: Portueńſkim od Bonifácyuſzá 8. R. 1302. Przed nim tákże tenże Pap. *promovit ad Purpuram Cardinalitiam Fratrem Gentilem à Monte Floris Ord: Noſtri* iáko *Wad. anno 1298. n. 4.* świádczy: *Rodul:* záś *poſteriori anno creatum aſſerit.* Ktory pag: 220. oprocz tych 4. Kárdynałow *ex Ord. Min: Conv:* ieſzcze dwoch innych to ieſt *Reginaldum Archiepiſc: Rothomagen: & Leonardum Patraſſum* tákże *ex Ord: noſtro ab eod: Bonifacio creatos teſtatur:* Lecz ſie z Rodulfem w tym nie zgadza Wad. ad an: 1302. n. 5. lubo przyznáie n. 9. *multos alios Minoritas ad Pontificias Infulas promotos.* Ale *ut ut eſt*, czyli ten Papież czterech uczynił z Zakonu Náſzego Min: Conv: Kárdynałow według Wadingá czyli ſześćiu według Rodul: to iednák pewna, że ten Bonifacyuſz 8. *de Ord. noſtro benè meritus æterna dignus eſt apud Min: Conv: memoriâ*, ktory *teſte Wad: ad an: 1295. n. 18. Omnia Ordini Minorum Privilegia per cæteros Pontif. ſuos Prædeceſſores conceſſa confirmavit, ampiâ Bullâ, quam Mare magnum* zowią.

Trzynaſty Generał Zakonu zá ktorego Ludwik S. do Zakonu wſtąpił.

Bonifacius 8. wielce ná Zakon łáskáwy.

383. Pomieniony Generał iuż Kárdynałem będąc, *ju re gratitudinis in Concil: Viennenſi pro Bonifacio 8. acriter ſe oppoſuit Philippo Francorum Regi* iáko piſze Ciaconius in Bo-

Minius Cardinalis uiał ſie zá honor Bonifácyuſzá

8. Papież. in Bonifacium 8. n. 25. *Bonifacij 8. memoriam, quam Philippus Francorum Rex tanquam hæreticum damnari à Pontifice petebat, Theologica facultate se defensurum in Concil: Viennen: obtulit, et impiam Regis temeritatem repressit.*

Anagninus. Był ten Papież, ex Caietanorum Prosapia; iurium peritissimus, à quo Librum 6. Decretalium habemus. Multa adversa perpessus à Philippo Pulchro Rege Galliæ, & Principibus Columniis, quorum duos Cardinalatûs honore exuit, quod turbarum auctores fuerint. Præfuit Ecclesiæ annis 8. mensibus 9. obiit an: 1303. die 15. Octob. Passim de hoc Pontifice dicitur & legitur: *Bonifacius intravit ut vulpes, regnavit ut Leo, mortuus est, ut canis*, ále tá kálumnia, refutatur à Rubeo, Nauclero & Bzovio należyćie. *Non est enim mortuus* (ut mendax vulgavit fama) *instar rabiosi canis, præmorsis digitis, & cerebro ad muros carceris allisso; nam trecentis post mortem eius annis, anno videlicet 1605. die 15. Octob. Sarcophagus Bonifacii 8. iussu Pauli 5. reseratus est, ad famæ hujus explorandam veritatem, et totum corpus ab omni putredine incorruptum*, (si minimam nasi particulam exceperis, quæ tabe diffluxerat) *cum digitis in utraq; manu integerrimis, illæsoq; Cranio repertum est.* Ták o tym Chronologia Herbipolensis. Záś Bzovius według Wad: in Annal: ad an. 1303. n. 7. ták pisze. *Bonifacij sepulchro aperto, anno 1606.* (w Roku sie nie zgadzáią tylko) *tota Vrbe ad spectaculum concurrente: repertum est ejus Corpus Pontificiis vestibus indutum adeò integrum, incorruptumq; ut non nisi extremum nasi desideraretur. Porro manus quas eroſas Adversarii mentiuntur, tàm vividæ tàm integræ omnibusq; digitis integris constantes, ut etiam venæ et nervi, pelle et carnibq operti*

Kálumnie od kryte názmyślane ná Bonifácyuszá 8. Pap.

Cáłe y nienaruszone Ciáło Bonifácyuszá 8. we trzysta lat znàlezione.

operti extuberantesq; visæ fuerint. In earum unius digito erat annulus Pontif: Saphyro dives, quem Cardinalis Caetanus pretio 100. aureorum redemit.

384. Zá czásu pomienionego 13. Generałá. Floruerunt Ioannes Duns Scotus Doctor Subtilis, & B. Conradus Offidanus. Z okázyi Szkotá, y Bzoviuszá ktory falsas de Bonifatio 8. confutat fabulationes, expatente exemplo, desideraverim Bzovium, *to co pisał* vindicando innocentiam Sancti Pontificis, potius præ oculis habuisse; quàm similes fabulas de Scoto Doctore Subtili à Paulo Iovio, & incerto rumore transcripsisse, & iudicio suo approbasse; quod extrema manuum devorasset; & caput ad parietem miserabili edito mugitu elisisset: Si enim de Summo Pontifice eadem fabulamenta figmentarum ex impotentia animi, aut ex cæca & temeraria credulitate, auctores, Paulo Iovio & ipsomet Bzovio apud Genebrardum longè potiores; cur hoc manifestô exemplô & experientia edoctus & permotus Bzovius, non etiam hæc quæ Iovius de Scoti morte finxit, ut fabulas refutasse, & pro deliriis reputasse existimaverit. Sed potius ea transcripsisse, atq; ex impotentia animi approbasse elegerit.

Tego Czásu kwitnał náuka Szkot Doctor subtilis.

385. Czternasty Generał Min: Conv: zwał sie *Frater Gondisalvus de Vallebona S. T. D.* obrány w Assyżu Roku 1304. Dniá 5. Czerwcá. zá Prezydencyi Kárdynałá de Muro. Exgeneralá Wikáryuszá Zakonu, rządźił coś mniey niż lat 9. Vmárł R. 1313. w Páryżu. Zá iego urzędu był assumptus ex Ord: Min: Conv: in S. R. E. Cardinalem Fr. Vitalis à Furno. Ktory obiit Avenione sepultus in Eccles: Min: Conv. Ten Geneneral przyiął

Czternasty Gen: Zak.

do Zakonu Alvarum Pelagium Scoti Discipulum ut Wad. an: 1304. n. 13. & an. 1308. n: 61. pisze. *Præciput Scoti discipuli* ná ten czás *Ioannes Basolius Doctor ordinatissimus* názwány; *Antonius Andreas Doctor dulcissimus: Franciscus Mayeronius Doctor illuminatus.* Canonicus, Alvarus Pelagius &c. O Szkoćie to tu krotko námieniam że sie národził Roku 1274. Ktorego umárł Seráficki Doktor S. Bonáwenturá: mira DEI providentia suaviter Min: Ord: Conv: consolante; ut uno Doctoris Sole occidente, alter Religioni nasceretur. S. Religione initiatus Szkot, Parisiis naprzod Baccalaurei, potym Doctoratûs insignibus laureatus fuit, tandem in Comitiis Tolossanis od Gondisalwá Generalá Roku 1307. Regens Parisiensis creatus. On naypierwszy publicum certamen pro asserendo B. M. Immaculato Conceptu inivit, ex quo tanquam proprio stemmate glorioſus in Schola subtilium enitescit.

Yczniowie Szkotá.

Chwalebny Szkot ex Certamine pro Imm: Conceptione Mariæ

386. Zá tego Generalá kwitnęli osobliwą Swiątobliwośćią Conventuales, iáko to B. Rainerus, B. Benedicti Aretini Socius, ktorego contemporaneus Seniculus (o ktorym wyżey) dederat consilium cuidam Fratri Minori in hæc verba: *Communitatem benè sequeris, nihil dubitans, & salvus eris.* B. Belongerius de Monte Acuto in vita & post mortem miraculis glorioſus. B. Leo Laudensis, qui ab honestæ vitæ inimicis venenum propinatum bibit illæsus. B. Ioannes Siracusianus qui in obsequium infirmi ignitum lapidem nuda manu portavit sine nocumento. Landus Tarentinus, Philippus de Duratio & alii quam plures o ktorych pisze w tych lećiech Wad. præcipue ad an: 1303. Nie ninieyszey żyćia Swią-

Sławni Swiątobliwośćią Conventuales.

Swiatobliwośći był ſam Generał Gondiſalvus o ktorym Alvarus Pelagius Lib: 2 de planct: Eccles: cap: 68. coævus piſze: *Sanctæ memoriæ Gondiſalvus Hiſpanus de Provincia Galiciæ, Nobilis genere, ſed nobilior vita & moribus & evangelica paupertate, verè Frater Minor, & zelator ardẽtiſsimus Regulæ, & Dominus paupertatis, & dominicæ humilitatis. Magiſter in Theologia realiſsimus, verbo & opere de maioribus mundi literatis in trivio & quadrivio. Qui parum poſt mortem ſuam Pariſiis, in viſione quibuſdam fratribus noſtris apparuit glorioſus in throno reſidens cum corona aurea et ſceptro qui dixit tunc, quod ſedes throni ſibi aſsignata erat in cælo, quia puriſsimè in Ordine iuſtitiã obſervaverit.*

Zálecenie Gondyſálwá.

Appárácya iego.

387. Pietnaſty Fratrum Min: Conv: Generał názywał ſie *Frater Alexander de Alexandria S. T. D.* electus Barchinonæ Anno 1314. 12. lunij w przytomnośći Piotrá Krolá Arágońſkiego: Ná tey Kápitule ſtatutum eſt, ut Generalis curaret per ſe quam maximè conſtituere præſentandos, & promovendos ad magiſterium, ne propter multitudinem & inſufficientiam promovendorum ad Magiſterium in S. Theol: facultas Theologica, & Magiſterium haberentur contemptui. Refert Wad. ad eund. an: n. 3. Zá tego Generałá ſłynął wielce náuką wyżey pomien. Ioannes Baſſolius Doctor Ordinatiſsimus ktorego Szkot iák niegdy Pláto Ariſtotelem názywał ſuum auditorium Rządźił Zakonem Rok y cztery mieśiące umárł w Rzymie. Vacavit Ordinis præfectura (anno uno menſibus octo, protracta electione ſucceſſoris in annum milles: trecent: decimum ſextum, & Maij diem poſtremum.

Piętnaſty Generał Zak.

Potrzebna præcautio ne facultas Theologica & Magiſterium vileſcant.

388. Szeſnaſty Zak: Conv: Gen: był *Fr. Michàél de Cæſena*

Szesnasty Zak: Generał obrány przy prezencyi Roberta Krolá y Sancyi Krolowy.

Cæsena S. T. D. absens electus Neapoli ultima Maij. 1316. przy prezencyi Krolá Robertá y Sáncyi Krolowy. O tym Generale in Catalogo Generaiium to czytam: Fuit eruditissimus ut ostendunt egregia & lucida eius Commentaria in 4. Lib: Sentent: Liber super Ezechielem, sermones de tempore & Sanctis, multaq; alia scripta. Zá Generálstwá iego assumptus fuit à Ioanne 22. in S. R. E. Cardinalem & Episcopum Tusculanum Fr. Bertrandus á Turre ex Ord: Min: Conv: ktory obiit Avenione 1326 sepultusq; in Eccl: sui Ord: ut testatur Rodul: pag: 221.

Jan 22i Papiez damnavit náukę o wych ktorzy powiádáli że Chrystus Pan nic niemiał iák in particulari ták in communi.

Pod czás Generálstwá tego Generała Ioannes 22. Papa. propositionem illam affirmantem Redemptorem nostrum, *ac Dominum Iesum Christum eiusq; Apostolos in speciali non habuisse aliqua nec in communi, definivit esse pertinacē erroneam ac hæreticam in Extrav:* ktora sie poczyna: *Cum inter non nullos &c:* O tym Papieżu inter alia pisza: naprzod że był *Vir peritissimus iurium, ut ostendunt ejus extravagantes: Temperantissimus in omnibus, librorum autem & literarum avidissimus. Oeconomiæ providus administrator, ut potè qui* 17. *milliones successoribus in thesauro reliquit, in commodum & usum Ecclesiæ. Obiit anno* 1334. *die* 4. *Decemb. Rexit Ecclesiam annis* 19. Zaś pomieniony Generał gubernavit Religionem án: 11.

Jan 22i Pap. wielki skarb Kośc.S. zostáwił.

Siedmnasty Generał Zak.

389. Siedmnasty Generał Min: Conv: zwał sie *Frater Gerardus Odonis S. T. D.* według Rodul: pag: 118. názwány *Doctor apertus.* w Páryżu obrány 11. Iunij 1329. Prezydował ná tey Kápitule *Fr. Bertrandus à Turre S. R. E. Card. eiusd: Ord: alumnus.* Ten Generał rządził Zakonem lat 12. potym *à Clem: 6 factus Patriarcha Antiochenus & Episcopus Catanensis.* Będąc Generałem skom-

pono-

ponował *Officium Stigmatum B. Franciſci* ktore teraz odpráwuiemy. Zá niego oddáne były Zakonowi mieyſcá oſobliwe P. N. I. Chr. iáko to Gorá Sion, Grob Páńſki, Wieczernik w ktorym Chryſtus odpráwił oſtátnią Wieczerzą z Apoſtołámi, owo mieyſce, w ktorym ná nich ſtąpił w ięzykách ogniſtych Duch Przenayś: Rodul: pag. 118. Wad. ad an: 1333. n. 19. & ad an: 1342. n. 20. Te S. Mieyſcá ſą Filiali Ord: de Obſerv: Auctoritate Eugenii 4. anno 1434. ut refert Wad. ad eund: an: n. 7. dotis ratione elocata.

Skomponował Officium ſtigmatum B. P. N. Franciſci.

Mieyſc S. w Páleſtynie uſtąpili Conv. pro dote Obſerv.

390. Tego Roku to ieſt 1347. ktorego ten Generał zoſtał Pátryárchą Antyocheńſkim, uczyniony był tákże á Clem: 6. ex Ord: Min: Conv: Kárdynałem *Fr. Helias de Annibinallis* iáko Wad. ad eund: an: n. 5. Nie obył ſie długo ná tey godnośći pomieniony Pátryárchá bo iáko piſze Wad. ad annum 1331. n 11. w rok to ieſt an: 1348. obiit epidemia illa generali, qua univerſus ferè Orbis ſine habitatoribus remanſit, domus vacuæ, urbes derelictæ, rura ſquallida, univerſa vaſtata apparuerunt, ſacris Religioſorum domicilius, ſtragem magnam hoc malum invexit, extinctis diſciplinæ Regularis Magiſtris, & melioris notæ ſenioribus.

Ten Gen. zoſtał Pátryárchą Antyochenskim.

Powietrze generalne, ktore Swiát cáły práwiepuſtkámi zrobiło.

391. Oſmnaſty Min: Gen: Min: Conv: *Fr. Fortanerius Vaſallus S. T. D electus Maſſiliæ anno* 1343. Wielce od Klemenſá 6. Papieżá kochány, iáko dowodźi Wadingus z wielu liſtow od Papieżá do niego piſánych y kompro buie ſam ſkutek, gdy w puſpiętá lat Generálſtwá uczyńił go Arcybiſkupem Ráwenckim y Pátryárchą Gráden-ckim, ktorego potym Innoc: 6. Kárdynałem creavit. W Padwi umárł, pochowany in Ædc D. Antonii Pata-

Oſmnaſty Generał Arcybiſkup Ráwen: Pátryár: Gradenc: y Kárdynałem uczyniony.

vini iáko świádczy Speculum Vitæ pagina 214.

Dźiewietnasty Gen: Zak: S. R. E. Card.

392. Dźiewietnasty Generał Min: Conv: *Fr. Gulielmus Farinerius S. T. D.* obrány w Weronie R. 1348. iáko Memoriale Ord: Min: infirm: 3. Ord: part: 1. fol: 23. świadczy: Rządźił Zakonem lat śiedm. Tandem od Innoc: 6. R. 1356. uczyniony Kárdynałem, z rozkazu iednák Papieżá rządźił Zakonem áſz do elekcyi Nowego Generałá ſub titulo Vicarii Apoſtolici, y ták rządow iego czyni lat 9. Zá iego Generálſtwá Clem: 6. creavit duos Cardinales z Zakonu Náſzego, z ktorych pierwſzy był *Fr. Paſtor de Albernato Vir multæ doctrinæ, & compoſitæ Eloquentiæ*, ut Rodul: aſſerit pag: 221. drugi *Fr. Helias de Annibaldis.*

Dwudźieſty Gen: Zak:

393. Dwudźieſty Generał Min: Conv: názywał ſie *Fr. Ioannes Bucchius S. T. D. electus Barcinone* 1357. *Belnæ in Burgundia* wizytuiąc támtę Prowincyą w Rok umárł, to ieſt 1358. po ktorego śmierći był Wikáryuſzem Apoſtolſkim Zakonu áſz do Kápituły Generálſkiey, Gulielmus Farinerins Cardinalis iáko o tym piſzą Wad. an: 1350. n. 1. Rodul: pag: 188. 6.

Dwudźieſty Pierwſzy Generał Zakon: Kárd: zoſtał.

394. Dwudźieſty pierwſzy Generał Zak: Bráći Mn: Conv: był *Fr. Marcus Viterbienſis S. T. D. Ianuæ electus* 1359. 9. *Iunij* iáko świádczy Rodul: pag: 189. y Wad. ad an: cit: n. 5. Pod ten czás to ieſt Roku 1360. Vniverſitas ſeu Academia Bononienſis fundata, eodem Generali promovente tribus Doctoribus Conventualibus, to ieſt Magiſtro Franciſco Adriani Bononien: Thoma Friniano & Ludovico Donato (z ktorych dwai poſledni byli potym Generałámi Zakonu) fuit illuſtrata. Pari decore exornarunt Academiam Carolinam Doctores

Academias Bononien: & Pragen: noviter erectas illuſtrarūt Doctores Cōvētuales.

res

res Theologi Franciſcani Pragæ à Carolo Auguſto an: 1366. inſtitutam iáko piſze Wad. cit: annis. Rządźił Zakonem ten Generał lat śiedm, od Vrbaná 5. Roku 1366. creatus Cardinalis, od ktorego poſłány był Legatem naprzod ad Marchionem Montis Ferrati, potym ad Florentinos, Piſanos, & Ianuenſes, ex quorum diſcordiis graviſsima damna ſuborta erant przywiodł ći ich ad concordiam, ále cum magno labore. Vmárł potym Roku 1390. 3. Sept. w Oyczyźnie ſwoiey pogrzebiony w Kośćiele S. Fránćiſzká Min: Conv:

395. Dwudźieſty drugi Generał Fratrũ Min: był *Fr. Thomas Frinianus Mutinenſis S. T. D. Collegii Bononienſis*, w Aſſyżu obrány 6. Iunij 1367. Rządźił Zakonem lat 6. potym Kardynałem uczyniony od Vrbáná 6. Za niego *Fr. Bertrandus Lagierius S R. E. Card: creatus à Gregorio XI. anno* 1371. Pod tym Generałem w Bruliánie *initium duxit Ordinis Reformatio primiq; Reformati* naprzod ſie zwáli *Fratres de famiia, inde Lignipedes, demum ſub Leone X. de Obſervantia.*

Dwudźieſty drugi Gen Zakonu Kárd: uczyniony.

Początek Obſerwántow.

396. Dwudźieſty trzeći Generał názywał ſie *Fr Leonardus de Rubeis Gifonenſis S T D electus Toloſæ an:* 1373. 5. *Iunij. Præſidente Bertrando Cardinale Ord: Vicario.* Rządźił Zakonem lat 5. Ten Generał ofiárowáne Kárdynálſtwo od Vrbaná 6. *recuſavit*, od Klemenſá 7. Pſeudopapieżá przyiął, *cuius partes ſecutus Legationẽ obiit apud Ioannam Siciliæ Reginam*, ale obaczywſzy ſie, *& ſchiſmate abiurato Avenionem, ſe contulit*, y Vrbáná 6. zá prawdźiwego Papieżá przyznał, od ktorego *tanquam Cardinalis receptus eſt.* Był to człowiek wielce mądry *ſcripta ejus ſuper Cantica Canticorũ, teſtimonio D. Antonini erudi-*

Dwudźieſty trzeći Generał Kárdynałẽ uczyniony

tiſsima: Wiele y innych godnych rzeczy popiſał w Awenionie umárł 4. Nov: 1405. Zá iego Generálſtwá, ták pomieniony *Frinianus*, iáko *Bartholomæus de Coturno* tákże *Minorita Conv: ab Vrbano 6. S. R. E. Cardinales creati.* iáko świádczy Wad. ad an: 1376. n. 8.

Dwudźieſty czwarty Generał, á pierwſzy Kárdynał ex Natione Veneta.

397. Dwudźieſty czwarty Generał Min. Conv: fuit *Fr. Ludovicus Donatus S. T. D. Coll: Bonon: electus Strigonii in Hungaria anno* 1379. O nim Wad. ad an: 1378. n. 8 ták piſze: *Ludovicus Donatus, Patritius Venetus, Procurator Gen: Ord: Inquiſitor hæreticæ pravitatis Venetiis, Provinciæ S. Antonii Miniſter, Vicarius Gen: Ordinis. &c.* trzy látá tylko rządźił Zakonem, bo był *aßumptus ab Vrbano 6. ad Cardinalitiam dignitatem.* O czym Wad. cit.

Dwudźieſty piąty Generał Zakonu.

398. Dwudźieſty piąty Generał Fratrum Min: Conv: zwał ſie *Fr. Petrus de Conzano S. T. D.* obrány w Ferrázu R. 1383. *Præſidente Comitiis Generalibus Ludovico Cardinale Ordinis Vicario. Hic Gen: rexit Ordinem per unum annum & Menſes 5. Obiit anno* 1385. *in Cœnobio Piſtorienſi dum Provinciam viſitaret Hetruriæ: Sepultus ibid apud Minor: Covent.*

Dwudźieſty ſzoſty Generał.

399. Dwudźieſty ſzoſty Generał Zakonu obrány w Padwi Rokn 1385. iuxta Wad. ad eund: an: n. 4. Názywał ſie ten Generał *Fr. Martinus S. Georgius à Riparolo:* Rządźił Zakonem dwie leće, wizytuiąc Prowincyą Genueńſką *deceſsit in Cœnobio Caſtri Novi:* Ná iegomieyſce *inſtitutus Vicarius Ordinis Fr. Henricus Alferius Aſtenſis ab Vrbano 6.*

Dwudźieſty ſiodmy Generał Zak.

400. Dwudźieſty ſiodmy Generał Zakonu *Fr. Henricus Alferius Aſtenſis* w Florencyi, obrány Roku 1387. Ten rządźił Zakonem lat 18. Zá niego *creatus fuit ab*

Vrbano

Vrbano 6. S. R. E Cardinalis Fr. Bartholomæus Vliarius Patavinus Episcopus Florentinus ex Ord: Min: Conv: anno 1389. ut Wad. eod: an: n. 2. tenże Obiit Caietæ an: 1396. sepultus in Eccles: Min: Convent: ut Rodul: cum Wad. concordant. Sam záś Generał umarł w Ráwennie R. 1405. pochowány u Bráći Mn: Konw: iáko sie Rodulf pag: 189. 6. y Wad: ad cit: an: zgadzáią: co tákże oświadcza tumulus eius marmoreus.

401. Zá tego Generała Brát Paulucyusz Láiczek de Trincis o ktorym wyżey n. 368. widząc sie w lećiech 80. ná śiłách wielce słábego y ná oczy ćiemnego, umyślił z Reformy wrocić do Mátki swoiey to iest Bráći Mnieyszych Konw: Zakonu do Fulginu, gdźie w młodym wieku lat 14. przyiął ná się Habit S. O. Fráncíszká Roku 1323. zá Generała 16. Michała z Cesény, ná Láiczki obleczony. Z Brulianu tedy do Fulginu Konwentu Bráći Mniey: Conv: wracáiącego sie Brátá Páwła chćieli Obywátele támeczni wźiąć ná woz, ále żadna miárą niechćiał, pieszo z laską z Socyuszem iść wolał, á przyszedłszy do Konwentu do Celle sobie náznáczoney, onę pokoiem y mieszkániem swoim ász do śmierći názwał. Przyznáie to Wád: ad an: 1390. n. 7. mowiąc: *Pararunt illi comitatûs rhedam & equitatum, sed horum nihil vir Dei voluit admittere, solo Fratre Socio, & baculo contentus &c. Dilapsus in Cellulam à PP. Conventualibus præparatam dixit: Hæc requies mea dum vixero:* Gdy záś poznał sie być bliskim śmierći ná źiemi leżąc, przykładem S. O. Fráncíszká ná Krzyż ręce złożywszy ustáwicznie IEZUS y MARYA mowił, poki wesołą twarzą iákoby śmieiąc sie BOGU duchá nie oddał. Vmárłtedy w Fulginie w Kon-

B. Paulucyusz de Trincis z Reformy wroćił sie ad Min: Cōv: y u nich umárł y pochowány.

Smierć B. Paulucyuszá

wenćie S. Fráncíſzká y pochowány ieſt w Kośćiele Brá-

Wſtąpił do Zak: Bernárdyn S.

ći Mn: Conv: Brát Paulucyuſz, iako o tym Wad. ad annum cit: n. 10. Zá tegoſz także Generałá wſtąpił do Zakon: S. Bernárdyn Senen: R. 1402. wieku ſwego 22.

Dwudźieſty oſmy Generał Zakonu Min: Con.

403. Dwudźieſty oſmy Generał názywał ſie *Fr: Antonius Angeli á Pireto S. T. D. celeberrimus electus Argentinæ* Roku 1405. zá ktorego od Innoc: 7. był uczyniony Kárdynałem *Fr Petrus Philaretus Cretenſis Doctor Pariſien: Ex Ord: Min: Conv.* a potym Papieżem obrány názwány

Alex: 5. Papież ex ord Conv: Liberalitas ná ubogich.

Alexánder 5. z Arcybiſkupſtwá Medyoláńſkiego o tym piſzą Hiſtorye, że był *magnæ Sãctitatis, in elargiẽdis eleemosynis adeo liberalis ut nihil ſibi reſervaret: dicere ſolitus: ſe divitem Epiſcopum fuiſſe, pauperem Cardinalem & mendicũ Pontificem.* Krotka z niego Zakonowi była pociechá, bo dźieśiątego Mieśiącá Papieſtwá ſwego umárł, w Bononii pochowány apud Fratres ſuos Minores Conv: patet ex Rodulp. Zá tego także Generałá od tegoſz Papieżá był uczyniony z Zakonu Mn: Conv, Kárdynałem *Fr. Petrus Comes de Fuxo.* Zá Generálſtwá iego,

Porcyunkule pozwolili PP. Conv: PP. de Obſerv.

wzmagáiącey Fámilii OO. Obſerwántow *acceſsit Commẽdatiſsima Domus S. M. Angelorum in Agro Aſsiſiate, Portiuncula nuncupata:* świádczy o tym Wad: ad an: 1415. n. 23. mowiąc: *Conceſsit hanc Min: Gen: annuentibus Patribus Provinciæ S. Franciſci, maximè iis qui habitant ad Sacrum Conventum Aſsiſii, ubi S. Patriarchæ Corpus honorificè colitur.* Item iáko Wad. ad an: 1420. n. 16. zeznáie: *Hic*

PP: Obſervãtibus Alwerne oddáli OO Conwentuales z táski.

Gen: Antonius à Pireto præter inſignem S. M. Angelorum Ædem, alteram etiam ad Sacrum Montem Alvernæ donavit Filiali Ordini Obſer: iam tunc florere incipienti.

404 Zá iego Generálſtwá *diſtracta* była *Reſpublica*

Chri-

Christiana diro Schismate, dum referente Rodul: pag: 190. *eodem tempore tres extiterint Pontifices Romani Benedictus XIII. Gregorius XII. & Ioannes XXIII.* zkąd sie y iemu przyćierpieć dostało: álbowiem *post tres annos regiminis* że *sine authoritate Pontificis convocaverat Capitulum Aquilæ, depositus fuit ab officio anno* 1408. Ze był wiel ce Człowiek uczony. *Vocatus* był *ad Concilium Pisanum una cum doctissimis Viris ex suo Ord. Min. Conv. scil: F. Francisco Creppa Mediolan. & F. Ioanne de Bononia.* Tenże znowu *in Concilio Constant:* był *à sacro Collegio destinatus cum aliis Examinator Ioannis Hus, & eius perversorum dogmatum.* Piszą ieszcze y to onim, *quod functus fuerit munere Nuntii Apostolici in Anglia.*

Schismá wielkie z trzech Pap. rázem.

Ten Generał ad Concilia vocatus ob eminentem doctrinam,

405. Dwudźiesty dźiewiąty Generał Zakonu był *Fr. Gulielmus Ianettinus electus à Pontifice Gregorio XII. An.* 1408. *qui postquam rexisset Ordinem minus duobus Annis mortuus est in Conventu Hetruriæ dicto Soveretum. Post cuius Obitum ex mandato Papæ reasumpsit regimen prænominatus Fr. Antonius à Pireto, quod tenuit cum magna prudentia usq; ad Annum* 1420. *& postea mortuus.*

Dwudźiesty dźiewiąty Generał. Zak.

406. Trzydźiesty Min. Conv. Generał zwał sie *Fr. Angelus Salvettus S. T. D.* ktory *ex Ministro Provinciali Hetruriæ in Generalem electus Forolivii Anno* 1421. Ten Generał Człowiek był wielce mądry Doctor Collegii Bononien. *Scripsit egregie de Iudicio & Antichristo: Multorum Principum & maximè Martini 5. Papæ sibi Conciliavit amorem.* Rządźił Zakonem lat dwie y pięć Miesięcy, umarł w Sienie Nonis Octob. Anno 1423.

Trzydźiesty Gen: Zak.

407. Trzydźiesty pierwszy Zakonu Generał zwał się *Fr. Antonius de Massa S. T. D.* obrány w Ferrázu Roku

1424.

Trzydźiesty Pierwszy Generał.

1424. w'dźień Swiąteczny. był *Martino 5. Pontifici ob eminentem doctrinam, & singularem in declamando facundiam gratissimus.* Swiádczy Wád. ad eund. An. n. 7. Rządźił Zakonem lat pięć potym záś w swoiey Oyczyznie *factus Episcopus: & ad Imperatorem Constantinopolitanum de Vnione Ecclesiæ Græcæ cum Latiná Prænuntius Pontificius.* Za iego Generálstwá iako pisze Wadin. 1426. n. 7. *creatus fuit ex Ord. Min: Conv: S. R. E. Cardinalis à Martino 5. Fr. Antonius Avenionensis S. T. D.*

Oyczyzny swoiey został Biskupem.

Trzydźiesty drugi Generał.

408. Trzydźiesty drugi Generał Zakonu Bráći Min: Conv: był *Fr. Gulielmus de Casali S. T. D.* w Assyżu obrány die 15. Iunij Anno 1430. Ten Generał wielkiey był mądrośći y rostropnośći człowiek. oprocz tego że był naprzod w Zakonie Prokuratorem Generálskim, potym Wikáryuszem Generálskim, wokowány był ná Concilium Florenckie tanquã Theologus. potym był posłány od Papieżá, do rożnych Xiążąt ktorych *ad Concordiam & Sedis Apostolicæ obedientiam revocavit.* Rządźił Zakonem lat dwánaśćie, y Mieśięcy 5. umárł we Florencyi pochowány w Kośćiele S. Krzyżá apud FF. Min: Conv: Roku drugiego tego Generałá ná urzędźie Zakonu, Fratres Familiæ áliás OO. Obserwánći obráli sobie pierwszego Wikáriuszá Fratrum Iacobum Primaditium, pod posłuszeństwem iednák Generałá Cálego Zakonu toiest Min Conventualium.

Pierwszy Wikar Gener: FF. de Observ: pod posłus: Gen. Zak.

Trzydźiesty trzeći Generał Zakonu.

409. Trzydźiesty trzeći Generał Zakonu był *Frat. Antonius à Rusconibus S. T. D.* w Pádwi obrány Roku 1443. iáko pisze Wadin: sub eod. An. n. 3. Rządźił Zakonem lat 6. umárł we Florencyi pogrzebiony w Kośćiele S. Krzyżá Min: Conv: Roku 1449. Refert, Wadin: eodem An. n. 26.

410.

410. Lubo S. Bernárdyn *desiderió* iák w nayśćiśleyszym uboſtwie Pánu Bogu ſłużyć, przenioſł ſie był *à Conventualibus ad Fratres de Familia* (záprawiwſzy ich iednák w náuki *per erectionem Scholarum* naprzod zá Miáſtem Peruſkim w Konwencie ná Gurze *ac tandem* ná innych mieyſcách, rozmnożywſzy y rozſzerzywſzy wielce, iáko Bł: Kápiſtran *S.* Bernárdyná *Contemporaneus*, Kánonizácyi iego *promotor*, y żyćia Piſarz *apud ſeduliũ Obſer: Cap:* 19. *Comment:* wyraża mowiąc: *Tempore quo S. Bernardinus Religionem ingreßus eſt erant in Italia vix centum triginta Fratres Ord. de Obſerv: nuncupati, tempore ſui tranſitus multiplicati fuerunt ad amplius quatuor millia.* Oczym tákże Wad. de Exord: Ord: Obſerv: ad ann: 1456. n. 107. piſze: *Verum eſt humilem hanc plantulam primitùs à Paulutio Fulginate ſatam à Bernardino Senenſi aliiſq; coadiutoribus rigatam, multipliciter germinaße.* dla czego OO. Obſervantes iák zá Fundatorá S. Bernárdyná máią, y od niego ſie w Polſzcze Bernárdynámi zowią) iednák gdy ſie bliſkim być śmierći poznał w Mieśćie Akwili, kazał ſie záprowádźić do Konwentu S. Fráncíſzká Min: Conv: áby tám umárł y pogrzebiony zoſtał, y ták ſie ſtáło: Ktorego Ciáło we dwádźieśćiá y ośm lat od Obywátelow Miáſtá támtego do Kośćioła nowego przeniešione z Kośćioła náſzego zoſtáło, ná ktore przeniešienie Sixtus 4. Papież ex Ord: Min: Conv: nie tylko pozwolił, ále y Odpuſt náznáczył, to mi tylko dźiwno co piſze *Petrus de Cruce Hiſpanus in Antiminorica ad Grimanum S. R. E. Cardinalem Ordinis Protectorem* mowiąc: *Cum enim Aquilæ infirmaretur fecit ſe duci ad Conventum S Franciſci qui erat ſub Obedientia Mi-*

S. Bernárdyn Senen: otworzył Szkoły u OO. Obſerw.

Rozmnożył y rozſzerzył Fámil: Obſerv: ták że go iák zá Fundatorá máią.

S. Bernárdyn kazał ſię przed śmiercią do Konwętu Cõventualium záprowádźić áby u nich umárł y pogrzebiony zoſtał.

niſtri

Po przeniesieniu Ciáłá S. Bernárdyná à PP. Conv: ad PP. observ: ustáły Cudá iego.

nistri Gen: Conv: ut ibi moreretur atq; sepeliretur, sed cum post mortem eius Fratres dicti de Observ: vellent Corpus eius transferre ad Conventum suum, & defacto translatum esset (anno iáko Wad. świádczy 1472) *ubiq; terrarum cessavere miracula.*

Trzydźiesty Czwarty Gen wielce godny y pokorny gdy Purpurę Kárdynálska acceptare recusavit.

411. Trzydźiesty czwarty Generał Min: Conv: zwał sie *Fr. Angelus Scopetri Perusinus S. T. D.* O tym Generale *in Catalogo Generalium Min: Conv:* czytam że *à S. Antonino Archiep: Florentino Vir magnæ scientiæ fuerit nuncupatus, quod S. Inquisitionis Officium in Vmbria tota diu sustinuerit, quod iubente Eugenio 4. in Conciliis Ferrariæ & Florentiæ tum voce tum scriptis pro unione Ecclesiarum Orientis & Occidentis valde laboraverit, & quod Præsidente Nicolao 5. Summo Pontifice Romæ an: 1450. Solemnissima Iubilæi & Canonizationis S. Bernardini Senensis celebritate Sacro in Ministrum Generalem Ord: assumptus fuerit, Rexit Ord: annis 3. & mens 3. mortuus Perusii, linquens Purpuram ab eod. Pont: sibi designatã, sepultus apud FF. Minor: Convent.*

Trzydźiesty Piąty Generał Min: Conv: był Legatem Papieskim w Bononii.

412. Trzydźiesty Piąty Generał Min: Conv: *Fr. Iacobus Bussolinus à Mozanica S. T. D. electus Bononiæ 7. Iunij 1454. ante Generalatum primo Provinciam Bononiensem gubernavit, deinde à Nicolao 5. Vicarii Apostolici in Ordine munus suscepit, tandem à Calixto 3. Legatus Bononiam missus, ac Generalis factus, ac post tres annos Mediolani 7 Idus Iulji Anno 1457. decesśit, Sepultus apud FF. Conv.* Zá tego Generałá, *Pontificiô decretô sancitum fuit ut Minister Gen: unum ex tribus à Fratribus de Familia sibi proponendis in Vicarium eorum Generalem pro suo libito deligeret.*

Trzydźiesty szosty Gen.

413. Trzydźiesty szosty Generał Zakonu Conv: zwał sie *Fr. Iacobus de Sarzuela S. T. D. electus Romæ 1458. 19. Maij*

Maij. Rządźił Zakonem lat 6. Tempore huius Generalis *Pius* 2. *Papa Fratribus Conventualibus donavit Anno* 1463 *Romæ Basilicam SS. XII. Apostolorum, à Constantino Imperatore conditam: à Pelagio primo integrè refectũ, & si opus Ioannes* 3. *compleverit. Translatis illuc SS. Philippi & Iacobi Apostolorum corporibus, sub prædictorum Pontificum tempora: ab illis capit Ecclesia denominari, etsi in quibusdam M. SS. simul. cum horum festivitate, quæ in illa Basilica solemniter celebratur, adnotetur etiam celebritas omnium Apostolorum. Templum erat magnificum, & frequens Canonicorum Collegium; iis verò ad parvum numerum redactis, & redditibus imminutis Ecclesiam contulit Pontifex Patribus prædictis. Gregorius primus stationes hic multas instituit Sixtus V. emptam Columnensis palatii partem Monasterio adiecit: Nobile ibidem Collegium S. Bonaventuræ instituit, redditus auxit.* Ita Wad. ad ann: cit: n. 121.

Zá tego Gen: dárował PP. Conv. Pius 2. Pap. Bázylikę SS. 12. Apostol.

Six. 5. Monásterium ampliavit & Collegium S. Bonaventuræ fundavit.

414. Trzydźiesty śiodmy Generał był *Fr. Franciscus à Ruvere Savonensis S. T. D.* w Peruzu obrány Roku 1464: dniá 20. Máiá. Rządźił Zakonem lat 5. potym Kárdynałem uczyniony od Páwłá drugiego Papieżá: *ac tandem ad summi Pontificatus apicem evectus, vocatus est Sixtus* 4. Tego dniá gdy go Páweł drugi creavit Cardinalem (było to w Roku 1468.) coram adstantibus dixit: *Hodie nobis destinavimus Successorem.* O tym Wad. ad cit: an: n. 13. Rządźił Zakonem qua Cardinalis de mandato Pontificis, usq; ad futura Comitia Generalia.

Trzydźiesty śiodmy Gen: ktory potym był Pap. Six: 4. názwány.

Páweł 2. Pap. co powiedźiał gdy Six. 4. Kárdynałem uczynił.

415. Trzydźiesty ośmy Generał fuit *Fr. Ioannes Zanettus Vtinensis S. T. D. electus Venetiis* 19. *Maij anno* 1469 Ná tey Kápitule prezydował pomieniony Fr. Franciscus de Ruvere Cardinalis, ktory nie długo po śmierći Pá-

Trzydźiesty Ośmy Gen.

władł drugiego został Papieżem o którym David Thomas Raab Ord: Cruciger. cum Rubea stella inter suas Thesis Theol: pisze: *Sixtus 4. Savonensis ob eruditionem, aliasq; dotes clarissimus; spiritum eius verè Principalem experti sunt Principum ac Regum sanguine oriundi ex Oriente à Turcis pulsi Christiani: Andreas Palæologus Despota Peloponesi, Leonardus Toccus Despota Epiri, alijq;; quos Sixtus benignè excepit, & magnificis sumptibus aluit. Illam quoq; famam cum Augusto communem sibi fecit: Romam quam luteam invenit lateritiam post se reliquit Obijt an.* 1484. *die* 14. *Aug. sedit an.* 13.

Zálecenie Siztá 4. Pap.

416. Pomieniony Generał Zanettus rządził Zakonem lat 6. potym à Sixto 4. factus Archiepiscopus Thebarum, & Episcopus Tarvisinus, post binas Legationes ad Senatum Venetum strenue naviterq; obitas Tarvisii obiit anno 1483. Sepultus in Cathedrali grandi à se dum viveret pecunia instaurata & exornata, extantq; in eum ibi perpetua grati animi monumenta, ut erga beneficentissimum Pastorem. Wad: an, 1475. n. 7.

Zánettus Biskup. w Trewizu zostáwszy wiele dobrego Kośc: Kátedr: uczynił.

417. Trzydziesty dziewiąty Min: Conv: Generał był *Fr. Franciscus Nani Brixiensis S. T. D.* obrány w Vrbinie dniá 14. máiá Roku 1475. oczym Wád: cit: Ten Generał à Sixto 4. fuit cognominatus Samson eo quôd Romæ Immaculatam MARIÆ Conceptionem strenuè invictéq; defenderit. Rządził naprzod Provinciam Terræ S. ac Tusciæ potym cáły Zakon lat 25. Cænobium in Patria magna à se structura ampliatum redditibus auxit, donavitq; pretiosa supellectili sacrarium. Purpurę Kárdynálską invicta humilitatis constantia sobie ofiárowáną recusavit. Vmárł we Florencyi pochowány w Kośćiele S. Krzy-

Trzydziesty Dziewiąty Generał.

Czemu ten Gen: od Sixtá 4. był názwány Sámsonē.

Purpury Kár: z pokory ákceptować nie chćiał

S. Krzyżá Bráći Min: Conv: Roku 1499. Zył lat 85.

418. Zá tego Generałá umárł Sixtus 4. ex Ord: Min: Conv: creatis S. R. E. Cardinalibus tribus naprzod Petro Riario ſuo ex ſorore Nepote tit: S. Sixti potym Petro de Comitibus de Fuxo Gallo, potym Helia itidem Gallo o Pierwſzym świádczy Wad: ad an: 1472. n. 74 Rodul. pag 226. O drugim tenże Rodul: cit: loco. O trzećim idem Rodul: pag: 227. Iednego także z Obſerwántow to ieſt Gábryelá Rángoná tenże Sixtus Kárdynałem uczynił. Y ten był *primus & proprius* z Fámilii Obſerv: *Cardinalis* iáko Wad. przyznaie ná wielu mieyſcách to ieſt ad an: 1464. n. 13. & ad an: 1472. n. 75. & ad ann: 1475. n. 15. Zkąd poznáć káżdy może, że ći co byli z Zakonu S. O. Fráncíſzká Papieżámi nie byli z Fámilii Obſerwántow, ále z Zakonu Bráći Mn: Conventualium.

Sixt: 4. uczynił ex Minor: Conv: trzech Kárdynałow.

Gabriel Rangon, naypierwſzy ex Obſerv: Kárd: uczyniony à Sixto 4.

419. O Sixćie 4. Pap: Rodericus Obſerv: ták piſze Tom: 3. Q. 30. art: 4. *Sixtus huius Nominis 4. Summus Pontifex qui ex Conventualibus Minorum ad ſupremum Pontificis apicem aſſumptus eſt.* O nim także Wad. ad an: 1439. n. 59. refert w te ſłowá: *Sixtum 4. fuiſſe antea Magiſtrum ſtudii Bononiæ: Et Baccalaureum Conventus Papiæ*: & ad an: 1449. 26. tenże Wad. aſſerit eum fuiſſe Florentiæ ad S. Crucem Regentem. Nad to Hiſtoria ſicula Cagliolæ teſtatur, Sixtum 4. fuiſſe Guardianum Conventûs SS. 12. Apoſt: Romæ: toſz ſámo potwierdza Franchinus Apologematis ſect: 6. n. 6. *Poſt quam enim Matrix Religio Min: Conv: dediſſet pro dote filiali Ord: Obſerv: Conventum Romæ Aracælitanum; datus fuit ei à Pio 2. Conventus 12. Apoſtolorum.* O tym Sixćie

Officia Ktore Sixtus 4 miał w Zakonie.

Julius 2. Náſzego Zakon: Pap. Sixtá 4. ex fratre Nepos,

4. Iulius 2. Sixti 4. ex Fratre Nepos, (ktory z Nowicyatu Náſzego był wźięty ná Biskupſtwo, potym ná Kárdynálſtwo od Stryiá ſwego Sixtá 4. iáko o tym wyżey n. 293.) ták mowi w Bulli ſwoiey ktora ſie poczyna: Exponi Nobis &c. *Præfatum Sixtum, qui non ſolum dum ad Cardinalatus honorem aſſumptus fuit Veſtri prædicti Ordinis Generalis Miniſtri fungebatur officio, ſed etiam ab ineunte eius ætate in prædicto Ordine fuit nutritus.*

Sixtus 4. potwierdźił Zakonowi Min: Conv: Privilegia Apoſtol. y motivum ſuæ Confirmationis wyráźił.

420. Ten Sixtus 4. ad inſtantiam pomienionego Zánettá Generała potwierdźiwſzy wſzytkie Privilegia Apoſtolica circa Obſervantiam Voti Paupertatis. Motivũ ſuæ Confirmationis w Bulli ktora ſie poczyna: *Dum fructus uberes &c.* wyráźił w te ſłowá: Cum autem ſicut exhibita Nobis pro parte dilecti filii Zanetti de Vtino dicti Ordinis Generalis Miniſtri & Theologiæ Profeſſoris, petitio continebat; Nos etiam dum in Minoribus conſtituti ipſius Ordinis Generalis Miniſtri fungeremur Officio, experientia comprobavimus: quod dicti Ordinis fratres Domino benedicente pullulaverint, quod propter eorum multiplicationem frigeſcente non nunquam erga eos in nonnullis partibus fidelium charitate, ex incerta mendicitate, & minutis eleemoſynis ſe ſuſtentare &c. non poſſunt. Ten Przywilei wydał pomien: Papież in favorem Sámych Min: Conv: iáko Wád: przyznáie ad an. 1472. n. 110. & Roder: Obſerv: Tom: 2. Q. 79. art: 6. mowiąc: *Quæ conceſsio quoad fratres Minores Regularis Obſervantiæ non habet locum, ſed tantum quoad fratres Min: Conventuales.* Co y ſam Sixtus 4. iáśnie w Bulli ſwoiey, ktorey początek *Licet nos dudum &c.* wyráźił,

421.

421. Czterdźiesty Generał Zakonu Min: Conv nazywał sie *Fr. Ægidius Delphinus Amerinus S. T. D. electus Interamnæ die 14. Octob. anno 1500.* Rządźił 5. lat Zakonem, y odwizytowawszy Lusitaniæ & Daniæ Provincias ac partem Galliarum, dobrowolnie Prefekturę Zakonu rezygnował. Czterdźiesty Generał Zak:

422. Czterdźiesty Pierwszy Gen: Zak. był *Fr. Raynaldus Gratiani de Cotignola S. T. D. electus Romæ 1506.* O nim in Cathalogo Ministrorum Generalium Ordinis táka relácya: *Fr. Raynaldus Gratiani Liberalium Artium cognitionem assecutus, Parisium se contulit, ut solidioribus literis vacaret, quibus comparatis Bononiæ & Venetiis Theologiam eximiè professus est. A Iulio 2. in pretio habitus, missus est Orator in Hispaniam, inde Romam reversus, in supremum Ordinis Rectorem electus est: post factus Archiepiscopus Ragusinæ Ecclesiæ, vita functus est Cotineolæ 1529. tumulatus apud Min: Conv:* Czterdźiesty pierwszy Generał Zakon: Arcybiskupē został.

423. Czterdźiesty drugi Generał *Fr. Philippus Porcaccius Bagnacavallensis S. T. D.* obrány w Rzymie Roku 1510. Rządźił Zakonem Rok ieden y trzy mieśiące. O nim to *Chronologia Generalium Ord: Min: Conv: refert:* Że był *Iulio 2. Pont: Max: carissimus, à quo Romam ad Sacrum Lateranense Concilium accitus, ingenti omnium mærore, ac lachrymis diem clausit extremum 4. Idus Septembris anno 1511. Sepultus in Basilica 12. Apostolorum apud suos Fratres Min: Conv:* Czterdźiesty drugi Generał Zak:

424. Czterdźiesty Trzeći Gen: Zak: był *Fr. Bernardinus Prato à Cherio S. T. D.* obrány w Assyżu 15. Maij anno 1513. O nim in Chronologia cit: ták czy: tam: *Archigymnasio Bononiensi in quo publicè docuit ingentem* Czterdźiesty trzeći Generał Zakonu.

tem gloriam peperit: tum ad Romanam S. Petri Basilicam vocatus audiendis Confessionibus Pœnitentiarij titulo aliquãdiu vacavit: inde in Comitiis Assisiensibus Generalis electus omnes Pastoris optimi partes absolutissimè implevit per annos quatuor, ac tandem obiit an: 1517.

Czterdźiesty czwarty Generał Zakon:

425. Czterdźiesty czwarty Gen: Zak: Min: Conv: *Fr. Antonius Marcellus S. T. D. electus Romæ anno* 1517. *Quo Leo X. Pont: Max: concessit Observantium Familiæ primum Generalem Ministrum Fratrem Christophorum Numaio Foroliviensem tunc primum ab Ordinis Nostri Capite, Caput liberum ac divisum. Noster prædictus Generalis postquam per biennium moderatus fuit Ordinem assumptus erat ad Episcopatum Patrensem in Græcia: & Obiit* 1526.

Pierwszy Generał PP. de Observantia Fr. Christophorus Numaius seu à Foro Julio.

Czterdźiesty piąty Generał Zakonu.

426. Czterdźiesty piąty Gen: *Fr. Antonius Sassolinus S. T. D. Florentinus Vir morum honestate ac literatura præclarus electus Bononiæ anno* 1519. *rexit Ordinem* 4. *annis A Clem:* 7. *designatus fuit Episcopus Minerbinus in Calabria Edidit Tractatum cui titulus:* Conscientiæ illuminacula. Vmárł we Florencyi Roku 1528.

Biskupem został.

Czterdźiesty szosty Gen:

427. Czterdźiesty szosty Generał: *Fr. Ioannes Vigerius Ianuensis S. T. D. famosissimus.* Ktorego *pietatis ac ingenii merita ad supremos Ordinis extulerunt honores.* Rządźił Zakonem naprzod lat 5. *sub titulo Vicarii Apostolici:* potym w Społećie obrány Generałem Roku 1529. rządźił znowu lat 5. *Cæsaris etiam Procuratorem egit, ut componeret* 1526. *pacis fœdera. Sub eo cœpit Congregatio PP. Capucinorum subiecta tamen Generali Ordinis ut liquet ex Bulla Clem:* 7. nákoniec *renuntiatus fuit Episcopus Chiusensis in Asia.*

Biskupem umárł.

Początek OO. Kápucynow. R. 1525. sub Clem: 7.

428. Czterdźiesty śiodmy Gen: *Fr. Iacobus Antonius Vffre-*

Vffredutius S. T. D. de Ancona. Ten *expleto Procuratoris Ordinis ac Vicarii Generalis munere, Minister Generalis electus Mediolani, Anno 1534. Visitavit Galliarum Provincias, totumq; fermè Ordinem cui præfuit intra Vicariatum & Generalatum annis 7. Postea creatus Episcopus Martirani Ecclesiam Sanctissimè administravit annis 11. ingenti tùm animarum profectu, tùm reddituum Episcopalium accessione facta. Demum gravi senio confectus die quodam ubi pervenit ad eum locum Completorii* In manus tuas Domine, *expiravit: Sepultus in Ecclesiæ Cathedralis tumulo, quē sibi vivens paraverat.*

Czterdziesty śiodmy Gen: w wielkiey stárości Biskupem będąc umárł gdy mowił w Komplecie In manus tuas Domine &c.

429. Czterdziesty osmy Generał *Fr. Bernardus Laurentius Spada S. T. D.* O nim Chronologia Generalium Ord: to mowi: *In Scotica Palæstra præstantissmus, præcipua Ordinis gymnasia valdè illustravit. Delectus Min: Gen: Romæ an: 1537. gubernavit 6. annos: à Paulo 3. Ecclesiæ Caluensis Antistes factus 25. Maij. 1543. ad maiora facilè extollendus ni repentino morbo correptus decessisset Neapoli.*

Czterdziesty osmy Gen:

Biskupem umárł.

430. Czterdziesty dziewiąty Generał *Fr. Bonaventura Pius de Costacciaro S. T. D.* O nim Chronologia cit: *Doctrinam eius commendat Vniversitas Patavina in qua legit, suggestaq; primaria è quibus Verbum DEI annuntiavit. Post administratas Terræ Sanctæ Vmbriæq; Provincias, Generalis factus Anconæ 1543. expleto sexennio à Paulo 3. Pastor Ecclesiæ Aquensis designatus. Cuius administrationem post aliquot annos Petro Faoni Nepoti cessit. Inde Eugubium se recepit ad Fratres ibidemq; obiit.*

Czterdziesty dziewiąty Generał.

Rezygnował Biskupstwo.

431. Pięćdziesiąty Generał *Fr. Ioannes Iacobus Passeri à Monte Falcone S. T. D. ex Provincia S. Francisci Concionator Theologusq; celeberrimus expleto suæ Prov: regimine*

Pięćdziesiąty Generał.

anno 1549. *in Miniſtrum Gen: electus eſt Aſiſii: Romanæ Curiæ apprimè charus fuit; at dum unanimi voto ad maiora evehendum ſperarent, laboribus confectum e vivis ſublatum luxêre Vrbinates circiter* 1552. *Rexit Ord: tribus annis. Teſte Chronol: Gen: Ord.*

Pięćdźieśiąty pierwſzy Generał.

432. Pięćdźieśiąty pierwſzy Generał *Fr. Iulius Magnanus S. T. D.* electus Ianuæ anno 1553. In promovenda Regulari diſciplina vigilantiſsimus tanta ingenii ſuavitate præditus fuit, ut quam facilis ad eum acceſſus, tàm difficilis ab eodem eſſet omnium receſſus. Renuntiatus Epiſcopus Caluenſis, fatô ſublatus eſt. Theani in Campania 1561. cit: Chronol: Gen: Ord.

Biskupem umárł.

Pięćdźieśiąty drugi Gener:

433. Pięćdźieśiąty drugi Generał Zak: był *Fr. Ioannes Antonius de Cervia S. T. D.* w Aſſyżu obrány Roku 1559. cztery tylko mieśiące rządźił y umárł.

Pięćdźieśiąty trzeći Gener.

434. Pięćdźieśiąty trzeći Generał názywał ſie *Fr. Antonius à Sapientibus.* O nim to czytam in Catalogo Gener: Ord: Sapientiâ, quam agnomine præſeferebat, re ipſa præditus fuit. Adminiſtravit primùm Ordinem ut Vicarius Apoſtolicus. Deinde Mediolani anno 1562 Generalis electus, per duos rexit Ord: annos Mediolani mortuus. Ab anno 1564. uſq; ad Comitia Generalia Romæ convocata 1568. præfuit Ordini titulo Vicarii Apoſtolici à Pio 5. inſtitutus Fr. Perettus de Monte Alto, qui inde fuit Epiſcopus Agathenſis poſtea Cardinalis ac tandem Summus Pontifex Sixtus 5. nuncupatus, Pontificum, Principum, ac Sapientum, omnium vere maximus.

Sixtus 5. był Wikáryuſzē Apoſtolskim Zakonu niżeli z niego ná Biskupſtwo wyſzedł.

Pięćdźieśiąty czwarty Generał.

435. Pięćdźieśiąty czwarty Gen: *Fr. Ioannes Tancredus Florent. S. T. D. electus Romæ* 1568. *gubernavit Religionem*

gionem annis tribus & mortuus est Florentiæ ad S. Crucem Sepultus apud Minores Conv.

436. Piećdźieśiąty piąty Gen: *Fr. Ioannes Pius de Serra Petrona S. T. D. electus Camerini an. 1571. tribus annis vixit in hoc Officio, & mortuus est in Patria sua; S. Pio 5. fuit maxime charus.* Piećdźieśiąty piąty Generał

437. Piećdźieśiąty szosty Gen: Zak: Conv: był *Fr. Antonius Camillus è Nuceria S. T. D. electus senis anno* 1574 Rządził Zakonem lat 4. w tym umárł. Onim Chronologia Generalium Ord: to świadczy: że *Nuceriæ Monasterium Sacrarum Virginum à fundamentis erexit, in quo ex Apostolico Indulto locavit S. Claræ Sorores quæ prius extra Civitatem in solitario loco Vallis Egii degebant; At dum alia moliretur quæ ad Ordinis decorem utilitatemq; conducerent, è vivis excesit. Anno* 1578. Piećdźieśiąty szosty Generał,

438. Piećdźieśiąty śiodmy Gen: *Fr. Antonius Fera e Plano Etruscus Summus Theologus* ex Apostolico Vicario Minister Gen: Perusiæ an: 1581. electus tribus annis rexit Ordinem. Inde Marsicensis Episcopus à Gregorio 13. factus, omnibus summè charus obiit 1600. Piećdźieśiąty śiodmy Generał. Biskupem umárł.

439. Piećdźieśiąty osmy Gen: *Fr. Clemens Bontadosius de Monte Falco Sacris Concionibus ac S. Theologia celebris.* Provinciæ primùm S. Francisci: Deinde totius Ordinis administrationem suscepit in Comitiis Generalibus Bononiæ an: 1584. post duos annos à Sixto 5. Episcopus Nicastrensis creatus, certè honorum gradibus ornandus nisi immatura morte sublatus fuisset 1613. Piećdźieśiąty osmy Generał. Biskupē umárł.

440. Piećdźieśiąty dźiewiąty Generał *Fr. Evangelista Pelleus de Fortio Picenus S. T. D. electus Asculi* 1587. *O nim* inter alios *to czytam:* Nullæ sunt optimi Præsulis Piećdźieśiąty dźiewiąty Generał.

rationes ac partes, quas ille, quam diu Ordinem rexit plenè cumulateq; non persolverit. Præfuit annos tres ingenti tum sui laude, tum Seraphici Ordinis bonô.

Sześćdźieśiąty Generał.

441. Sześćdźieśiąty Generał *Fr. Iuhanus de Molleano Marchianus S. T. D. O nim Chronol: cit: świádczy:* Religione, Prudentia usuq; dexterrimo Regiminis præstans, Primarias Ordinis Exedras, & clariora Italiæ suggesta illustravit mirâ doctrinâ & eloquentiâ. Gessit Provinciam Picænam inde Procuratoris Ordinis in Curia Romana: tum deniq; Minister Generalis electus fuit Romæ 5. Idus Iunij 1590. magna omnium de ipso concepta expectatione sed (heu quàm inanes hominum spes) repentinis gravissimisq; doloribus affectus intra decem dies mortuus.

Sześćdźieśiąty pierwszy Generał Biskupē umárł.

442. Sześćdźieśiąty pierwszy Generał *Fr. Franciscus Bonfiglioli de Valido Vmber S. T. D. O. nim táka in Chronol: relácya:* Ordini adscriptus adeò pietate ac doctrina profecit ut Generalem Præfecturam assecutus fuerit Romæ an: 1590. à qua dignitate sponte se abdicavit post triennium. Mox vero à Clemente 8. apud quem spectatissima eius Virtus erat ad Episcopatum Alculanum in Apulia assumptus est.

Sześćdźieśiąty drugi Generał Biskupem umárł.

443. Sześćdźieśiąty drugi Generał: *Fr. Philippus Iesualdus à Castro Villari S. T. D.* Quem rerum humanarum contemptus (*mowi o nim Chronologia Gen: Ord:*) æternarum iugis meditatio, victûs asperitas incredibilis illustrem effecêre. A Clemente 8. cui probata erat eius integritas Minister Gen: Ord: electus anno 1593. Subindeq; Ecclesiæ Cariatensi Præpositus utrumq; munus absolutissimè sanctissimèq; explevit. Multa etiam scripsit

pſit quibus abundans in eo ingenium fuiſſe oſtenditur. Obiit Cariati 1618.

444. Sześćdźieśiąty trzeći Gen: *Fr. Ioſeph Piſculius Melphitenſis S. T. D.* Generale Ordinis regimen, ad quod egregiis virtutibus, quàm Caſtiſsimam ſibi viam munierat ſuſcepit in Comitiis Romæ 1602. celebratis. Præfuit an: 6. vigilantiâ ſummâ, pariq; erga Gregem ſuũ ſtudiô charitatis. Inde à Paulo 5. apud quem ſpectata ſatis erat eius integritas Sacrâ Infulâ decoratus eſt. *iáko świádczy Chronol: Gen: Ord.* Sześćdźieśiąty trzeći Generał Biskupem umárł.

445. Sześćdźieśiąty czwarty Gen: *Fr: Gulielmus Vgo Avenionenſis S. T. D. electus Romæ Anno Domini* 1608. Rexit Sanctiſsimè Ordinem annis 5. Nihil unquam à Grege cui præerat exigens, quod à ſeipſo prius non contenderet, exemploq; probitatis magis, quàm legibus imperabat. Demum aſſumptus fuit à Paulo 5. ad Archiepiſcopatum Ebrodunenſem in Delphinatu. an: 1613. *O nim ták Chronologia cit.* Sześćdźieśiąty czwarty Generał. Arcybiskupẽ zoſtał.

446. Sześćdźieśiąty Piąty Gen: *Fr. Iacobus Montanarius Tiberiacenſis Diæc: Faventinæ S. T. D.* Rectis Orientali Hungariæq; Provinciis, Procurator Ord: fuit, poſtmodum Vicarius Gen: dèmum Miniſter Generalis Romæ anno 1617. electus eſt. Præfuit annis 10. quo in munere maximè ſtuduit collapſam diſciplinam reſtaurare, paupertatem, Divinarumq; rerum contemplationem promovere, ac ipſe magna vitæ probitate enituit, ingenio item præſtantiſsimo fuit, ut ſatis oſtendunt eius quam plurima volumina in lucem edita. Obiit Sanctiſsimè Venetiis anno 1631. *Hæc de eo teſtatur Chronol: Gen: Ord.* Sześćdźieśiąty piąty Generał.

447. Sześćdźieśiąty szosty Gen: *Fr. Michàél Maßerotti Bonon: S. T.* D. In Archigymnasio Bonon: Metaph: Publicus, & Theol: præstantissimus: demum contra hæreticam pravitatem Inquisitor Gen: Florentiæ: inde ad Ordinis totius regimen à Gregor: 15. assumptus, quo in munere, non dum exacto anno integro creatus fuit Episcopus Bitecti, ubi sedem Episcopalem iam iam collabentem restauravit. Obiit Anno 1630. *O tym Chronolog: Gener: Ord: Min: Conv:*

Sześćdźieśiąty szosty Generał

Biskupem żostał.

448. Sześćdźieśiąty śiodmy Gen: *Fr. Felix Francischinus à Casia Vmber S. T. D.* primum ab Vrbano 8. destinatus Vicarius Apostolicus Ord: deinde Romæ in Capitulo 7. Maij anno 1625. electus Min: Gen: rexit Ordinem inter Vicariatum & Generalatum annis septem. Vir fuit mirâ iudicii acrimonia præditus, plurimisq; pro Ecclesia Rom: egregiè factis præclarus, inter quæ illud præcipuum quod eius operâ, Franciscus Vrbini Dux Summo Pontifici ditionem suam libenter cessit. Dum præesset Ordini editæ sunt Vrbanæ nostræ Constitutiones, quibus præmisit suam Pastoralem Epistolam: Tandem ab eodem Vrbano 8. creatus Episcopus Andrienſis ibid. Obiit Anno 1641. Teste Chronol. Ord. Gen.

Sześćdźieśiąty śiodmy Generał Biskupē Tego Generała activitate Ducatus Urbinensis S. Kościoło: Rzymskiemu przybył.

Zá niego Constit: Urbanæ wydane ſą.

449. Sześćdźiesiąty Osmy Gen: Min: Conv. *Fr. Ioannes Bapt. Berrardicellus Larinenſis S. T. D.* Cum Provinciam S. Angeli, deinde S. Bernardini, præclarè gessisset ad Socii Ordinis gradum evectus fuit: Tum Vicarii Apostolici honore ab Vrbano 8. donatus anno 1632. & postea Romæ anno 1635. Minister Generalis ingenti totius Ord: lætitia renuntiatus est. Præfuit annis 16. miro semper promovendæ Regularis disciplinæ zelô,

Sześćdźieśiąty osmy Gen.

qui

qui facile deprehendi potest ex non nullis Pastoralibus Epistolis ab eodem conscriptis Obiit peste Neapoli 8. Iunii 1647. in Conv: vulgo Capo de Monte dicto.

Sześćdźieśiaty dźiewiaty Generał.

450. Szećdźieśiaty dźiewiaty Generał *Fr. Michàél Angelus Cathalanus à S. Mauro S. T. D.* Vir omnium Virtutum genere excultus, qui supremam ex Ordinis administratione laudem adeptus est. Conventum Rivitorti in ampliorem antiqua formam redegit. Studiorum labores cum regiminis onere mirè coniunxit. Sacras Conciones, Pòéticas lucubrationes, sub alieni auctoris nomine in lucem edidit. Demùm absoluto regiminis Ordinis sexennio creatus Episcopus Isernienśis. *Chronologia Ord: General.*

Biskupem został.

Siedmdźieśiaty Generał, Biskupem umárł.

451. Siedmdźieśiaty Generał. *Fr. Felix Gabriellus de Asculo S. T. D.* Hic in Rethorices & Pòétices facultatibus egregiè versatus, maximè vero Theologicis disciplinis, quas plurimis in locis ingenti cum applausu docuit; Romam vocatus, in S. Rituum Congregationis Consultorem, & Collegii S. Bonaventuræ Rectorem eligitur anno 1636: tum insuper in Præsulem totius Ordinis in Comitiis Romæ anno 1653. assumptus fuit, quo munere absoluto post annos 6. creatus est Episcopus Nuceriæ Paganorum. Ecclesiam illam rexit annis 25. mira erga commissum sibi Gregem charitate ac beneficentia. Scripta edidit de Divina Prædestinatione, & de Virtutibus Theologicis. Obiit Nuceriæ anno 1684. *Chronol: cit: teste.*

Siedmdźieśiaty pierwszy Gener: troic

452. Siedmdźieśiaty pierwszy Generał: *Fr. Iacobus Fabrettus de Ravenna S. T. D.* Hic Provinciæ Bohemiæ Præfectus inde ab Alexandro 7. ad Supremum Ordinis regimen

Biskupstw recuſavit ákceptowáć.

regimen aſſumptus fuit anno 1659. Regularem diſciplinam Studiumq; Literarum admodum auxit: Eoq; præſertim ſuadente, tot tantaq; ſcripſerunt Maſtrius, Bellutus, Rubeus, præclara noſtri Ordinis lumina. Ravennæ Cænobium ornavit Bibliothecâ & ædificiis. Templum item vetuſtate pænè collapſum inſtauravit. Demùm Cerviæ, Ceſænæ, ac Forilivii recuſatis Infulis, obiit propè ſeptuagenarius anno 1668. *O nim Chronolog: General Franciſcanor.*

Siedmdźieśiaty drugi Generał Legatē byłPapieskim do Krolá Frāncuskiego.

453. Siedmdźieśiąty drugi Generał: *Fr. Andreas Binus de Hiſpello S. T. D.* Provincia S. Franciſci magna cum laude adminiſtrata, primò Socius Ordinis, & Aſſiſtens factus, deinde Miniſter Generalis Romæ anno 1665. Tum in Galliam Legatus ad Regem miſſus pergratus exceptus eſt, ac honorificè habitus. Inde dum expleto Officio Romam rediret, ſupremum diem obiit Hiſpelli. *Chronolog: teſtatur ſæpe cit.*

Siedmdźieśiaty trzeći Generał Arcybiskupē zoſtał.

454 Siedmdźieśiąty trzeći Generał. *Fr. Martialis Pellegrinus de Caſtrovillari S. T. D.* Pronepos alterius P. Martialis eiuſdem noſtri Ord: Theologi præſtantiſsimi, qui S. Concilio Tridentino interfuerat. Hic Generalis emenſis præcipuis Ordinis gradibus, in Romano Archigymnaſio Prælector Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, ac Sacræ Congregationis Indicis Conſultor fuit, ita autem ſuſcepta munera præclare ſemper explevit, ut univerſo Ordini præfecti meruerit à Clemente X. à quo inſuper poſt annos ſex, quibus Ordinem rexit creatus Archiepiſcopus Nazareth. Obiit Neapoli 8. Idus Decemb. 1684.

Siedmdźieśiaty czwarty

455. Siedmdźieśiąty czwaty Generał. *Fr. Ioſeph Amatus de Maſſaphra S. T. D. Cum S. Inquiſitionis munus*

diu

diu ſuſtinuiſſet Senis, in Miniſtrum Generalẽ electus fuit Romæ an: 1677. Acceptiſſimus fuit Sãctiſſimo Innocẽtio XI. qui eius conſvetudine familiariter utebatur. Abſoluto Generali Miniſterio Epiſcopatum Aſiſienſem quem idem Pontifex offerebat humillimè recuſavit. Obiit Romæ 1688. in Conventu SS. 12. Apoſtolorum. Zá tego Generałá *Anno 1681. Kalendis Septemb* wźięty był ná Kárdynálſtwo od Innoc: XI. *Fr. Laurentius Brancatus de Lauræa Ord: Min: Conv:* ktorą godność wielkiemi *in Curia Romana* wyſłużył ſobie pracámi. Albowiem Alexander VII. Papież tego Bránkátego uczynił naprzod *Conſultorem Sacræ Inquiſitionis*, potym *Congregationis Sacrorum Rituum, tùm Examinatorem Synodalem atq; Epiſcopalem*, (*munus Conventualibus incognitum ante*) *tandem Præfectum Collegii de propaganda fide cum honorario 50. aureorum annuo, quod nemini in anteceſſum datum legitur.* Iákiey náuki był Brancatus? dowodem niech będą: *Controverſiæ quæ proponi ſolent, diſcuti, atq; componi, in hiſce Congregationibus*, ktorym on był *adſcriptus. In Purpura Docta* to o nim czytam: że, *Conſiliis & Opinionibus, quæ cæteris, in cauſis gravioribus, norma erant iuſtitiæ, à qua reſilire nemo facile audebat.* ták ſobie dewinkował Papieżá, iż, *in præarduis Eccleſiæ negotiis, eum ferè ſemper & conſuleret, & ut plurimùm ſequeretur:* zkąd gdy Bránkátego náſzego, *Flavius Chiſius Cardinalis Papæ Nepos* obrał ſobie zá Teologá *Gallicæ Legationis:* Papież go niechćiał od ſiebie puśćić mowiąc: *Se in uno Lauræa ſupra omnes confidere, eiusq; operam ſibi adeo neceſſariam, ut carere ea non poſſit.* Iáko Bránkátemu dobrze myślił Alexander VII. ztąd poznáć ſie może: iż gdy *Miniſtri Principum*, chcąc go *in ſuas trahere partes*, ofiá-

General Biskupſtwo Aſſyſkie accepcare recuſavit

rowáli mu *pensiones & munera, ac Episcopatus* rozgniewány Papież powiedźiał: *Sibi tanquam Ecclesiæ Capiti convenire Laureæ providere.* Ze Bráncátus pámiętał záwsze ná ubogiego y pokornego Oycá y Pátryárchę Swego Fráncíszká S. dla tego był *alienus ab omni fastu, ambitione, munere, & corruptela*, co, *tum ex alijs eius Vitæ actis liquidò constat, tùm ex modò dicendis clarè convincitur.* Byłá zá niego wielka sporká w Rzymie między Possem Luzytańskim y Ambásiátorem Hiszpańskim, pierwszy żądał od Papieżá, *vacantium Episcopatuum electionem, quæ ab Hispanis mordicùs oppugnabatur.* Ná zdániu Bránkátego wielce w tey sprawie należáło Luzytánom, zkąd Poseł chćiał go uiąć ták sobie, obiecuiąc mu *duorum millium aureorum pensionem annuam:* ktorą Bráncatus *non minùs fortiter, quàm modestè reiecit* mowiąc: *Quod Ministro Pontificis & Hispanorum Vasallo* (*Lauræa* bowiem iego *Patria, oppidum Lucaniæ, Regi Hispaniarum subiecta*) *indignum esset provisionem aliundè accipere, quàm à munificentia Pontificis, & Regis Catholici Domini sui naturalis.* Pochwalił Poseł Luzytáńsku *repulsam*, iednák przez rożnych przyiaćioł *tentare* nie przestał. *Re, ut solet, vulgata* Ambásiator Hiszpáńsku *Petrus Arragonius* imieniem Pryncypałá swego podźiękował mu zá to: *& gratitudinis ergo pensiones appromisit præpingues, vel certè Episcopatum proximè vacanem:* Lecz y ná to odpowiedźiał *Brancatus: Satis sibi esse, si fides sua constaret incorrupta:* Dał ieszcze *Lauræa* wierności státeczney ku Monárszе swemu dowod táki: *à Lusitanis maximo præmio solicitabatur, ut calamum adversus Hispanum stringeret*, lecz on nie tylko *Regem suum non impugnavit, sed etiam propugnavit*

vie acerrimè, & propugnaturum se semper protestabatur, quousq; spiritum efflaret Deo pro Rege & lege. Ták wielkiey zacnośći Bránkátego Atkámi, *cum in dies magis ac magis amor Pontificis in eius virtutem exardesceret, augeretur q; magno eius incommodo mors rapuit Alexandrum*: Po śmierći Alexándrá VII. nástąpił ná Papiestwo Iulius Rospiglioſus názwány Klemens 9. Ten, gdy pierwszy raz przyszedł do Nog iego z powinszowániem *Brancatus*: naprzod mu *communicavit futuri sui Pontificatûs arcana*, á potym przyrzekł (iák czytam in Purpura Docta) *Clementem nunquam non Laureæ amicum futurum*; y ták go záraz *Congregationi Indulgentiarum & Sacrarum Reliquiarum adscripsit*, y przez cále swoie lubo krotkie nie cále dwu letnie Papiestwo, *tanquam fidum cordis interpretem eo in pretio honoreq; habuit, ut nullo dubitationi relicto loco, Cardinalis proximè designandus crederetur.* Lecz Papież nieszczęśliwą *expugnatæ à Turcis Cretæ* nowiną zafrásowány wpadł chorobę y umárł, iáko *constans fama fuit, Cretæ casum interitum Clementis maturasse.* Smierć Papieżá tego wielkim Rzym nápełniłá żalem, *omnibus Romanis liberè profitentibus, nullum aliquot ab hinc saculis Pontificem maius sui desiderium reliquisse.* Pięć práwie Miesięcy wyszło niżeli Sukcessor iego, to iest, *Æmilius Alterius* został obrány; *qui, ut memoriam Clementis Noni, à quo creatus fuerat Cardinalis, gratus renovaret, simulq; gestienti populo, quis re ipsa futurus esset, dulci vocabulo præmonstraret* Klemensem X. nazwał sie. V tego Papieżá był wielce gratus náss Lauræa, *domesticus* kiedy był Kárdynałem Alterius, *& intimus amicus*, gdy był Sekretarzem *Congregationis Episcoporum & Regularium*

zoſtawſzy Papieżem, *amicitiæ cum Lauræa contractæ haud immemor, eius arguebat timorem quod infrequens & rarus ad Solium accederet, mandans ei ſeriò, & in virtute obedientiæ, ut ſecum ageret, quaſi cum Cardinali Alterio, non Pontifice, amico non Domino.* Od tego tedy Papieżá Brancatus, uczyniony Kuſtoſzem *Bibliothecæ Vaticanæ, tandē Congregationi Viſitationis Status Regularium, atq; Conſiſtorii aggregatus, in quam, nemo ante ipſum Regularium, admißus fuerat. Demum in Domo Sapientiæ, cum ex decreto Clementis IX. Parochi omnes ad diſputationem moralem Romæ congregarentur, adunatis unus Brancatus mandante Clemente X. Doctor præſedit & Rector.* Ták prácowite Brancatus urzędy máiąc, Xiąg wiele godnych popiſał, naprzod *Epitomen Canonum omnium, qui in Conciliis Generalibus ac Provincialibus, in Decreto Gratiani, in Decretalibus, in Epiſtolis & Conſtitutionibus Rom: Pontificum usq; ad an. 4. fel. mem: Alex: VII. alphabetico & compendioſo ordine continentur;* Ieſt to *Opus ad commodum ſtudioſorum utiliſsimum, quo qui utuntur, nullo negotio Conſtitutiones Apoſtolicas aßequuntur.* Przytym wydał *Opera eruditiſsima omni laude maiora*, to ieſt *Commentaria in 3. & 4. Lib: Sentent: Ioannis Duns Scoti 9. Volumina, at retrogrado Ordine*, bo naprzod drukował *in 4. Lib: Sentent: 4. tomos in 1. de Sacramentis in genere: de Baptiſmo, & de Euchariſtia: in 2. de Pœnitentia Virtute, & de Pœnitentia Sacramento. in 3. de Matrimonio, & de reliqu's Sacramentis. in 4. de Quatuor Noviſsimis, & de Statu Parvulorum.* Potym drukował *in 3. Lib: Sentent: 5. Opera Eminentiſsima ſuo Auctore digna, in 1. de Incarnatione, & de omnibus ad Chriſtum ſpectantibus. in 2. de Virtutibus Cardinalibus, &*

Kárdynałá Bránkátego Fránć. Xięgi.

de Vir-

de Virtutis hæroicæ natura, ac de ſignis cuiuscunq; Virtutis hæroicæ in ſpecie. in 3. diviſo in duas partes, in prima de Fide: in ſecunda, de eadem ubiq; propagata, & de modo propagandi. in 4. de ſpe, charitate, & de cæteris ſupernaturalibus donis, gratiis gratis datis &c. Pomienione wſzytkie *Opera* wſzytkie ſą *in folio.* Kárdynałem zoſtawſzy wydał *tria Opuſcula de Deo quoad opera Prædeſtinationis, Reprobationis, & gratiæ actualis. Item Opuſcula octo de Oratione Chriſtiana: Item Libros Nicolai de Lyra, S. Auguſtini & Baronii* XII. *Tomos Item pro Magiſtris Tribunalium S. Inquiſitionis Tomos tres. Pro Sancto Officio 8. volumina. Pro examine Epiſcoporum varia & multa. Item Laudes ad SS. Trinitatem, ad B. Virginem, atq; ad omnes Sanctos. Item Concordiam Evangeliorum. Quæ omnia tanti Viri ſunt præconia.* O nim *Palatius de ſcriptis eius agens inter alia habet:* Literatorum Mecænas, viros probos ac doctos laudavit, promovit, argento fovit. O nim *Typographus ad calcem* Xięgi iego dźieśiątey, (to ieſt *in 3. Lib: Sent: Tom:* 1. ktora Kárdynałem będąc, ſkończył y dedykował *S. R. E. Cardinalium Collegio*) mowi: *Scias Benigne Lector, & ad Dei gloriam referas. Quod idem Author intra clauſtra degens omnes proventus, ſuis literariis laboribus adeptos, & S. Sedis licentia in licitos uſus ſibi permiſſos: ex ſuorum Superiorum facultate ac benedictione impendit in reparationem & ornatum Baſilicæ SS.* XII. *Apoſtolorum de Vrbe, cuius poſtea à SS. Dño Innocentio XI. Cardinalis titularis creatus fuit. Vnde grati animi ergo P. Generalis & Patres Conventus SS. Apoſtolorum poſt eius promotionem ad Cardinalatum, ſub eiuſd: Eminentiſs: Effigie in Clauſtro interiori expoſita, hoc monumentum in marmore poſuerunt.*

Eminentiſs: ac Reverendiſs: Fratri Laurentio Brancato de Lauræa ex Ord: Min: Conv: S. R. E. & Baſilicæ SS. XII. Apoſtolorum de Vrbe Presbytero Cardinali Bibliothecario.

Kárd: Brankátego Frańciſzkáná ná Kośćioł Frāći ſzkāski Rzymſki expēſy.

QVi cum in minoribus, ac inter fratres degeret, obſoletam pænè huius Baſilicæ formam præſenti ſplendori donavit. Superius ædificavit Odeum; in maiori Sacello Aram, & Ciborium è marmore, loco vetuſtorum à fundamentis extruxit; teſſelato pavimento, balauſtino opere, parvo tholo ſubſelliis, imaginibus, arcus ornatu, argenteis ſex lampadibus, totidemq; candelabris decoravit. Laqueare Eccleſiæ ex integro, Coronam, feneſtras, Icones, Reliquiarum, & Organi ſitum ac ſtructuram, lateritium pavimentum, portas, Porticùm cum clathris ferreis, Eccleſiæ faciem, ſtatuas, ſacram turrim &c. extruxit, ſumptu 20. millium ſcutorum literario ſuo labore partorum, connumeratis duobus millibus & ſexcentis quæ à benevolentia Eminentiſs: D. Flavii Card: Chiſii obtinuit. Fr. Ioſeph de Maßafra Generalis & Patres Conventus grato animo poſuêre. Menſe Decembris Anno 1681. Fabricam etiam novæ Bibliothecæ ſupra Chorum in Conu: SS. Apoſt: ſumptu 300. ſcutorum demptis tegulis & trabibus ædificavit: Decem loca montium emit, quæ cum multiplicatione fructuum pro Cauſa Beatificationis & Canonizationis Servi DEI Fratris Ioſeph à Cupertino eiuſd: Ord: applicavit, ſi aliquando DEVS illum clarificare dignabitur. Item Clauſtrum integrum à fundamentis in Conventu Albani Minorum Conv: extruxit, quo ſe ineunte vere animi relaxandi gratia recipere conſueverat. Convixit Religioſus uſq; ad annum ætatis ſeptuageſi-

ageſimum ea animi fortitudine, ut pietatem, virtutem, laborem Socios ſemper habuerit. Anno deniq; ut ſupra dixi 1681. *Cardinalis factus. Qui Nuncio exaltationis ſuæ recepto, conjectis in Cælum oculis ſuſpirans exclamavit,* Domine, ne ſit quæſo mihi honor iſte momentaneus in æternam confuſionem. *Aſt bene ſperare licet, nam indutus purpura, pietatem non exuit ſed conduplicavit; Qualibet Feria ſecunda gradus omnes Scalæ S. confecit de genu, piis eos lachrymis abſtergens, quos Chriſtus patiens ſuo olim cruore madefecit. Recitatione Divini Officii abſoluta, Laudes adiiciebat Virginis Deiparæ, Pſalmos item omnes, quos à gradibus & pœnitentia vocant una cum aliis Orationibus & hymnis in laudem SS. Trinitatis, Chriſti, Deiparæ, Angelorum, Sanctorumq; omnium à ſe concinnatis. Sacroſanctæ Miſſæ celebrationem cum nunquàm (præter in ultimo decubitu) omiſerit, litaſſe Deo hoſtiam incruentam vicies millies ſeptingenties bisq; decies inventus eſt, teſte Chirographo proprio poſt eius deceſſum reperto. Pro parietum ornamento nullis niſi ſacris uſus eſt picturis, menſa ipſi frugalis erat, piis lectionibus non lautis ferculis inſtructa. Largas eleèmosynas pauperibus, langventibus, peregrinis, viduis, pupillis, qui turmatim ad palatii fores excubabant diſtribui fecit: monitus ea propter non ſemel ab Oeconomo domus, ni modum poneret, totam ſenſim ſubſtantiam in pauperes exhauſtum iri: Cui ſubridens dixit:* An neſcis, quia Dominus in loco paſcuæ me poſuit! Hi nimirum ſunt greges illi, de quibus Dominus mandat, tibi derelictus eſt pauper, Orphano tu eris adiutor, ut quid igitur indignaris amice; Hilarem datorem diligit DEVS: Vade ergo, officium tuum cura; Opes benè profuſæ non deficiunt, ſed creſcunt, incrementum dante eo,

te eo, qui dicit, date & dabitur vobis. *Tres Menſes ſupra annos duodecim purpuram ſacram virtutibus illuſtravit. Funus ſibi vivens curavit, & quidem decennio ante quam obiret: ſcil: pecuniam parentalibus ſufficientem in ærario SS. Apoſt: depoſuit, ſacra indumenta, ligneum plumbeumq; loculos cum lapide ſepulchrali atq; inſcriptione:* Oſſa Fr. Laurentii Brancati de Lauræa: *Locum quoq; ubi tumulandum eſſet cadaver, iuxta Fratrum ſuorum monumentum pro ſui modeſtia, charitate, & humilitate conſtituit. Teſtamento domeſticis, amicis, pauperibus famulisq; ſingulis quotam decrevit æquam, conditioni cuiusq; convenientem. Reliquas verò facultates, (demptis quibusdam mobilibus, quæ iis iterum reſtituì à quibus Cardinalis factus dono acceperat, voluit) ac Libros, Monaſterio SS. Apoſt: ex aſſe tranſcripſit. Munitus Eccleſiæ Sacramentis quæ devotiſsimè poſtulaverat, inter divina fratrum ſuſpiria precesq; obiit die ultima Nov:* 1693. *Hæc dixiſſe volui amice Lector ut des gloriam DEO qui ſuis ſervis hæc facienda concedit.*

Siedmdźieśiąty piąty Generał.

456. Siedmdźieśiąty piąty Generał: *Fr. Antonius Averſanus de Averſa S. T. D.* Vir tùm doctrinâ, tùm prudentiâ ſpectabilis, cuius operam ſtudiumq; non nulli Miniſtri Generalis in graviſsimis Ordinis negotiis non ſemel adhibuerunt. Hinc multos tulit in Ordine honorum gradus, primùm Miniſtri Provincialis Neapolitanæ Provinciæ, deinde Socii & Aſsiſtentis Ordinis, tandem in Miniſtrum Generalem licet abſens anno 1688. electus fuit. Ordinem rexit 6. annis: ac magnam pecuniam impendit Averſæ pro exornandis Cænobio & Templo. Obiit Anno 1702. *Chronolog. Gen: Ord: teſtatur.*

457. Siedmdźieśiąty ſzoſty Generał: *Fr. Ioſeph Maria Bottari*

Bottari Venetus S. T. D. Concionator Eximius, primùm Provinciæ Patavinæ Præfectus, deinde Socius Aſsiſtensq; Ordinis factus, mox Miniſter Generalis anno 1689. electus. Rexit Ordinem cum ſummo ſplendore, viſitavit Provincias Vltramontanas, etiam Polonam, Ruthenam, & Lithvanam, Checiniis præſedit in Capitulo Provinciæ noſtræ anno 1693. diebus 5. 6. 7. & 8. Iunij. A Principibus maximo in honore habitus fuit inter Conſiliarios intimos Leopoldi Primi Imperatoris cooptatus. Conventum magnæ Domûs Venetiarum ſupellectilibus, ædifi iisq; auxit. Epiſcopus factus Polæ ſalutem animarum apprimè curavit, Templo etiam ac ſedi Epiſcopali ornamentum addidit. Vivit nunc etiam exemplariſſimè in ſuo Epiſcopatu, ac vivat quam diutiſsimè.

Siedmdźieśiaty ſzoſty Generał Biskup Polenski po dźiś dźień żyie.

458. Siedmdźieśiaty śiodmy Generał. *Fr. Felix Rotondi de Monte Leonis S T D.* Theologiam in Vniverſitate Patavina per annos 37. ingenti cum laude profeſſus eſt, multaq; ingenii ſui edidit monumenta, nempe Enchiridion Rhetoricum & Dialecticum; Genealogiam Gentis Corneliæ Ducibus Venetiarum Nobiliſsimæ, cui etiam ego, qui hæc ſcribo, Theſes Theologicas Em: Card: Georgio Cornelio Epiſcopo Patavino ſub tempus ibidem Capituli Prov: dedicatas offerendo, eandem Genealogiã in præſentia eiuſdem Rñdiſs: Felicis Rotondi tunc Generalis, aggratulatus fueram. Hic igitur Generalis abſens electus Romæ 1695. 21. Maij poſt præclarè ac laudabiliter munus Regiminis perfunctum Patavium rediit. ac ibid. Anno 1702. Vita deceſsit plenus dierum & meritorum.

Siedmdźieśiaty śiodmy Generał.

459. Siedmdźieśiaty oſmy Generał, *Fr. Vincentius*

Siedmdźieśiąty ośmy Generał, o ktorym ledwo by się nie godziło mowić że u niego była Bibliotheca Caput.

Coronelli Venetus S. T. D. Cosmographus Publicus Serenissimæ Reip: Venetiarum, ac totius Ord: Min: Conv. De cuius abundantia ingenii ac doctrinæ sufficienter loquuntur tot & tanta ab eodem edita Opera *Iáko to (są Włoskie Xiegi)* 1. Atlante Veneto. Tom: 13. in fol: Imperiali cum Figuris 1580. 2. Teatro della Guerra. in fol: Tom: 40. 3. Biblioteca Vniversa. To: 45. 4. Mániere d⁹ impedire gl⁹ incendii. 5. Descrittione della Terra S. O di promissione. 6. Storia di Rodi. 7. Epitome Cosmografica. 8. Storia della Morea Italiana e Francese in 8. e folio. 9. Europa Vivente To: 5. 10. Storia de⁹ Procuratori di S. Marco. 11. Cronologia Vniversa. 12. Storia di Sicilia. 13. Storia di Negroponte. 14. Concilii e Conciliaboli e Ritratti di Persone conspicue. 15. Synopsis Ecclesiæ Bergomensis. 16. Eresie, ed Eresiarchi e loro Confutationi. 17. Storia delle Religioni Claustrali ed Equestri To: 3. 18. Proposte del P. Coronelli. 19. Viaggi d⁹ Inghilterra dell⁹ Autore. To: 2. 20. Vniversitá d⁹ Oxford e Cambridge. 21. Vita honesta sive Virtutis. 22. Fabriche di Roma. 23. Curia Romana Guidá de⁹ Forestieri. 24. Cronologia de⁹ Papi e Cardinali. 25. Adice Moderato. 26. Critica della morte. 27. Tauole Geografiche 250. 28. Baviera Antica e moderna. 29. Vngheria descritta e delineata. 30. Globi in concavo. 31. Lettere Missive e Responsive. 32. Constitutioni e Decreti Pontificii M. C. 33. Manuale de⁹ Minori Conventuali. 34. Albore della Religione Franceścana. 35. Efetti naturali dell⁹ acque. 36. Moderatione del Danubio.

37. Po-

37. Poſte della Francia e Germania ſino a Conſtantinopoli. 38. Poſte dell' Italia. 39. Idea dell' Vniverſo. 40. Singolarità di Venezia. 41. Palazzi della Brenta. 42. Architettura Nauale. 43. Globi di 45. piedi di Periferia per Ludovico 14. 44. Altri Globi di varie grandezze e Planisferii diverſi. 45. Cronologia de' Generali Franceſcani. *Huius Generalis, Romæ Anno* 1701. *die* 14. *Maii electi Stemma fuit Liber & ſupra eum Corona ad quod depictum non nemo alludens ſubſcripſit.*

Hunc Natura dedit Librum, nulla arte petitum:
Quot ſupra poſiti, tot dedit artis opus.

460. Siedmdźieśiąty dźiewiąty Generał: *F. Bernardinus Angelus Carucci e Caſtro S. Angeli S. T. D.* Provinciam primò Seraphicam S. Franciſci, deinde S. Conventum Aſsiſienſem egregiè adminiſtravit. Mox in Comitiis Generalibus Aſsiſii celebratis Anno 1707. die 11. Iunij Præſidente Em: Cardinali Colloredo Ord: Protectore Min: Generalis electus eſt. Quo munere expleto ad Nativam Provinciam rediit, ubi magis in dies Vitæ Sanctitate, ac verâ Angelicâ innocentiâ fulſit. Siedmdźieśiąty dźiewiąty Generał.

461. Ośmdźieśiąty Generał: *Fr. Dominicus Andreas Burgheſius S. T. D.* Theologiam profeſſus in præcipuis Ordinis Lyceis: deinde functus eſt Secretarii Ordinis munere, per annos 6. tandem Socius Ordinis fuit, poſt Provinciam Marchiæ adminiſtravit, inde Romanum D. Bonav: Collegium rexit, ac demum ad univerſum Ordinem gubernandum a Clemente XI. anno 1713. aſſumptus fuit. In quo Præſulatu tribus annis & aliquot menſibus ſupervixit (Aſsiſii ultimum febre correptus clau- Ośmdźieśiąty Generał.

dens diem) Quibus ad promovendam Regularem disciplinam, studiumq; literarum, novas edidit salùberrimas sanctiones, novumq; præfiniens studiorum Ordinem, quô Nostrorum tùm studentium, tùm Lectorum profectui quàm maximè consultum esse constat. Bibliothecam Pisauri erexit, ibiq; sacrarium pretioso apparatu ditavit. Ad S. Conventum Assisiensem, possessiones plus mille aureis comparavit. A pluribus olim Episcopis Examinator Synodalis factus, novissimè a Clemente XI. Examinator ad Episcopatum promovendorum constitutus fuit.

Ośmdźieśiaty pirwszy Generał, iuż Ex generalis de facto żyiący.

462. Ośmdźieśiaty pierwszy Generał: *Fr. Carolus Iacobus Romilli de Bergomo. Ætatis suæ 23. S. T. Lauræâ decoratus:* Insigniores Religionis Exedras nedũ doctrinâ, sed & pietate illustravit. A S. D. N. Clemente XI. in Generalẽ Ord: Procuratorẽ electus, nulla per quæ Regularis disciplina tueretur officia prætermisit. Romam demùm accersitus, Collegii D. Bonav: Rector, & Sac: Rit: Cõgregationis Consultor efficitur. (Quod Officium modernus Ss. D. N. Benedictus 13. speciali suo Diplomate in Ord: nostro Min: Conventualium perpetuavit) Eius igitur fama ubiq; percrebrescente ad totius Ordinis præsulatum in Capitulo Romæ Celebrato 27. Maii Anno 1719. omnium voto assumptus est. Vivit adhuc, & vivat ad seras ætates, in Religionis solamen, & perfectionis augmentum.

Ośmdźieśiaty drugi teráźnieyszy Generał.

463. Ośmdźieśiaty drugi Generał iest teráźnieyszy, o ktorym wyżey n. 358. *Quem utinam D. O. M. diu servet incolumem ad Ecclesiæ bonum, ad Ordinis Seraphici decorem, & scientiarum incrementum.* Zá tego Generałá terá-

teráźnieyszy Oćiec S. Benedykt XIII. (iáko *immediate* wyżey) *Officium Conſultoris S. Congreg: Rituum in Ord: Noſtro Convent. perpetuavit:* Item zá tego Generałá: od pomienionego O. S. Benedyktá XIII. *PP. de Obſerv: impetrarunt certam Conſtitutionem*, Ktora ſie poczyna *Paterna ſedis Apoſtolicæ providentia &c: Dat: Romæ apud S. Petrum 4. Id. Dec. an. 1725. Pontif. ſui 2.* Ktora to Konſtytucya ieſt *in favorem Tertiariorum PP. de Obſervantia ſubiectorum:* y dáłá okázyą niechętnym, y mowić y piſáć, że ten Oćiec S. dał *facultatem ſolis PP. de Obſerv:* przyimować do Zakonu Trzećiego S. Fráncíſzká y profeſſować, iák Męże, ták Niewiáſty czyli w Klaſztorách, czyli w domách mieſzkáiące: *cum privativa quo ad alias Franciſcanas Religiones:* á ztąd wnoſili: *Privilegia noſtro Ord. Min. Conv: in hac parte abrogata ac ſublata.* Teráźnieyſzy náſz Prokurator Generálſki *Pr. Mag. Ioannes Franciscus Paolini de monte Sancto Exproalis Marchiæ:* Człowiek magnæ prudentiæ & activitatis, powźiąwſzy tę *rumorum & ſcripturarũ* pewność, poſzedł do Oycá S. & *retulit* wſzytko: Ná co on *repoſuit pluries oretenus*, że nigdy tákiey nie miał intencyi. Lecz że *ſiniſtræ interpretationes* pomienioney Konſtytucyi *augebantur*, podał memoryał Oycu S. ſupplikuiąc *ut in ſcriptis dignaretur mentem ſuam exprimere*, iáko *dignatus eſt; Cuius ſcripti exemplar* tu w Krákowie *ab Officio Illuſtriſs: Loci Ordinarij admißũ & recognitum* kładę *de Verbo ad verbum*, *adhoc ut in omnibus Caſibus qui contingere poßunt, habeant omnes ſuperiores arma defenſiva contra offendentes Tenor eius eſt iſte.*

In Nomine Domini Amen.

Fidem facio per præsentes, ac verbo veritatis attestor. Ego Curiæ Caus. Cameræ Apostolicæ Notarius publicus infrascriptus, qualiter die decima Octava Septembris 1726. ex parte Patris Procuratoris Generalis Ordinis Minorum Conventualium S. Francisci exhibito mihi &c. Supplici libello porrecto Sanctissimo cum petitione inter cætera explicandi mentem eiusdem Sanctissimi, ut alias dignatus est, quod non intellexit, per Bullam editam 10. Decembris 1725. derogare Indultis Apostolicis concessis Minoribus Conventualibus S. Francisci, & pacificè possessis; Inveni a tergo illius rescriptū per me &c: nil addēdo, vel minuēdo, quod substantiā mutet, aut variet intellectum, sed prout patet extractum tenoris sequentis videlicet. *Ex audientia Sanctissimi die 14. Mensis Septembris 1726. Sanctissimus annuit petitæ declarationi, quod in Constitutione pro Fratribus Minoris Observantiæ, non est adempta Facultas Fratr: Convent: S. Francisci concedendi, & admittendi ad Professionem Tertiarios dicti Ordinis, & ita servari mandavit.* N. Cardinalis Coscia. Loco ✠ Sigilli, dictum supplicem libellum expleta dicta extractione, statim exhibenti restitui non solum &c. sed & omni &c. In fidem &c. Romæ hac die decima octava Septembris 1726.

Ita est Salvator Paparozzius Caus. Curiæ Cam: Apost: Not.

Nos ad præsens Cameræ Almæ Vrbis, Inclytiq; Populi Romani Conservatores; Vniversis fidem indubiam facimus, & sub verbo veritatis attestamur supra dictum D. Salvatorem Paparozzium esse talem, qualem se supra

fecit

fecit Rev: Cameræ Apoſtolicæ Not: publicum legalem, & authenticum, & fide dignum, ſcripturiſq; ſuis tàm publicis, quàm ſimilibus in Iudicio, & extra adhibitam fuiſſe, & de præſenti plenam adhiberi fidem. In quorum Teſtimonium &c. Datum Romæ ex Ædibus noſtris Capitolinis, hac die 18. Septembris 1726.

Pro D. Sec. Ven. Coll. DD. NN. C. C. Vrbis
Philippus Caietanus Diamilla de mandato &c.

Romæ, Typis Rev: Cameræ Apoſtolicæ 1726.

Ita eſt Fr. Ioan: Fran: Paolini Proc: Gen: Ord: Min: Conv:

(Locus Sigilli)

A tergo:

Michàél de Granow Wodzicki, Canonicus Vicarius in Spiritualibus & Officialis Generalis Cracovienſis, Cuſtos Vislicienſis.

VNiverſis & ſingulis, quorum intereſt, aut intereſſe poterit ſignificamus. Quia Nos viſa ſupradeſcripta Reſolutione ex Curia Romana emanata, & in forma Tranſumpti Romæ Typis Reverendiſsimæ Cameræ Apoſtolicæ impreſſa, eandem authoritate noſtra Ordinaria admiſimus, & facultatẽ publicandi eandem, ac reimprimendi in quantum opus eſt conceſsimus. Datum Cracoviæ die Vndecima Menſis Ianuarii Anno Domini 1727mo.

Michàél Wodzicki Canonicus & Officialis Generalis Cracovien. (L. S.)

Origi-

Originale hoc Reſcriptum ieſt w Rzymie *ad SS. Apoſtolos Min. Conv: Exemplar verò recognitũ & admiſſũ Authoritate Ordinaria conſervatur in Archivio Convẽtus Crac: Min: S. Franc: Conv*

Zá tego tákże Generalá Zakon Náſz *Minorum Convẽtualium* oſobliwey láſki y benewolencyi otrzymał dowod od Teráźnieyſzego Oycá S. Benedyktá XIII. w te właśnie formalia.

Decretum.

QVo Sanctiſsimus Dominus Noſter D. Benedictus Divina Providentia PP. XIII nedum Altaria privilegiata perpetua per Romanos Pontifices Anteceſſores ſuos aliquibus Eccleſiis Ordinis Minorum Conventualium B. Franciſci conceſſa, Apoſtolica confirmat. Verum & omnibus aliis Eccleſiis Ordinis præfati Miniſtro Generali totius dicti Ordinis Minorum Conventualium S Franciſci ſubiectis, tàm præſentibus, quàm futuris, ſub certis modo, & forma alia de Novo, & in perpetuum elargitur.

Feria 6. die 4. Octobris 1726.

SAnctiſsimus Dominus Noſter ad humillimas preces Procuratoris Generalis totius Ordinis Fratrum Minorum Conventualium S. Franciſci, confirmavit omnia Altaria privilegiata perpetua, quæ reperiuntur conceſſa in nonnullis Eccleſiis Ordinis, eidem Miniſtro Generali ſubiectis.

Quia verò in aliquibus aliis Eccleſiis eiuſdem Ordinis Altare privilegiatum pro una, vel pluribus Feriis cum aliquo determinato numero Miſſarum ad ſeptennium, ſeu ad aliud longius tempus, nondum forſan elapſum,

psum, reperitur concessum, sanctitas suá, prævia illorum revocatione, eadem Altaria privilegiata denuo concessit in perpetuum pro Feriis, & cum numero missarum, ut infra.

In Ecclesiis itaq; totius præfati Ordinis, in quibus usq; adhuc nullum Altare privilegio decoratum existit sanctitas sua concessit unicum tantum Altare privilegiatum perpetuum, iuxta modum videlicet.

In Ecclesiis Fratrum in quibus quatuor missæ quotidie celebrantur, concessit Altare privilegiatum pro Animabus quorumcumq; Christifidelium, quæ DEO in charitate coniunctæ ab hac luce migraverint pro una Feria cuiuslibet Hebdomadæ: In quibus decem missæ pro duabus Feriis: In quibus quindecem pro tribus: In quibus viginti quinq; pro quinq; Feriis; & in quibus triginta quinq;, concessit Altare privilegiatum quotidianum.

In Ecclesiis verò sitis in partibus Infidelium vel Hæreticorum, concessit Altare privilegiatum similiter in perpetuum pro una Feria in hebdomada absq; expressione numeri Missarum.

Et in aliis Ecclesiis in Regno utriusq; Poloniæ existentibus pariter concessit Altare privilegiatum perpetuum pro una Feria, cum numero trium missarum: pro duabus Feriis, cum numero sex missarum quotidianarum.

In Ecclesiis autem Monialium pariter concessit Altare privilegiatum perpetuum pro una Feria cuiuslibet Hebdomadæ absq; expressione numeri missarum, sed pro Monialibus tantum, earunq; Consangvineis, Affinibus & Benefactoribus.

Cum hac tamen declaratione, quod in singulis su-

pra relatis Fratrum Ecclesiis, quibus modo Altare privilegiatum conceditur, Indultum sit restrictum ad Sacerdotes duntaxat Ordinis supra expressis inibi celebrantes, & quod Altaria & Feriæ, pro quibus conceditur privilegium semel tantum ab Ordinariis Locorum designari debeant.

Tandem Sanctitas sua voluit, quod huiusmodi concessionibus fruantur, non solum Ecclesiæ, quas in præsenti iam habent, verùm etiam aliæ omnes, quas imposterum præfatus Ordo Minorum Conventualium S. Francisci, ipsiusq; Generales Ministri acquirent.

L. Card. Picus Præfectus.

(Loco ✠ Sigilli.)

Raphael Cosmus de Hieronymis Secret.

ROMÆ, Typis Rev: Cameræ Apostolicæ 1726.

Ita est Fr. Ioannes Franciscus Paolini Procurator Generalis Ordinis Minorum Convent: S. Francisci.

(Locus Sigilli.)

Michàél de Granow Wodzicki, Canonicus Vicarius in Spiritualibus & Officialis Generalis Cracovienſis, Custos Vislicienſis.

VNiversis & singulis quorum interest, aut interesse, poterit significamus. Quia nos viso Decreto Apostolico supra descripto, in forma transsumpti extradito & Romæ Typis Reve-

Reverendiſsimæ Cameræ Apoſtolicæ impreſſo, Illud authoritate Noſtra Ordinaria admiſimus, & Altare privilegiatum perpetuum Tituli Immaculatæ Conceptionis Beatiſsimæ Virginis MARIÆ in Eccleſia Ord: Min: Conv: S. Franciſci Cracoviæ pro feriis Secunda, Quarta, ac Sexta, nec non die Sabbathi cuiuslibet Septimanæ aſsignavimus, facultatemq; publicandi huiuſmodi Decretum Chriſti fidelibus, ac reimprimendi in quantum opus eſt conceſsimus. Dat. Cracoviæ Die Vndecima Menſis Ianuarii 1727.

Michàél Wodzicki Canonicus
& Officialis Generalis Cracovien. (L. S.)

Tego Dekretu w káżdym Konwencie Fráncíſzkáńſkim Prowincyi Polſkiey ma ſie znáydować z wyráżeniem *Altaris privilegiati perpetui & Feriarum Authoritate Ordinaria deſignatarum. Autentyk.*

464. Ci wſzyſcy pomienioni Generali záwſze *ſine ulla interruptione* od ſámych Papieżow bráli *Confirmationẽ ſuæ Electionis ut videre eſt in Archivo Abbreviaturæ Apoſtolicæ & continua praxi.*

Od ſámych Papieżow záwſze bráli Confirmationem.

465. Zakon Fráncíſzká S. krwią Przenaydrożſzą Rąn Chryſtuſá Páná od ktorego wſzelka pochodźi *Sanctitas*, że w Ciele Seráfickiego Oycá y Pátryárchy ſwego obfićie y chwalebnie ſkropiony, dla tego w wſzelką Cnot pobożność buyny ieſt, zkąd ſłyſzemy, że káżdego czáſu *in Rota Romana Beatificationis formantur Proceſſus* Wiernych Sług álbo Służebnic Boſkich z tegoſz Zakonu. A by záś káżdy iák ná Teatrum iakim mogł nie ták *intueri*, iáko *admirari Seraphicæ Sanctitatis prodigia*, tych, ktorych, ten Zakon, Niebu Swiętemu już oddał Duſze, krotki położę Kátálog.

Káżdego czáſu in Rota Romana Beatificationis & Canonizationis formãtur Proceſſus Wiernych Sług álbo Służebnic Boskich ex Ord. Min.

466. Kándydatow *Innocentiâ*, mowię Wyznawcow *Antefignanus* ieſt Seráfický Oćiec y Pátryárchá Fráncíſzek S. ponim S. Antoni Padewſki: ponim S. Bonáwenturá Kárdynał y Biſkup Albáńſki, ponim S Ludwik Syn Krolá Sicylyiſkiego y Biſkup Toloſáńſki, ponim S. Benuentus Biſkup Ozymu, ktory bywſzy naprzod Archidyákonem Ankonitáńſkim, wſtąpił támże do Zakonu S. Fráncíſzká y uczynił Profeſſyą, á potym wźięty na Biſkupſtwo, ſławny Cudámi od Maćiná 4. był Kánoni zowány. Po nim S. Bernárdyn Seneńſki, po nim S. Dydák, po nim S. Piotr z Alkántáry, po nim S. Piotr Regáládo, po nim S. Felix z Cantalicium, po nim S. Guido, ktorego S. Oćiec do Zakonu przyiął &c.

Swięći Wyznawcy z Zakonu S. Fráncíſzká.

467. Beátyfikowánych o ktorych Paćierze Kápłáńſkie odpráwuiemy te ſą Imioná. *Franciſcus Solani*, *Iacobus de Marchia*, *Ioannes Capiſtranus*, *Paſchalis Baylon*, *Antonius de Stronconio*, *Salvator de Horto*, *Simon de Lipnica*, *Andreas de Comitibus*. Innych ktorych Kośćioł S. iuż uczćił imieniem Błogoſłáwionych ráchuie ſie Pięćſet pięćdźieſiąt y ſześć, ktoby ich chćiał wypiſáć wiele by mieyſcá, y czáſu zábráło.

Wyznawcy Beatifikowáni z Zakonu S. Fráćiſzká.

468. Z Purpuratow Krwią Męczeńſką naypierwśi byli, z Florenckiey Prowincyi Bráćia, Berárd, Piotr, Adiutus, Accurſius, y Ottho ktorych ſam O. S. Fráncíſzek poſłał ná opowiádánie Maurom wiáry S. dla ktorey Roku 1220. Honoryuſzá 3. Papieſtwá tákże 3. Dniá 16. Styczniá ná ſiedm lat przed śmierćią S. Fráncíſzká chwalebne przez ręce znácznego Kátá, to ieſt ſámego Mirámolinà Mároku Krolá, ktory im publicznie we środku rynku w Márochium ſzeroką ſzáblą ſwoią głowy rozći-

Naypierwśi Męczennicy Zak: S. Fráncíſzká z ktorych okázyiS. Antoni Fráncíſzkanem zoſtał.

nał,

nał, odnieśli męczeństwo. Y teć były w Zakonie Bráći Mnieyszych naypierwsze *Primitiæ Martyrum*, ktore Oćiec S. Fráncíszek zá żywotá swego do Niebá posłał: dla ktorych Antoni S. Padewski z prágnienia męczeństwá, z Przeświętnego Zakonu *Canonicorum Regularium S. Augustini* w ktorym lat był iedenaśćie, y w nim Káplánem został przeniosł sie do Zakonu S. Fráncíszká.

469. Po wzwysz pomienionych nástępuie śiedm Swiętych Męczennikow Zakonu S. O. Fráncíszká ktorych imioná sa te Brát Dániel Prowincyał Kálabrii, Anioł, Sámuel, Donulus, Leo, Mikołai, y Hugolin, ktorzy od Eliasza Ministrá Generálskiego wźiawszy pozwolenie przyszli do Miástá Cepty, gdźie maurow upomináć poczęli áby fałszywą sektę Máchometá opuszczáli, a prawdźiwą wiárę Zbáwićielá nászego IEZUSA Chrystusá przyimowáli, oco gdy ich maurowie gromili, bili y więźili, á oni nieprzestawáli ogłaszáć Imienia Chrystusowego, y potępiáć błędow máchometá dniá osmego iák tám przyszli pod miecz poszli y Koronę otrzymáli męczeńską Dniá 10. Pázdźierniká: Roku 1227. w Rok po śmierći S. Fráncíszká.

Drudzy Męczennicy z Zakonu S. Fráncíszká.

470. Idą zá niemi Błogosłáwieni Męczennicy 23. láponenses názwáni. Otych Vrban Osmy Papież odprawiáć Paćierze y Mszą S. pozwolił Cálemu Bráći Mn. Zakonowi ná dźień 5. Lutego, y ná ich Kánonizácyą zá konsensem Iego dekret stánął, ktory w trzećiey Lekcyi ná Fest ich czytam w te słowá: *Suorum militum gloriosum certamen signis & miraculis Dominus condecorare dignatus est. Quibus rite probatis, Sacrorum Rituum Congregatio, ad eorum Canonizationem quandocunq; deveniri posse decre-*

Innych wiele Męczennikow z Zakonu S Fráncíszká.

decrevit. Ieſzcze ſą inni Beátyfikowáni od Klemenſá. 10. Papieżá, y Páćierze o nich od niegoſz ná dźień 9. Lipcá pozwolone ktorzy Gorcomienſes názwáni. O. procz tych bliſko tyśiąca innych ráchuie Zakon Fráńciſzká S. Męczennikow álbo od Pogánow álbo od Heretykow álbo od Schizmátykow zá Wiarę S. pomęczonych, z ktorych wielu doczytáć ſie káżdy może *in Martyrologio Franciſcano. A. P. Arturi a Monaſterio Rothomagenſis Recollecti.*

Kánonizowáni z Trzećiego Zak. S. Fráńć.

471. Z trzećiego S. O. Fráńćiſzká Zakonu iuż Kánonizowánych Mężow tych mamy S. Rochá Wyznawcę, od Powietrza Pátroná: S. Elzeáryuſzá ktory był Hrábią Hrábſtwa *Arianus* názwánego. S. Iwoná, S. Konrádá, S. Ludwiká Krolá Francuſkiego, S. Lucyuſzá Wyznawcow, y innych przeſzło ſto Beatyfikowánych krorzy Trzeći Zákon S. O. Fráńćiſzká *Sanctimonia Vitæ illuſtrarunt.* Ná wielki Honor y zaſzczyt S. O. Náſzego Zakonu nie mogę zámilczeć że Wielki Oćiec y Patryarchá Przeświętnego Káznodźieyſkiego Zakonu Dominik S. *amica humilitate & Sancta importunitate* wymogł to ná S. Fráńćiſzku że mu dał ſwoię Chordę, ktorą pod Habitem záwſze nośił, *in indiſſolubilis nexûs & charitatis ſymbolum perpetuum.* Piſze otym wiele Autorow iáko Legendá 3. Socior: D. Franciſci Piſanus Lib: 1. Conformitat. fruct. 1. part. 2. & fruct: 10. part. 2. Bernardus a Beſſa in Catalog: Generalium Franciſcanor: Spec: Vitæ S. Franciſci Cap: 12. & 42. Marianus lib: 1. Cap: 14. parag: 3. Marcus Vliſsiponen: 1. part. Chronic: Minor: lib: 1. Cap. 57. 58. & 64. Rebolledus ibid: Cap 22. Coluenerius in Notis ad lib: 2. Cap: 10. n. 10. Beati

8. Dominik Pátryárchá Chorde S. Fráńćiſzká záwſze ná ſobie noſił.

Thomæ

Thomæ Cantipratani. Wad. To: 1. Annal: Minor: ad an: 1219. B. Pelbartus ſerm: de S. Franc: Sedulius in Commentar: ad Vitam S. Franciſ: Cap: 12. parag: 20. Tą Cyntura albo Paſkiem ktory S. Oćiec Dominik wźiął od S. Fráńćiſzká chćiał między ſobą y Fráńćiſzkiem *ac eorum poſteritatem ſtabilire firmum pacis & amicitiæ fœdus*, po teráźnieyſzemu mowiąc uczynił tych Dwoch Zakonow Filádelfią. Ták bárdzo ukochał był S. Pátryárchá Dominik S. Fráńćiſzká y Bráćia iego, iż y ná Kápitułách Prowinciálſkich, (iáko Arturus in Martyrol: Francis: in Prolog: fol: 32. parag: 105. bywał, y ná Kápitule Aſſyſkiey Rogozianey názwáney o ktorey wyżey z śiedmią Synow ſwoich był przytomny, R. 1219.

S. Dominik Pátryárchá ná Kápitułách Fráńćiſzkánskich bywał.

472. Ná tey Kápitule (o ktorey wyżey n. 133) Rogozianey Generálſkiey: Pomieniony Arturus in Martyrol: Franciſc: Prolog: parag: 105. przywodźi świádectwo Błog: Leoná Socyuſzá S. Fráńć: o rozmáitych dyſkurſách tych Dwoch SS. Pátryárchow o ſwych Zakonách, między innemi *ex auditu* przywodźi, y ten: *Frater Chariſſime* (mowił S. Dominik do S. Fráńćiſzká) *propter magnam meam tecum neceſsitudinem, prætordialem erga filios tuos amorem, & pacis fraternitatisq; inter tuos & meos ſtabilitatem, utrosq; gauderem ſub una Religione militare; ut quos Patrum ita firmus amor coniunxit, Religionis aut vitæ diſparitas non diſſolvat.* Ktoremu S. O. Fráńćiſzek ták z wielką odpowiedźiał pokorą: *Divinæ eſt Voluntatis Amantiſsime Frater, quod factum eſt, ab eaq; ordinatum eſt, diverſas a nobis fundari Religiones, ut utriusq; varietate, præceptorum diverſitate, illorum rigore, & horum lenitate varietati ſubveniatur humanæ infirmitatis: & quibus hæc*

Ná Kápitule Generálskiey Rogoźiáney názwáney dyskurſy S. O Dominiká, S. O. Fráńćiſzkiemą

non

non placent, illa non displiceant: quibus una dura videtur, altera lenior appareat. *& sic non unius Religionis angustiis* DEVS *animas perdat, sed alterius capacitate lucretur.* Ze S. Pátryárchá Dominik iáko Confrater należy do Zákonu Náſzego Patryárchy Fráncíſzká S. dla tegom go tu położył między *Fratres & Sorores* S. Oycá Náſzego.

S. Pátryárchá Dominik, iáko Confrater należy do Zakonu S. Frán.

473. Z Średniego S O. Frráncíſzká Zakonu ieſt Pierworodna Corá S. Klará, Mátká potym Wſzytkich S. Francíſzká Zakonnic iáko S. Elzbiety Krolowy Węgierſkiey Wdowy, S. Elzbiety Kro: Port: Wdowy, S. Delfiny Hrabionki Pánny, S. Małgorzáty z Kortony Wdowy, S. Kolety Pánny, S. Roży Witerbſkiey Pánny, S. Kátárzyny Bonońſkiey P. Błogoſł: Sálomei Krolowy Hálickiey P. B. Kunegundy Krol. Polſkiey, P. Błog: Angeli Wd: Bł. Klary de Monte Fálco P. Błog: Łucyi P B. Izábelle P. Błog: Wiridyány P. Błog: Humiliány Wd. Błog: Hyácynty Pánny zgołá ták wiele ieſt Błogoſłáwionych Pánien y Wdow Ktore pod Regułą S. Klary álbo Trzećiego Zak: S. Fráncíſzká Cnotámi heroicznemi, y Bogomyślnośćią ſłynęły, iż by wiele czáſu y mieyſcá zábrały, ktoby ie chćiał wſzytkie miánować.

Swięte y Błogoſłáwione z średniego Zak: S Fráncíſzká, álbo z Trzećiego.

474. Niemogąc Wſzytkich Swiętych y Błogoſłáwionych Zakonow trzech S. O. Fráncíſzká ſpecifikować kładę tylko tu Sumáryuſz ktory pomien: R. P. Arturus in Martyrologio Franc: zebrał in Prol: fol: 31. Col: 2. gdźie Kánonizowánych od Stolice Apoſtolſkiey kładźie 27. Beatyfikowánych 606 Męczennikow 920. Wyznawcow ktorzy Swiątobliwośćią y Cudámi ſłynęli 1650. á iuż tey Kálkulácyi iego lat 73. przez ktore wiele do Regeſtru oſobliwie Błogoſłáwionych przybyło.

Summáryuſz Swiętych y Błogoſłáwionych z Zak. S. Fránć-

475.

475. Niechcąc być tákim, o iákim Doktor Narodow Páweł S. mowi 1. ad Timoth: Cap: 5. *Si quis ſuorum & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior.* Polakow ex Ord: Min: Conv: tu przypomnię, Ktorzy álbo Krew ſwoię dla Wiáry S. przelali, álbo żyćia Swiątobliwośćia ſą záleceni. Wprzod iednák táką założywſzy Proteſtácya: *Quod licet appellationem Beati vel Martyris, ſubiurxero, nequaquam tamen in ſtricta & propria acceptione, fundata in approbatione Canonica & Eccleſiaſtica, quæ deſervit ad Communem Cultum & invocationem, ſumendam eſſe, ſed eam tantum ſanctitatẽ in illis a me commendari ſciant univerſi, quæ ex eorum virtute, & morum excellentia, ceu miraculorum probata fama, aut profuſo ob fidem ſangvine proficiſcitur.* Proteſtátio Auctoris.

476. Wielkim był żyćia pobożnośćia, Cnot wyſokośćia, Swiátá wzgárdą Fránćiſzek S. lecz niemnieyſzym *Zelantis animi ardore*, gdy dla zbáwienia duſz ludzkich przykładem Zbáwićielá prágnął *animam ponere*, iákoſz nie omylnie przelał by był krew ſwoię, żeby go był nie doścignęły wyrok Boski, ná *excellentius* nie záchował *Martyrium.* Ten tedy *Martyr deſiderio*, lubo *in ſe votis fruſtratus*, nie mogł *aſſequi* czego iedynie żądał, iednák (*Romano teſte Breviario* wyſławſzy ná wſzytkie Swiátá częśći Bráćia ſwoię, *ad prædicandum Evangelium*, doſzedł w Synách, gdy *Quos filios peperit, Martyres adoravit.* A nie tylko z początku Zakonu S. Fránćiſzká był ten *in præcordiis* Synow iego *ardor*, ále y podſtárzá łych świátá wiekow, nieugáſłe Fránćiſzkánow były żądze, krew toczyć, gdźie wodę Chrztu S. wprowádźić chćieli. Swiádkiem tego świát nowy, iáko o tym Ioan: S. Oćiec Frács ná doſkonáley ſze záchowány Męczeństwo. Záwſze w ſynách S. Frán. był árdor Krew zá wiárę Swięta przelewáć.

Ludovicus Godefredus. Arcliont: Cosm: lib: 1. f. 298. opisuiąc Potencyą Hiszpańską przez Azyą, y Indyą Orientálną mowiący ma: *Primi qui ex Europa in Indiam Orientalem sunt profecti ad annunciandum Evangelii doctrinam fuere Monachi Franciscani: inter quos præcipuus Fr. Henricus, factus postea Episcopus Settæ, comitatus exercitum Petri Alvarezii, eo proficiscentis, Anno M. D.* To pomieniony Autor, ktory niżey, prace Fráncíszkánow opisuiący, y wielu Oyczyznę z imionámi wyráżáiący, nákońcu mowi: *Franciscani venientes in Novum Orbem primi duodecem, singuli centena Indorum millia baptizarunt.* Pod. pisuie sie ná to R. P. Thomas a Iesu Biatensis Kármelitá Bossy ktory w Xiązce ktorey dał tytuł *De procuranda salute omnium gentium &c.* Lib: 2. Cap: 1. mowi: *Primos omnium qui in Indiam Orientalem ex mendicantibus profecti sunt, Franciscanos fuisse legimus, atq; eosdem etiam in ea invenienda, (cum antea etiam de Nomine eius ambigeretur) desudasse.* Gdy álbowiem Krzysztof Columbus Nowego Swiátá Inventor, o tey náwigácyi u Ferdynándá Krolá Hiszpáńskiego tráktował, y nie bárdzo mu, *in re tam nova & ardua* wierzono, dwa náśi Zakonnicy dopomogli mu do tego, y Náwę Mexykáńską uprośili. iáko o tym Hie. Plat. de bono statu relig: lib: 2. Cap: 30. O czym tákże Historykow y Pisárzow innych wiele. Do láponii zbyt odległych y dźikich Krolestw kto doszedł ieżeli nie B. Piotr z Socyuszámi swemi Zak: S. Franc. Ktory tám okrutnych bálwochwálcow ułágodźiwszy, Imię Chrystusowe wsławił, nabożeństwo iáwne wzbudźił, Kościołow y szpitalow nástáwiał, zá co ukrzyżowány y dwiemá włoczniámi ná krzyż przebity został.

Fráncíszkáni náypierwśi nowego świátá Apostołowie.

Fráncíszkáni dopomogli Columbowi do wynáleźienia nowego świátá.

zoſtał. O ktorym Dniá 5. Lutego Zakon Fráncíſzká S. odpráwuie Paćierze. Henryká 8. Krolá Angielſkiego, gdy prawdźiwą Zonę ſwoię pobożną Kátárzynę Ferdynándá Arágońſkiego Krolá Corkę nád wſzelką ſłuſznoſć, y wolą Stolice Apoſtolſkiey, dla Boleny (ktora niedługo śćiąć kazał) porzućił, nie kto inny tylko Fráncíſzkáni z Tomaſzem Kánclerzem Koronnym Morus názwánym y z inſzemi gromili, zkąd raczey ćiężkie więźienia y śmierć ſámę ponieść woleli, niżeli náowę bezboznoſć potákiwáć Krolowi. Wieleby mi piſáć przyſzło, gdybym chćiał wſzytkie Fráncíſzkánow przy wierze y Kośćiele S. do gárdłá wyrażić obſtawánia. Zbliżam ſie do Kroleſtwá Náſzego Polſkiego, w ktorym nieschodźiło ná tákich Fráncíſzkanách, ktorzy niewzdrygáli ſie dla Wiáry S. przelać krwi ſwoiey.

Fráncíſzkáni ſprzećiwiáli ſie bezbożnoáći Henryká 8. Kr. Angiel.

477. A naprzod Wielkie Xięſtwo Litewſkie niekomu innemu Wiárę S. ma przyznáć tylko Synom Fráncíſzká S. w Litwie álbowiem naypierwey Fráncíſzkáni ápoſtołowáć poczęli. Gdy bowiem Piotr Gaſtoldus Woiewodá Podolſki Wielki Fámiliánt Litewſki, Roku 1332. *ex Pagano, Sacro fonte renatus Chriſtianus factus*, iáko o tym Marcus Coroná in ſpec: Prov: Ruſ: & M. D. L. z wielkiey wiáry S. żárliwośći 14. Fráncíſzkánow z Ruśi y Podola do Wilná ná opowiádánie Wiáry S. ſprowádźił y przy Kośćiele S. Krzyżá w ogrodźie z tyłu Páłácu teráźnieyſzego Biſkupiego oſádźił, á ſam odiáchał, wſzytkich 14. Kátechizuiacych Wiárę S. záiuſzone pogáńſtwo zámordowáło: Ktorych Ciáłá powroćiwſzy z drogi Gaſtoldus ná Cmentarzu Kośćiołá S. Krzyżá pogrzebł: ták o tym pomieniony Marcus Corona-

w Litwie nay pierwśi Fráncíſzkáni Wiárę S. ſzczepili, y Krew dla niey przelali.

mowi: *Ticocinô reverſus, intellectâ Sanctorum cæde Vilnâ properat, Corpora eorum exquirit, reperta in cæmeterio Templi S. Crucis, in loco ubi nunc Crux fixa memoriæ eorum conſervandæ manet, ſepelit, & de quingentis hominibus ex plebe Vilnenſi decernente Olgerdo M. D. L. extremum Supplicium ob cædem SS. ſumit.* Ná tym tedy mieyſcu gdźie tych Męczennikow Fráncíſzkanow pogrzebione Ciáłá, ieſt Kolumna z Krzyżem ná ktorey te ſą wyrázone ſłowá po dźiś dźień. *IESV Chriſto Crucifixo, & memoriæ 14. Martyrum Ord: S. F. Min: Conv: qui primi in M. D. fidem Chriſtianam plantaverunt: atq; Anno 1333. Martyrio coronati, hoc in loco requieſcunt.* Táką o tym czyni relácyą pomien. *Marcus Corona. & Mathias Stricovius in deſcript: M. D. L. Ducum Lithanor.* Temu záś Gaſtoldowi przypiſáne ſą *Carmina a Reverendiſs: D. Io: Anchuſeniz Electo Kiiovienſi Epiſc:* y w práwione *ad fores Templi S. Crucis* gdźie pochowáni pomienioni Męczennicy *Carminum tènor* ieſt táki.

w Wilnie Kolumná nád Ciáłámi pomęczonych Fráncíſzkánow.

His igitur proceres inter Gaſtolde refertur
Familiæ encomium, & gloria prima tuæ.
Millia qui populi, miſeratus multa ruentis,
Tartarici fraude in pallida Regna Ducis
Huc, huc bis ſeptem curaſti ducere fratres
Qui populos regerent, Chriſte benigne tuos.

Ná tych SS. Męczennikow Honor Roku 1543. Páwel Biſkup Wileńſki Xiąże Olſzáńſki Proboſcz Połocki &c. z okázyi wielkiego w Wilnie pogorzeliſká podczás ktorego y Kośćioł Kátedrálny y Páłác Biſkupi z Kośćiołem S. Krzyżá y wſzytek Ogrod w ktorym pomienionych Ciáłá Męczen: pogrzebione pogorzał y w perzyną obro-

nę obrocony, okrom tey Kolumny, ktora nád grobem tych SS. Męczen. Stoi, y z okázyi rożnych łask ktorych zá przyczyną tych Swiętych ludźie doznáią z Konsen. sem Kápituły wymurował tám Káplicę, y tey Erekcyi dał instrument do Archivum Konwentu Nászego Wileńskiego ktory sie názywa *B. V. Mariæ ad Arenas.* Tenor Instrumentu táki: *Paulus DEI Gratia Episc: Viln: Dux Olszanen: Połocen: & Szarbirien: Ecclesiarum Præpositus, significamus tenore præsentium quibus expedit universis &c. Quomodo nos cum intentis desideriis evidentissime consideraſsemus locum quendam in Pomerio, seu horto Curiæ nostræ Episcopalis, in quo Imago Victoriosissimæ Pasionis Salvatoris Nostri Domini IESV Christi antiquitus in Columna posita erat ob memoriam diuturnam, Fratrum Min: Conv: Ord: S. Franc: loci B. M. V. Vilnensis in hoc Inclyto Ducatu Lithvaniæ, circiter a centum annis sacrosanctæ fidei Orthodoxæ plantatorum, & pro Nomine IESV immaniter & miserrimè occisorum, & trucidatorum, ac martyrisatorum, in eodem loco sepultorum, ac conditorum variis insigniis ac miraculis coruscare &c.* & infra. *Ideo propter huiusmodi eorundem Fratrum Conventualium ibidem tumulatorum, gesta salutifera, & insignia manifesta, fervore & zelo devotionis affecti, & in Deum accensi pro nostra & succeßorum nostrorum salute Capellam, seu Oratorium lateritium a fundamentis Venerabilium Fratrum nostrorum Prælatorum & Canonicorum consensu ad id accedente &c.* Ten instrument pomien: *Marcus Corona ex Archivo Conv: Vilnensis, in suo spec: verbatim exscripsit.*

Ná honor rych SS. Męczennikow przez ktorych ludźie łask rożnych doznáią Páweł Biskup Wileński Káplicęzmurował.

478. Nie dosyć było pomienionemu Gastáldowi Woiewodźie Podolskiemu sprowádźić do Litwy do Oyczy-

Gáſtoldus Woiewodá Podolski od Fráncíſzkánow ná wiárę náwrocony, Frácíſzkáně zoſtał, potym Biskupē uczyniony Wileńskim, rázem z Fráncíſzkánámi ktorych było trzydźieſtu ſześć dla wiáry umęczony

zny ſwoiey Fráncíſzkánow ná ſzczepienie Wiáry S. o. nym náwyſtáwiáć Klaſztorow, ále nád to trzebá było żoſtáć Fráncíſzkánem, żeby y on rowno z niemi krzewił Wiárę S., á lubo był potym ná Biſkupſtwo Wileńſkie z Zakonu wźięty, z Zakonnikámi iednák zárowno w náwrácániu ná Wiárę pogáńſtwá prácował y rázem z niemi ktorych trzydźieſtu ſześć było on trzydźiesty ſiodmy Męczennikiem żoſtał, z drugiemi weſpoł w Kośćiele Wileńſkim Min: Conv: pochowány Oczym Martinus Baronius Iaroſlav: in Cat: SS. R.P.P. fol: 92. piſze w te ſłowá: *B. Gaſtoldus Illuſtri familia eaq; Primaria Lithvanorum natus, verum eundem illuſtriorem innocentia vitæ, morum probitas, ſacrarumq; literarum ampliſſimum ſtudium, & maxima in Deum devotio reddiderunt. Is, in Epiſc: Vilnenſem ordinatus tempore bellicoſiſſimi Vladiſlai Vitoldi Ducis Magni Lithvaniæ, qui a principio idololatra cum eſſet, opera Fratrum Minorum, Sacrum Baptiſma ſuſcepit, & multa cœnobia extruxit, Lithvanos Chriſtianæ fidei novitios corroborans in fide, Divinoq; eloquio inſtruens, ab idololatris una cum triginta ſex Fratribus Ord: S. F. Conventualium (& ipſe antea exiſtens eiuſdem Ord: profeſſus) vario genere tormentorum affectus & occiſus, pro fide Chriſti martyrio coronatur Vilnæ in Lithvania, ubi eſt inſigne Monaſterium Fratrum ſub titulo Beatiſſimæ ac Glorioſiſſimæ V. MARIÆ ad Arenas cum eiſdem triginta ſex Fratribus Martyribus quieſcit Anno Domini 1341. die 24. Maii. Quorum quidam tumulati ſunt in Cæmeterio ſub Columna lateri-cia, quidam eorum proiecti fuerunt in Viliam amnem intra montes prope Vrbem, quidam vero ante fores S. Crucis, ubi affixa eſt tabella, in qua continentur quædam Carmina Reveren:*

Ciáłá 36 Męczennikow Fráncíſzkánow z Biskupem Wileńskim tákże Fráncíſzkáně w Wilnie w Kośćiele OO. Fráncíſzkánow pogrzebione.

Dńi

Dńi Ioan: Archuſeniz Electi Kiiovienſis Epiſcopi: febre acuta correpti, in maximoq; vitæ diſcrimine poſiti & ad eosdem BB Fratres Franciſcanos primos fidei plantatores voto facto ſanati cum verſibus ibidem Anno Dńi 1543. appoſitis.

479. Że ći Męczennicy prawdźiwie byli ex Ordine Min: Conv: zrad poznáć, bo pomieniony Martinus Baronius wylicza wſzytkich imioná y Oyczyznę miánuie poczawſzy od ſámego Gaſtoldá áſz do 36. Brátá Gotardá Kuchárzá. Między ktoremi miánuie. B. Stániſłáwá Krákowiániná S. T. D. B. Marciná Drohobicen. S. T. M. B. Izydorá Kiiovien: S. T. D. B. Ireneuſzá S. T. D. ż Iároſłáwiá. B. Iacká Nobil: Lithv: Bákálarzá. B. Dyonizego Lith: Prokuratorá z ktorych w Zakonie ſtopniow iáko z chárákterow pewnych poznáć trzebá, że byli Min: Conv: y że ſpoczywáią w tym Kośćiele przy ktorym ſą OO. Fráncíſzkáni w Wilnie od Roku 1341.

Pewny dowod że ći Męczennicy byli ex Ord. Min. Conv.

480. Po nich to ieſt Roku 1403. w Wilnie náder okrutne dla opowiádánia Wiáry S. odnioſł Męczeńſtwo B. Anioł Minoritá Conv: naypierwſzy Gwárdyan Wileńſki z wiela Bráći ſwoich z ktoremi rázem w Kośćiele Zakonu ſwego pochowány zoſtał: iák o tym piſze Hierem: Buchinus in Chron: Franc: lib: 1. part: 2. fol: 95. & Mart: Baron: in Catal: SS. fol: 7.

Item w Wilnie Fráncíſzkáni Męczennicy.

481. Tegoſz ieſzcze Roku w Kośćiele Wileńſkim Min: Conv: pod Wielkim Oltarzem pochowáne Ciáłá BB. Pánkrácyuſzá, Fráncíſzká, Piotrá, Páwłá y Leonardá Láiczká Fráncíſzkánow dla Imienia Chryſtuſá od Dánielá Xiążęćiá Kiiowſkiego, Chrześćian y Wiáry S. prześládowniká pomęczonych świádczy Márt: Baron: in Catal

Item Tamże Fráncíſzkáni Męczennicy.

in Catal: SS. fol: 83. & 232. także Hier: Buch: cit: Gdźie przy pogrzebie pomienionych Męczenikow Cudá przywodzą.

W Inflácćiech Fráncíſzkáni Męczennicy.

482. W Inflánćiech w Kráinie Vlná názwáney, Męczennikámi zoſtáli z Zakonu Bráći Mn: Conv: BB. Hieronim Gwardyan, y Towárzyſze iego Błážei, Ścisław, Wiſław, y Wincenty, ktorych Bałwochwalcy drzewá zá Bogow máiący (że im pomienioni Bráćiá błąd ich gánili, á prawdźiwego BOGA ſławili) ręce, nogi, y po częśći głowy poodćinawſzy włodź włożywſzy bez przewoźniká po wodźie puśćili. Te Swięte Ciáłá, *Dei nutu, & fluminis ductu* przez dwieśćie mil polſkich do Krzyżakow przypłynęły o ktorych Gwardyan ieſzcze żyiący uczynił relácyą y záraz umarł, rázem z Bráćią ſwoią Roku 1370. dniá 19. Lutego támże pochowány przyſtoynie iák opiſuią Hierem: Buchin: Lib: 1. part: 2. fol: 95. & Mart: Baron: in Cat: SS. fol: 24.

Item w Inflácćiech Fráncíſzkáni Męczennicy.

483. Ieſzcze w Inflánćiech Roku 1326. Dwá Bráćia Mnieyśi Conventuales to ieſt BB. Łukaſz y Wálenty dla opowiádánia Wiáry S. ſrogiemi Kátowniámi pomęczeni zoſtáli, y w Mieśćie Cereth názwánym Dniá 12. Lutego pochowáni Cudámi wſławioni. O czym piſze Stodiſlaus Baſcus Cuſtos Poſnanien: in ſuis Chronic: fol: 164. & Mart: Baron: Iaroſł: in Cat: SS. fol: 195.

W Woloſzech Fráncíſzkáni Męczennicy.

484. W Ziemi Woloſkiey Roku 1340. dla Wiáry S. Męczeńſką otrzymáli Koronę, BB. Błážei y Márek Bráćia Mn: Conv: támże Dniá 14. Czerwcá od Kátolikow pogrzebioni. Swiádczy Hierem: Buchin: lib: 1. part: 2. fol: 95. & Mart: Baron: in Catal: SS. fol: 26. & fol: 210.

485.

485. B. Wiſław Min: Conv: Mąż wielkiey pobożności y náuki, wiele oderwawſzy od świátá przykładną życia ſwego w Prußiech oſtrością, gdy uśilnie Wiárę Chryſtuſtoſową náuką ſwoią pomnażał *Vitam Martyrio finivit; Maydeburgi, ſanctitate vitæ illuſtris, & miraculis clarus, die 20. Decem: tumulatus, quieſcit.* iáko czyni reláćya Hierem: Buch: part: 2. fol: 94. & Mart: Baron: in Cat: SS. R. P. P. fol: 307. w Prußiech Fráncíſzkan Męczennik.

486. Innocencyuſz 4. Papież zá Legatow ſwoich poſłał był *in Perſidem Tartariam* B. Benedyktá y B. Iána *de Plano* pierwſzego Polaká drugiego Włochá Fráncíſzkánow ktorzy tám zá Wiárę S. naprzod ſtrzałámi *confoſsi*, nákoniec *gladio iugulati*, Męczennikámi zoſtáli w Mieśćie Armaloch názwánym Dniá 20. Czerw: R. 1248. O tym piſze Hierem: Buchin: lib: 1. part: 2. fol: 95. & Mart: Baron: in Catal: SS. R. P. P. fol: 23. w Ziemi Tátárskiey Fráncíſzkáni Męczennicy.

487. W Krzemieńcu ná Wołyniu BB. Gerardus, & Marquildus Min: Conv: náder okrutnie od Tátarow zá Wiárę Chryſtuſową zámęczeni, w Krzemieńcu u Bráći ſwoich pogrzebioni: *prodigiis Martyrium illorum ſequentibus*, iáko świádczy Mart: Baron: Iaroſł: in Catal: SS. fol: 90. w Krzemieńcu Fráćiſzkáni Męczennicy.

488. We Lwowie Tátárzy wielu Fráncíſzkánow z B. Stániſłáwem z Przemyśla Gwárdyanem rozmáitym pozábiiáli ſpoſobem Roku 1241. Dniá 8. Pázdźierniká. O czym Mart: Baron: in Catal: SS. & R. P. P. fol: 283. piſze w te ſłowá: *Quorum diem Martyrii, & locum Conventus eiuſdem Ord: ob maiorem populi devotionem Sanctiſsimi Pontifices Rom: Innoc: 4. An: 1243. & Honorius 4. 1287. condecorarunt, ut de præmiſsis; omnibus Bullæ in dicto Mo-* We Lwowie Fráncíſzkáni Męczennicy.

nasterio Conventus Leopolienſis conſervatæ latius teſtantur.

489. B. Henryk Zak: Br: Mn: Conv: Gwárdyan Krák: y Sekretarz B. Salomei Krolowy Hálickiey, *Vir devotiſsimus, exemplaris & multæ doctrinæ*, od Tátárow Polſkę pląd ruiących zá Wiárę S. zábity zoſtał, ktorego duſzę z wielką chwałą Aniołowie do Niebá wźięli. Pogrzebiony Roku 1269. Dniá 5. Czerwcá. w Krákowie w Kośćiele ná ten czás Bożego Ciáłá á teraz S. Fráncíſzká. *Auctor eſt Staniſlaus antiquus Theologus cognominatus Min: Conv: in vita S. Salomeæ, & ſæpe cit: Mart: Baron: fol:* 104. Wźiął z ſobą pomieniony Henryk Gwárd: piekną do Niebá Kompánią, bo z nim iedenaſtu Fráncíſzkánow Tátárzy zá Wiárę S. zámordowáli, ktorzy wſzyſcy rázem z Przełożonym ſwoim w iednym Grobie pochowáni zoſtáli.

w Krákowie Fráncíſzkáni Męczennicy.

490. B. Agnieſzká druga po S. Sálomei Zakonu S. Klary, Reguły S. Fráncíſzká Klaſztoru Zawichoſkiego Xięni z ſześćdźieśiąt Zakonnic y wielą świeckich Pánien y dwunaſtą Fráncíſzkánow od Tátárow zá Wiárę Chryſtuſową umęczona zoſtáłá, y w Kośćiele S. Dámianá támże w Zawichośćie pochowána. Iednego Roku wſzyſcy, dniá ktorego Zbáwićiel Náſz Oycu Niebieſkiemu w Kośćiele był od Mátki ſwoiey Nayś: prezentowány, to ieſt dniá 2. Lutego záſłużyli być przez krwie wylanie oczyſczoni, y Koronę Męczeńſką odebráć. Pomieniony Martinus Baronius fol: 11. świádczy iż tę Hiſtoryą Męczeńſtwá wyiął wiernie ex Archivio Eccles: Sandomir: ex antiquo Codice M. S. o ſtráſznym w cáłey Polſzcze gráſſowániu Háná Tátárſkiego Bathi názwánego, y Románą Xiążęćiá Ruſkiego. Wymienia tenże Baron:

w Záwichośćie Zakonnice Reguły S. Fráncíſzká y Fráncíſzkáni Męczeństwo odnieśli.

Baron: wſzytkich Zakonnic pobitych imioná, y gdźie ſie ktora rodźiłá, iáko teſz y dwunaſtu Bráći Mn: Conv: ktore ia dla krotkośći opuſzczam. Między Bráćią wſpomina B. Stániſłáwá z Krákowá żárliwego Káznodźieię, y S. T. D. tudźieſz B. Dyonizego z Poznánia S. T. B. to Męczeńſtwo było Roku 1259.

491. Támże w Zawichośćie przybył do Korony Męczeńſkiey B. Káźmierz Bogdáńſki Láiczek, ktorego Kozacy ſrodze zámordowáli dniá 27. Márcá Roku 1637. Sprowádźił był Krol Szwedcki ná pomoc ſobie do Polſki Rákocego Xiążęćia Siedmigrodckiego z wielką kwotą Kozakow ktorzy ſrodze rábowáli Polſkę, gdy pod Sendomierz ćiągnęło Kozáctwo wſzyſcy Fránćiſzkáni precz wyſzli z Klaſztorá, oprocz pomienionego B. Káźmierzá, ktory w ſwoię ſtárość dufáiąc nieuchodźił nigdźie; lecz Kozacy gdy do Konwentu wpádli, y o śrebrá Kośćielne pytáli, á on powiádał, że o nich niewiedźiał, ná ſtárość nic nie reſpektuiąc, záraz mu głowę wićią związáli y ták bárdzo knęblámi kręćili, że z gęby noſá, uſzu y oczu krew pluſzczeć poczęłá, iż iednák tym okrućieńſtwem nic ná nim wybádáć niemogli, wielką furyą záiuſzoni naprzod mu w głowę ránę śmiertelną zádáli, á potym bok lewy ſzábłą przebili, y trupá odbiegli ták o tym Andreas Remigius Cizemſki Secretar. Prov: Min: Conv: w Xiąż. ſwoiey ktorey tytuł Laurus tryumphalis.

Item w Zawichośćie Fránćiſzkan Męczennik.

492. Z tey práwie przyczyny, y tegoſz Roku 1657. w Poniedźiáłek po Kwietniey Niedźieli BB. Anáſtazy Burkowſki y Tyburcy Konáikowic Zak Bráći Mn. Conv. Kápłani od Kozakow z Węgrámi złączonych, chći-

w Nowym Mieśćie álbo Korczynie Fránćiſzkáni Męczennicy.

wych skárbow Kościelnych, y depozytow Szlacheckich srodze zámęczoni zostáli, w Nowym Mieśćie álbo ráczey w Korczynie mil dźieśięć od Krákowá gdźie Rzeká Nidá łaczy sie z Wisłą. Z támtąd wcześnie przed okrutnym rábuiącym Kożáctwem pouchodźili byli inni Zakonnicy Náśi, ále X. Anástázy częścią że ná nogi był chory, częścia że *in periculo*, w iákim skrytym spodźiewał sie utáić mieyscu, uchodźić nechćiał: lecz gdy Kozacy wszędźie náwet y po grobách szukáli, z pewnego wyćiągnionego kątá, o pieniądze Klasztorne, o ruchomośći y śrebrá Kościelne pytáli; ná co gdy odpowiedźiał, że Przełożony Konwentu, co droższego było w Kościele precz powywoźił, szárpáć go y bić srodze poczęli, á że im o niczym powiedźieć (záwsze mowiąc niewiem) niechćiał *post plurimos ictus & verbera* obnażonego położyli ná Ziemi, yroszłem rozpalonym żeláznym, co raz ná inne Ciáłá przykładáiąc mieysce, dręczyli: Ze więcey od niego słyszeć niemogli tylko IEZUS MARYA ktore słowá zá káżdym roszłu rozpalonego przyłożeniem powtarzał, roziedli Kozacy Serce mu szablą przebili, y wpuł szyię przećięli y ták zámordowánego odeszli. Dniá śiodmego pewni rybacy ktorzy w Krzakách utáioni byli, do Konwentu przyszedłszy, ná źiemi leżącego z weselą twarzą ku Niebu podniesioną bárdźiey śpiącemu niż umárłemu podobnego ználeźli, y w Grobie złożyli Zakonnym. Záś X Tyburcego, ktory sie w leśie ukrywał ználazłszy Kozacy, *ex puro odio Fidei Catholicæ, cum nec thesauros habebat de quibus requireretur, nec arma gestabat, quibus vitam tueretur*, głowę mu ućięli, ktorego

potym

potym Kátolicy ználeźli y w pewnym dole zágrzebli. *Tale fratribus* (iáko piſze pomieniony And: Remig: Cizemſki) *& ſæcularibus perhibentibus teſtimonium.*

493. W Chęćinách gdźie niegdy był Zamek wielce obronny, y Seym miał Roku 1331. Krol Władyſław Łokietek, od wzwyſz miánowánych Kozakow y Węgrow zámordowáni ſą BB. Wálenty z Háliczá, Floryan Zielinſki y Ięndrzei Cybulſki Zakonu Min: Conv: Kápłáni Roku 1657. Dniá 1. Kwietniá. Ze Miáſto Chęćińſkie ieſt w koło opaſáne láſámi, oblegle gorámi mármurowemi lochámi y iáſkiniámi, lubo *ultimis Martii, percrebuiſſet rumor Coſacos miſtos Hungaris accelerare, & ubivis locorum innumeram exercere ſtragem*, zkąd niektorzy Zakonnicy z Konwentu pouchodźili záraz, záś pomienioni Kàpłáni mniemáiąc że zá zbliżeniem ſie nieprzyiaćielá, łátwo w gorách ukryć ſie mogą ućieczkę z Konwentu odwlekli, y nieſpodźianie Kozakom śiedząc u ſtołu wpádli w ręce okrutne. Naprzod X. Walenty Stáruſzek podágryk wielce záſłużony w Zakonie, w Celli własney, w ktorey ſie ſpodźiewáli zdobyczy, w głowę y ręce kilká rázy ćięty, y krwią zbroczony zoſtał, ktoremu z kompáſſyi niby inni ieść przynieśli, y precz odeſzli, inni potym przyſzedłſzy ránnego obaczywſzy mowili, *Non fruſtra nequam hæc pateris*, y kilkà rázow śmiertelnych zádawſzy odeſzli, dla ktorych nie długo umárł, krwią Cellę, y mury oblawſzy. X. Floryáná Mężá przykładnego Spowiedniká Pánien Zakonnych, do ſtárſzego ſwego Kozacy przywiedli, ktorego on ták záraz zágádnął: *Skázy horoſzy Pope* ná co gdy powiedźiał: że ieſt ubogi Zakonnik, y że mu Profeſſya

w Chęćinách Fráncíſzkáni Męczennicy.

feſſya iego zbierać pieniędzy niedopuſzczáłá, kazał mu ſzábłą upiłować głowę. X. Lędrzei że był od pierwſzych młodſzy, dotego Zakryſtyan długo był męczony áby o Kośćielnych powiedźiał rzeczách, bity y wiązány rozmáićie, nákoniec ścięty. W dźień ſam Wielkono cny to odćierpiawſzy Męczeńſtwo, z Tryumfuiącym Zbáwićielem, chwalebny z śmierći y piekłá tryumf odnieśli, ná wieczne przenioſzſzy ſie weſele, álbo Paſcha Niebieſkie, ktore tranſitum znáczy. Przepomnieć tego nie mogę, że tego dniá dwie náſze Zakonnice Chęćińſkie uſzły do Konwentu náſzego, y niezbyt w ſkrytym mieyſcu utáione, cudownie, (ceu alter S. Felix Nolanus) od wſzędy pladruiących Kozakow záchowáne były. *Hæc* (mowi pomieniony Cizemſki) *partim a Fratribus, qui tunc aderant, ſed clementiam (proh ſtupor) aſſecuti, partim verò a ſæcularibus, præſertim Presbyteris a quibus eorum Corpora in Capella D. Leonardi, conſueto loco ſepulturæ ſunt depoſita: animæ verò (ut piè credimus) translatæ ad æternam beatitudinem.*

494. Warká Miaſto Krolewſkie niegdy w Mazoſzu ſławne, w ludźi liczne, w budynki pozorne, ktore Rzeká Pilcá oblewa. Tám ieſt Konwent Bráći Mnieyſzych Conventualium, ktory cudownie od pozáru záchowány gdy Miáſto podczás woyny Guſtawa Krolá Szwedckiego po większzey częśći ſpalono, kilka razy iednák od Szwedow z præſidium Wárſzáwſkiego wypadáiących był zrábowány. Nakoniec Roku 1656. názáiutrz po Vroczyſtośći Nay: Pánny Anielſkiey ćiſz Szwedźi wpádli tám *theſauris Eccleſiæ diripiendis, ſanguinię Romano Catholico ſpargendo inhiantes*, y naprzod zárwáli B. Ludwiká

W Wárće Francíſzkáni Męczennicy.

Prze-

Przezwickiego Kleryká, ktorego o śrebrá Kośćielne rożnemi Kátowniámi męczyli, śiekli y bili *demum impudenter tractarunt*, z ktorych mąk w kilká dni umárł. Po nim B. Wáleryaná Kośinſkiego Láiczká ná tortury wźięto, o ſkárby y depozyty pytáiąc, w Kośćiele do ławki przywiązánego, bili tłukli y śiekli, á gdy nic ná nim wybádáć nie mogli ſzpadą przebili, y umárłego odbiegli. *Ita Fratres & ſæculares &c.* mowi pomien: Cizemſki. Z tegoſz Konwentu ukrywał ſie X. Klemens Dąmbſki ſtáruſzek bliſko lat 70. máiący, ktoremu gdy prowiantu nie ſtało wyſzedł do pewney wioſki Wulka názwáney, dla uproſzenia chlebá, gdźie od okrutnych nádybány Kozakow, wieloráko *in odium fidei Catholicæ* męczony nákoniec w ſkronie poſtrzelony zábity zoſtał, támże od Kátolikow pogrzebiony. Czwarty B. Marćin 3. Zak: S. Fráncíſzká w Konwencie od Kozakow poimány, o śrebrá y depozyty rozmáićie dręczony, nákoniec głowa ná doł záwieſzony, pod ktorym gnoi palono, y dymem go owym ſmrodliwym duſzono, ktorey kátownie, y krwie z wnętrznośći oberwánych ćiekącey więcey znośić nie mogąc o niektorych Kośćielnych záchowánych powiedźiał rzeczách, zkąd záraz z kiiá ná ktorym wiśiał był zdięty, lecz od nowych Kozakow tákże pytáiących o śrebrá y rzeczy Kośćielne okrutnie kiiámi zbity, poſzedł do Páná. Ciáło iego pobożne pogrzebły Mátrony, gdy męſzczyzny nie było. Tego czáſu Brát Rufin Gábinſki Láiczek ukrywał ſie tám w Grobie, lecz znaleźiony wiele odnioſł bićia, potym od Niemcá pewnego Zołnierzá, ktory ſie przy Kozakách wiązał w głowę czternaśćie rázy rániony, y ſzpadą przez

gárdło

gárdło álbo ráczey ſkorę ná ſzyi przebity, zá umárłego odbiegły, Z woli iednák Boſkiey nie umárł, ále poki żył opłákiwał, że ſie nie ſtał godnym Korony Męczeńſkiey *Hæc omnia tùm a Fratribus eò tempore ſpectantibus tum a ſæcularibus fideli teſtimonio confirmata* opiſał *ſæpe cit:* Cizemſki.

495. Inowłocław w Kuiawách Krolewſkie Miáſto, niegdy murem y trzemá wáłámi obwiedźione, ále od ſzwedow zá Guſtáwá Krolá ſpalone, y ſpuſtoſzone nigdy potym przyść do ſiebie doſkonále nie mogło. Nie doſyć było w Roku 1656. zágniewánemu Máieſtátowi Boſkiemu karáć grzechy Polſkie ćiężką Károla Guſtáwá Krolá Szwedckiego woyną, ktory *inſperato in Poloniam armatas iniecit copias, cunctaq; ferro & igne æquè ſibi reſiſtentia atq; ſubdita populabatur*, ále nád to *Deus ultionum Dominus* ſrogie przepuśćił powietrze, *ut rigidius peccata hominum caſtigaret, & facilius rebelles ad ſe compelleret voluntates.* Tey pladze Boſkiey pomienione było podległe Miáſto, dlaczego z támtąd *hinc inde diſperſis Fratribus* X. Ludwik Rogálá Magiſter Gwárdyan Inowłocławſki, Człowiek zacny, *exterarum notitia partium arte muſices, rei deniq; familiaris adminiſtratione conſpicuus* z kilką Zakonnikow do Wioſki Więcławice názwáney wyiáchał, ktorey część Konwentowi Inowłocławſkiemu dárował był S. P. Iм P. Máćiei Włodek *in ſubſidium animæ ſuæ.* Tám mieſzkáiącego pomienionego Gwárdyaná náwidźiłá pewna Szlachetna kompánia ktora przećiw Szwedom woiowáłá, o ktorey Exploratores Szwedcy *Thoronio erumpentes* dowiedźiawſzy ſie, Więcławice náiechali: Kompánia owá, máiąc konie po gotowiu łátwo

per

per latibula uſzłá, a Gwardyan obawiáiąc ſie iákiey wiolencyi, z Paſzportem ktory miał od Generałow Szwedckich (*Salva Guardia* mowią) drogę Szwedom záchodźi, lecz niżeli pierwſze ſłowo wyrzekł, we drzwiach w oko poſtrzelony ná mieyſcu zoſtał. Tym ſie ieſzcze nie kontentuiąc Dwor Szwedźi ſpalili, y w puł ćiáła zábitego Gwardyaná: ktorego reſztę w kilká dni Bráćia zebrali y w grobie złożyli Zakonnym. Ponioſł śmierć pomieniony Gwárd: Roku 1656. Dniá 17. Września, Ránom S. O. Fráncíſzká poświeconego.

496. Tegoſz czáſu dwá Kápłáni Towárzyſze zábitego Gwardyaná to ieſt X. Sámuel Iánuſzewic, y Dydák *Grabovita* wielce od Szwedow poránieni zoſtáli, tylko co niezábići, iż iednák X. Sámuel był chorowity, lubo názáiutrz umárł, á X. Dydák woláiąc *Quartier*, od nich záprowádzony do Konwentu zápowietrzonego, gdźie czyli z ran zádánych, czyli z powietrza umárł, *non conſtat*, dlatego tych dwu między Męczennikow nie kłádę. Martyres dubii.

497. W pomienionym Konwencie w Rok to ieſt 1657. Dniá 30. Czerwcá ponioſł *crudele Martyrium* X. Błážei Málik. Gdy Szwedźi *viribus attriti* wychodźili z Polſki chcący Krolowi Duńſkiemu dáć odpor, ktory *in favorem Polonorum* wtárgnął był w Szwecyą, záiuſzoni *impetu rabido quævis ſacra profanare, igne abſumere, & ferrum cuivis obvio intentare præſumpſerunt.* Gdy tedy przyſzli do Inowłocłáwiá, ludźi *utriuſq; ſexûs ſine ullo reſpectu*, bili, bráli, wiązáli. *Inter captivos* doſtał ſie tákże X. Málik, w młodą ſwoię ufáiąc chybkość, zoſtał ſie w Konwencie, dośiadáiąc nád drugich, lecz *aliter factum* niżeli ſie ſpodźiewał, gdy poimany od Szwedow w Inowłocłá wiu Fráncíſzkan Męczennik.

rożnie był męczony, y naprżod w głowę rániony, w ścisłey straży noc bez sennà pod gołym Niebem odprá-wił: Názáiutrz sprowádzony do Konwentu *Depoſita & quævis alia* pokazáć sobie *ſevere iußus*; Lecz gdy cále nic w Konwencie niebyło, nád ściány y mury *iam enim manu aliorum rapaciſsima quidquid fuit, ſublatum erat*, z wielką zápálczywośćią wszytko z niego zdárłszy odźienie, ná pieńku położonego, wymyślnie dręczyli, ucho urznęli, y głowę kilofem do mozgu przebili, y umieráiącego od-biegli. Mátká iego dwoiáko boleiąca ná duszy z umie-ráiącego syna, ná ciele, bo y oná o pieniądze męczona-byłá, rány záwiiáłá, y umieráiącemu ássystowáłá synowi á w niebytności Zakonnikow, Ciáło zmárłego przez lu-dźi bogoboynych do grobu Zakonnego zánieść kazáłá. *Atq; hæc ita fuiſſe cum cæteris tunc præſentibus lachrymabun-da teſtimonium perhibuit.* mowi cytowány Cizemski.

498. Rádźieiow Miáſto Krolewſkie trzy mile od Ino-włocláwiá ná gorze nád bágniſkámi położone y do obro-ny podobne wielce; ktore od Szwedow w Roku 1657. zrábowáne y spalone zostáło. W nim Konwent iest Fráncíszkáński od Władysłáwá Xiążęcia Polskiego y Po-morskiego Roku 1300. fundowány, rożnych czásow od ręki nieprzyiaćielskiey z źiemią zrownány, záś od Do-brodźieiow repárowány. Nákoniec od Szwedow pomie-nionych zrábowány rázem z Miáſtem y spalony. Ni-żeli iednák był spalony, dwoch Zakonnikow (*cæteris ad rumorem exercitûs Svecorum aproximantis, fugâ ſibi conſu-lentibus*) ktorzy *pro cuſtodia Conventus & Eccleſiæ* zostáli sie byli: okrutnie ich Szwedźi zámęczyli; Naprzod B. Cypryana z Dobrzyniá Láiczká ukrytego ználazłszy ro-

W Rádźieio-wie Męczen-nicy Fráncísz-káni.

zmái-

zmáićie bili y tłukli, á potym *impudentiſsimè cruciarunt*, o śrebrá Kośćielne, y depozyty pytáiąc ſie Szlácheckie; Ten *vim tormentorum, & pudicitiæ ferre* nie mogąc, o-czym wiedźiał powiedźiał, y ták ſie od mąk dálſzych uwolnił. Lecz gdy nowi Szwedźi do Klaſztoru przyſzli, y pomienionego Brátá zmęczonego z X. Weygiel-tem ználeźli, wedle ſiebie położonych y obnážonych rożnemi dręczyli mękámi śreber Kośćielnych y depozytow chćiwi Szlácheckich; Ci że *conſtanter* twierdźili że iuż więcey nád to co pierwśi zábráli nie było; Szwedźi *rabie accenſi* obudwu ſzpadą przebili, y głowy im poućináli: Potym Miáſto zápalili przy ktorym y Kośćioł y Klaſztor zgorzał, y pomienionych Zakonnikow śćiętych ſemiuſtá zoſtáły Ciáłá: ktore potym iedná pobożna Niewiáſtá do grobu Zakonnego ſchowáłá. Dźiało ſie to Roku przerzeczonego w Dźień SS. Apoſtołow Piotrá y Páwłá. O czym piſze częſto miánowány And: Remig: Cizemſki *ex plurium relatione* oſobliwie Piſárzá przyśięgłego Mieyſkiego, ktory z kątá ná wſzytko pátrzył.

499. Śrem Miáſto w Wielkiey Polſzcze Krolewſkie, ktore wielu nieprzyiaćioł oſobliwie krzyżakow doznáło *furorem*. To Miáſto Rzeka Wártá czworákim oblewa ſtromieniem: W nim ieſt Konwent Fránćiſzkánow od Boleſłáwá Wielkiey Polſki Xiążęćia fundowány Roku 1238. przy ktorym B. Iulentá pomienionego Xiążęćiá Zoná niżeli Konwent Pánien Zakonnych Gnieźnińſkich fundowány był, kilká lat mieſzkáiąc świątobliwe wielce prowádźiłá życie. W tym tedy Konwencie B. Adryan Męćinſki Láiczek, od zawiſnego ná Wiárę Ká-

tolicką Szwedá *globo bombardæ percuſſus* zábity zoſtał. Roku 1656. Ten Bráćiſzek wielkiey pobożnośći y pokory kuchenne odpráwuiący uſługi, gdy inni Zakonnicy pouchodźili z Konwentu dla częſtych od Szwedow z Poznánia wypadáiących napáśći y náprzykrzania ſie, áby Klaſztor ucalał rezolwował ſie nie uchodźić nigdźie wyſługą y iáłmużną wyproſzoną wykupuiąc ſie Szwedom: iákoſz mu to uchodźiło zrázu, gdy Szwedow ktorzy Konwent nie raz náiácháli ochotnie przyimował, y czym miał częſtował, nákoniec, gdy nie ták prętko iák chćieli dogodźił ich żądzom, od iednego poſtrzelony ná puł Refektarzá, Bogu duchá oddał; ktory potym w máłym Chorze od Bráći pogrzebiony zoſtał, *Hæc ex Actis Conv:* piſze Cizemſki.

W Sremie Męczennik Fráńćiſzkan.

500. Smarzowice wieś od Piotrkowá trzy mile odległa, ktorą z iedney ſtrony oblewa Rzeká Pilcá, z drugiey wdźieczny otacza gay, w niey Nayświętſzey MARYI Pánny Mátká to ieſt Anna S. ulubioną ſobie záłożyłá rezydencyą, gdźie Dewotom ſwoim nieźliczone oświadcza łáſki. Przy niey (iáko nieśie trádycya) z dyſpozycyi ſamey Anny S. *ab Illuſtriſſimo & Reverendiſſimo D. Mathia Łubieński primùm Epiſcopo Vladiſlavienſi deinde Archiepiſcopo Gneſnenſi* oſádzeni Fráńćiſzkáni, y dość choyną od tegoſz S. P. opátrzeni łáſką Dobrodźieiá, w drewniánym mięſzkáli Konwencie, lecz teraz *Auſpiciis Illuſtriſſimi Excellentiſſimi & Reverendiſſimi Domini Chriſtophori Antonii a Słupow Szembek Epiſcopi Vladiſlavienſis & Pomeraniæ felitioribus gloriatur*, ktory iáko Annie S. *Cor ſuum conſecraße videtur*, ták teſz y Fráńćiſzkánow przy Niey zoſtáiących *ſingulari fovet patrocinio* y Konwent dla

dla nich wielce wygodny *ex cocto latere magno* iuż kończy *sumptu*: *Quem Deus O. M. diu incolumem S. R. Ecclesiæ, Sereniſsimæ Reipublicæ & Seraphicæ Religioni conſervare dignetur.* Z tego Anny S. Konwentu, *Sveco longé lateq; deprædante Poloniam, & in obſidione ac expugnatione Petricovienſi deſudante* Zakonnicy pouchodźili byli, *metuentes è proximo incendium vel irruptionem;* w ktorym ſam ieden B. Seweryn Moykowſki Láiczek zoſtał, ktorego w dźień ſam Wielkonocny Roku 1657. ſtrzeliwſzy do niego, gdy appárat Kośćielny uwoźił, zábili Szwedźi, pewnieyſzy był żyćia, żeby był w Konwencie śiedźiał, bo go Szwedźi, lubo ſie nie raz przewodnikom, *ad Annam divitem* mowiąc, prowádźić kazáli, nigdy ználeść nie mogli y cále w nim nie poſtali: *To wſzytko* trzećiego roku po woynie Szwedckiey to ieſt 1660. *ex teſtimoniis fide dignis* wydrukował *Andreas Remigius Cizemski Secretarius Prov: Min: S. Franc: Conv:* cokolwiek tu wyráźiłem o Konwentách Náſzych Polſkich.

W Smárzowi cách Męczennik Fráncisſzkan.

501. *Poſt Purpuratos Martyres*, náſtępuią *Candidati præmio Confeſſores* Fráncisſzkáni Polacy ktorzy *in opinione ſanctitatis* z tego poſchodźili świátá, iáko to B. Szymon z Torunia, wielkiego nabożeńſtwá mąż y żárliwy Káznodźieią wiela Cudow zá żywota ſławny. Vmárł w Chełmnie w Prusiech, Roku 1363. támże w Kośćiele Bráći Mn: Conv: Dniá 9. Liſtop: pochowány, ktorego kośći od Heretykow, Relikwiom Swiętym niechętnych Roku 1527. dniá 16. Lutego ſpałone. Zywot iego M. S. ieſt w Collegiaćie Chełmińſkiey o nim piſze Matt. Baron: in Catal: SS. fol. 282.

B. Szymon z Toruniá Fráncisſzkan.

502. Concivis pomienionego B. Szymoná był B. Ian

B. Ian Lobedau w Chełmnie. Fráciſzkan.

Lobedau S. T. D. tákże z Toruniá żárliwemi Kazániámi y życia pobożnośćią wielce zálecony. Tego Ciáło gdy trzy rázy Heretycy z grobu wynośili zá Miáſto wyrzucáiąc, cudownym ſpoſobem do Grobu ſie ſwego wracáło. Zegluiącym czyli ná morzu, czyli ná wiśle, czyli ná inſzych Rzekách w nocy błądzącym, gdy iego pomocy wzywáli z iáſną pochodnią przodkuiący pokázował ſie *viam demonſtrans.* W Toruniu gdźie Fráncíſzkáni Roku 1239. od Pomponá de Hoſterno ſzoſtego (wedſug Miechowity Lib: 3. Cap. 39. Rodul: lib: 2. pag: 291. y Chwałkowſkiego w Kronice Pruſkich Miſtrzow pod liczbą 6.) Mágiſtrá fundowáni byli, przy Kośćiele Nayś: Pánny. iáko ſie z pomienionemi Hiſtorykámi zgadza *eodem anno Fridericus Schembecus Soc: Ieſu* w ſwoiey Xiążce Swiátłem w ćiemnośćiách błędow świecącym, názwáney, wſtąpił do Zakonu Min: Conv: á umárł w Chełmnie Roku 1264. támże u Bráći ſwoich dniá 9. Pázdźierniká pochowány iáko conſtat z Zywotá iego M. S. Ktory tákże konſerwuie Collegiata Culmenſis y z świádectwá *Mart: Baronii Iaroſlav: in Cat: SS. fol:* 159. myli ſie tedy Rodul: *pag:* 323. ktory twierdźi że Ian Lobedau umárł Roku 1522. dniá 7. Lutego.

503. Dotego B. Ianá Lobedawá byłá ludźi wielka dewocya, niżeli Heretycy kośći iego wyrzucáli, y gdy ſie cudownie ná mieyſce ſwoie wracały, z innemi pomieſzáli trupámi, lecz potym práwie cále byłá uſtáłá, ále ią *pietas, Illuſtriſsimi Ioan: Lipski Antiſtitis Culmenſis innovavit & publica auctoritate inſtauravit:* Kiedy w Kośćiele náſzym Chełmińſkim wyſtáwił mu Oltarz w ktorym Obraz táki odmálomáć kazał. Nayś: Pánná temu B. Ianowi

nowi Lobedáu podáie ná ręce P. Iezusa, ták iáko mu go (oczym Hiſtorya życia iego świádczy) podawáłá w Celli. Przy tym Oltarzu *Ad latus dextrum* tę dawſzy inſkrypcyą: *D. Ioanni Thorunenſi Minoritæ Præſulis Ioannis Lipski pietate in honoribus inſtaurandis redivivo S. P. Q. C. ſuo Tutelari antiquo gratulatur exultans.* A záś *Ad ſiniſtrum* te położywſzy ſłowá: *Divo Ioanni Prutheno Ord: Min: antiquos honores a perfidis profanatos, piè reſtituens Ioannes Lipski Culmenſis & Pomeſaniæ Antiſtes: eius patrocinio ſe ſuasq; oves Paſtor indignus ſupplex commendat.* Przy ktorym Oltarzu naypierwey ſam pobożny Biſkup *ſolenniter* celebrował. *Motivum* iego *pietatis* ztąd było, że Zywot tego B. Ianá przeczytawſzy, wielkie miał do niego nabożeńſtwo, przez ktore *frequentes a DEO recepit gratias.*

Wielká pietás Ianá Lipskiego Biſk. Chełminskiego ku B. Iáno wi Lobedau.

504. Z Toroniá do Chełmná byli wprowádzeni Fráncíſzkáni mowi pomien: Fridericus Schembecus Soc: Ieſu. *Religionem Franciſcanam, prius Thorunium memorato Anno (id eſt 1239.) poſtea Culmã ex Provincia ſaxoniæ fuiſſe introductam.* Ale w kilká ſet lat *tam Lutheri quàm Calvini inundante hæreſis lue*, iák z Chełmná ták z Toronia *exturbati* zoſtáli. Aſz *Deo miſerente & zeloſo Antiſtite Culmenſi inſtante, ac hæreſim expurgante Petro Koſtka* do Chełmná reindukowáni byli, ktorych iáko pomien: Schembecus mowi *tanquam legitimos hæredes maiorum* do Kośćiołá y Klaſztorá Chełmińſkiego nie z Prowincyi Sáſkiey bo *ſub hæreſi gemebat*, ále z Polſkiey *votavit & introduxit Conventuales.*

Wprzod w Toruniu niżeli w Chełmnie byli Fráncíſzkáni.

505. B. Bogusław Min: Conv: Roku 1247. *in Capitulo Znoimæ in Moravia* był Prowincyałem Prowincyi Czeſkiey

B. Bogusław Fráncíſzkan w Krákowiey

ſkiey y Polſkiey obrány. O nim piſze Rodul: Hiſt: Seraph: pag: 142. y Miechov: lib: 3. Cap: 56. był *Vir magnæ manſvetudinis & modeſtiæ* ktory podczás Smierći B. Salomei przed iey Káplica widźiał dwie Kolumny marmurowe z Niebá ſpuſzczone po ktorych podnośiłá ſie ku gurze S. Salomea, y ſłyſzał wdźięczne bárdzo tych ſłow śpiewánie ná powietrzu *Fronduit floruit Aaron virgula.* Vmárł Roku 1299. dniá 19. Sierpniá pochowány w Krákowie w Kośćiele S. Fránćiſzká iáko świádczy Staniſlaus Polonus antiquus Theologus Min: Conv: in Vita S. Salomeæ & Mart: Baron: laroſł: in Cat: SS. R. P. P. fol: 24.

B. Ráymund Fránćiſzkán w Krákowie.

506. B. Raymund Sekretarz y Prokurator B. Salomei Krolowy Halickiey o nim piſze Rodul: lib: 1. Hiſt: Seraph: pag: 141. & Mart: Baron: in Cat: SS. fol: 242 był *Vir probitate Vitæ & eximia ſanctitate conſpicuus*; ktoremu przed śmierćią S. Salomea pokazáłá ſie, y o zbáwieniu upewniłá. Ten Prowincyałem rázem będąc Czeſkim y Polſkim, do Zakonu S. Salomea przyiał y weſpoł z B. Prándotą Biſkupem Krák: obłoczył, *& ſacro velo amictam DEO conſecravit. Anno* 1244. Vmárł w Krákowie pogrzebiony u S. Fránćiſzká dniá 17. Lipcá R. 1272.

B. Woyćiech Fránćiſzkan w Nowym Száncu.

507. B. Woyćiech S. Sálomei Spowiednik Min: Con: *miraculis clarus, vir devotiſsimus, contemplativus, & in Orationibus aſsiduus* umárł w Nowym Szańcu, támże *apud Min: Conv: die* 15. *Novemb:* 1289. *ſepultus* iáko piſze *Długoßus in Vita S. Salomeæ & Cuneg:* y *Mart: Baron: in Cat: SS fol:* 8. O tym B. Woyćiechu to piekna wiedźieć: B. Salomea umárłá w Skále w ſobotę dniá 17. Liſtopadá Roku 1268. Ktora przed śmierćią táką o pogrzebie

Ciáłá

Ciáłá swego uczyniłá dyspozycyą: *Post mortem meam Corpus tradatur Fratribus nostris Minoritis, si illud velint apud se sepelire.* O tym Cromerus Tom: 2. lib: 9. M. S. & Wad. ad an: cit: 4. Po śmierći B. Salomei Ciáło iey przez cáłe dni ośm w chorze PP. Zakonnych niepogrzebione leżáło, á żaden z niego fetor áni strách, co własna trupom niepochodźił, ále raczey wdźięczną wonność z pociechą wszytkich z siebie wydawáło, ták iż smutne Siostry kiedy do iey Ciáłá przychodźiły, z weselem sie wracáły, á drugie w chorobách swoich cudowne odnosiły rátunki. Po ośmiu dniách Ciáło B. Salomei w prostey drewniáney trunnie záwárte, do źiemie spuściły Zákonne Siostry, chcąc áby w pośrodku Corek Mátká odpoczywáłá, y do Niey w potrzebách y utrapieniách swoich bliski záwsze ákces miáły. Lecz Náśi OO. Krákowskiego Konwentu zápozwáli o wydánie B. Sálomei Ciáłá, Zakonne Siostry, nádewszytko ostátnią iey álleguąc wolą, zkąd táką Definitivam otrzymáli: *Corpus V. Salomeæ ante aliquot menses Scalæ ad lapidem S. Mariæ humatum, exhumetur, Cracoviam transferatur, ac in Æde S. Francisci Fratrum Min: sepeliatur.* Gdy ná przeniesienie Ciáłá B. Salomei dźień 28. Czerwcá był náznáczony, ziecháło sie było do Klasztoru PP. Zakonnych bárdzo wiele ludźi Duchownych y Swieckich, między ktoremi przytomna byłá S. Kunegundá Xiężna Krákowska y Sendomirska, życząc sobie wszyscy widzenia Iey Błogosłáwionego Ciáłá, y z niego záżywánia pociechy y lemu w przeprowádzeniu ássystowáć z uczćiwośćią. Dobyte z źiemie B. Salomei Ciáło w śiedm zupełne Mięśięcy ználeźione było bez náruszenia wielce wdźię-

Hiftorya przewieźienia Ciáłá S. Sálomei ze skáły do Krákowá.

czną z ſiebie wydáiące wonność, y wilgotność podobieńſtwo pachniącego Oleyku máiącą, ktorą Bráćia z nabożeńſtwem zbieráli, y udźielániem wiele chorob leczyli. Nikt niewątpi że ná pokazánie żyćia świątobliwośći według owego *Chriſti bonus Odor ſumus* 2. Cor: 2. y nienáruſzonego Pánieńſtwá wſzechmocność Boſka wyprowádźiłá z Ciáłá B. Salomei ſtrumień płynącego Oleiu, Ktorym wzrok ślepi, mowę niemi, głuſzy wolne do ſłyſzenia odbieráli uſzy, y inni z rozmáitych chorob uzdrowienie bráli. Tu Cud náſtępuie, ktory załoſne wielce, Zakonne ućieſzył Sioſtry, á Bráćia z álterował nie máło, á wſzytkim wielkie podźiwienie uczynił: Włożono B. Salomei Ciáło ná woż ná to zgotowány, w ktorym było záprzężonych ośm wołow, náznák ley wielkiey pokory, y uboſtwá Zakonnego, y náśládowánia Fráncíſzká S., ktorego Ciáło podczás Tránslácyi w Aſſyzu z Kośćioła S. Ierzego, do Kośćioła Nowego ná woźie wołmi ćiągnione było: Aſz oto one ośm wołow mocą y dużośćią wrodzoną Ciáłá S. z mieyſcá ruſzyć nie mogły; Kilká rázy przymuſzáno bićiem woły, ále co moc Naywyżſza záſtánowiłá, tego żadna śiłá ſtworzona, bez pozwolenia Boſkiego, ruſzyć nie zdoła. Ták to pobożnie ſądźili wſzyſcy, że Salomea S. wielce załoſnym y ſtrapionym Zakonnicom Corkom ſwoim, tę Máćierzyńſką miłość ſwoię oświádczyć chćiáłá, y tym záſmucone pośieſzyć, że ile z niey było, gotowa byłá z niemi zoſtáć, y w ich pośrodku ſpoczywáć: ále B. Woyćiech B. Salomei Spowiednik (o ktorym tu mowa) wiedząc iákiey wagi przed Bogiem ieſt poſłuſzeńſtwo, nie woły bić, álbo ſforcować kazał, ále B.

Sálo-

Salomeą mocą S. poſłuſzeńſtwá zágádnął, upomináiąc áby iáko záżywotá poſłuſzna byłá, tak y po śmierći nieſprzećiwiáłá ſie Zwierzchnośći Duchowney, y woli Przełożonych Zakonnych. *Dictum, factum*, ledwo co to wymowił woły iść záraz dobrowolnie poczęły. Kiedy przez Promnik prowádzono to S. Ciáło, ptaſzek nie zwyczáyney pieknośći, z wyſoká ſpuſczał ſie ná nie, y uśiadał częſto, znáć pewnie dáiąc o wielkiey Chwale, ktorey w błogoſłáwieńſtwie záżywáłá Niebieſkim, bo y ſámá ptáſzyná nigdy táka ná źiemi widźiána nie byłá. W ſam iuż Krákow wprowádzone to S. Ciáło, miáło mnogość Duchowieńſtwá y Swieckich ludźi, ktorzy z rádośćią, z śpiewániem Kośćielnym, y z wſzelką muzyką przyimowáli do ſiebie ten Swięty Skárbu nieoſzácowánego Depozyt. Po oddániu Chwały P. BOGV iákoby y kędy Błogoſłáwione S Salomei Ciáło w Kośćiele OO. Fráncíſzkánow pochowáne było: Miechovita świádczy mowiąc: *Hæc in Monaſterio de lapide Mariæ ſepulta, ſequenti anno* (to ieſt 1269.) 4. *Calendas Iulii ad Cracoviam transvecta, in medio Chori, S. Franciſci Fratrum Minorum Cracovienſium, ſub lapidibus ſectis, in altum levatis, humata eſt.* ále potym Swięte Ley Relikwie podnieśione, y do Káplice ná ley Honor z murowáney, przenieśione zoſtáły.

Posłuſzeństwo y umárli Błogoſłáwieni záchowuią.

508. B. Alexy z Bytomiá umárł Roku 1528. dniá 24. Máiá w Oyczyźnie ſwoiey, támże pochowány u Bráći ſwoich Minores Conv: Hiſtorya żyćia iego ieſt támże M. S. w ſtárych monumentách. Był to Mąż Cnot wſzelkich *exemplar & compendium*, żyćia niewinnego, Káznodźieią wielce żárliwy, ieſzcze zá żywotá Cudámi ſławny. Ná gołym ćiele záwſze *Cilicium* noſił, w poſtách, diſcypli-

B. Alexy Frá ćiſzkan w Bytomiu.

nách, modlitwách, y innych cnot ćwiczeniu ſie był uſtáwi czny. Część Swiętego, od cáley tám okoliczy odbiera; przy Grobie iego, wielkich łaſk ludźie doznáią. Po śmierći iego, Kośćioł Bytomſki od Heretykow ſpuſtoſzony, ſtał przez czás nie máły, nic w nim z Swiętych rzeczy nie zoſtáło, oprocz B. Alexego Ciáłá, zkąd czáſu pewnego ſekty Luterſkiey Obywátel Bytomſki, wegnał tám bydłá ſwoie, *ibidem ea ſtabulari volens*, ále Bog, zá zelżywość Ciáłá tego Swiętego, ſkarał go, gdy razem wyzdychało wſzytko. Piſze o nim *Mart: Baron: in Catal. SS. Fol: 6.*

B. Jan z Dukle naprzod Fráncíſzkan á potym Bernárdyn we Lwowie.

509. B. Ian z Dukle Miáſtá ná gránicy Węgierſkiey leżącego, we Lwowie przyiął Hábit Zakonny S. O. Fráćiſzká Bráći Min: Conv: gdźie ták śie w żyćie Zakonne doſkonále záprawił, że potym Gwárdyanem naprzod w Krośnie, powtornie we Lwowie zoſtał, gdźie dla obyczáiow przyſtoynych y cnot rożlicznych, wielką miał u wſzytkich miłość, y obſerwáncyą oſobliwą. On iednák ściśleyſzey Zakonnego uboſtwá prágnąc obſerwáncyi zá pozwoleniem Prowincyała ſwego, ná ten czás we Lwowie mieſzkáiącego, poſzedł do OO. Obſerwántow, od ktorych u S. Iędrzeiá ná Hálickim Przedmieśćiu przyięty, w krotce *præmiſsis* iednák *multis virtutum, charitatis, humilitatis, orationis, & patientiæ documentis*, umárł *in eodem loco* Roku 1484. w dźień S. Michałá. iáko świádczy Mart: Baron: in Cat: SS. fol: 129.

Wielkich cnot y doſkonáłośći XPaulin Fráćiſzká Polak w Ołomuncu.

510. Gdy Szwedźi Roku 1642. w Moráwie Miáſto Ołomuckie odebráli, mieſzkał tám X. Paulin Zazkowic S. T. M. Polak Fráncíſzkan u Bráći ſwoich Min: Conv: gdźie od Szwedow wiele ćiężkośći, krzywd, więźienia, głodu,

bićia

bićia, po mieśćie włoczenia, *pro honore DEI, proximi ſalute, fideiq; defenſione conſtanter & patienter ſuſtulit.* oczym by ſingillatim wiele piſać potrzebá. Ktora ćierpliwośćią, ſkromnośćią, y ćichośćią *invenit gratiam in oculis inimicorum*, y ták Szwedow sdewinkował wielce *ſævientes in omnem Clerum*, że ſurowym przykazáli edyktem, áby więcey żaden z nich nie ważył ſie ani Pomienionemu X. Paulinowi, áni Konwentowi *Minorum Conv:* ćiężkośći álbo krzywdy iákiey czynić, czego żadnym innym nie wyświádczyli Zakonnikom. Ták o tym Xiąſzká, ktorey ieſt tytuł: *Sæculum Quintum Conv: Viennenſis ad S Crucem Min: Conv:* fol: 41.

511. B. Electus 1345. Zak: Bráći Mn: Conv: w prawdźie młody ále cnotámi y doſkonáłośćią przeſzedł ſtárych ten w Bremie umieráć máiący, trzy rázy co raz to wyżſzym głoſem záśpiewawſzy ſobie *Aſcendo ad Patrem meum & Patrem veſtrum*, ręce do Niebá y oczy podnioſzy Bogu Duchá oddał, 6. Martij. O nim Hierem: Buch: Lib: 1. part: 2. fol: 94. & Mart: Baron: in Cat: SS. fol: 71. Tegoſz Roku B. Gilbertus Ord: Min: Conv: przenioſł ſie do Nieba Mąż wielkiey świątobliwośći w Mágdeburgu pochowány dniá oſtátniego Máiá, iáko świádczą Hierem: Buch: Lib: 1. part: 2. & & Mart: Baron: in Cat: SS R. P. P. fol: 89.

Wielce Swiątobliwego Zycia Fráncíſzkani w Prusiech B.B. Electus y Gilbertus.

512 Fr. Adamus Siecha Pyzdrenſis Min: Conv: był Mąż wielce pobożny y doſkonáły, urzędy Zakonne miał wyſokie, był bowiem Kuſtoſzem y Gwardyanem Krákowſkim, z pokory záś ſwoiey podiął ſie być Zakryſtyanem Konwentu Krák: S. Fráncíſzká, ktory induſtryą ſwoią z pobożnośćią złączoną wielu Dobrodźie-

X. Adam Siechá Fráncíſzkan pobożny y doſkonáły Polak w Padwiį

iow ſercá do ſiebie pociągnął, przez co nie máło ozdob Kościołowi przyczynił: Między ktoremi pierwſze mieyſce máią Formy w máłym Chorze Zakonne, wielkim konſztem y nakładem wyſtáwione, ktorym Polſká rownych niema, Włochy niewiem. Ieſt w nich Męká Páńſka perłową máćicą w Hebanie w flores ſádzona, ſubtelna rzeźbá, náſadzánie przedźiwne, w pośrodku málowáne ręką wyborną z iedney ſtrony S. O. Fráncíſzká z drugiey S. Antoniego ná bláſze życia Hiſtorye, nie tylko widzenia ále y podźiwienia godne. Oćiec ten z Rzymu powracáiący gdźie iezdźił w intereſách Zakonney Obſerwáncyi Roku 1626. w Padwi umárł, y pogrzebiony w Kościele S. Antoniego Padewſkiego, *non absq; opinione ſanctitatis.* Piſze o nim X. Káźm: Biernacki in ſpec: Min: fol: 281.

X. Adryan Fráncíſzkan. wielki Obſerwáncyi Zakonney Zelánt w Káliſzu.

513. X. Adryan z Ilzy Brátkowic Mn. Conv: Máż uczony y wielce pobożny: *Scripſit in Metaphyſicam Scoti grande ſatis volumen* ktore w Bibliotece Krák: M. S. ſervatur; *Compoſuit Conciones de ſeptem verbis* ktore ſam w Káplicy Compaſsionis w Krák: u S. Fráncíſzká *declamavit, & typis edidit: De invocatione SS. aliaq; M. S. reliquit.* Był Regentem w Wiedniu in Auſtria, potym w Krákowie oraz y Gwardyanem. Prowincyałem zoſtał w Krák: obrány Roku 1626. zá Prowinciálſtwá ſwego wielu *Conventuales ad PP. Reformatos præmiſit, ipſos mox ſecuturus;* Prowincyálſtwo *in manibus Nuntii Apoſtolici* rezygnował, lecz go znowu *melius recollectus reaſſumpſit, quo finito obiit Caliſsii in opinione ſanctitatis, ſepultus apud Min: Conv: in Eccleſia S. Stan: Epiſc: & Mart: ad Cornu Evangelii Anno Dñi* 1639. *die* 14. *Martij.*

514. X. Modeſt Wybránowſki Min: Con: nie tylko imieniem ále y rzeczą ſáma Modeſtus, zacney będąc Poraiorum Familii, Senatorſką zá czáſu ſwego iáśnieiącey godnośćią, nád wſzytkie świátowe ſplendory Zakonną Fránćiſzkáńſką przekładał ſzárzyżnę. O nim *in ſuo Spe: Min: fol:* 285. *P. M. Caſim: Biernacki Vir aſſentationis ignarus* tákie dáie świádectwo: *Fuit rectus, devotus, Religionis amans, boni publici, non minus quam bonorum promotor eximius; erronum autem ac deviorum blandus reductor, & temerè pervicacium vindex perpetuus.* Ten po ſkończonym Prowincyálſtwie záſnął w Pánu w Krákowie, pogrzebiony w Kośćiele S. Fránćiſzká Roku 1653. Dniá 14. Sierpniá.

X Modeſt Wybránowski cnotwielkich Fránćiſzkan w Krákowie.

515. X. Fránćiſzek Marćinkowſki Min: Convent: Prowincyi Polſkiey Prowincyał był *Vir erectus, Obſervantiæ Regularis plurimùm amans, bonum publicum zelans,* ktory nie tylko *Pro Religione ſua,* ále teſz *pro Fide Orthodoxa ſui zeli Religioſi luculentum reliquit teſtimonium.* Kiedy *vitæ magnis periculis contemptis, auctoritate Invictiſſimi Ferdinandi III. Imperatoris deſtinatus Commiſſarius, multas in Dominio Bytomienſi ab Heterodoxis recuperatas, Orthodoxis reſtituit Eccleſias.* B. Salomei czći y wenerácyi oſobliwy był promotor, ktorego nieuſtánnym ſtárániem, *Officium* o tey S. Pánnie y Krolowy ieſt ná Cáłe Kroleſtwo Polſkie pozwolone od S. Rit: Congregacyi. Vmárł ten Oćiec pobożny *in opinione ſanctitatis* w Krák: Roku 1675. *apud Minores Conv: ſepultus.*

X Fránćiſzek Marćinkowſki Fránćiſzkan Fidei Orthodoxæ, & Beatificationis B. Salomeæ zelátiſſimus Promotor w Krákowie.

516. X. Antoni Rokoſzowicz Min: Conv: Prowincyałem w Piotrkowie obrány Roku 1658. wiele Prowincyi *ſuo indefeſſo in ſtudiis labore wyſtáwił ludźi,* álbowiem o procz

X Ant. Rokoſzowicz Prowincya multis doctis ſub

iectis, a Konwent Krákowski pluri mis & ingẽtibus affecit beneficiis w Krákowie.

procz tych, ktorzy *Superiorum & Prædicatorum officio fungebantur* dźiewięć Prowincyałow Prowincya Polſka *Min: Conv:* miáłá, ktorzy iego *Diſcipuli* byli, álbo *Diſcipulorum partus.* Konwent Krák: S. Fráncíſzká piecza y ſtáránie iego w oſobliwey mieć powinien pámięći, álbowiem od Szwedow ſpalony, tę, ktora teraz ma *in ſuperiori contignatione* piekna formę, iego induſtryi przyżnáć *tenetur.* Nád to Chor wielki Kośćiołá, krorego ſie było ſklepienie zápádło, záſklepił, groby repárował, poſadzkę dał z kámieniá, łáwki w Kośćiele ſporządźił, ápparatu wiele przyſpoſobił, zgołá był to Oćiec (ktoregom ia záznał, co to piſzę) *æterna memoria & laude dignus*, przez ktorego Konwent Krák: S. Fráncíſzká *plumis bonis repletus.* Po drugich Prymicyách zdźiećiniawſzy umárł Roku 1688. w Krákowie pochowány w Kośćiele S. Fráncíſzká.

X. Wáleryan Gutowski Vir magnæ auctoritatis. Batificationis Servæ Dei Cunegundis Promotor, piiſsimè obiit w Krákowie.

517. X. Waleryan Gutowſki Min: Conv: raz iáko Prowincyał Roku 1663. obrány, drugi raz iáko Komiſarz Generálſki przez dwie lećie rządźił Prowincya Máż był cále waleczny iáko Atlas iáki do dzwigánia Ciężarow Prowincyi, ktora przez pięć lat mądrze *fortiter, ſuaviterq; diſponens omnia.* Správował. Był Teolog zacny Káznodźieiá ſławny, wydał Qwádrágezymał y ná niektore Swiętá Pánegiryki po Polſku ktore ſam ná Publikách *declamavit.* Wielkiey był eſtymácyi u Náiaśn: Ianá Káźmierzá y Michálá Máieſtatow, u Xiążąt Biſkupow Krákowſkich, Senatorow, y innych Pánow. Wielce nabożny Kośćiołowi S. Fráncíſzká wiele Ozdob złotych śrebrnych przyczynił, y ápparatow háftowánych náſprawiał. Beatyfikácyi B. Kunegundy był nieuſtán-

nym

nym tu w Polſzcze Promotorem, y czći Iey wielkim zelántem, y inſzych Frázćiſzkánow do tey S. ſpráwy obliguiacym, iákoſz że tá S. Pánná ieſt Pátronką Prymcypálną Całego Kroleſtwá Polſkiego, y W. X. Litew: że O niey *Officium ſub ritu duplici prima Claſsis cum Octava*, że ma własną Orácyą y Lekcye 2. *Noct:* że Iey Feſt záwſze w Niedźielę *poſt* 24. *Iulij* odpráwować ſie będźie, po inſtáncyách Naiáśnieyſzego Krolá Imći Auguſtá Wtorego, Xćia Prymáſa Arcybiſkupá Gnieźninſkiego, Xćia Imći Biſk: Krák: y innych I. W. Ich MM. Biſkupow Senatorow y Miniſtrow Kor: y W. X. L. oſobli, wemu OO. Fránćiſzkánow Polſkich y Rzymſkich przyznáć potrzebá ſtárániu, á to dlatego ták ſie ſzczerze do tey S. przykłádáli ſpráwy, że ia był záczął ten godney pámięci O. Wáleryan Gutowſki ktory ſzczęśliwie Zakonne Regencyi Filozoficzney, y Teologiczney, Prowincyálſtwá, Gwardyanſtwá, Kuſtoſzowſtwá, Komiſárſtwá do Ruſkiey y Litewſkiey Prowincyi, w miłośći w łáſkáwośći, w ſpráwiedliwośći w przykładności Obſerwáncyi Regulárney obſzedłſzy urzędy, życia ſwego 63. od Narodzenia Páńſkiego 1693. Roku dokonał, uſtáwicznie Oycá Swego y Pátryárchy Fránćiſzká S. powtarzáiąc ſłowá *Deus meus & omnia.* w ktorego teſz Kośćiele w Krákowie Dniá 23. Września pochowány został, przy wielkiey Duchowieńſtwá, Przeſławney Akádemii Krák: y ludźi Swieckich frekwencyi.

518. X. Bazyli Rychlewicz Min: Conv: S. T. D. Exprowincyał, trzy rázy Komiſarz Generálſki y Prezydent ná Kápitułách Náſzych Polſkich, Gwardyáńſtwo Krák: trzy rázy, y raz Chełmińſkie *ſummo zelo adminiſtravit*,

po Prowincyálſtwie trzy látá był Káznodźieią w Krákowie: potym *in Caſibus Conſcientiæ ſtrenuam & ſedulam navabat operam*, lat wiele. Kilká rázy był Kuſtoſzem Krákow: ále Reguły Konſtytucyi y praw Zakonnych záwſze. Wielce godny wydał Qwádrágeſymał Polſki. Trzy Xiąſzki *De Sacramentis*, *De Bello Publico & Priva-to ſeu Duello*, *De Teſtamento, Legato &c. De Sepultura Chriſti*, *Fidelium ac Servorum Dei defunctorum*, y *Criſim Apologeticam Hiſtoricam ac Moralem de Sepultura, ſeu Fama poſthuma Doctoris Ioannis Duns Scoti Subtilis fundamentali-ter & ſolidè* nápiſał. Te Xiąſzki pełne náuk, ſentencyi *Claſsicorum Auctorum*, tá iedna w nich wádá, że ſą máłym drukowáne drukiem, *alias in folio* byłyby Tomy; Bibliotekę Krák: Konwentu S. Fráncíſzká *auxit notabili-ter*, cokolwiek bowiem ten kochaiący dobrá poſpolite-go, *& ſtudiorum* Oćiec, miał ſwoiey eleemozyny, co-kolwiek kiedy dobroczynna ludźi pobożnych dáłá mu ręká, wſzytko to ná nowe obrácał Xięgi, iedyny po Bo-gu y Nabożeńſtwie, ná ktore o pułnocy czuł zawſze, guſt w Xięgách máiący. Do ſámey śmierći *Religioſæ Ob-ſervantiæ* był *propugnator*, *contra vitia fulminabat non pe-rorabat*. *Septuagenarius Anno* 1710. *Menſe Iulio Cracoviæ peſte ſublatus*.

X Bázyli Ry-chlewicz Frá-ćiſzkan & de-votus & do-ctus & boni Communis Zelátor ſtre-nuus w Krá-kowie.

§19. X. Woyćiech Zawádá Min: Conv: o ktorym hæc formalia in ſuo Spec: fol: 291. X. Káźm: Biernacki piſze. *Non fuit graduatus, ſed vir incomparabilis: cuius-vis ſortis hominibus amabilis, uſq; ad miraculum ingenio na-turali & activa dexteritate pollens* y niżey. *Poſthumæ tan-ti viri memoriæ, inſculpenda eſſet ſacrato in marmore forma, ni potiori ſtylo vivo morum eius ſchemate, ſacratior humanis impreſſa*

X. Woyćiech Zavadius ma-gnæ pietatis & activitatis

impreſſa mentibus præceſsiſſet idæa. Quanta operatus eſt pro Provincia, & præcipuè pro Conv: Poſnan: Acta illius Conv: teſtantur. On ſtárániem ſwoim Konw: Poznáńſki z Przedmieśćia doMiáſtá przenioſł ná gorę ná przećiwko Zamku, Konwent iák ieſt *a fundamentis* z cegły wyſtáwił. Kośćioł dobrze zápoczął w koło drewniánego murować: Obraz Cudowny Nayś: P. Domku Loretáńſkiego dewocya, Brácłwá S. O. Fráncíſzká, y S. Antoniego támże do Kośćioła pod tytułem S. Antoniego założonego murowánego, á drewniánego wyſtáwionego wprowádźił, z Págorká cále piekielnego, gdźie ſie przedtym nierządy, zaboyſtwá dźiały, Págorek Ráyſki uczynił, Kośćioł y Klaſztor ná nim wyſtáwiwſzy nákſztałt S. Konwentu Aſſyſkiego, o ktorym wyżey n. 12. Wielkiey żárliwośći pomnożenia Chwały Boſkiey, Obſerwáncyi Zakonney, y dobrá poſpolitego był zelant prawdźiwy, Przełożonym będąc wſzytkich Oćiec kochaiący uprzeymy iednáko, ſurowy tylko ná tránsgreſſorow Praw y uſtaw Zakonnych, y to dyſkretnie y miłośiernie, gniewáiący ſie gdy Zakonnikowi ſchodźiło ná czym, á o to prośić nie przyſzedł. Wiele czynić zámyślał, y pewnie by był godnie wſzytko wykonał, gdyby były *invida fata piis, & ſors ingenitibus auſis rara comes, filum vitæ non præcidiſſent.* V márł w Poznániu ná nowey fundácyi támże pochowány u Brácí ſwoich Roku 1680 mærentibus univerſis.

Vir Konwentu Poznańskiego práwie Fundator w Poznániu.

520. X. Benedykt Fibikowicz *Min: Conv:* Oćiec Konw: Krak. nietylko imieniem ále rzeczą prawdźiwie *benedictus*, nietylko *dierum* (bo po drugich prymicyách) ále teſz *Virtutum & meritorum plenus* umárł *octuagenarius anno* 1704. *die* 28 *Decemb: in Feſto SS. Innocentium vitæ*

X Benedykt Fibikowicz Vitæ Spiritualis verus Ma

gister sugiter devotus & humilis w Krákowie.

innocentis. záwſze álbowiem *devotioni ac pietati deditus erat, Religioſæ Obſervantiæ accuratiſsimus Cuſtos, Patribus ac Fratribus chariſsimus, Magiſter Novitiorum* (& meus amantiſsimus) *annor:* 15. *Guardianatum Cracov: bina vice & ſemper ſecundo obivit ſucceſsu. Humilitatis exemplaris admirandæ fuit, qui in mutato* (ſemper Cracoviæ) *in Choro & in Refectorio inter Fratres Ordine ac præcedentia, modo Gvardianus, modo Exgvardianus, modo Præſidens, modo Expræſidens, ſemper idem ac immutatus erat, dum inalterato vultu, quos immediate anteibat, mox ſubſequi non erubuerit.* Oſobliwie Kápłáná tego heroiczna eduxit pokorá, kiedy *Breve Apoſtolicum ad inſtantiam cuiusdam ſuorum meritorum æſtimatoris* nád wiádomość iego ná Paternią Prowincyi przyſzło mu, ktory Honor w Zakonie w tutecznych kráiách *intra Ordinem* ieſt naywiękſzy dożywotni, á on go *conſtantiſsimè* mowiąc *non eſſe ſibi proprium acceptare recuſavit.* Zá Károlá Guſtáwá Krolá Szweckiego w Konw: Stężyckim młodym Xiędzem y Zakryſtyánem będąc wiele od Szwedow mak y bićia ponioſł, áby im wydał Kośćielne śrebrá, *quæ nulla vi tormentorum pandere voluit, pati & mori pro Domo Dei paratus.* Wleciech tedy wzwyſz pomienionych y codźiennym gotowániu ſie ná śmierć *deceſit e vivis innocens anima*, zoſtáwiwſzy Ciáło ſwoie *Fratribus* w Kośćiele S. Fránćiſzká, w ktorym lat kilkádźieśiąt ſłużył, w Krákowie, do pogrzebu.

521. X. Káźmierz Biernácki Min: Conv: S. T. D. Dźiekan Prowincyi y Chronolog Zakonu Generalny, wieku ſwego w lat 16. w ktore *proficebat ætate, literis,* X. Káźmierz *gratia apud DEVM & apud homines*, do Zakonu ubogie-

go

go Francíſzká S. wſtąpił, y doſtátnie świátá Fortuny *ex Nobiliſsima Pomianorum Familia* w ſzczupłe *Minorum* odźienie pomieniał. Po Profeſſyi w náukách y Cnotách rowny profekt czynił, z kąd z Ordynácyi Prowincyi w młodym wieku *peregrè proficiscens*, w Peruzu pobożnym Káplánem, w Prádze S. T. przezacnym zoſtał Doktorem, z támtąd do Polſki powrocił z Głową y z Sercem, Głową byłá *Bibliotheca*, á Serce *Sacrarium*. w Káliſzu 5. lat Filozofii, w Krákowie trzy látá Teologii uczył Profeſſor ut octo. Prowincyałem w Krák: 1666. Obrány, *Primatum honoris ac virtutum tenuit*. W dźień tránslácyi Stániſłáwá S. Biſk: Krák: y Męcz: *transtulit* Bog Vrząd Przełożeńſtwá Prowincyi Polſkiey ná niego, bo y on po ſkończonym Prowincyálſtwie miał przenieść cáłą ápplikácyą ſwoię, *ad transportandum Conventum Caliſsienſem* ktorego Kośćiołá Titularis Patronus, S. Stánislaus Epiſcopus & Martyr, *a ſtatu imperfecto, per maiori ex parte Conventûs cum turri extructionem, Fundationum, Librorum, Altarium, Argenteriæ, Ædificiorum variæq; ſupellectilis adauctionem, ad ſtatum perfectum.* Ná Gwárdyańſtwie Nativo Conventui præfuit lat 16. & profuit, iáko ultra ſupra dicta, agri & domus teſtantur. Nápiſał dwie Xiąſzki, ſam zacnośći wielka Hiſtorya. Pierwſzą *Speculum Minorum* názwał, *ipſe ſpeculum & idæa morum*; drugą *Propugnaculum Antiquitatis*, ktory *quoad vixit priſcam Patrum propugnavit Obſervantiam Regularem. Diu vixit & luxit. Ætatis ſuæ circiter* 96. *Primâ Iunii, poſt Primitias ſecundas* w lat przeſzło 20. *ſupra Potentatus, in quibus Octoginta anni: & amplius eorum labor & dolor*, żadnych obmierzłych ſtárośći defektow nieznáiąc

Bierná cki ſpeculum Virtutum & prilcæ Obſervantiæ forma w Káliſzu.

iąc, ná świátowośći tylko iuż y pátrzáć nie mogąc. *Debitum mortalitatis ſolvit, Decus Minorum immortale Cuſtos Gneſnen: ad mortem.* Tego zacnego Oycá, godnemu Synowcowi, X. Mágiſtrowi Iozefowi Biernáckiemu Exprowincyałowi, ieſt wielce obligowána Prowincya; ktory będąc *Vir magnæ activitatis, & præſtantium qualitatum*, za Regencyi Káliſkiey Zakonną ſwoią ſubmiſſyą zdewinkował Iáśnie Wielmożnego Imći Páná Iąna Ierzego Hrábie ná Przebendowie Przebendowſkiego Wielkiego Podſkárbiego Koronnego, Puckiego, Pokrzywnickiego, Grábowſkiego &c. Stároſtę *& Aurea Sua Clavi Eidem Excellentiæ dedicata*, Páńſkiego Iego Sercá *reſeravit ſacrarium*, że Nąm w Grábowie w Stároſtwie ſwoim, *magnificè ac ſolidè ex cocto latere* bárdzo śliczny muruie Klaſztor, y Kośćioł (Ktory rázem z Klaſztorem drewniánym przed lat kilkunaſtą *caſuali conflagrarat incendio*) doſtátnną munificencyą repáruie y ſporządza. Winniśmy Fránćiſzkáni Wſzyſcy, winni *ſuccedanei noſtri*, y owſzem Cáły Zakon Min: Con: Temu Iáśn: Wielm: Fundátorowi y náder Oſobliwemu tych czáſow ćiężkich Dobrodźieiowi zá iáko naydłuſzſzą Konſerwácyą Iego nieuſtánną modlitwę; Winniśmy *poſt ſera fata Animæ Eius Suffragia, & toti ſuæ Illuſtriſſimæ Domui perennem gratitudinem.*

Kowent Fráćiſzkáski Grábowski.

522. Centenos y owſzem Millenos trzebá by wyliczáć Viros, ktoby chćiał cáłey Prowincyi Fránćiſzkáńſkiey Polſkiey, dopieroſz Litewſkiey y Ruſkiey Minoritas Conv: proferre, z ktorych iedni, *in ſimplicitate cordis Domino famulantes*, drudzy *in ſcholis ad iuſtitiam erudientes multos* inni, *ſalutis animarum zelo accenſi pœnitentiam*

Tych wymśe máć liczbá

prædicantes, & parantes Domino plebem perfectam, inni, *obnubilatas conſcientias ad ſerenitatẽ reducere ſtudentes, ac ſacramẽti Pœnitentiæ Miniſtros agentes*, inni, *in Officio Inquiſitorũ in Regno Bohemiæ & confinibus Poloniæ* (ut Wad. ad ann: 1381. n. 2. *contra hæreticã pravitatem decertantes*, inni *obſeſſos a dæmoniis liberantes*, inni *Orationibus & mortificationibus pro peccatoribus Maieſtatem Divinam deprecantes, ſanctimoniæ dederunt ſuavitatem Odoris, & ſparſerunt radios Virtutum.* Zkąd nie záwiodł ſie Krol Boleſław Pudyk, ktory Fráncíſzkánow z Prągi do Krákowá ſprowádźił, iáko iego Privilegium świadczy Roku Páńſkiego 1237. ná owym widzeniu ktore opiſuie y Kromer y Długoſz, że nád Krákowem zá pierwſzym przyśćiem Fráncíſzkánow przez kilka godźin w nocy ták gorzáło Niebo, że nád wſzytkie południá iáſność wydawáło większą. Co znák był widomy że Fráncíſzek S. przez Synow ſwoich miał Polſkę zápalić żárliwośćią, y Niebo Duſz Polſkich Seráfickich ſplendorámi obiáśnić. byłá by wielka.

523. Ex devoto fæmineo ſexu nieſchodźiło w Polſzcze Seráficznemu Zakonowi Bráći Mn: Conv: ná wyſokich w Cnoty S. Heroinách do tego z Krolewſkich y Xiążęcych Domow. Między ktoremi naypierwſza ieſt B. Sálomea Krolowa Hálicka Corká Leſzká Białego, Sioſtrá Boleſłáwá Pudyká Monárchow Polſkich ktora kiedy umárłá, y gdźie iey S. złożone Ciáło! ieſt wyżey n. 507. Ktora Oblubieńcá ſwego Kolománá, Syná łędrzeiá Krolá Węgierſkiego, z ktorym lat 9. dźiećinnych pod iednemi miſtrzámi przepędźiłá, do przyięćia Trzećiey Reguły S. Fráncíſzká ślubem czyſtośći námowiłá, ſámá ſiebie wprzod, bo we trzech lećiech, S. Sálomea Reg. S. Klary Zak. S. Fráncíſzká.

Oblu-

Oblubieńcowi Pánien, pánieństwo swoie poświęćiwszy, zkąd niewiedźieć było, czy rozum wprzod odebrálá, czy ślub oddálá. Ták tedy prawdźiwie mądra Pánná Sálomea, y pierwsza z rostropnych, *Tertium Ordinem S. Franciſci cum Colomano profeßa, & Soror & Coniunx* Rayná źiemi stanem niewinności kwitnący pod strażą Assyskiego Seráfiná opátrzyłá. Iednák nie bez umartwienia y prace. Pánná bowiem tá Swięta myślálá o tym co Pańskiego było, áby byłá Swięta Ciałem y duchem dla czego Ciáło postámi, włośiennicą troiáka y innemi ostrośćiámi przez 28. lat bynamniey niezániechánemi martwiłá, zkąd zásłużyłá sobie słyszeć ostátnie Słowá z Krzyżá mowiącego słowo, *Conſummatũ eſt*, to iest że byłá potwierdzona w łásce.

524. Smierć Kolománá R. 1240. podobno iáko Historycy Polscy wspominaią, (dla Wiáry S. o ktorey on rozkrzewienie w Páństwie swoim stárał sie uśilnie) otrutego w skromnym żalu B. Sálomea przyięłá, á czystemi łzámi nieprzełamáney wiáry y nienáruszonego wstydu pożegnánemu Małżonkowi á oraz Oblubieńcowi pánieństwá swego przy pogrzebie Krolewskiego lego Ciáła ostátnią oddawszy usługę, uważáć poczęłá, że to iuż ten szczęśliwy czás przyszedł, ktorego duszá iey ustáwicznie prágnęłá, áby wolnym y całym sercem oddaliwszy od siebie świát w złączeniu duchá swego z P. Bogiem ćieszyć sie záwsze y przestawáć mogłá. Ná co Zakonny Zywot obrálá sobie, nie gdźie indźiey tylko w miley Oyczyźnie swoiey, áby z Zakonnicámi ktore zgromádźić miálá, gniew Boski przećiwko niey wzbudzony ćiężkiemi grzechámi, we dnie y w nocy błagałá,

y Mi-

y Miłośierdźie z Błogosławieństwem Páńskim ná Polskę ściągałá. Ná ktora S. imprezę Zawichost zdał sie mieyscem nayspośobnieyszym, dlaczego tám Bolesław Xiąże Polski, Klasztor wystáwił Pánieński, y pewnymi Máietnośćiámi nádał, gdźie iáko wyżey n. 506. licznym Pánien Orszakiem otoczona, wárkocz Bogu ofiárowány z temisz postrzygłá.

W Záwichoście S. Sálomea Zyćie Zakonne záczęłá.

525. Zá S. Sálomeą nástępuie B. Kunegundá Corká Bele Krolá Węgierskiego z Mátki Máryi Cesárzowny Greckiey Cárogrodzkiey, ktorey, Oćiec Alexy pochodźił od Neroná Cesárzá, á Matká z Geneálogii S. Kátárzyny Pán: y Męcz: Wnuczká Andrzeiá Krolá Węgierskiego, y Gertrudy Zony iego, á Siostry rodzoney S. ládwigi Xiężny Polskiey, Práwnuczká S. Wládysłáwá Krolá Węgierskiego, w Polszcze zrodzonego, y ochrzczonego, á po linii Máćierzyńskiey z Miecysłáwá Polskiego Monárchy Corki idącego. Siostrá rodzona Stefáná Krolewicá Węgierskiego, á Dźiádá S. Ludwiká Franciszkaná Biskupá Tolossáńskiego, ktorego spłodźił Károl Krol Sycyliński z Márya pomienionego Stefaná Corką. Siostrá tákże rodzona Anny Xiężny Horwáckiey, y S. Málgorzáty Zakonnice S. Dominiká w Budźie Cudámi sławney, y Konstáncyi Xiężny Ruskiey, we Lwowie w Kośćiele OO. Dominikánow rożnemi łaskámi Bożemi iáśnie oświeconey: y B. Iolenty Xiężny Kalińskiey Fundatorki y Zakonnice WW. PP. Gniezn: Reg: S. Klary Zak: S. Fránciszká, z ktorey Corki ládwigi poszedł potym Káźmierz Wielki Kr. Polski. Synowicá Kolománá Krolá Hálickiego álbo Gálickiego bo to iedno, Brátunká B. Elzbiety pozostáłey po Henryku Lándzgrafie w Hassyi Wdowy. Brá-

Rodzay Swiętny y Swięty Kunegundy S.

towa B. Sálomei Rodzoney Sioſtry Boleſłáwá Pudyká, Monárchy Polskiego Oblubieńcá ſwoiego, ktorego przywiodłá do tego, że zbudował Klaſztor w Szacu ſtárym ktory oná choynośćią Poſágu ſwego ná ſporą Sioſtr liczbę ufundowáłá: Wyperſwádowáłá Pudykowi á bárdźiey u Páná BOGA wyprośiłá tę łáskę, że wręku Biskupá ślub czyſtośći ná Trzećią Regułę S. Fráncíſzká uczynił, á ſámá po czterdźieſtu práwie lat z Pudykiem w Czyſtośći żyiąc, do wſzytkich dobrych y Zbáwiennych okázyi powodem mu byłá, y ná śmiertelney pościeli w punktćie oſtátnim zá Anioł ſtánęłá.

526. Rozłączona y uwolniona z Małżeńſkiego związku B. Kunegundá poſpolitym Stworce wſzech rzeczy wyrokiem, nie ták z Mężem wedle świátá, iáko z Brátem wedle duchá Boleſłáwem Roku 1279. dniá 10. Grudniá: o tym naywięcey myśliłá, áby w Zakonnym Życiu Páná IEZUSA ná Krzyżu obnážonego y ubogiego, ubogo y pokornie náśládowáć mogłá. Więc naprzod doſtátki ſwoie y ſkárby y wſzytkie Xiążęce ruchomośći áż do oſtátniego pierśćieniá, ná chwałę Bożą, y zá duſzę Ziemſkiego Oblubieńcá ſwego, ná Kośćioły ná Klaſztory Szpitale, y inne ubogie rozdawſzy: Potym Ciáło Pudyká Swego źiemi oddawſzy, y duſzy iego pobożney, náležyte obmyśliwſzy *Suffragia*, w Kośćiele Fráncíſzkáńſkim w Krákowie támże záraz z rąk Mikołáiá Prowincyałá Hábit Zakonny z Sioſtrą ſwoią Iolentą przyięłá, y z ochotą wielką ſzyię ſwoię pod iárzmo Páńſkie podáłá, y do Stároſądeckiego Klaſztoru przed kilká lat od ſiebie y od Boleſłáwá ſtárániem y nákładem wielkim fundowánego pośpieſzyłá, gdźie przez lat prze-

Záraz po pogrzebie Pudyká, Hábit Zakony z Sioſtrą ſwoią Iolentá przyięłá Kuneg. S. w Krák: w Kośći S Fráć.

ſzło

ſzło 12. iákie prowádźiłá życie z dáwnych Hiſtorykow y Zakonnych Munimentow godnie zebrał Bo: Me: X. Marćin Fránkowic Kuſtoſz Sadecki &c. w Xiaſzce o tey S. Wizerunek S. doſkonáłośći názwáney. Mnie tu dość na tym, że Iey S. O. Fráncíſzek przy śmierći áſſyſtował, ktora wyſłuchawſzy Ewángelii owey S. Ianá, w ktorey ſie Chryſtus pożegnał po Zmartwychwſtániu z Apoſtołámi, dawſzy Błogoſłáwieńſtwo Sioſtrom, wyrzekłſzy ſłowá w Ręce twoie Pánie polecam duchá mego, właśnie gdy Káplani mowili: *Sancte Petre Ora pro ea*, życie doczesne zámieniłá w wieczne. Roku 1292. Dniá 24. Lipcá.

Śmierć B. Kuneg: Zak. S. Fránć. w Szacu.

527. B. Iolentá álbo Helená Krolewná Węgierſka Xiężna Káliska Rodzona S. Kunegundy Sioſtrá, ná ktorey prożbę Máż iey Boleſław pobożny Xiążę Káliski, Syn Władyſłáwá rzeczonego Plwácza, Xćiá Poznáńskiego, w Gnieźnie Klaſztor Pánnom Zakonu S. Klary zbudował 1259. po śmierći Męża ſwego w Káliſzu Roku 1279. zmárłego dniá 7. Kwietniá, w Poznániu pochowánego, do Sioſtry ſwey Kunegundy poiáchálá do Krákowá, ktorey tákże Máż tego roku umárł, rázem z Nią iáko wyżey Hábit Zakonny przyięłá y w Szacu áſz do śmierći Kunegundy byłá, ktorą pochowawſzy do Gniezná do Pánien Zakonnych Zakonu S. Fránć: Reguły S. Klary iáko Sioſtrá, Mátká y Fundatorká przyiáchálá, y lat ſześć w wielkiey życia świątobliwośći przemięſzkálá; záś w Roku 1298. dniá 11. Czerwcá rozmyśláiąca Mękę Pańską od Páná IEZUSA nágiego ubiczowánego y zmęczonego w kompánii Nayś: Pánny y Sálomei S. náwiedzona, y ná gody Niebieſkie záproſzona

Śmierć B. Iolenty Zak. S. Fránć. w Gnieźnie.

umárłá, pochowána w Gnieźnie u Sioſtr w puł Káplice, iáko záraz niżey o tym będźie.

528. W Kośćiele Fráncíſzkáńſkim Gnieźnińſkim wchodząc do niego po lewey ręce, ieſt Káplicá WW. Pánien Zakonnych Sioſtr Náſzych pod tytułem S. Bártłomieiá Apoſtołá, kędy teſz zdawnych czáſow *ſine ulla prohibitione Loci Ordinarii* Nóż, ktorym skorá z tego S. Apoſtołá, zdięta byłá, pokázuią. Lubo o nim teraz nic autentycznego niemáſz. W tey tedy Káplicy zá kratą, właśnie w puł Kaplice dolney, (ná gorney bowiem Káplicy *Officia, quoad ritum Eccleſiæ* Pánny odprawuią) ieſt nadgrobek B. Iolenty Wotámi śrebrnemi przyozdobiony, ná ktorym ſnycerską robotą wyrznięta Oſobá B. Páni w Zakonnym ſtroiu, ták iák Zakonnice chodzą leży. Ciáło záś Błog: Iolenty w ziemi w przyſtoynym murowánym sklepiku, (iáko Kommiſſya Xćiá Imći Ianá Węzyká Arcybiskupá Gnieźnińskiego ná inkwizycyą Ciáłá tey Sługi Bożey R. 1631. wydána wyraża) odpoczywa.

Káplicá WW PP. Zak: Gnieźnin.

Ciáło B. Iolenty.

529. W Głowách tego Nádgrobku ieſt Obraz Boleſłáwá Pobożnego z tym nápiſem: Boleſław Pobożny Xiążę Káliski y Gnieźniński Mąż Błog: Iolenty w Roku Páńskim 1259. Klaſztor Zakonnic S. Klary w Gnieźnie záłożył y nádał. Ten ná gorączkę ná Zamku Káliskim záchorzał w Roku Páńskim 1279. Dniá 7. Kwietniá w piątek, wſzytkie Sákrámentá Kośćielne przyiąwſzy, Duchá P. Bogu oddał, pogrzebiony w Poznániu w Kośćiele Tumskim, w Grobie Oycow ſwoich. W nogách tego Nadgrobku *per modum Epitaphii* ieſt to Piſmo. Błogoſłáwiona Iolentá, ktora Polacy zowią Helena, á Węgrowie Iohelet, Sioſtrá Bł: Kunegundy álbo Kingi, Corká

W Głowách Nagrobku B. Iolęty Obraz Boleſłáwá z tákim piſmem.

W nogách tego Nagrobku Epitáphium tákie.

Corká Bele Krolá Węgierskiego, z Mátki Máryi Ceſárzowny Greckiey y Carogrodzkiey, ktorey Oćiec ſzedł z Narodu Neronowego, á Mátká z Narodu S. Kátárzyny Męczenniczki. Tá Bł: Iolentá będąc pozoſtáła Wdową Boleſłáwá Pobożnego Xiążęćiá Káliſkiego, w Krákowie u S. Fráncíſzká w Roku Páńſkim 1279. Profeſſyą Zakonu S. Kláry uczyniłá z Kunegundą Sioſtrą ſwoią, z ktorą w Szącu áſz do iey śmierći z mieſzkawſzy, do Gniezná ſie przenioſłá, ná tym mieyſcu w Chryſtuśie odpoczywa, u ktorego modlitwą wiele dobrego ludźiom upraſza.

530 Eufemia Corká Poznáńskiego Xiążęćiá Przemyſłá, w prętce po fundácyi wſtąpiłá do Klaſztoru Gnieźnińſkiego y profeſſyą uczyniłá. Tá Eufemia Synowicá byłá Boleſłáwá Pobożnego, y Bł: Iolenty; Od nog pomienionego Nadgrobku B. Iolenty, po práwey ręce idąc, ieſt obraz z tákim piſmem: Eufemia Corká Przemyſłáwá Xiążęćiá Poznáńſkiego, profeſſyą w Zakonie S. Kláry w Klaſztorze Gnieźnińskim około Roku Páńſkiego 1257. uczyniłá. Trudna wiedźieć, zkąd tá omyłká twierdźić, że około tego roku tá Eufemia profeſſyą czyniłá, ponieważ ieſzcze Klaſztoru nie było, tylko áſz we dwie lećie, iáko wyżey *immediatè*. Być muſi że źle ktoś czytał *Miechovitam*, ktory prawdá że tego Roku Lib: 3. Cap. 53. piſze o tym, ále z klauzulą ktorey ná podpis tego Obrázu nieuważáno: mowi Miecho: *Sub Anno, ut ſupra* 1257. *Proceſſu autem temporis &c. Reliquæ tres Præmiſlai Filiæ Monaſteria ingreſſæ ſunt. Veronica & Eufroſina Trzebnicenſe Ord: Ciſtercienſis, poſtea Abbatiſſæ. Eufemia Gneſnenſe S. Clarę a Boleſlao Pio Patruo & Duce Caliſſienſi prout infra dicetur fundato* Hæc Miechov: toć nie wtym Roku.

Eufemia Xiążęćiá Pozn. Corká Zak. S. Fráné. w Gnieźnie.

Trzy Corki Bolesława Pobożnego,

531 Bolesław Pobożny spłodził, z B. Iolentą trzy Corki, Pierwszą Iadwigę, ktora była zá Władysławem Łokietkiem Krolem Polskim; Drugą Elzbietę ktora poszłá zá Henryká Xćia Legnickiego; Trzećią Annę ktora, Pánną umárłá Miechov: lib: 3. Cap: 50. Otosz tá Iadwigá Władysławá Łokietká pozostałá Wdowá, B. Iolenty Corká. B. Kunegundy Siostrzenicá. Káźmierzá Wielkiego Krolá Polskiego, y Elżbiety Krolowy Węgierskiey Mátká do Stárego Saczá do Klasztoru S. Klary wstąpiłá y Professyą Zakonną uczyniwszy *reliquũ Vitæ tempus ieiuniis orationibus explevit.* Oczym Cromer: lib: 12. Monum: MM. SS. Miechov: lib: 4. cap: 17. & Wad: ad an. 1333. n. 22.

Iádwigá Krolowa Polska Zakonnicá S. Fránć. w Szacu

Helená B. Iolenty Wnuczká Zak: S. Frāć. w Gnieź.

532. Od głowy po práwey stronie pomienionego Nadgrobku B. Iolenty iest Obraz z tym podpisem: Helená Corká Henryká Xćiá Wrocławskiego y Legnickiego Professyą Zakonu S. Klary w Gnieźnie uczyniłá około Roku Páńskiego 1296. Byłá to Wnuczká B. Iolenty, Elżbiety Corki Pobożnego Bolesławá Corká.

Elżbietá B. Iolenty druga Wnuczká Zakon: S. Frā. w Gnieź.

533. Wedle tego Obrázu iest drugi Obraz z temi słowámi Elżbietá Corká Henryká Xćiá Wrocławskiego y Legnickiego Professyą Zakonu S. Klary w Gnieźnie uczyniłá około Roku 1296. Byłá to Siostrá rodzona pomienioney Heleny.

Beata Corká Wdy: Pozn. Zak S. Fr. w. Gnieź.

534. Wedle tego iest inszy Obraz z tą inskrypcyą *Beata*, Corká Woiewody Poznáńskiego Ostrorogá, Professyą uczyniłá w Gnieźnie około Roku Páńskiiego 1477.

535. Roku Páńskiego 1258. iáko pisze Miechov: L. 3. Cap: 53. y Rodul: pag: 291. Wad: ad an: cit: n. 21. Pudyk Bolesław z Konsensem Pánow ná Seymie w Korczynie

czynie zgromádzonych zá powodem Grzymisławy Xiężniczki Ruskiey á Xiężny Polskiey Mátki swoiey, ná instáncyą Kunegundy Małżonki, y Sálomei Siostry swoiey Kościoł y Klasztor ná 60. Zakonnic S. Kláry w Zawichośćie fundował y onym *dotali iure* Miásto Zawichoſt ze 25. Wśi y wszytkiemi należytośćiámi *prædiorũ lacuum & teloneorum* dárował, tę dárowiznę *ab omni Regum, Ducum, & Dominorum exactione, & tributis perpetuando & liberando.* Tegosz Roku Bł: Grzymisławá Xiężna B. Pudyká y B. Sálomei Mátká, Trzećiego Zak: S. Fránćiszká Siostrá Dniá 8. Listopadá z tego żywotá przeniosłá sie ná wieczny w Zawichośćie, gdźie inszy Klasztor z Kościołem ná 12. Fránćiszkánow fundowáłá, w nim pogrzebiona iáko iey *Epitaphium* náđ Grobem w te słowá świádczy: *Illustrissima Domina Grimislava Ducissa Mater Inclyti Boleslai Ducis Cracov: & Sandom: Fundatrix loci istius Zavichostensis. Hic iacet humata, regnat cum Christo beata.* Tá pobożná Páni ná ubogie Wdowy, Sieroty, chore, nędzne, y rátunku potrzebne osoby, choyne przez życie swoie rozdawáłá iálmuzny, ták iż z ust ubogich to o Niey często słyszáno Elogium: *Se pauperes in Polonia hucusq; non fore: B Grimislava Matre Regis Boleslai Pudici ad usq; in vivis existente.*

Fũdácya Klasztoru w Záwichośćie Zak. S. Fráć. Pánien.

B. Grzymisławá Xiężna w Záw. umárłá u Fránćiszkánow pochowána. Trzećiego Zak. Siostrá.

536. Ták to pierwszych Zakonu S. Fránćiszká y S. Kláry czásow we wszytkim práwie Chrześćiáństwie Regułá S. Klary, Ktorą miáłá z podánia O. S. Fránćiszká słynęłá, że do Niey nie tylko rownych Stanow ludźie, ále Xiążęcego y Krolewskiego składáiąc z siebie świetnośći gárnęli sie. Oto Roku 1234. álbo około iáko Wad. ad eund: an: n. 4. pisze. Agnieszká Krolewná Czeską

Wcáłym Chrześćiáństwie Regułá S. Klary wielkiey sławy.

Agnieſzká krolewná czeſka wzgárdźiwſzy zaręczyny Celárskie Zakonnica S. Frā. zoſtáłá.

Czeſka Przemyſłáwá Ottogárá Krolá Czeſkiego y Konſtáncyi Arágońſkiey Krolewny Corká, Fryderyká Wtorego Rzymſkiego Ceſárzá záręczyny wzgárdźiwſzy, Niebieſkiemu záślubiłá ſie Oblubieńcowi w Prádze od Bráći Mn: Conv: do Zakonu pod Regułę S. Kláry przyięta, ktorey Klaſztor támże Wácław Ottogarus Krol Czeski 4. Brát iey Rodzony wyſtáwił, á Grzegorz 9. Pap. potwierdźił. Tą pomienioną heroiczną rezolucyą, ták wielką w dámách wielkich B. Agnieſzká ſpráwiłá świátá pogárdę, iż wiele iáko Rodul: *de eius morte* y Wad: ad an: 1283. piſzą: Klaſztorow pod Regułą S. Klary ſtáneło, w ktorych ſie *Comitiſſæ, Baroniſſæ & Marchioniſſæ cæteræq; Perilluſtres fæminæ Domino famulari cupientes* zámykáły. O czym weſołą S. Klará powźiáwſzy wiádomość, poſłáłá zá duchowny prezent B. Agnieżce Welum, Páćiorki, przyſtáweczkę z ktorey oná iádałá, y naczynia do pićia. Ktore prezenty B. Agnieſzká z wielką przyięłá dewocyą, w drogie kámienie oprawić kázáłá, y teraz w wielkiey zoſtáią obſerwáncyi iáko pomienioni Rodul: y Wad: O tym.

Prezēty od S. Klary B Agnieſzce poſłáne.

537. Ná Konſolácyą duchowną WW. Zakonnic S. Klary Sioſtr náſzych to tu przydáię, że w Mieśćie przy Kośćiele S. Ierzego Męcz: między Kośćiołámi Aſſyskiemi Pryncypálnym niegdy Fárnym Kollegiáckim mieſzkáią: Przy ktorym w lećiech dźiećinnych Fráncíſzek S. pod wielce pobożnego Kápłáná ćwiczeniem Grámmátyki uczył ſie, á potym ná ſłużbę Boską y żyćie duchowne przyſtawſzy, częſto w nim Kazánie miewał, ludźi do pokuty pobudzáiąc, y w ktorym S. Fráncíſzká Ciáło przez trzy látá, śiedm mieśięcy y dni dwádźieśćia złożone było;

Kośćioł S. Ierzego WW. PP. Sioſtr náſzych w Aſſyżu.

było; w ktorym tenże Oćiec Seráficzny niżeli ſie dwie lećie od iego ſkończyły śmierći, od Grzegorzá 9. Pap. Solennie był Kánonizowány, z ktorego do Nowego Kośćiołá Ciáło S. Fránćiſzká przenieśione było: ktory S. Klarze u S. Dámiáná zá Miáſtem mieſzkáiącey pomieniony Papież dárował, Klaſztor przy nim wyſtáwić, y Kośćioł reformowáć y rozſzerzyć rozkazał, ták áby Kápliczká w ktorey Ciáło S. Fránćiſzká przez czás wzwyſz námieniony leżáło, cáła y nienáruſzona we środku Klaſztorá PP. Zakonnych byłá, iákoſz do tych czas w oſobliwey dewocyi y konſerwácyi zoſtáie: Spoczywa w Niey Ciáło B. Fránćiſzki Konwerſki, ná ktorey grobie w Mieśiącu Styczniu prześliczne Roże z dárniem wyroſły. Ten Kośćioł y Klaſztor ma nieiákie podobieńſtwo do Swiątnice Aſſyſkiey, bo go tenże, co y Bázylikę Aſſyſką fábrykował Architekt. Przy nim Swiętey Fundatorki pierworodne zoſtáią Corki, Regułę od Vrbáná 4. náznáczoną trzymáią, we dnie y w nocy obrządek Chwały Boſkiey wielce przykładnie y inne duchowne odprawuią ćwiczenia. Máią nieruchome dobrá w poſpolitośći, iednák S. ſwoiey Mátki uboſtwo, ktore oſobliwie ná niedoſtátku, ſzczupłośći, y umartwieniu Ciáłá záwiſło, wſzytkie doſkonále záchowuią.

Kápliczká w ktorey Ciáło S. Fránć: leżáło we środku Klaſztoru PP. zak. Sioſtr náſzych zoſtáie.

538. Przy pomienionym S. Dámiáná Kośćiele, ktory Fránćiſzek S. dla pierworodney Corki ſwoiey Klary od Biſkupá Aſſyſkiego uprośił, w ktorym ſie Swieckim będąc gorąco modlił, y od Vkrzyżowánego P. IEZUSA głos ten trzy ráży ſłyſzał. *Vade Franciſce repara domum meam quæ labitur.* Mieſzkáłá Klará S. z Corkámi ſwoiemi, (z Klaſztoru WW. Pánien Benedyktynek *S. Angeli*

Kośćioł S. Dámiáná w kto-

rym P. Jezus z Krzyżá trzy rázy do S. Fránc: mowił.

Pacis, á potym *corrupto nomine S. Angeli Panfili* názwáne. go, gdźie był S. Oćiec świeżo w Kośćiołku Porcyunkule obleczoną Klarę S. *ad interim* oddał ſprowádzoną) u S. Dámiáná lat 42. w ubożiuchnym Klaſztorku wygodnym iednák od Krewnych ſwoich y innych pobożnych zmurowánym, gdźie iey ná opátrznośći nieſchodźiło nigdy, y ná Wſzechmocney obronie Boſkiey, iáko to kiedy Sáraceni oblegli byli Aſſyż y po drábinách iuż byli wleźli ná mury Klaſztorne, to w ten czás kiedy ſie chorá S. Klárá z Nayś: SAKRAMENTEM do forty zániešć kazáłá, *Intonuit Dominus, & altiſſimus de Cælo dedit vocem ſuam* ták iż źiemiá zádrzałá pod nogami bezbożnych, iż oślepieni z drábin poſpadáli, oblężenia odſtąpili y poućiekáli. Gdźie ią Grzegorz 9. Papież náwiedzał, gdźie iey bliſkiey śmierći Innocencyuſz 4. dał benedykcyą y Indulgencyą *in articulo mortis*. Gdźie Roku Páńſkiego 1253. wieku ſwego 60. w Niedźielę Dniá 12. Sierpnia, Bogu duchá oddáłá. Zkąd w Poniedźiałek Ciáło iey Swięte, z wielką uroczyſtośćią przy prezencyi Innocencyuſzá 4. z wielu Kárdynałow y Prálatow áſſyſtencyą ná pogrzeb do Nowego S. Ierzego Kośćiołá prowádzone było; Ná ktorym Aktćie miał pogrzebową mowę ná iey pochwałę Kárdynał Biſkup Oſtyeńſki, ktory ná mieyſce Innocencyuſzá 4. náſtąpiwſzy Alexandrá 4. názwány imieniem Roku 1255. w Kośćiele Kátedrálnym w Anágnii dniá 15. Sierpniá Klarę S. Kánonizował, á potym Roku 1260. nákazawſzy Biſkupom Aſſyſkiemu y Perulkiemu iey Ciáłá recognicyą, gdy cále nienáruſzone iakoby śpiącey wdźięczny bárdzo odor wydáiące ználeźione było, z Grobu podnieść y w trun-

Przy Ktorym S. Klará lat 42. mieſzkáłá Sárácenow od Klaſztoru y Miáſtá odegnáłá przy śmierći od Pap. náwiedzona.

Przeniešienie Ciáłá S. Klary do nowego Kośćiołá na Pogrzeb.

Przeniešienie Ciáłá S. Klary z Grobu

nie

nie ołowiáney, drugiey kámienney zámknione pod Wielki Ołtarz dniá 2. Pázdźierniká przenieść rozkazał. Ktory w pięć lat Kośćioł (Ołtarz w nim S. Ierzego Męcz: zoſtawiwſzy) z dekretu Papieſkiego pod rytułem Klary S. názwány zoſtał.

pod Wielki Ołtarz.

Kośćioł pod Imieniem S. Klary z dekretu Pap. názwány.

539. W tym S. Kośćiele ieſt Stary wielce ukrzyżowánego Páná IEZUSA málowány ná deſcce Obraz ktory do S. Fráncíſzká iáko wyżey mowił, od S. Dámianá przenieśiony, zá kratą u Pánien w Oratorium lokowány, ktory Pielgrzymom y nabożnym pokázuią, y iam go widźiał niegodny. Ieſt w tey Bázylice wiele Swiętych Relikwii iáko Krzyżá Chryſtuſowego kilká ſztuczek, ość ćierniowa z korony Zbáwićielá cáła, Gępki, dyſcypliny, prześćieradłá, inſtrumentow Męki Páńſkiey, kolebki, Stołu y Grobu Páná IEZUSA pártykuły: Sztuczki zawićia, Páſá y Suknie, Nayś: M. P. iáko y Włoſy teyże Bogárodźice. Kośći SS. Ianá Chrzćićielá Apoſtołow Piotrá, Páwłá, Iákubá, Máteuſzá, Bártłomieiá Szymoná, Tádeuſzá. Męczennikow, Papieżow, Wyznawcow, Pánien Relikwii bárdzo wiele; z ktorych nie ktore ſą lokowáne od Klemenſá 4. y Kárdynałow ktorzy ten Kośćioł poświącali w Ołtarzách, nie ktore przy S. Krucyfixie konſerwuią z wielką uczćiwośćią y ludźiom prezentuią. Nád to w Skárbie tym Duchownym WW. Pánien S. Klary Zakonnic Sioſtr Náſzych w pieknych bárdzo Relikwiarzách ſą, S. Klary Welá, Zawićia, Hábit, Chordá, Pierśćień drogi ktory iey Innocencyuſz 4. Papież dárował, trzewik S. Fráncíſzká wełniány ktorych mu parę S Klará zrobiłá po odebránych zbáwiennych bliznow, Oponczá ktorą S. Fráncíſzek od Biſkupá był okry-

P. Jezus ná Krzyżu Ktory do S. Fráncíſzká gadał w Aſſyżu u WW. PP. Sioſtr Náſzych.

Znáczne Relikwie u PP. Aſſyskich Sioſtr Náſzych.

okryty gdy Oycú ſwemu wyrok uczyniwſzy y ſuknie oddał. Plaſter od S. Klary ná ránę w Boku S. Fráncíſzkowi zrobiony, ná ktorym krew ieſt ſkrzepłá, ten ieſt w śrebrney ſkrzyneczce od S. Karolá Boromeuſzá dárowáney.

540. Vbogi Sługi ſwego Fráncíſzká Hábit uczćił Bog ná Swiećie wielką ku nienu wyſokiey ludźi kondycyi dewocyą, że w nim álbo chodźić zá żywotá, iednę ze trzech Reguł S. Fráncíſzká przyiąwſzy, álbo przynamniey leżeć po śmierći chćieli. Tych drugich niezmierna ieſt liczbá; záś pierwſzych ktorzy opuśćili dla ſzárzyzny Fráncíſzkáńſkiey *Imperia, Regna, Principatus, dignitates & divitias*, położył Kátálog *Vincentius Coronelli Exgeneralis Ord: Min: Conv: in Manuali eiusd: Ord:* fol: 634. táki rácchuiąc *Imperatores* 2. *Imperatrices* 4. *Reges*. 20. *Reginas* 20. *Filios & Filias Regum* 55. *Archiducem* 1. *Archiducissam* 1. *Principes* 7. *Principissas* 7. *Duces* 20. *Ducissas* 46. *Marchiones* 34. *Marchionissas* 36. *Comites* 85. *Comitissas* 31. Wſzytkich ieſt 370. ktorzy nád Purpury Krolewſkie, Xiążęce Mitry y inne zacnośći przekładáiąc ubogą Szárzyżnę Hábit Fráncíſzká S. przyięli.

Wiele y iákich Pánow y Pan w Hábićie S. Fránć: chodźiło.

541. Grzegorz 9. Papież miał táką dewocyą ku S. Fráncíſzkowi że w Hábićie iego, záwſze chodźił kiedy wizytował śiedm Rzymſkich Kośćiołow. Ná śmierć kazał ſie oblec w Hábit S. Fráncíſzká y w nim pochowáć. Marćin tákże 4. Papież ná końcu żyćia ſwego w Hábićie náſzym chodźił w nim w Peruzu pogrzebiony, wielce cudámi ſławny. O nich piſzą *S. Bonav: Alvarus Pelagius, Marcus Vliſipon: Rodul: Gonzaga, Wadingus, S. Antonin: Archiep: Valdenſis, Bellarminus, Baronius*, y inni.

Dewocya Grzegorzá 9. y Marćiná 4. Papieżow ku Hábitowi S. Fráncíſzká.

542.

542. Wieleb: O. Łukasz Wadingus Minorita wydawszy pewne o S. Fráncíszku Opuscula dedykował ie Gábryelowi de Treio S. R. K. Kárdynałowi tit: S. Pancratii: wyráźiwszy oraz w Prefacyi swoiey podźiwienie wielkie, że ten pobożny Kárdynał, przyiąwszy Trzeći Zakon S. Fráncíszká, Habit iego wźiął ná się, y nieiáko przyćmił Purpurę Kárdynálską? ktoremu tenże Eminentissimus Cardinalis odpisał 3. Iulii 1621. e Civitate Tiburtina, inter cætera w te słowá: *At tu admiraris, & solemnibus cupis celebrare Encomiis, me post Purpuram Cardinalitiæ dignitatis, habitum Tertii Ordinis induisse, & solemniter tertiam S. Patris Nostri Francisci Regulam professum fuisse, sed quomodo, qui me ipsum, & omnia quæ habeo, Francisci esse profitebar, possem qualecumq; exhibere devotionis signum, nisi me ipsum suæ Religioni devoverem? An ne indignus est Francisci funis, quo Regia purpura cingatur? eò præcinctus Ludovicus Rex Galliæ, Elisabeth Vngariæ Princeps, in Sanctorum numerum relati: Imperatrices, Reges, Reginæ, & alii principes viri: quorum numerum tempore mortis suæ devotissimè habitum suscipiens, auxit hoc anno Philippus III. Rex Hispaniarum, & paulo ante Serenissima Hispaniæ Regina Elisabeth Philippi IV. Domini nostri Vxor, & Nobilissima Princeps Maria eiusdē Philippi IV. germana Soror, quæ etiam huic Tertiæ Religioni nomē dederunt, quas cum potentissimo & piissimo Rege Deus diu incolumes servet. An fortè non decet Regiam dignitatem cilicium? decet certe: & tempore Elisæi Prophetæ, eo usum Regem Israel narrat Historia sacra. Vnde ergo miraris quod Cardinalis Cinericium habitum purpuræ imponat, & chorda se præcingat? Dicis, humilis habitus est tantæ dignitati; At ego respondeo, ideo suscipiendum hoc tempore, cum-*

Kárdynał de Treio zdánie o Hábićie S. Fráncíszká.

tanto humilior, atq; ad serviendũ DEO promptior quisquã debeat esse ex munere, quanto se obligatiorem conspicit in reddenda ratione &c. Quid ergo ego facerem eo tempore, quo indignus ad tam supremum Ecclesiæ evehebar gradum, nisi humilitate Francisci me tueri, quo securius posſem oneris iniuncti procellas, labores, & onus sustinere? sed quid multa? non ne cinericius habitus Francisci verè purpureus est, quo ornari possit Regia & Cardinalitia dignitas? verè purpureus est, quem Christi signat cruor, & passionis eius coronavit fides, & quem Christi vice proprio sangvine è sacris stigmatibus effluente rubrefecit Franciscus. An ne humilitas Christi servitus est? servilis non est quam Regalis nobilitat purpura, ornamentum est purpura regium. Hunc si quis vel dedignetur, vel abhorreat habitum: respiciat, quod non griseus, sed purpureus sit, humilitas namq; suscepta pro Christo, Regiam præfert dignitatem. Quid ergo feci! purpuram purpura contexi, Cardinalitiam Regia, tantum abest quod me humiliaverim, merito dubitare posſim an superbierim. Ten list iest ná początku *præfati Operis* Wadingá.

543. Roku 1281. Theodoryká Bremenskiego Xiążęcia z Polki Eudoxyi Konrádá Xćiá Mázowieckiego Corki z dawney Piastow Familii, ktora w Káźmierzu Wielkim Ludwiká Węgierskiego Krolá Wuiu, zeszłá, Syn, Brát Henryk Bremensis Min: Cõv: S. Iádwigi w trzećim stopniu krewny, Hábit Fráncíszkáński przyiął w Opolu, iáko o nim pisze *Stephan. Damalevicius in serie Archiepisc: Gnesn: in vita Archiep:* 24. Ktory potym od Marćiná 4. Papieżá Arcybiskupem Gnieźnińskim został iáko *evidens testimonium perhibet Bulla provisionis illius apud Wad. ex Regesto Vaticano Epist: 126. deprompta, & ad præfatum annũ exarata*

Henryk Min: Conv: Arcybiski: Gniezn:

ktora

ktora ſie poczyna: *Oneroſa Paſtoralis.* dáley máiąc te ſłowá: *Ac te Fratrem Minorum Ordinis Profeſſorem de Fratrum noſtrorum conſilio, & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, prædictæ Eccleſiæ in Archiepiſcopum præfecimus &c.* Piſze o nim ſub armis Kietlicz, Okolſki: *Henricus Religionem S. Franciſci amplexus fuit, ſed per diſpenſationem Canonicus Magdeburgenſis factus, poſtmodum a Martino 4. ob ſanctitatem & inſtantiam Principum conſangvineorum Archiep: Gneſnen: denuntiatus fuit. Hic Cælibes fieri Sacerdotes in Regno inſtituit, & a iudiciis ſæcularibus ſemovit.* Támże przydáie że Origo Herbu Kietliciorum iáko to Xiążąt Bremenſkich, y innych ztąd wźięta, że pomieniony Henryk Arcybiskup Gnieźniński *Zonam Ordinis Nobilem*, (to ieſt Chordę Zakonną) *& multum dilectam ſibi revocando, in Arma, aut in devotionẽ, aut ſummi Pontificis monitis applicavit.*

Xiążętá Bremenskie máią zá Herb Chordę S. Frāćiſzká.

544. Z okazyi pomienionego Henryká Arcybisk: Gnieźnińskiego niektorych, (innych *pro nunc* nie máiąc *ad manum*) wſpomnię tu Biskupow Polskich *Ex Ordine Min: S. Franciſci Conv: aſſumptos.* iáko to naypierwſzy Wileński był Fráncíſzkan *Andreas Vazilo* názwány: Roku álbowiem 1386. dniá 14. Lutego w dźień S. Walentego Iágello Xiążę Olgerdá Wielkiego Xćiá Litewskiego Syn, w Kośćiele Kátedrálnym Krák: od Arcybiskupá Gnieźnińskiego Bodzántá názwánego z Bráćia ſwoią ochrzczony ieſt, imię Władyſłáwá przyiąwſzy, potym Krolem Polskim obrány zoſtał. Ten przed ſobą niektorych Fráncíſzkánow ięzyká Litewskiego wiádomych ná opowiádánie Wiáry S. do Litwy poſłał iako Wad: ad an: cit: n. 1. Zá niemi Krol Krolowa, y pomieniony Arcybiskup w rok przyiácháli do Litwy, y

Andreas Wázilo Min Cōvent. naypierwſzy Biſk: Wileński.

widząc

widząc iáko Fráncíſzkáni *egregiam navarunt operam in baptizandis & edocendis neophitis Lithvanis* Krol (oczym Wad: cit: n: 2. ex Miechov: Lib: 4. Cap: 39) Fundował w Wilnie naypierwſzy Kośćioł Kátedrálny, y w nim Ięzrzei Wázilo naypierwſzym Biskúpem zoſtał: ták bowiem pomienioni piſzą Kronikarze: *Vladislaus fundavit Vilnæ Eccleſiam Cathedralem, redditibus amplis, atq; Sacerdotiis loeupletatam, ab Archiepiſcopo Bodzanta DEO conſecratam, ſub titulo S. Staniſlai Polonorum Patroni: principalemq; aram in loco, ubi ignis qui falſo perpetuus credebatur, conſtituit, ut error gentilis fieret cunctis patentior. Inſtitutus eſt in ea primus Epiſcopus Vir ſpectatæ virtutis Fr. Andreas Wazilo natione Polonus, genere nobilis, gente Iaſtrembicius, ſive de domo Accipitrum, profeſſione Ordinis Minorum.*

545. Po Smierći pomiemionego Biskupá Wilenskiego Roku 1399. náſtąpił *itidem Minorita Conv. Fr. Ioannes Plicta* (ále ma być Plichtá) Piſze o nim Wad: ad an: cit: n. 6. *Prælatos Eccleſiarum Minoritas huius anni invenio ſequentes ---- Fratrẽ Ioannẽ Plicta in Vilnenſi in Lithvania: per obitum Andreæ Vaſilo Minoritam primi illius Eccleſiæ Epiſcopi: ut alias diximus.* Nád to tenże Wad: cit: *meminit huius Ioannis Plictæ inſtitutionis Pontificæ 7. Kal: Aprilis. Marcus Corona in ſuo ſpec: Provinciæ Ruſiæ & Lithv:* piſze: *Secundum Epiſc: Vilnenſem fuiſſe fratrẽ Iacobũ Lithvanũ Minoritam* ále Wadingowi więkſzá ma być wiárá dána, bo on *ex Regeſto Pontificio Epiſcoporum compilavit elenchum, ubi in nominibus & cognominibus Summo Pontifici expoſitis non facile committitur error, niſi in aliqua literula pronuntiationi Italicæ adverſa.* zkąd miáſto Plichtá położono Plicta.

Joannes Plichtá Minor: Conv: drugi Bisk: Wilenski.

546.

546. Trzeći Biſkup Wileński Min: Con: był *Petrus Gaſtoldus Palatinus Podolienſis*, ktory *ex Pagano ſacro fonte renatus factus Chriſtianus, tandem ex Palatino factus Fr. Minor: Conv: demum ex Frè Min: in Epiſcopum Vilnenſem Ordinatus, ac finaliter ob prædicationem fidei truculenter a gentili plebe trucidatus cum 36. Franciſcanis.* O czym wyżey n. 478. Petrus Gaſtoldus Ex Palatinus Podol: Fr. Min: Cōv potym Bisk. Wilenski, potym Męczen.

547. Marcus Corona in ſuo ſpeculo opiſuie dwoch Arcybiſkupow Lwowſkich iednego imieniem *Chriſtinum ex illuſtri Gozdavitarum Familia*, drugiego *Iacobum de gente ſtreparum*, ktory *ex teſtimonio Dlugoſſi ad Archiepiſcopatum Leopol: anno* 1399. *aſſumptus fuit.* Ale tu *dubium* ieſt, ieżeli ći *Minoritæ Conv:* ktorzy *ex ſuaviſſima monaſtica libertate, ad Pontificiam ſolicitudinem evocati* byli, nie raczey Hálickiemi niżeli Lwowſkiemi Arcybiſkupámi náżywáć ſie powinni; ponieważ iáko świadczy Okolſki Orbis Poloni Tom: 2. pag: 477. sub armis Pułkożic Roku 1414. Jan Rzeſzowſki przenioſł Arcybiſkupſtwo Hálickie do Lwowá. Oczym tákże piſze Bielſc: ad an: 1411. mowiąc: *Ioannes Rzeßowski in Halicien: Archiepiſcopum ſuceſſit, quem poſtea tranſtulit Leopolim Halicio.* zgadzá ſie z niemi *Stephanus Damalevicius in Vitis Archiepiſc: Gneſnen: ſub Iaroslav Archiep:* 28. mowiąc: *Halicienſis Metropolis Leopolim translata eſt. Epiſcopatus Leopolienſis Camenecum.* Arcybiskupow Lwowskich dwoch było Fránćiſzkánow.

548. Ná Przemyſkim Biſkupſtwie było tákże dwoch Fránćiſzkánow ieden Imieniem Henryk iáko piſze Miechow: Lib 4. Cap: 33. mowiąc: Eodem anno (id eſt 1375.) *Præfatus Rex Ludovicus ad Gregorium Papam XI. miſsis Nuntiis in Avenionem Halicienſe Oppidum Archiepiſcopali,* Przemyskich Biskupow by

Fo dwoch Ex Ord: Min: Conv.

pali, Premiſlienſe verò Chelmenſe & Wladzimirienſe Epiſcopali honore inſigniri obtinuit: Ad Metropoliticã Halicienſem Eccleſiam Iacobus Polonus fuit conſecratus, & ſedi ſuæ Eccleſia græci ritus fuit aſſignata: Ad Premiſlien: verò Henricus Fr. Minorum, natione Alemanus, genere Nobilis primus Epiſcopus fuit conſecratus. Drugi był Fr. Mathias Roku 1408. o ktorym Wad: ad eundem ann: n. 7. y Marcus Corona in ſuo ſpec: Provinciæ Ruſsiæ.

549. Wármińſkim Biſkupem naypierwſzym był Fr. Anſelmus Min: Conv: Piſze álbowiem Thomas Treterus Cuſtos Eccleſiæ Varmienſis digniſsimus in vitis Epiſcopor: Varmien: że podbiwſzy Polacy Cruce ſignati pod moc ſwoię Pruſſyą kiedy iuż Principibus Catholicis facta fuit obediens, & Fidem Sanctam amplecti cæpit. mowi pomieniony Treterus: że Innocencyuſz 4. Papież poſłał do Prus Wilhelmá Biſkupá Mutyneńſkiego Legatum de Latere ktory Roku 1245. w Toruniu złożywſzy Synod: Pruſsiam in quatuor Epiſcopatus, videlicet Culmenſem, Pomeſanienſem, Varmienſem, & Sambienſem diſtribuit, quibus quatuor Viros exornavit & oneravit. Henrico Canonico Brunenſi Culmenſem; Fratri Erneſto Prædic: Ord: Pomeſanienſem; Fratri Anſelmo ex Ord: S. Franciſci Varmienſem; ac tandem Fratri Henrico Sambienſem Cathedrã attribuit. Qui omnes per ipſummet Legatum ordinati conſecratiq; Apoſtoli & Epiſcopi idola expugnarunt ac ubiq; Evangelica Prædicatione cognitionem veri DEI promulgando, gentem barbaram ac ferocem ſacris devinxerunt legibus. Hæc Treterus.

Fr. Anſelmus Min: Conv Biſk. Wárm.

550. Siodmy Biſkup Kiiowſki był Fr. Ioannes Minor Conventualis o ktorego certuią z námi Sacri Ord. Prædicatorum Patres, iáko wyráźił Fr. Dominicus Frydrychowicz in S. Hyacintho Odrovąſio fol: 228.

Fr. Joannes Min: Conv Biſk: Kiiowſki.

551.

551. Miiąm wielu Biſkupow Wołoſkich *alias Baccovienſes* niemáiąc ich ad manum, Piotrá Goſkiego Min: Cōv: kładę, ktory náſz Kośćioł Bełchátowſki *Conſecravit*. Pamiętam Dſuſkiego, po nim Biegáńſkiego, Skrzetuſkiego Nominatá, záś teráźnieyſzego Iozefatá Páryſewicá *Patronum* miałem *amiciſſimum & Condiſcipulum in Italia*. Biskupi Wołoſcy Minorite Conv.

552. Suffráganow znáyduię dwoch, iednego *Fratrē Thomiſlaum Min: Conv:* w Kośćiele Náſzym Krák: S. Fráncíſzká w máłym Chorze pogrzebionego, á ten był Suffraganem Krák: drugiego Iákubá Dźiáduſkiego Biſkupá Enneńſkiego Suffrágáná Poznáńſkiego ex Ord: Min: Conv: w Kátedrze Poznáńſkiey pochowánego ktory obiit 1568. Suffrágáni Min: Conv.

553. Z tego wſzytkiego co ſie *in ſuperioribus* wyráźiło *numeris*, śmiele rzec mogę z Dawidem S. Pſal: 92. *Credibilia facta ſunt nimis teſtimonia* oſobliwey ku Fráncíſzkowi S. miłośći Boſkiey, á ieſzcze iey nie tylko niepośłednie ále bárdzo znákomite *in Portiunculæ Indulgentia, & ſacris ſtigmatibus* znayduię dowody. Ten wielki Nayś: Pánny MARYI Anielskiey Odpuſt uprośił cudownie Fráncíſzek S. u Chryſtuſá Páná w Kośćiołku Porcyunkule Roku Páńskiego 1221. iáko Wad. ad eundem ann: n, 22. lecz áſz Roku 1223. Ktorego Honoryuſz III. Papież potwierdźił Regułę Bráći Mnieyſzych znowu ſam Chryſtus przy Prezencyi Mátki Nayś: dźień tego Odpuſtu náznáczył mowiąc: *Volo ſit dies illa in qua Petrus Apoſtolus meus, fuit a vinculis ſolutus: incipiendo a ſecundis Veſperis illius diei, uſq; ad veſperas ſequentis; includendo noctem intermediam, quo tempore quicunq; hanc Eccleſiam contritus & confeßus ingreßus fuerit, plenam quam poſtulaſti indulgentiam obtineat.* Odpuſt Porciúcula názwáney. Dźien Odpuſtu Porcyunkule od Chryſtuſá náznáczony.

Ták o tym Wad. ad cit: annum n. 1. Nád to przykazał S. Fráncíſzkowi P. Chryſtus, *ut ſuum Vicariuũ adiret, & ab eo ſuo nomine illam Indulgentiã poſtularet.* Vſłyſzawſzy to Fráncíſzek S. y podźiękowawſzy Pánu, poſzedł záraz zráná z Br. Máteuſzem do Papieżá ná ten czás w Peruzu z Dworem ſwoim będącego, áby w Kośćiołku Porcyunkule dla miłośći Chryſtuſá Páná y Nayś: Mátki iego, dla zbáwienia duſz wſzytkich wiernych, raczył dáć Odpuſt wieczny zupełny. Czemu ſprzećiwił ſie z rázu Honoryuſz III. Naywyżſzy Kośćioła S. Páſterz, mowiąc, iż niezwykłá Stolicá Apoſtolska pozwaláć Odpuſtow tákich, ktoreby od iáłmuzn, poſtow, y wſzelakiego wolne były umartwienia. Do tego Kárdynali tám przytomni mowili, iż ten Odpuſt mogł by to ſpráwić, żeby Odpuſty Ziemie S. y SS. Apoſtołow w Rzymie Piotrá y Páwłá w zápomnienie poſzły. Ná ktore oppozycye gdy odpowiedźiał Fráncíſzek S., Oycze S., o ten Odpuſt ia nie proſzę ſam od ſiebie, ale imieniem Chryſtuſá ktory mnie do Ciebie poſłał. Co uſłyſzawſzy Papież záraz nátchniony Duchem S. rzekł po trzykroć głoſem, Pozwalam tego Odpuſtu tym właśnie ſpoſobem iákoś ty prośił. Otrzymawſzy to Fráncíſzek S. poſzedł do pocáłowánia nog Papieskich, y o Błogoſłáwieńſtwo proſił, potym powſtał chcąc odyść. Ale Papież záwoławſzy go rzecze; O Proſtaku dokąd że idźieſz! coſz nieśieſz zá znák tego otrzymánego Odpuſtu! A Swięty mu powiedźiał: Doſyć mam Oycze S. ná ſłowie twym. Boska to ſpráwá przetoſz ia ſam P. Bog ogłoſi, y niechćiał żadney Bulły Papieskiey. Oprocz wielu Autorow, ktorych cytuie Poważny Arturus in Martyrolog:

Honoryuſz 3. Pap. naprzod trudny potym łátwy w pozwoleniu Odpuſtu Porcyunkule.

Fran-

Franciſcano 4. Non: Aug: piſze o tey Indulgencyi S. Antonin in ſuis Hiſtor: part: 3. tit: 24. Cap. 7. §. 4. *Anno D. 1223. Mense Ianuario B. Franc. obtinuit primum a Deo: intercedente B. Dei Genitrice Maria, & demum a ſuo Vicario Honorio III. Indulgentiam plenariam peccatorum, Annis ſingulis, accedenti bus ad Eccleſiam S. Mariæ de Angelis prima die Auguſti, & quod duraret per diem naturalem; incipiendo a. 2. Veſp. illius diei, uſq; ad Veſp: diei ſequentis, includendo noctem.* Otym S. Porcyunkule Odpuśćie piſząc Michael Medina in Tract: de indulg: Diſp: 1. Cap: 13. mowi: *Eſt hæc hiſtoria adeò ingentis momenti, ut quod Paulus IV. ſa. mem. Pontifex frequenter dictitare ſolebat, ea ſola non tantum ad aſſerendam Eccleſiaſticam poteſtatem concedendi Indulgentias, ſed etiam ad Pontificis Romani auctoritatem adſtruendam abunde ſit.*

Władza w Kośc. S. powzwalánia Odpuſtow y Powage Papieſka utwierdza Odpuſt Porcyunkule.

554. Origo pomienionego Odpuſtu iako piſze pomieniony Antonin S. Arcyb: Flor: in Floreto y inni od Arturá cit: ieſt taka: Im bárdźiey pomnażał ſie ſługá Boski Fráncíſzek w doskonáłośći, im śćiśley iednoczył ſie przez modlitwy z Bogiem, tym teſz więcey łez wylewał uważáiąc iák wiele duſz ludzkich ginęło odkupionych Krwią Páńską naydroższą: przeto nieprzeſtawał uſtáwicznie modlić ſie zá grzeſznych y prágnąc zbáwienia dla wſzytkich ludźi. Roku tedy Páńskiego 1221. *circa Menſem Octobris* będąc ná modlitwie, y proſząc o to Páná, ukazał mu ſie Anioł y rzekł mu áby záraz poſzedł do Kośćiołá, bo tám P. IEZUS z Nayś: Mátką y wielką liczbą Aniołow czeka go. Ktore poſelſtwo mile uſłyſzawſzy Fráncíſzek S. poſzedł záraz do Kośćiołá Porcyunkule, gdźie ználazł P. IEZUSA śiedzącego ná

wielkim Oltarzu z Nayś: P. po práwey ręce ná Tronie otoczonych wielką áſſyſtencyą Anioſow SS. tám gdy padł ná źiemię uſłyſzał głos Chryſtuſá Páná do ſiebie táki: Wiedz o tym Fráncíſzku żem uſłyſzał twoie modlitwy, y wiem z iákim ſtárániem y pilnośćią y ty y bráćia twoi ſtáraćie ſie o zbáwienie duſz: proś że mnie o iáką tylko chceſz łáskę dla zbáwienia ich, á wſzytko uczynię. Záczym Swięty ośmieliwſzy ſie, y wzbudzony ták wielką exhibicyą Páńską, z pokorą wielką odpowiedźiał: Pánie IEzu Chryſte, ia nędzny y niegodny grześnik z uczćiwośćią iák mogę naywiękſzą, proſzę ćie ábyś raczył uczynić tę łáskę wſzytkiemu ludowi Chrześćiáńskiemu, to ieſt, ábyś dał zupełny Odpuſt wſzytkich grzechow, onym wſzytkim, ktorzy wyſpowiádawſzy ſie, y skruſzeni będąc náwiedźiliby ten Kośćioł. A Ciebie teſz proſzę Naychwalebnieyſza Pánno Mátko Swięta, y Orędowniczko Náſzá, ábyś ſie przyczyniłá zá mną, y zá wſzytkiemi grzeſznikámi, u Twego nayſłodſzego IEzuſa. Ná ktore ſłowá záraz Nayś: Pánná powſtáłá, y poczęłá Synà ſwego prośić mowiąc: O Naywyżſzy Pánie moy, y Synu Zywotá mego, proſzę ćie, rácz pozwolić tey łáski temu ſłudze twemu wiernemu, o ktorą prośi z táką miłośćią ku Zbáwieniu ludzkiemu. Wſzákże Ty ſam tego nád wſzytkie inne rzeczy naywięcey prágnieſz, pozwol że mu iey przeto w tym Kośćiele moim, ku czći twey, y ku zbudowániu twego S. Kośćiołá. Záczym P. Chryſtus záraz odpowiedźiał: Fráncíſzku tá łáská ktorey żądaſz ieſt bárdzo wielka; iednák te twoie żądze podobne moim, záſługuią więcey. Przetoſzći pozwalam tego, o coś mnie prośił, ále idź do moiego Wikáryego, kto-

Hiſtorya o Odpuśćie Porciunkula názwánym.

ktoremum dał moc rozwięzować y záwięzować tu ná źiemi, y będźieſz go prośił Imieniem moim, żebyć tego pozwolił. A to wymowiwſzy zniknął.

555. O Rożách ktore ná Obrázách Porcyunkule máluią ieſt táka Hiſtorya: luż lat dwie było po otrzymánym pomienionym Odpuśćie, lecz ieſzcze dźień áni od Papieżá, áni od Chryſtuſá nie był náznáczony, ktorego ludźie doſtępować go mieli. W tym ſzátan zoſtáiącego Fráncíſzká S. o puſnocy ná modlitwie z wierzchu przez mowę, áby zdrowia ſobie zbytnim czućiem y modlitwámi nie pſuł, á wewnątrz przez poduſzczenie tentował, ktorą zdrádę ſzátáńską zmiárkowawſzy Fráncíſzek S. obnáżywſzy ſie poſzedł do Ciernia oſtrego, y po nim tarał ſie, y krwią zbroczył obfićie. W tym iáśnośc obaczył Niebieską, á ná źiemi zmárzłey bo w Styczniu było, y ná ćierniu ſuchym śliczne wyroſłe czerwone y białe Rożе. Przytym uſłyſzy wdźięczną melodyą Aniołow SS. z ktorych go ieden záwołał, y urwáć Roży czerwoney y białey dla Chryſtuſá y Pánny Nayś: rozkazał czekáiących ſie w Kośćiołku Porcyunkule áby dźień Odpuſtu náznáczony odebrał. Vrwał tedy Rożdwánaśćie czerwonych y dwánaśćie białych Fráncíſzek S. z ktorych po dźiewięći ofiárował Chryſtuſowi y Nayś: P. á trzy białe, y trzy czerwone zoſtáwił dla Honoryuſzá Papieżá, áby dźień náznáczony ákredytowały Odpuſtu. Náznáczył P. Chryſtus dźień iáko wyżey n. 553. y iść znowu kazał do Namieśniká ſwego, ktory iuż w Rzymie ná Láteránie mieſzkał, y wźiąć z ſobą kilku Bráći ktorzy ſie przypátrzyli widzeniu temu, y oddáć mu z kilká Kwiátow rożánych, żeby

Z kąd Rożе ná Obrázách Porcyunkule máluią.

żeby záraz potwierdźił dźień y kazał ogłośić ten Odpuſt. W tym Aniołowie SS. bárdzo wdźięcznie śpiewáć záczęli *Te Deum laudamus.* Pan Iezus odchodźił, á S. Fráncíſzek dźiękował mu pokornie. Nie báwiąc tedy uprágniony zbáwienia ludzkiego Fráncíſzek S. wźiąwſzy z ſobą Brátá Bernardá Quintavallę, B. Aniołá z Riete, z B. Ruffiná, ktorzy widźieli owo wielkie widzenie ſtoiác przed Kośćiołkiem poſzedł do Oycá S. Ktoremu opowiedźiał rzecz wſzytkę, y dał mu teſz one Roże. A Papież nie mogąc ſie nápátrzyć onych Kwiátow rożánych ták ślicznych, świeżych, y niewymownie wonnych, ták do niego mowił. Tá rożá w Mieśiącu Styczniu, záprawdę ſámá doſtátecznie oświádcza to wſzytko coś mi powiedźiał. Przetoſz rozmowię ſie z Kárdynałámi iákoby ſie miáło dogodźić twoiey prożbie, y dam ći odpowiedź. Názáiutrz Fránc: S. wrocił ſie przed Papieżá, gdy byli w Konſyſtorzu Kárdynáli, gdźie z rozkazánia Papieskiego rozpowiedźiał wſzytko, y o dniu náznaczonym od Chryſtuſá upewnił. Ná co rzekł Papież: Gdyżeśmy w tym upewnieni iż wola P. Iezsa Naywyżſzego Biskupá, ktorego my ácz niegodni mieyſce trzymamy ná źiemi ieſt táka, tedy y my pozwalamy z ſtrony náſzey Odpuſt zupełny ná wieki do pomienionego Kośćiołká ná tenże dźień, y publikować każę.

556. Aby ták Wielki Odpuſt Ogłoſzony był Powagą Apoſtolską piſał Papież do Biskupow Doliny Spoletáńskiey, á naprzod do Biskupá Aſſyskiego w ktorego Dyecezyi był pomieniony Kośćiołek, do Biskupá Peruskiego, do Biskupá Tudertu, do Biskupá Folginu, do Biskupá Spoletu, do Biskupá Eugubium, y Biskupá Nocery

cery áby wszyscy przybyli ná pierwszy dźień Sierpniá do P. Maryi Anielskiey ná poświącánie iey Kościołká, y ná publikácyą pomienionego Odpustu dánego zá Boskim obiáwieniem, y zá Papieskim pozwoleniem, á ná prożbę Sługi Bożego Fráncíszká, ktoremu te listy oddáne były, á on ie záś z wielką pokorą pooddawał wszytkim, y zápraszał áby przybyć do Kościołká swego raczyli, y odpráwili to, co im było zlecono. Gdy czás nádchodźił publikácyi Odpustu, kazał Fráncíszek S. wystáwić nie máłe *Theatrum*, żeby ná nim Siedm Biskupow stać mogło przystoynie, y żeby ich ztámtąd lepiey mogli słyszeć ludźie. W sam dźień náznáczony przybyli do P. M. Anielskiey wszyscy Biskupi, y wstąpiwszy ná on Máiestat rzekli S. Fráncíszkowi, iż áczkolwiek oni według rozkazu Oycá S. Honoryuszá III. mieli ogłośić on Odpust, zdáło sie im iednák żeby sam wprzod opowiedźiał ludźiom, kiedy y iáko mu był dány y od Chrystusá Páná, y od Namieśniká iego Papieżá, á oni by go potym władzą Apostolską publikowáli. Ná co odpowiedźiał Fráncíszek: Lubom ia niegodźien mowić przy obecnośći Biskupow, iednák iáko posłuszny Syn wász, uczynię cośćie kazáli, y ták wszedłszy ná Kátedrę, uczynił Kazánie do owych ludźi, ktorych tám bárdzo wiele było że wszytkich mieysc okolicznych zgromádzonych, wywodząc im ták wielki skarb, z ták wielkim zápaleniem duchá, ták mądrze, iż raczey sie im zdáło, że to Anioł mowił, á nie táki prostak iákim on był. Ná końcu Kazánia, powiedźiał ludźiom imieniem Páńskim y Nayś: Pánny, że ktokolwiek máiąc skruchę, y wyspowiádawszy sie, náwiedźi ten

Siedm Biskupow publikowáło Odpust Porcyúkule.

Kościoł pierwszego dniá Sierpniá od Nieszporu Wigilii Poświącánia, y wnocy, álbo wednie w samo Poświącánie asz do Zachodu słońcá, otrzyma Odpust zupełny, ktory mnie naprzod pozwolił Chrystus Pan, á potym y lego Wikáry Papież Honoryusz, á to ná wieki ná káżdy rok wtenże dźień. Lecz Biskupi ktorzy mieli potwierdźić mowę S. Fráncíszká niechćieli pozwolić ná te słowá: Ná wieki. Dlatego Biskup Assyski publikuiąc ten Odpust chćiał okryślić czás y mowić ná dźieśięć lat, ále żadnym sposobem niemogł tego wymowić, tak iż musiał przydáć Ná wieki: y tosz sie stáło, y innym Biskupom. Ktory cud obaczywszy iáwnie ludźie, tym więcey temu wierzyli, y ustawáłá w sercách ich wszelka wątpliwość, z strony pozwolenia tego Odpustu od támego Chrystusá Páná. Po ogłoszeniu Odpustu, oni Biskupi poświęcili potym z wielką Vroczystośćia Kościoł ow tak ubogácony tym wielkim Skárbem ná wieki ku Chwale Boskiey, uczćiwośći Nayś: M. P. y Sługi ich Fráncíszká y ku zbáwieniu dusz ludzkich.

Cud przy publikácyi tego Odpustu.

Poświęcenie Kościoła P. M. Anielsk.

557. Potwierdźili ten Odpust y inśi Honoryusztá III. Następcy, iáko Alexánder IV. Marćin IV. Bonifacyusz VIII. Klemens V. Ian XXII. Grzegorz XI. Benedykt XI. Sixtus IV. y V. Leo X. Páwel III. y V. Grzegorz XV. y Vrban VIII. O tym Pisánus y Wad: sup: tom: 1. & tom: 2. ad an: 1281. § 6. Sedul: sup. post Speculum vitæ S. Franc: Cap: 89. Marc: Vlyssipon. sup. part. 2. lib. 4. Cap. 25.

Potwierdzenie tego Odp. od innych Papieżow.

558. Ten pomien: Odpust iest Komunikowány przez Stolicę Apostolską innym wszytkim Bráći Mnieyszych S. Fráncíszká Kościołom. Naprzod álbowiem Sixtus IV.

Odpust Porcyunkule iest

Roku

Roku 1481 dniá 5. Sierpniá pozwolił go wſzytkim Zakõnicom S. Fránć: żeby go w Kościołách ſwoich doſtąpić mogły, á potym go pozwolił wſzytkim Klaſztorom iák Pierwſzego ták Trzećiego Zakonu. Ktore pozwolenie Leo X. potwierdźił, y inni po nim Papieże. *Vide Comp: Privilegior: Franciſcanor: verb: Indulgẽtiæ ſtationũ quoad Fratres*, lt. Rodericum & Wad: ſup. an. 1223. parag. 4. Ná koniec Grzegorz XV. Roku 1622. dniá 4. Lipcá pozwolił tego Odpuſtu wiecznemi czáſy wſzytkim Wiernym w káżdym Cáłego Zakonu S. Fránć: Kośćiele iáko o tym Bulla iego ktora ſie poczyna: *Splendor paternæ gloriæ &c.*

pozwolony wſzytkim Cáłego Zak: S. Fráće Kośćiołom, y Cáłemu Chrześćiáńſtwu.

559. Tu wiedźieć należy iż dawny mały Nayś: P. MARYI Kośćiołek (ktory częſto názywáią *Eccleſiam S. Mariæ Angelorum*, dlatego iż w nim częſto Anielſkie śpiewánie od S. Fránć: y innych ſłychane było) ieſt ieſzcze defacto, w wielkiey wenerácyi, y ślicznej bárdzo ozdobie, y że potym wyſtáwiony ieſt wielce wſpániáły Kośćioł názwány ták że Pánny MARYI Anielſkiey, w ktorego środku ſtoi pomieniony Kośćiołek Porcyunkulá rzeczony.

Kośćiołek Porcyunkulá ſtoi we środku Kośćioła Nowego názwanego P. M. Anielsk.

560. Wielkiemu temu nowemu Kośćiołowi przy ktorym ſą WW. OO Obſerwánći y Klaſztor obſzerny y piękny máią, S. P. Innocencyuſz XII. dniá 18. Sierpniá Roku 1695. nadał Odpuſt Zupełny codźienny. Ktorego tenor ieſt táki - - - *Omnibus utriuſq; ſexus Chriſti fidelibus ad Eccleſiam ſupradictam, ſicut præmittitur confluentibus, qui illam verè pœnitentes & confeſſi, ac ſacra Communione refecti, in quocunq; anni die devotè viſitaverint, & ibi pro Chriſtianorum Principum concordia, Hæreſum extirpatione, ac S. Matris Eccleſiæ exaltatione, pias ad Deum pre-*

Odpuſtu Zupełnego codźiennego pozwolił Innoc XII. Kośc: Nowe. P. M. Aniel: y Bázylice S. Fránć: Aſſyſkiey.

ces effuderint, plenariam omnium peccatorum ſuorum Indulgentiam, & remiſſionẽ miſericorditer in Domino concedimus. Tákiſz drugi Odpuſt iáko wyżey n. 256. tenże Oćiec S. tegoſz dniá y Roku nádał S. Bázylice Aſſyſkiey oczym świadczy Conſtit: 49. dicti Pont: in ipſius part. Bullario.

Odpuſtu o trzymánego od *S.* Fránć. mieſzáć ſie nie godźi z Odpuſtem In nuc XII.

561. Między Odpuſtem otrzymánym od S. O. Fráncíſz: rzeczonym Porcyunkula, y Odpuſtẽ Innoc: XII. pozwolonym Kośćioł: nowemu P. M. Anielſkiey zważyć potrzebá niektore rożnice, dlatego áby ieden od drugiego był rozeznány, *& non cõfundãtur*, iáko niektorzy chćieli.

Pierwſza Rożnica.

562. Pierwſza rożnicá ieſt że Odpuſt Porcyunkulá rzeczony poczyna ſie od pierwſzego Nieſzporu dniá 1. Sierpniá á kończy ſie o zachodźie ſłońcá dniá drugiego tegoſz mieśiącá. Záś Odpuſt pozwolony od Innoc. XII. ieſt ná káżdy dźień Roku, *in quocunq; anni die devotè viſitaverint.*

Drugá Rożnicá.

563. Druga rożnicá ieſt, że ná doſtąpienie Odpuſtu Porcyunkule trzebá koniecznie náwiedźić S. Kápliczkę, á záś nádoſtąpienie Odpuſtu pozwolonego od Innoc: XII. doſyć ieſt náwiedźić Wielki Kośćioł P. M. Anielſkiey iáko decydował Clemens XI. Roku 1706. opiſał to dobrze Auguſtinus Matteuccius Min: de Obſerv: w Xiąſce ſwoiey ktorey ieſt Titulus: *Officialis Curiæ Eccleſiaſticæ* Cáp: 26. n. 10.-- *Opus hic eſt obſervare, quod ad lucrandam Indulg: pro die 2. Aug: incipiendo a 1. Veſperis primæ diei ad ſequentes Veſperas, viſitanda eſt ipſa S. Capella vulgo di Porziuncola, nam S. Franciſcus pro ea ipſam obtinuit: Tum quia pro tempore conceſſionis ipſa veniebat appellatione Eccleſiæ, tum S. Mariæ Angelorum, tum de Portiuncula. Nec grãdior tunc erat Eccleſia, ut de præſenti conſtructa, cuius ipſa dicere-*

diceretur S. Capella. Ad lucrandam verò conceſsam ab Innoc: XII pro quovis anni die ſufficit viſitare Eccleſiam illam prægrandem, quæ communiter dicitur Eccleſia S. Mariæ Angelorũ, cui eſt Indulgentia conceſsa, ut declaravit Clemens XI. de anno 1706.

564. Trzećia Roźnicá, że ná doſtąpienie Odpuſtu Porcyunkule doſyć ieſt mieć ſkruchę, y wyſpowiádáć ſie iáko *colligitur*, ták z tego co ſie wyżey powiedźiało n. 554. y n. 556. iáko teſz z Inſtrumentu ktory konſerwuią w Archivium Aſſyſkim, w ktorym ſą wyráżone wſzytkie ſłowa S. Fráńć: kiedy ten Odpuſt przy Biſkupách opowiádał ludowi w ten ſpoſob: *A Veſperis eiusd: diei Kalendis Aug: uſq; ad Veſperas ſecundi diei dicti menſis, tam de nocte, quam de die, includendo noctem, ſicut diem, remittantur ſibi omnia peccata, poſtquam Confeſsionem fecerint a die Baptiſmatis uſq; ad prædictam diem, & locum habeat quolibet anno in perpetuum, de quibus pœnitentiam ſumpſerint, & mandatum ſuſceperint a ſacerdote de quibus non fuerint recordati.* Lecz na doſtąpienie Odpuſtu pozwolonego Kośćiołowi P. M. Anielſkiey oprocz Spowiedźi potrzebá Kommunikowáć. *Qui illam verè pœnitentes & confeſsi, ac S. Communione refecti in quocunq; anni die devotè viſitaverint.* Są ſłowá Innoc: XII. Trzećia Roźnica.

565. Czwarta Roźnicá że Odpuſt Porcyunkule ieſt Kommunikowány od Stolice Apoſtolſkiey iáko wyżey n. 558. wſzytkim Całego Zakonu S. Fráńćiſzká Kośćiołom, y Całemu Chrześćiáńſtwu, á nie Odpuſt pozwolony P. M. Aniel: Kośćiołowi, ktorego inne Zakonu Kośćioły nie partycypuią. Czwarta Roźnica.

566. Piąta Roźnicá, że Odpuſt Porcyunkula rzeczony

w dawnym małym P. M. Anielskiey Kościołku trwá y iest podczás Iubileuszu Wielkiego. Iáko deklárował to, w Diplomá swoim Vrban VIII. kiedy ná Rok Iubileuszu Wielkiego 1624. *Suspensis omnibus & ubiq; Plenariis Indulgentiis, declaravit Indulgentiã Portiunculæ in S. Capella Mar. Angelorum intactam nec comprehensam esse in Verbo Rom: Pontificis. sub Dat. apud S. Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die 31. Iulii 1624. Font: An: 1.* O czym Wad: ad an: 1223. n. 3. Iáko iest także *Breve Innoc: X. in Lantusca in Theatr: Regular: verb: Indulgentia.* y insze Breve Innoc: XII. ktore położył w Xiążce swoiey pomienioney *Officialis Curiæ Eccles: Cap: 26. n. 6.* X. Marteuccius Observ. Ktorego Breve słowá te są istotne. *Tenore præsentium, declaramus, mentis & intentionis nostræ minimè fuisse, nec esse sub præfata Indulgentiarum suspensione, Indulgentiam utriusq; sexus Christi fidelibus prædictam Ecclesiam die secunda Mensis Augusti a primis Vesperis usq; ad occasum solis diei huiusmodi visitantibus, & requisita pro eadem Indulgentia consequenda peragentibus, concessam comprehendere, prout minimè comprehendimus, nec comprehensam esse in Verbo Romani Pontificis attestamur.* Záś Odpust codzienny zupełny Kościołá P. M. Aniel: bez wątpienia iáko y inne, ustáie.

Piata Rożnica.

Przyczyná czemu Odpust Porcyunkule w Kościołku dawnym Assyzk pod czás Uniwersálnego Jubileuszu nie ustáie.

567. Ponieważ podczás Iubileuszu Vniwersálnego Odpust Porcyunkule ustáie po wszytkich Całego Zak: S. Fráné: Kościołach, czemuż by też y w Kápliczce Nayś: P. M. Aniel: rowno iáko w drugich Kościołách pod suspensę podpadáć niemiał? R. bo Odpust ten iest pozwolony od Chrystusá Páná, á więc Papież iako niższy od Chrystusá, niemoże go suspendere: tak to rezolwował Bened: XII. in sua Bulla.

568. Szosta Rożnicá, że Odpuſt Kośćiołká dawnego P. M. Aniel: áplikowáć ſie może *per modum Suffragii* V-márłym w Kośćiołách Fratrum Minorum Conv: iáko opiewa Breve Alexandrá VIII. w te ſłowá:

ALEXANDER PAPA VIII.

Ad perpetuam Rei Memoriam.

ALias felicis record: Clemens PP. X. prædeceſſor Noſter Omnibus & ſingulis utriusq; Sexus Chriſti fidelibus verè pæniten: & confeſſis ac SS. communione refectis, qui aliquam ex Eccleſiis Fratrum Ord: Min: Conventualium nuncupatorum, tàm tunc erectis, quàm in poſterum quandocunq; erigendis, & ubicunq; locorum exiſtentibus, die 2. Menſis Auguſti, a primis Veſperis usq; ad occaſum ſolis diei huiuſmodi ſingulis annis devotè viſitaſſent, & ibi pro Chriſtianorum Principum concordia, hæreſum extirpatione, ac S. Matris Eccleſiæ exaltatione pias ad Deum preces effudiſſent plenariam omniũ peccatorum ſuorum Indulgentiam & remiſſionem miſericorditer in Domino conceſſit, & alias prout in ipſius Clementis Prædeceſſoris literis deſuper in ſimili forma Brevis die 3. Octob: 1670. expeditis, quas perpetuis futuris tẽporibus valere voluit uberius continetur. Cum autem ſicut Dilectus filius Antonius Fabozzi Procurator Generalis dicti Ordinis Nobis nuper exponi fecit Indulgentiam plenariam & peccatorum remiſſionem ut præfertur conceſſam, etiam animabus Chriſti fidelium defunctorum per modum Suffragii applicari poſſe ſummoperè deſideret; Nos piis eiusdem Antonii Procuratoris Gen. Votis hac in re quantum cum Domino poſſumus favorabiliter annuere volentes

Szosta Rożnica.

Odpuſt Porcyunkule umárłym per modum ſufragii w Kośćiołách Fráncíſzkáńskich áplikować ſie może.

tes authoritate Nobis a Domino tradita ac de Omnipotentis DEI miſericordia, & BB. Petri & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi Indulgentiam Plenariam & peccatorum remiſſionem Chriſti fidelibus præfatis, ſupra dictas Eccleſias Fratrum Ord: Min: S. Franciſci Conventualium die 2. Augu: ut ſupra viſitantibus & præmiſſa peragentibus conceſſam etiam Chriſti fidelium animabus, quæ DEO in charitate coniunctæ ab hac luce migraverint per modum Suffragii applicari poſſe, etiam perpetuò concedimus & indulgemus. In Contrarium facientibus non obſtantibus quibuscunq;. Volumus autem &c. Dat: Romæ ad S. Mariam Maiorem ſub Annulo Piſcatoris die 10. Ian: Anno 1690. Pontif: An: Primo

I. F. Albanus.

Typis Reverendæ Cameræ Apoſtolicæ 1690.

Záś Odpuſt zupełny codźienny pozwolony Wielkiemu Nowemu Kościołowi P. M. Aniel: áplikowány być nie może Vmárłym, álbowiem w Indulćie iego niemáſz o nich wzmiánki. Ták náucza Paſſerinus de Indulg: q. 3. mowiąc: *Indubitatum hoc eſt apud Catholicos Indulgentias applicari poſſe cum fructu animabus exiſtentibus in Purgatorio &c. ad hoc tamen neceſſe eſt, ut id exprimatur in conceſſione facta per Pontificem. Illis enim tantum Indulgentiæ proſunt, quibus prodeſſe vult Pontifex, nimirum pro quibus ille applicat de Theſauro Eccleſiæ ſatisfactiones Chriſti & Sanctorum; id verò non cenſetur facere, niſi id exprimat, & id non exprimit ex eo, quod abſolutè Indulgentiam concedat quibuscunq; utriusq; Sexus Fidelibus, quia nomen Fidelium abſolutè prolatum ſolos vivos comprehendit.* Toſz zdánie

nie ieſt innych Teologow iáko Bonaccinæ Oper: Moral: tom: 1. diſp: 6. de Indulg: quæſt: 1. punct: 6. propos: 1. n. 7. Reginal: in prax: fori Pænitentialis Lib: 7. quæſt. 5. n. 104. Bardi in Bull: Cruciatæ part: 4. tract: 3. Cap. 2. ſect: 1. n. 5. & 6.

569. Oſtátnia Roźnicá ieſt, że Odpuſtu Porcyunkule ták w dawnym máłym Kośćiołku P. M. Aniel: iáko w innych wſzytkich Cáłego Zakonu S. Fráné: Kośćiołách tyle rázy Wierni doſtąpić moga, ile rázy Kośćioł náwiedzą: Co czynić gdy ludźiom perſwádowáli OO. Reformaći Provinciæ Carniolæ, donieśioni w tym byli od pewnego Biſkupá *ad S. Cogregationem Concilii*, proſząc ow Biſkup o rezolucya ieżeli to mogło *tolerari*, Memoryał podawſzy táki: *Pergunt Fratres Ord: S. Franc: Reformatorum Prov: Carniolæ Populo perſvadere Indulgentiam pro die 2. Auguſti de Portiuncula nuncupatam, eorum Eccleſiam viſitantibus conceſſam toties, quoties, eadem die lucrifieri poſſe.* Ná co Dniá 17. Lipcá Roku 1700. Reſpons otrzymał táki: *Sacra Cõgregatio Eminentiſſimorũ S. R. E. Card: Concilii Tridentini Interpretum, audita relatione Procuratoris Generalis &c. Miniſtri Provincialis, cenſuit ſervandum eſſe ſolitum.* Co cále mieć mieyſcá nie może w Odpuśćie codźiennym Kośćiołá P. M. Aniel: álbowiem ieſt Dekret Innoc: XI. álbo S. Congreg: Indulgentiarum ápprobowány od tegoſz Papieżá (iáko mowi Illuſtriſ: Proſper Lambertinus Promotor Fidei & Secretarius S. Congreg: Concilii in Libr: de hac materia cuius tit. Diſcorſo Parag: 2. fol: 26.) *Semel autem duntaxat in die. Indulgentiam in certos dies Eccleſiam viſitantibus conceſſam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri.* Oſtátnia Roźnica.

570. WW. OO. Obſerwánći dawno dáli byli nád Kápliczką Nayś: P. M. Aniel: táką inſkrypcya: *Auguſti hic veniam dat tibi quæq; dies.* Rożnemi álleguiąc dowodámi że od Páwłá III. Papieżá Odpuſt Porcyunkule 2. diei Auguſti był przemieniony w codźienny. Lecz *Sacra Congregatio Romanæ & Vniverſalis Inquiſitionis* to wźiąwſzy ná Examen, y rzecz nie wyprobowáną ználazłſzy Inſkrypcyą zdiąć z Kápliczki kazáłá, y Dekret dniá 3. Pázd: R. 1691. ferowáłá táki: *Facta relatione per P. Magiſtrum Bernardinum Ord: Prædic: de iuribus hinc inde deductis a Patribus Ord: Min: Conventualiũ, & Minorũ de Obſervantia reſpectivè, ſuper prætenſa Indulgentia perpetua & quotidiana tanquam conceſſa a Paulo III. Eccleſiæ S. Mariæ Angelorum FF. Ord: Min: de Obſerv: Eminentiſſimi Domini prædictis iuribus viſis & auditis, dixerũt, ex hactenus deductis non conſtare de dicta Indulgẽtia quotidiana & perpetua & pro inde abradendam, ſeu removendam eſſe inſcriptionem ſuper Ianua Capellæ Eccleſiæ S. Mariæ Angelorum Aſſiſii, ſcilicet: Auguſti hic veniam, dat tibi quæque dies.* iákoſz *in Executione Decreti* źnieśiona była pomieniona inſkrypcya.

Przez Dekret S. Cõgregat. Rom: & Vniu. Inquiſit. znieśiona Inskrypcya z Kápliczki P. M. Anielskiey.

571. Pomienioni WW. OO. Obſerwánći podáli byli memoryał S. P. Klemenſowi XI. Pap. w ktorym *exaggerabant* wielce y ſkárżyli ná *prætenſa multa inconvenientia* w Wigilią Porcyunkule, á to z okázyi do ich Kośćiołá Proceſſyi, kiedy zá nią gmin wielki ludźi bráć idźie Odpuſt, ile że zwyczáynie ten Kośćioł áſz do przyśćia Proceſſyi zámkniony bywa, y poty nikogo z ludźi świeckich niepuſzczáią do Kośćiołá, poki całá Proceſſya z ſámych Zakonnikow S. Fránć: złożona, przez Kàpliczkę P. M. Aniel: nie przeydźie, y w Klaſztor OO. Obſerwán-

Memoryał przećiw Proceſſyi Aſſyskiey do Kośćiołká Porcyũkule Pap, podány.

ſerwántow nie wnidźie. Zkąd potym wyrażáli, że nagła ludźi náſtępuie ćiſzbá, y duſzenie ludźi. Pretendowáli záś tego, żeby álbo drzwi Kośćielne były otwarte, álboProceſſya z nieśiona. Kommunikował Oćiec S. tego memoryału OO. náſzym Aſſyſkim, ktorzy áby teſz y oni byli ſłuchani prośili, zkąd Oćiec S. ſpecialemną rozſądzenie tey ſpráwy deputował S. Congreg: przed ktorą *Contra Obiecta*, te iáko niżey exponebant Rationes.

572. Proceſſya (o ktorey tu mowá, y oktorey porządku niżey będźie wyráźnie) odpráwuie ſie corocznie w Aſſyżu dniá pierwſzego Sierpniá, około godźiny Nieſzporney; OO. Obſerwánći przychodzą od P. M. Aniels: do Aſſyżá do Konwentu S. O. Fránć: gdźie złączeni z OO. támecznemi náſzemi, Kápucynámi, y Reformatámi, z Konkurſem nieźliczonych ludźi idą do Kośćiołá OO. Obſerwántow P. M. Aniel: w ktorego środku ſtoi ten Kośćiołek dawny, ná ktory Fránćiſzek S. uprośił u Chryſtuſa P. ten Odpuſt ktory ſie *Portiuncula* zowie, y o ktorym iuż wyżey. Tey záś Proceſſyi, *neceßitatem*, *antiquitatem*, & *convenientiam* ták dowodźili OO. Fránćiſzkáni Aſſyſcy.

Proceſſya tá ma neceſſitatem, antiquitatem & convenientiam żeby záwſze była.

573. Tey Proceſſyi *Neceßitas* ztąd ſie dowodźi, że ieſt rozkazána *expreßè* od dwoch Papiezow, naprzod od Klemenſá VII. Ktory dowiedźiawſzy ſie że OO. Obſerwánći nieczekáiąc OO. náſzych Aſſyſkich, po polu y około Kośćiołá ſwego P. Maryi Anielſkiey, odpráwiáli tę Proceſſyą, wydał Breve Roku 1526. do Vice legata Vmbryi y Peruſkiego w te ſłowá.

CLEMENS PAPA VII.

Dilecte Fili Salutem & Apostolicam Benedictionem.

ACcepimus non sine molestia, quod licet alias ab antiquissimo, & immemorabili citra tempore in secunda die Mensis Augusti cuiuslibet anni, Christi fidelibus ad Ecclesiam S. Mariæ de Angelis, sive de Portiuncula Ord: Min: de Observ: propè & extra muros Civitatis Assisii existentẽ pro plenaria Indulgentia ibi a Sede Apostolica concessa confluere solitis, multa pia, et solemnes Ceremonia intervenire, & observari consueverint inter cæteraq;, ut Fratres dictæ Domus in primis Vesperis eiusdem diei Processionaliter ad Ecclesiam Domus S. Francisci intra dictam Civitatem Assisii existentem, Ord: Min: Conv: in qua Corpus eiusdem S. requiescit venirent. Indeq; una cum eisdem Fratribus Conv: in simul congregatis ad sonum Campanæ cum hymnis & laudibus, & Magna Populorum pie subsequentium devotione ad eandem Ecclesiam S. Mariæ redirent, & ingrediente ipsam Ecclesiam Crucifixi imagine, tum primũ Indulgentia ipsa incipere, & ad secundas Vesperas diei sequentis durare censeretur: Ex quibus omnibus devotio Populorũ confovebatur, & divinus maximè augebatur cultus; tamen a paucis citra annis fortè ob quandam rixam seu altercationem inter Conventuales ex una, & de Observantia Fratres prædictos ex altera, in Ecclesia seu Conventu Domus S. Francisci Assisien: dudum commissam, Fratres ipsi de Observ: ex illo tẽpore non solum in eodẽ die Indulgẽtiæ ad dictã Domũ S. Frãc: Assisien: amplius non accesserunt, neq; Fratres Conventuales cum

Breve Clemẽtis VII. w ktorym przykazána Processyą,

Proces-

Processione & devotione subsequentis ex Assisio populi expectarunt; sed ipsi soli etiam tempestivius solito longe ante Vesperas Processionem per agros & campos vicinos facientes, & Ecclesiam suam circumeuntes, hora solita Vesperarum non expectata, Indulgentiam Plenariã publicant, posteaq; dum Fratres Conventuales ex dicta Civitate cum Populo hora Vesperarum solita processionaliter venerunt, nullo eos Campanæ vel alio Ecclesiastico signo recipiunt. Quo fit ut & Corpus eiusdem Sancti Assisii existens, ob cuius merita & miracula Indulgentia ipsa in Ecclesia S. Mariæ prædicta instituta fertur, solita celebritate, & veneratione careat, & Populus Assisien: ac ex diversis Mundi partibus confluentes in sua devotione destituantur, ac vetus mos, & consvetudo in tanta solemnitate abolentur, scandalum quoq; Christi Fidelibus similia intuentibus generetur. Nos igitur pro pastorali Officio nostro devotionem Populorum augere, piosq; mores & cæremonias præsertim pro animarum salute inductas restituere & conservare, scandalisq; huiusmodi occurrere volentes, de tua prudentia ac fide confisi mandamus tibi per præsentes, ut illuc te personaliter conferens, si hæc vera compereris, agas cum utriusq; Domus Fratribus. Quibus omnibus in virtute S. Obedientiæ, & sub Excommunicationis latæ sententiæ pœna, ut tibi in hoc pareãt præcipimus, eisq; sub hac, & aliis Ecclesiasticis gravioribus pœnis tuo arbitrio moderandis mandes, prout Nos mandamus, ut omnes antiquas cæremonias in Processione & solemnitate huiusmodi adhd. Fratribus servari solitas, tam in die huiusmodi Indulgentiæ, quàm in præcedentis diei Vesperis, appellatione postposita, effectualiter & plenè observent, & auctoritate nostra ab eisdẽ observari facias. Quod ut libentius faciant, eos ad mutuam charitatem, & concordiam præsertim in tam pio exequendo

opere reducere curabis. Quod si hæc ipsa per te, aliis impeditus commode exequi non poteris, volumus, ut ea, per alium ad hoc tibi visum idoneum, ea nihilominus exequaris. Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die decima Octava Iulii M. D. XXVI. Pōtificatus nostri Anno tertio.

Be: el Ravenn.

Foris -- Dilecto Filio Perusiæ & Vmbriæ Vicelegato.

Bulla Urbani VIII. w ktorey przykazá na Processya,

POdobny záſzedł Mándat Oycá S. Vrbaná VIII. iáko ieſt wyrážony in Bulla ipſius 300. Bull: Tom: 5. w te ſłowá: *Tenore præsentium præcipimus, ut quoties, & quando initio Augusti Indulgentia prædicta in dicta S. Mariæ Angelorum Ecclesia, ut assolent, collocanda, seu publicanda erit, Fratres dicti Conventus S. Mariæ Angelorum, se ad Ecclesiam Conventus eiusmodi S. Franc: Assisien: unde inchoatur Processio, opportuno tempore conferre, & inde processionaliter ad dictam Ecclesiam S. Mariæ Angelorum procedere, Fratresq; eiusmodi Conv: S. Franc: illos benignè & amanter excipere, eorū humanitate allecti Fratres Conv: S. Mariæ Angelorum huiusmodi eos pari charitatis affectu, in suis Ecclesia & Conventu excipere respectivè teneantur.*

Dawność tey Proceſſyi.

574. Dawność tey Proceſſyi iáśnie ieſt wyrážona w pomienionym Klem: VII. Pap. Breve gdźie mowi *Accepimus non sine molestia, quod licet alias ab antiquissimo, & immemorabili citra tempore &c.* Potym exágieruiąc że sámi OO. Obſerwánći bez OO. Fránćiſzkánow Aſſyſkich odpráwuiąc Proceſſya, opuſzczáli dawne pobożne zwyczáie, temi to wyraża ſłowy *ac vetus mos, & consuetudo in tanta solemnitate aboleantur.*

575.

575. Ná koniec przyzwoitość áby tá nieuſtawáłá Proceſſya dowodźi ſie wieloráko. *Naprzod* że Kośćioł S. Rzymſki Kátolicki tego oſobliwie prágnie y promowuie áby dawne pobożne nieuſtawáły zwyczáie. *Druga.* Poniewaſz tá Proceſſya ſłuży y ná to, áby w Konkurśie ludźi ná Porcyunkulę do Aſſyżá co raz to goręt-ſze było nabożeńſtwo, zá znieśieniem oney, nie omylnie ſzłá by w ludźiách oźiębłość w dewocyi, oprocz w wielu zgorſzenia, dla czego uważnie bárdzo mowi pomien: Clemens VII. w wyráżonym ſwoim Breve. *Et Populus Aſsiſien: ac ex diverſis Mundi partibus confluentes in ſua devotione deſtituantur, &c. ſcandalum quoq; Chriſti Fidelibus ſimilia intuentibus generetur.* *Trzećia* iż tá Proceſſya powinná ſłużyć zá Medium iedności miłośći y zgody między OO. Obſerwántámi Klaſztoru P. M. Aniel: y OO. Fráncíſzkánámi S. Konwentu Aſſyſkiego. *Czwarta* iż wierząc pobożnie że Odpuſt Portiuncula záczyna ſie ná ten czás, kiedy wnidźie do Kośćioła Krzyż OO. Fráncíſzkánow y OO. Obſerwántow złączonych w Proceſſyi iáko pomien: Clem: VII. w ſwoim Breve. *Et ingrediente ipſam Eccleſiam Crucifixi Imagine tum primum Indulgentiam ipſam incipere, & ad ſecundas Veſperas diei ſequentis durare cenſeretur.* Zá znieśieniem Proceſſyi był by niepewny początek pomienionego Odpuſtu. *Piata* Ciáło Seráficznego O. y Pátryárchy cáłego Bráći Mn: Zakonu ſpoczywa w Wielkiey Swiątnicy Aſſyſkiey, ktorego honor, cześć y dewocyą ku niemu obligowáni promowowáć Wſzyſcy iego Synowie, czego nie zdáliby ſie czynić OO. Obſerwánći znoſząc tę zwyczáyną Proceſſyą, ktora ieſt teſz nie máłą ludźiom okázyą do Nabożeńſtwá

Przyzwoitość tey Proceſſyi Pierwſza.

Druga.

Trzećia.

Czwarta.

Piata.

ſtwá w támtey Bázylice. *Szoſta.* Ponieważ Seráficzny Pátryárchá uprośił ten Odpuſt Porcyunkule ná Kośćiołek P. M. Anielſkiey przynależytość ieſt áby dla pámięći u ludźi ták wielkiego tego S. Oycá dobrodźieyſtwá y wenerácyi lego ſzłá Proceſſya z támtąd gdźie S. Ciáło iego ſpoczywa, zá znieśieniem záś Proceſſyi, y pámieć by w ludźiách ginęłá, y wenerácya z czáſem uſtawáłá iáko wyráźił w Breve ſwoim Clemens VII. mowiąc: *Quo fit ut & Corpus eiusdem Sancti Aſiſii exiſtens ob cuius merita & miracula Indulgentia ipſa in Eccleſia S. Mariæ prædicta inſtituta fertur, ſolita celebritate et veneratione careat.* *Siodma* Poniewaſz y OO. Obſerwáńći bez Proceſſyi, ktorą ſámi czynili, nie záczynáli tego Odpuſtu, á więc odpráwuiąc ſie Proceſſya od wſzytkich Aſſyſkich Zakonnikow Reg: S Fráńćiſzká, ſłuſzna żeby byłá z tego Kośćioła ktory ieſt Głową Całego Zakonu, ále Bázyliká OO. Fráńćiſzkánow Aſſyſkich ieſt Głową y Mátką Całego Zakonu iáko (oczym teſz wyżey) opiewa Bulla Grzegorzá IX. podpiſána od Collegium Kárdynałow publikowána Roku 1230. *In primis ſiquidem ſtatuentes, ut Eccleſia ipſa nulli niſi Romano Pontifici ſit ſubiecta, et Veſtri Ordinis, cuius inſtitutor et Pater extitit Confeſſor prædictus* (mowiąc o S. Fráć:) *Caput habeatur & Mater.* Ktore iſtotne ſłowá znáyduią ſie y w innych Papieſkich Bullách Konſyſtoryálnych iáko Klemenſá IV. Roku 1266. Mikołáiá IV. Roku 1287. *Volentes prædictam Eccleſiã, quæ totius Ordinis veſtri Caput exiſtit ſpecialiter honorare.* toſz ſámo ieſt w Bulli Sixtá IV publikowáney Roku 1475. Iákoſz Wadingus de Obſerv: ad ann: 1230. piſząc o tey Bulli naypierwſzy Grzegorzá IX. mu-

śiał

śiał przyznáć że Kośćioł Assyski Fráncíszkáński iest Głowa y Mátką Całego S. Fráncíszká Zakonu *Ecclesiã novam* (słowá Wad:) *quæ ædificabatur in honorem sancti Institutoris, denuo multiplici gratia, & favore affecit, exemptam faciens, quam antea anno secundo sui Pontificatus exemit a quacunq; Iurisdictione, sibiq; immediatam, & totius Ordinis Caput & Matrem constituit.* Y lubo (iáko teſz iuż wyżey ſie położyło) pomieniony Wádingus kłádźie że Kośćiołek P. M. Aniel: iest w Zakonie naydawnieyſzy, o Riwotorćie, ktory w rzeczey ſámey taki iest, (o ktorym tákże n. 116. & ſequ:) zápomniawſzy, iednák przyznáie że Konwent Fráncíſzk: Assyski iest uqualifikowány nád wſzytkie Zakonu całego Klaſztory ták przez Przywilei Papieſki iáko teſz że w Kośćiele iego ſpoczywa S. Pátryárchy Ciáło: *Verumtamen antiquitate Caput est Conv: S. Mariæ Angelorum, & Mater ex instituta primitùs ibi Religione, sed Cœnobium hoc Pontificio Privilegio utrumq; habet dignitate & auctoritate, & ex recondito Thesauro præcellit.*

576. Ex proximè allegatis in favorem Proceſſyi o ktorey iest mowá, wnośili OO. Fráncíſzkáni Assyscy, iż ſie nie godźi kazáć, áni ludźiom ogłaſzáć, że ieſzcze przed záczęćiem ſie Mieśiącá Sierpniá może kto chce doſtąpić Odpuſtu Porcyunkule: ále tylko, że Odpuſt Zupełny codźienny iest pozwolony od S. P. Innoc: XII. ták w Kośćiele Wielkim P. M. Aniel: iáko w Assyżu w Kośćiele S. Fránć: Odpuſt záś Porcyunkule poczyna ſie od pierwſzego Nieſzporu dniá 1. Sierpniá á trwa áſz do Nieſzporu drugiego dniá tegoſz Mieśiącá. Wnośili powtore że niegodźi ſie pretendowáć znieśienia Proceſſyi, albowiem *ſublata Proceſſione daretur occaſio ſcandali Chriſti fide-*

Conſequẽtiæ OO. Frãćiſz: Aſſyskich. cõtra memoriã ſupra dictum.

fidelibus, diminueretur devotio & concursus, ad Ecclesiam Assiensem, in qua Corpus S. Patriarchæ requiescit, & tolleretur antiquissima consvetudo, non solum approbata sed etiam demãdata a præd: duobus Pontificibus Clem: VII et Vrb: VIII.

577. Oppozycya przećiw Processyi táka naypierwsza byłá, iż wielkim tłumem zá nią ćisnąć sie ludźie, często gęsto wiele osob uduszą iáko osobliwie stało sie Roku 1701. Ná to OO. Fránć: Assyscy odpowiedźieli, że z łáski Boskiey iuż potym tákie nie trafiły sie przypadki, ktore pochodzą *a casibus eventualibus, qui dum non possunt certè prævideri, sic nec iisdem certum assignari remedium, quod maioribus periculis non sit obnoxium.* Ten Assumpt klaryrygowáli w ten sposob biorąc *præiudicatum* w Rzymie ex Anno S. náktory bywa konkurs niezmierny, *quo non obstante Clemens VI. reduxit* Iubileusz ná lat 50. bo według Konstitucyi Bonifácyuszá VIII. miał sie odpráwiáć we sto lat. Inni następuiący Papieże, postánowili Iubileusz w lat 25. Podczás záś Iubileuszu pom: Klem: VI. (pisze Villanus lib: 1. Cap: 56. suæ Hist. *Henricus Monacus in suis Chron:*) wiele ludźi w Kośćiele S. Piotrá uduszono gdy sie ćisnęli do widzenia Obrázu álbo Twarzy Chrystusowey Weroniká názwáney, iáko Illustris: Febeius in Tract: Orig & Progr. Iubilæi Part: 2. cytuiąc pomienionych obudwu Autorow świádczy: *Peregrinorum siquidem Veronicam videndi studium, sicut Villanus refert, olim adeo vigebat, ut præfato Iubilæi anno, non nulli præturba elisi extinctiq; in Vaticano interdum comperti fuerint. Luculentius verò prædictus Henricus Monacus oculatus Testis, lugubrem sane narrat Historiam, nimirum Dominica Passionis, cum primum ostensum esset Sudarium Domini, sive Imago*

Solucya Oppozycyi ab Exemplis.

delata

delata per Veronicam, eximia ob concurſum Populi colliſione in Eccleſia S. Petri, ſe preſente ſuffocatos periiſſe. Podczás Iubileuſzu zá Mikołáiá V. piſze Meierus lib: 16. Annal: Flandriæ o záduſzeniu wielu ludźi ná mośćie. *S. Angeli,* y zátopieniu w Tybrze w te ſłowá: *Initium habuit annus Iubileus maxima hominum multitudine Romam confluente, adeo ut mutuo ſe opprimerent, & examinarent, atq; usq; in Tyberim protruderent.* Ieſt Kroniká M. S. w Przeſławney Bibliotece Bárberynow, że podczás Iubileuſzu pomien: ták wielki był tłum ludźi ná mośćie S. Anioła iednych idących od S. Piotrá, drugich do S. Piotrá że Mulicá Kárdynała Piotrá Bárbo (ktory potym Papiezem zoſtawſzy Páwłem drugim nazwał ſie) nie mogąc iść áni tám, áni ſám, ludźi kopáć, bić nogámi poczęła, że nie ktorzy w Tyber ſkakáli, y zábitych álbo utopionych około dwoch ſet ludźi wſpomina: *Die 19. Decemb. Oſtenſa Veronica ſolemniq; per Pontificem Benedictione elargita, cum Populus a Platea S. Petri Pontem Adriani repeteret, nec inferior multitudo hominum Vaticanum Templum adiret, Mula quædam Cardinalis Barbi, media inter euntes & redeuntes, adeoq; preſſa, quod nec regredi, nec progredi poſſet calcitrando multos oppreſſit, alios Tyberis Vndis ſe miſerando caſu concedere coegit, ipsaq; Mula cum tribus equis ſuffocata remanſit; quare ad ducentos homines periiſſe ferunt, partim in Eccleſia S. Celſi, ut Sabellicus numerat ad 130. cæteros verò in Campo Sancto ſepultos fuiſſe eadem die.* Opiſuie ten nieſzczęśliwy przypadek zá Mikołáiá V. Pap. *amplian. do ſtragem peremptorum* do czterech ſet S Antonin Arcybiſk: Flor: part: 3. tit: 22. Cap: 12. §. 3. w ten ſpoſob. *Contigit autem Romæ in ipſo Iubilæo caſus lachrymabi-*

lis, nam cum una dierum manè, Vrbe Peregrinis plena, plurima multitudo recedens ab Ecclesia S Petri, viso Sudario Domini, obviaret turbis innumeris euntibus ad ipsam Ecclesiam S. Petri pro videndo Sudario, in Ponte S. Angeli, seu iuxta Castrum S. Angeli, ita se invicem compreßerunt, & oppreßerunt ut quatuor centum & multo plures suffocarentur in dicto Ponte, & aliqui etiam in Tyberim lapsi necarentur, quorum Corpora collecta, & visa ab omnibus simul sepulta sunt. Wielka by Nárrátiwá byłá ktoby chćiał inne wyliczáć dysgrácye ktore sie trafiáły pod czás inszych Iubileuszów, á przećięsz nie było y nie mász ták w rozum obránych ludźi ktorzyby twierdźili że dla nich, znieść trzebá Iubileusz, ponieważ pochodźi *a casibus merè accidentalibus, qui sicut non poterant prævideri, sic etiam ad evitandos certum non poterat ordinari remedium.* Ztąd OO. Fráńćiszkáni Assyscy árgumentowáli *a maiori ad minus, in favorem Processionis* y solwowáli Obiekcyą.

5 8. Drugą Oppozycyą táką OO. Obserwáńći podáli, iż będąc Kośćioł asz do przyśćia Processyi zámknion y, ludźie sie pieką ná wielkim gorącu, zkąd tumult być muśi wielki gdy obaczą że Kośćioł poczynáią otwieráć. Rożnego sentymentu (odpowiedźieli OO. Fráńć: Assyscy) był Poważny Wadingus Chronolog Zak: chociasz de Observ: od teráźnieyszych swoich OO. ktory chwali tę Processyą, y świadczy że y zá iego czásu był zwyczai trzymáć Kośćioł zámkniony asz do przyśćia Processyi, ktory pisząc o tym Odpuśćie ad ann. 1223. n. 8. ták mowi: *Id porro ad rei miraculum, & commendationem spectat, &c. sub Vesperarum hora, omnes Franciści sectatores tàm Observantes, quàm Capuccini, quàm Tertiarii*

arii & si qui alii congregantur in æde Superiori Patrũ Conventualium, cum quibus adorant reverenter S. Patriarchæ Corpus, & inde omnes descendunt religioso de more processionaliter universo hominum cætu per campos, & compita, gravissimũ, & devotissimum conspiciente spectaculum ad ædem Portiunculæ, Indulgentiæ locum; Fratrum autem numerus frequenter excedit mille sexcentos. Primis his accedentibus aperiuntur Portæ, deinde subsequitur Populus universus. In casum żeby OO. Obserwánći ieszcze niebyli *satisfacti authoritate* swego Wádingá, przydáli OO. Fránćiszkáni Assyscy *Exemplum Praxis Romanæ*, mowiąc. Wiádomo wszytkim iż w Rzymie ná Kánonizácyą Krorego Swiętego wielki Szláchty y ludu pospolitego bywa konkurs, acz niezwyczáynie, ále często trafiáią sie Kánonizácye w Rzymie, w Mieśiącu Máiu w Czerwcu y w Wrześniu, bywa wten czás w Rzymie upał wielki, ludźie wszyscy stoią y czekáią ná Wielkim y Obszernym plácu przed Kośćiołem S. Piotrá, Ceremonia Kánonizácyi ma początek od Solenney Processyi, ktora poki nie przyidźie, wszytkie drzwi Bázyliki Wátykánskiey S. Piotrá są zámknione; iest tám tedy upał słoneczny, iest Processya, y Kośćioł ász do przyśćia Processyi zámkniony, á niemász ktoby gánił tę S. Rzymskiego Kośćiołá práktykę; ktorey że iest podobna ná Odpust P. M. Aniel: trzymáć Kośćioł zámkniony ász do przyśćia Processyi *consvetudo*, dlatego *condemnari* niepowinná, ále *conservari*. Nád to pomienioni OO. Assyscy przydáli y tę Rácyą *ab intrinseco*: Choćiaszby Kośćioł Wielki P. M. Aniel: byl záwsze otwárty, y ludźie w nim byli, czyli z dewocyi, czyli uchrániáiąc sie przed upałem słonecznym, przed przyśćiem

Inszego senty mentu Wádingus otey Processyi Práxis zá niego iák teraż w zámknieniu Kośćiołá.

Ab Exemplis & ab intrinseco rei de qua agitur solvitur Obiectio

ścіem tám Proceſſyi, poniewaſz Odpuſt tám záczyná ſie od pierwſzego Nieſzporu dniá 1. Sierpniá, początek záś iego ieſt według Klemensá VII. od weścia w Kośćioł z Krzyżem *Et ingrediente ipſam Eccleſiam Crucifixi imagine, tùm primùm Indulgentiam ipſam incipere, & ad ſecundas Veſperas diei ſequentis durare cenſeretur.* to zá tym idźie, że ludźie iák w Kośćiele będący, ták ná polách przed Kośćiołem, ieſzcze nie doſtąpili Odpuſtu, á zá tym zá weścіem w Kośćioł Proceſſyi ćiſnąć ſie będą, ći co w Kośćiele do Kápliczki, á ći co przed nim do Kośćiołá, y dlatego może náſtąpić nieuchronne záduſzenie kogo, nie mogąc záchować proporcyi wpuſzczániá ludźi w Kośćioł tyle, iáka ieſt *capacitas* drzwi do Kápliczki; poniewaſz Kośćioł ták wielki, *ſupponitur* ludźi pełny; lepiey tedy trzymáć Kośćioł áſz do przyścia Proceſſyi zámkniony, ktora parámi w Kápliczkę wchodźi y wychodźi nic ſie nie báwiąc w Klaſztor OO. Obſerwántow, á potym według zwyczáiu, tyle ludźi w puſzczáć do Kośćiołá, ile we drzwiách S. Kápliczki zmieścić ſie może, iáki corocznie Ordynáns do Gubernatorá Peruſk: wychodźi z Rzymu.

579. Nád to ieſzcze był podány Papieżowi Memoryał ślepy, toieſt bez podpiſánia od kogo, przećiwko zwyczáiu OO. Fráncíſzk: Aſſyſkich, że ná tey Proceſſyi noſzą Benedykcyą S. O. Fráncíſzká piſáną: ná ktory tákże odpowiedź dáli. Naprzod iuſtyfikuiąc że S. Oćiec Fráncíſzek Ręką własną nápiſał był Benedykcyą, ktorey tenor ieſt táki: *Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te, oſtendat faciem ſuam tibi, & miſereatur tui, convertat vultum ſuum ad te, & det tibi pacem, Dominus bene dicat te Amen.* Oczym wyráźne świádectwo dáie Bonaw: S. w Rozd:

Memoriale czcum.

Tenor Benedykcyi S. Fráciſzká.

S. w Rozd: 11. w Legendźie o S. Fránć: ták mowiąc: *Cum autem in Monte maneret Alvernæ cellâ recluſus, unus è Sociis magno deſiderio cupiebat, habere de Verbis Domini aliquod ſcriptum manu ipſius breviter annotatum; gravem enim, quâ vexabatur tentationem, non carnis, ſed ſpiritûs; ex hoc credebat evadere, vel certè levius ferre. Tali deſiderio langvens anxiabatur interius, quia verecundiâ victus reverendo Patri rem pandere non audebat, ſed cui homo non dixit, ſpiritus revelavit; portari namq; ſibi iuſſit a Fratre prædicto atramentum & cartam, laudesq; Domini iuxta Fratris deſiderium propria manu ſcripſit, & ultimò Benedictionem ipſius dicens: accipe tibi cartulam iſtam, & usq; ad diem mortis tuæ cuſtodias diligenter. Accepit Frater donum illud optatum, & ſtatim omnis illa tentatio effugatur. Servatur littera, & cum in poſterum miranda effecerit, virtutum Franciſci teſtimonium fuit.* Słowa S. Bonaw.

S. Bonav: o Benedykcyi S. Fránć.

580. Tá Benedykcya Ręką S. O. Fránćiſzká ná Párgáminie nápiſána, ná ktorey ieſt znák Táiemnic wielkich pełny T wyrażony z czołá S. Fránć: gdy ná nie, tę ſwoię przy łożył benedykcyą: Że ten znák ná czole S. O. Fránćiſzká był cále, *in Offic: Sac: Stigm: ad Laudes*, czwarta świádczy *Antiphona Breviar. Franciſcani:* Ktora táka ieſt: *Crucis ſignum Tau litera fronti Franciſci ſcribitur: quæ variè diſtingvitur miranda lucis opera.* Ná ktorym mieyſcu Benedykcyi ten Znák ieſt położony, *variant Hiſtorici* iedni mowią że ná początku; drudzy że między tym ſłowem *Benedicat* przed Amen. Benedykcya ktora ieſt w Sácrarium Aſſyſkim, o ktorey ia wyżey n. 159. y ktora noſzą ná tey Proceſſyi, o ktorey tu mowá, ma wyrażony ten znák ná ſpodźie.

O Znáku T. rożność Autorow.

581.

581. Dla B. Leoná ukochánego Vczniá Sekretarzá y Spowiedniká ſwego nápiſał S. Fránć: tę benedykcyą kiedy znim był ná gurze Alwerny. Swiadczy o tym, ten że ſam B. Leo gdy máłemi literámi czerwonemi podpiſał ná niey ták: *Iſtam Benedictionem ſcripſit manu ſua B. Franciſcus mihi Fratri Leoni.* Toſz piſzą Piſanus in Lib: Conformitatum. Toſsinianus in Vita dicti Ven: Leonis. Kroniki Zak: w Część. 1. Xięd: 1. Rozd: 64. pod Literámi B. y C. ná kárć: 101. y ſtára Xiąſzká názwána *Fioretti di S. Franceſco.* ále y Poważny Annáliſtá Wádingus Obſerv: ad an. 1224. n. 7. pag: 314. gdźie opiſawſzy z iáką uśilną miłośćią uſługował y był poſłuſzny B. Leo Seráficznemu Pátryárſze Fránćiſzkowi S. przydáie: *Studioſum hoc ſocii obſequium, ſolvit Vir Sanctus, eum liberando a graviſſima tentatione non carnis ſed ſpiritus, quam verecundiâ victus, pio Patri non audebat expandere. Dum verò deſideravit ſcriptum aliquod habere S. viri manu exaratum, per quod tribulationem illam credebat evadere, vel ſaltem facilius ferre, S. Magiſter cælitus Diſcipuli malum, & deſiderium edoctus, præcepit cum atramento cartam afferri & ſcripſit Benedictionem quæ ſequitur, Præpoſito magno & myſterioſo Thau caractere* T *Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te, oſtendat faciem ſuã tibi, & miſereatur tui, convertat vultum ſuum ad te, & det tibi pacem. Dominus benedicat Fratrem Leonem.* Dáiąc tę ſkrypturę S. O. B Leonowi mowił: *Accipe chartulam iſtam, & dum vixeris eam cuſtodi diligenter.* Niżeli ią B. Leo wźiął do ręku pokuſá wſzytka uſtáłá dla czego poważał ią wielce, y poki żył nośił przy ſobie. Potwierdza to wſzytko Pr. Tiburtius Navarrus Min: Recoll: in Vitá S. Franc: lib: 4. Cap: 2. pag: 261.

S. Fránć. piſał Benedykccye dla B. Leoná.

582. Ze tá Benedykcya ktorą dał S. Fránć: B. Leonowi ieſt táſz ſámá, ktorą konſerwuią w *Sacrarium* Aſſyſkim, y ktorą ná Proceſſyi noſzą, ták dowodźili OO. Fránć: Aſſyſcy: Benedykcya tá, ieſt złożona z tych właśnie ſłow, z ktorych ieſt złożona ową: o ktorey Toſsinianus cit: Kroniki, Xiąſzká názwána Fioretti di S. Franc: Wadingus y Navarrus świádczą, że byłá dána od S. Fránc: B. Leonowi: Ná Probách *ex coniecturis & præſumptione* nieſchodźi ktore *confirmant Aſſertum*: ponieważ Bonáw: S. w pom: Legendźie twierdźi, że tá Benedykcya, ktorą dał S. Fránć: B. Leonowi ieſt w konſerwácie: *Servatur littera* y że Bog przez nię cudá czyni: *Et cum in poſterum miranda effecerit, virtutum Franciſci teſtimonium fuit.* W Inwentarzách Kośćielnych Aſſyſkich przed kilkaſet lat ſpiſánych ieſt położona tá Benedykcya z temi ſłowy od S. Fránć: dána B Leonowi: Zakonnicy Aſſyſcy, y przednieyśi Obywátele tegoſz Miáſtá świádczą, iż ták záwſze od ſwoich ſłyſzeli ſtárſzych, y że tá wſzytkich poſpolita ieſt wiárá, że Benedykcya, ktorą chowáią między Relikwiámi Aſſyſkiemi, y ktorą ná Proceſſyi noſzą ieſt tá ſámá ktora byłá dána B. Leonowi od S Fránć: y że rożnych czáſow gdy byłá nieśiona do chorych, cudownie uzdrowieni byli; iáko y ſam przyzná ie cit: Wadingus mowiąc: *Poſt mortem eius* (to ieſt B. Leoná ktory umárł w Aſſyżu) *diligenter in hunc uſq; diem inter Reliquias aſſervatur in Sacrario S. Franciſci Aſſiſi, miraculosè multis perfectam reddidit ſanitatem.* Co także temiſz właśnie mowi ſłowy P. Tiburc: Navar: lib: 4. Cap: 2. zkąd uważnie mowiąc nie powinno być wątpliwośći mieyſce, żeby táſz Benedykcya w Aſſyżu u OO. Fráncíſzká

Benedykcya ktorą chowáią w Aſſyżu y ktorą noſzą ná Proceſſyi tá ieſt ktorą dał S. Fránć: B. Leonowi.

Benedykcya S. Fránć. cu dá czyni.

ćiśzkánow niebyłá w ſchowániu, y ná Proceſſyi noſzona, ktorą Oćiec S. Fránć: dał B. Leonowi. Wiedząc że *in materia identitatis Reliquiarum, ſufficit veriſimilitudo, & certitudo moralis.* iako mowi *Concil Trid: Seſs: 25. Decreto de Invocatione, Veneratione, & Reliquiis Sanctorum* w owych ſłowách: *Ea fiant, quæ veritati & pietati conſentanea iudicaverit.* iáko poſpolićie náuczáią Autorowie Matta de Canoniz: Sanctor: part: 4. Cap: 29. n. 15. Ambroſius Moral: in 3. part. Hyſtoriár: general: Hyſpan: lib: 17. Cap: 5. in fin: & Cap: 37. de Cruce, Pignatell. Conſult: 61. n. 2. tom: 6. Dian. in edit. coordinat. tom: 3. tract: 3. reſol: 91. gdźie ták dyſzkuruie. *quæritur primò, quænam certitudo requiratur in approbandis ſupradictis Reliquiis? Reſpondeo eſſe neceſſariam certitudinem moralem deductam ex probabilibus argumentis, non autem evidentiam, & argumenta infallibiter concludētia;* Záś nádewſzytko *fama miraculorum* utwierdza *identitatem Reliquiarum* z kąd Ioan: Fernandus Theol: Soc: Ieſu in ſuis Diſp: de Reliq: Lib: 2. Prim: Part: Cap: 2. Konkluduie temi ſłowy: *Ex quibus intelligas meritò eas Divorum, Chriſtive Reliquias cenſeri debere veras, atq; germanas, quibus præpotens Deus pro ſua in ſuos pietate, velut Divinæ ſuæ Potentiæ inſtrumentis uti dignatus fuerit ad omnis generis miracula patranda.* y w Rozd: 3. art: 7. daley mowi: *quando igitur certiſſimè conſtiterit, vel Hiſtoricorum teſtificatione, vel veterum tabularum, vel traditione maiorum aliquot ſæculis, diuve ante, uno in loco, quam in alio ubi eædem in individuo Reliquiæ cuſtoditæ monſtrantur, fideles ad illas ſeu excipiendas, ſeu adorandas accitos, Miraculorum aut Beneficiorum acceptorum fama, ſupplicabundos proceſsiſſe, verò ſimillimum erit eas*

veras

Ad cenſendā identitatē Reliquiarum ſufficit veriſimilitudo & certitudo moralis.

Cudotworność naybardźiey utwierdza prawdźiwe Relikwie.

veras illius Cælitis, cui vulgo tribuuntur exuvias, ipſſanave eſſe ipſiſſima.

583. Suppoſito ex dictis, że Benedykcya (mowili OO. Fránć: Aſſyſcy) ktora ſie konſerwuie w *Sacrarium* Aſſyſkim, y ktorą noſzą ná Proceſſyi ieſt tá, ktorą dał S. Fránć: Bł. Leonowi, nie wiele prob trzebá, że przyzwoitość ieſt, áby iáko *in anteceſſum* tak *in futurum* ná Proceſſyi noſzona byłá Ponieważ nośić Relikwie ná Proceſſyách, od pierwſzych wiekow Kośćiołá S. ieſt zwyczai, iáko wzmiánkę czyni Aug: S. Lib: 22. de Civit: Dei Cap: 8. o dwoch Proceſſyách z Relikwiámi S. Szczepáná od Proiektá, ná ktorey był *magnæ multitudinis concurſus, & occurſus*, y Lucyllá Biſkupá *Populo præcedente, atq; ſequente.* Y nie znáyduie ſie inſzy Dekret o noſzeniu Relikwii ná Proceſſyi, tylko Alexándrá VII. Papieżá, dniá 27. Września Roku 1659. Ktory mowiąc o Relikwiách *Simpliciter Beatorum*, przydał *Eorumdemq; Reliquiæ in Proceſſionibus minimè circumferantur.* A ztąd wnośili że nikt pretendować nie może, áby Benedykcya (iáko Relikwia) S. Fránćiſzká ná Proceceſſyi noſzona nie byłá, ktory iáko Solennie był Kánonizowány od Grzeg: IX. nie ieſt *in numero Beatorum*, ále *Sanctorum.* Y owſzem, ieżeli *non obſtante prohibitione portandi in Proceſſione Reliquias Beatorum*, mogą ſie nośić owych Błogoſłáwionych, ktorych noſzono przez ſto lat, iáko wyráźnie ſie czyta w dekrećie pomien: Alex: VII. in Sacra Rit: Congr: ktory táki ieſt. *Sacra tamen Congregatio præſentibus declaratione, & iuſſione, removere non intendit cultũ Beatis per communem Eccleſiæ conſenſum, vel per immemorabilem temporis curſum, aut per Patrum, Virorumq; Senatorum*

Nośić Relikwie ná Proceſſyách od pierwſzych Wiekow Kośćiołá S. zwyczai.

rum ſcripta, vel temporis centum annorum metam excedentis ſcientiam, ac tolerantiam Sedis Apoſtolicæ, aut Ordinariorum præſtitum, ac certis modo, & forma ab eo tempore eis exhibitum. Coſz kto ma mowić przećiw noſzeniu *in futurum* w Proceſſyi Benedykcyi S. Fráńć: ktorą nie przez iedno ſto lat, iáko Obywátele świádczą Aſſyſcy, przy prezencyi ták wielu Kárdynałow, Miniſtrow Stolice Apoſtolſkiey, Biſkupow Aſſyſkich, y innych wielu Kośćiołá S. Prálatow, ktorzy ná tey árcynabożney bywáli funkcyi, y millionach ludźi, ktorzy przez kilká ſet lat ná Proceſſyi Porcyunkule byli.

Benedykcya S. Fráńć: nie przez iedno ſto lat na Proceſſyi noſzono,

584. Oppozycye przećiw noſzeniu Benedykcyi S. Frãćiſzká ná Proceſſyi dwie tákie były: Pierwſza: iż S. Oćiec dał Benedykcyą B. Bernárdowi Quintavalle, á tá piſána byłá od iednego z Bráći, nie od ſámego S. Fráńć: ktory iuż miał wzrok wielce ſłáby dla uſtáwicznych łez ktore płácząc wylewał: Dał tákże (mowili *Adverſantes*) drugą Benedykcyą S. Fráńćiſzek Miáſtu Aſſyſkiemu, kiedy z niego oſtátni raz wracał ſie do Porcyunkule przed śmierćią, ále tá ſłowna tylko, á nie piſána byłá. Cytuią po ſobie Toſsiniáná in Hiſtoriis lat: pag: 60. y Piſáná in Cap: de Tranſitu Glorioſi Patr. Ná ktorą wzwyſz pomienioną Opozycyą ták odpowiedźieli OO. Fráńć: Aſſyſcy; że żadnego z tych dwoch punktow nie neguią, bo teſz y oni nie noſzą ná Proceſſyi áni Benedykcyi dáney od S. Fráńć: B. Bernárdowi Quintávalle, áni dáney ſłownie Miáſtu Aſſyſkiemu, ktora tego tenoru byłá: *Benedicta tu Civitas a Domino, quia per te multæ animæ ſalvabũtur, & in te multi ſervi Altiſſimi habitabunt, & de te Iuſti eligentur ad Regnum æternum.* ále tylko Benedykcyą Ręką

Dwie Oppozycye przećiw noſzeniu ná Proceſſyi Benedykcyi S. Frãćiſzká.

Benedykcya S. O. Fráńć: dána Miáſtu Aſſyskiemu,

wła-

własną pisáną od S. Fráncíszká, y dáną B. Leonowi, przez ktorą Bog ták w B. Leonie, iáko y w wielu innych wiele czynił Cudow. Druga táka byłá Oppozycya: że Benedykcya, chociaſz własną ręką pisána ktorego Swiętego, nie będąc *in ſubſtantia* tylko iednym manuſkryptemczći żadney y wenerácyi mieć nie powinná; Ná ktorą odpowiedźieli OO. Aſſyſcy, *cum pace & venia Auctoris incerti*, że to *Aſſertum* ieſt *contrarium rationi Theologicæ, praxi antiquæ Eccleſiæ, conſvetudini modernæ, & communi ſenſui fidelium.* Ktorą Replikę, *ut eluceat magis in ſeq. diſtinguam numeros.*

Aſſertum cõtrariũ rationi Theologicæ, praxi ántiq: Eccles: cõſvetudini modernæ & communi ſenſui Fidelium.

585. Przećiwne *Aſſertum* pomienione ieſt *Rationi Theologicæ*, álbowiem czytamy in Actibus Apoſtol: Cap: 19. że Bog przez ſuknie, y chuſty S. Páwłá Cudá czynił gdy kładźione były ná chorych: *Virtutesq; non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli. Ita ut etiam ſuper languidos deferrentur a Corpore eius ſudaria, & ſemicinctia, & recedebant ab eis langvores, & ſpiritus nequam egrediebantur.* Z tego Piſmá S. Oycowie SS. wnoſzą że nie tylko powinniśmy wenerácyą Ciáłom Swiętych, ále teſz y ſukniom y innym ich rzeczom, ácz nie ſą częśćią ich Ciáłá, ále że ich záżywáli, ták árgumentuie S. Cyrillus Ieroſolymitanus Catecheſi 18. mowiąc o Ciele Elizeuſzá, y ſukniách S. Páwłá: *Neq; verò diffidamus, ut rerum ignari, fieri iſtud. Si enim ſudaria & ſemicinctia extra Corpus exiſtentia contacta ab ægrotis liberabant illos ab infirmitate, quanto magis Corpus ipſum Prophetæ mortuum excitavit.* ták dowodźi S. Chryzoſtom Serm: de Virtutibus mowiąc: *Vidiſti quanta Sanctorum ſit virtus! non enim ipſorum verba tantum, ſed & veſtimenta univerſæ Creaturæ ſunt veneranda &c. Pauli*

Przećiwne Aſſertũ Rationi Theologicæ.

veſtes dæmones eiecerunt. Ieżeli tedy nie ſámym Ciálom Swiętych winniśmy część czynić ále y tym rzeczom, ktore Ciał ich nie ſą częścią, iáko ſukniom, y tym podobnym, nie zda ſie, żeby ich Manuſkryptá y liſty nie miáły być godne wenerácyi, poniewaſz ták o ſukniách, iáko y o liſtách, Swiętych, *eadem militat ratio.*

586. Ieſt przećiwne pomien: *Aſſertum, Praxi antiquæ Eccleſiæ:* Wiedźieć bowiem trzebá iż gdy ſie w Syryi cudá rozſławiły Chryſtuſowe, Abagarus Xiążę Edeſſy piſał liſt do Zbáwićielá náſzego, ktoremu teſz y Pan Chryſtus przez tegoſz poſłá Ánániaſzá odpiſał. Liſt Abágárá iáko świádczy Euſeb: lib: 1. Cap: 13. z dźieiow onego Miáſtá, ktore áſz do czáſow iego chowáno wypiſány ieſt, záraz y z tym liſtem ktory mu P. IEZUS odpiſał. Tenor obudwu liſtow kłádźie w cále ſłowo w ſłowo Kárd: Bároniuſz w Rocznych Dźieiách Kośćiel: Roku Chryſtuſá 31. n. 8 & 9. O nich tákże wzmiánkę uczynił Comes Darius w liśćie ſwoim do S. Auguſtyná: S. Eufrem: Dyakon w ſwoim Teſtámencie, Theodorus Studita do Páſchałá Pap: y wiele innych niepoślednich Autorow y Hiſtorykow o nich piſze: Acz *Gelaſius Papa in Cathalogo rerum dubiarum*, kłádźie Liſt Chryſtuſow do Abágárá, iáko widźieć ſie może w Dekrećie Iego, ktory *Eruditus Prælatus Fontaninus cum debitis correctionibus reimpreſsit:* pomienioy iednák Bároniuſz látinæ Edit. n. 58. & 59. przeſtrzega, aby co piſzą Autorowie o Liśćie tym Chryſtuſowym lekkcę ſobie nie ważyć, y cále tego zá fałſz niemieć. *Hæc vero* (ſłowá Bároniuſzá) *non ſic a nobis ſunt recitata, ut apocripha in hagiographa transferri velimus, ſed tùm ne quid Lectores prætereat, tum etiam ne*

Przećiwne Aſſertū Praxi Antiquæ Eccleſiæ.

ea quis

ea quis omninò contemnenda existimet, quæ maiores complures venerati esse noscuntur. Czyli tedy List do Abágárá był práwdźiwie od Chrystusá pisány, czyli nie, *ad evincendum intentum nostrum* (mowili OO. Fránć: Assyscy) dosyć ná tym, że ći ktorzy go zá táki mieli, oddawáli mu część y wenerácyą należytą. W tych że Dźieiách Kościel: Bároniuszá lat. edit: ad an: Christi 944. regestrowána iest Historya od Konstántyná Cesárzá pisána, o przeniesieniu z Edessy do Cárogrodu Obrázu P. IEZUSA, nie od málárza ále od sámego Chrystusá Twárzą swoią S. ná płotnie wyrázonego, y Abágárowi iáko mowią posłánego, oraz z listem pomienionym, y o czći y wenerácyi z ktorą tám oboie przyięto: *Decimo quinto Mensis Augusti, Imperatoribus de more festum celebrantibus semper Virginis, & Dei Matris Mariæ in venerabili Templo, quod est in Blanchernis, circa crepusculũ illuc pervenerunt Ministri harum rerum pretiosarũ, & reposita est in superiori Oratorio huius Templi arca, quæ intus habebat imaginem & Epistolam; Quo venientes Imperatores eam extra reverẽter adoraverũt. &c.* bo tám długa iest Historya wypisána, iáką część y wenerácyą Biskup z duchowieństwem, Senat z pospolstwem, owemu Obrázowi y Listowi oświadczáli.

587. Iest przećiwne pomien: *Assertum Consvetudini moderne Ecclesiæ*: bo práwie w całym Chrześćiáństwie *Romano Catholici* Konserwuią z uczćiwością Listy Swiętych, y one *ad publicam venerationem* z drugiemi exponuią Relikwiámi, iako w Padwi Kazánia S. Antoniego Padewskiego iego ręką pisáne: w Medyolánie w Kośćiele S. Ambrożego list tegosz Swiętego: w Konimbryi w Kościele OO. Iezuitow dwá listy S. Fránćiszká Xáwierego, w Senie-

Przećiwne Assertũ Cõsvetudini modernæ Eccles

list

liſt S. Bernárdyná: w Mieśćie Caſtellum rzeczonym liſt B. Ludwiká Gonzagi, tegoſz Swiętego w Krákowie w Kośćiele S. Piotrá u OO. Iezuitow, Kazánie od niego piſáne: w Rzymie ſámym znáyduią ſie liſty Swiętych w Relikwiarzách oprawne: iáko u ſámych OO. Iezuitow liſt S. Ignácego, drugi S. Károlá Boromeuſza, trzeći S. Fránćiſzká Xáwierá, czwarty S. Fránćiſzká Sálezyuſzá, y Kártá pewna piſána od B. Stániſłáwá Koſtki: w Collegium Niemieckim liſt S. Ignacego, tegoſz Fundatorá Soc: Iesu w Collegium Rzymſkim, tegoſz S. Ignácego liſt w Nowicyaćie OO. Iezuitow oprocz liſtu ſwego S. Oycá, dwá podpiſy ręką własną S. Ignácego, y S. Fránćiſzká Xáwierá. W Ołtarzu Káplice w Pálácu *S. Officii* w Rzymie ſą dwá liſty S. Károlá Boromeuſzá: Między innemi Relikwiámi w Kośćiele *S. Mariæ in Vallicella* konſerwuią dwá liſty S. Filipa Neryuſzá ktore *ad publicum cultum exponũt RR PP Philippini* w Vroczyſtość ſwego S. Fundatorá.

588. Nákoniec pomien: *Aſſertum* ieſt przećiwne *Communi ſenſui Fidelium:* Wſzyſcy álbowiem práwowierni Kátolicy życzą ſobie mieć chárákter, liſt, álbo podpis ktorego Swiętego, á ktorzy máią poważáią y weneruią iáko Relikwią. O to Horatius Turſellinus Soc: Iesu w Zywoćie S. Fránć: Xáwierego w Xięd: 6. Rozd: 8. piſze, że ten Swięty, wyrznawſzy imie S. Ignácego z pewnego liſtu ktory on podpiſał, między inne S. Relikwie włożył, y ná ſobie noſił *In Reliquiaria quoq; theca, quam ſuſpenſam geſtabat e collo, Ignatii nomen, ipſius manu ſcriptũ, una cum ſacris Reliquiis incluſerat.* Wielkiey zacnośći y eſtymácyi Pánowie, iáko o tym Hiſtorye, & Illuſtriſsimus Lambertinus Promotor Fidei & Secretarius S. Congreg:

Przećiwne Aſſersum cõmuni ſenſui Fidelium.

greg: Concilii citatus zá Relikwie mieli liſty S. Tereſy, ktore ieden drugiemu poſyłał. W Rzymie DD. Creſcentii z wielką obſerwáncyą y uczćiwośćią konſerwuią Liſt S. Ignácego, drugi DD. Aſtalli támże: iáko teſz w Fanie DD. Zágárelli liſt S. Boromeuſzá zkąd niemáſz żadnego fundámentu przeſtáć nośić w Proceſſyi Benedykcyi S. O. Fráncíſzká, y owſzem gdyby ią przeſtáno nośić, ktorą od kilku ſet lat noſzono, iáko świádczą Szláchetni Obywátele Aſſyſcy, y przez ktorą wiele BOG cudow czynił, *non evitaretur ſcandalum in Populo*, ktory iuż bywał y będźie bywał ná funkcyi Porcyunkule w Aſſyżu, á zátym wnieśli OO. Fráncíſzkáni Aſſyſcy *videri præciſam neceſſitatem nihil innovandi, ſed potius finale imponendi ſilentium huic controverſiæ. Quod tamen dicebant eſſe dictum, ſalvo ſemper &c*

DECRETVM.

589. *In Cauſa Aſſiſien: inter Patres Minores Obſervantes ex una, & Patres Minores Conventuales ex altera parte, Congregatio particularis a SS. D. N. deputata, & habita ſub die 26. Iulii proximè præteriti, auditis rationibus hinc inde deductis ſuper Proceſſione aliisq; functionibus fieri ſolitis occaſione ſolemnis Feſtivitatis & Plenariæ Indulgẽtiæ, ut vulgo dicitur della Porziuncola, inſtantibus primis pro aliqua proviſione ad effectum evitandi prætenſa ſcandala, & petentibus aliis, ut nihil innovaretur; reſcriptum fuit prout infra videlicet - - ſervetur ſolitum & ſcribatur Gubernatori Peruſiæ iuxta mentem, & ad Eminentiſs. Protectores pariter iuxta mentem.*

Dekret pro parte OO. Fráncíſzkánow Aſſyſkich.

Eadem die Sanctiſsimus ſupradictam reſolutionem approbavit.

A. Bancherius Sacræ Conſultæ eiuſdemq; Sacræ Congregat. deputatæ Secretarius.

In quorum fidem &c. Datum Romæ tertia Auguſt 1720.

A. Bancherius Sac: Conſultæ, eiuſdemq; Congregationis deputatæ Secretarius.

(Loco ✠ Sigilli.)

ORDO PROCESSIONIS.

590. Dniá pierwſzego Sierpniá, 25. par WW. OO. Obſerwántow Konwentu P. Máryi Anielſkiey około godźiny ná ich zegárze 16. przychodzą z Kośćiołá ſwego z Krzyżem do Aſſyżá do Konwentu S. O. Fráncíſzká, gdźie bywáią od O. Kuſtoſzá Fráncíſzkáńſkiego *pro tempore*, y od kilkunaſtu innych Oycow *cum ſono Campanæ* z wſzelką uczćiwośćią y miłośćią przyięći.

Ogodźinie 16 przychodzą OO. Obſerwāći do OO. Fráć: w Aſſyżu.

591. Po niedługim czáśie poczyna ſie Proceſſya, ktora ordinarie z OO. Fráncíſzkánow, Obſerwántow alias Bernárdynow w Polſzcze, Reformatow y Kápucynow złożona ieſt: Przed wſzytkiemi ná mieyſcu Direktorow Proceſſyi idą w parze O. Kuſtoſz S. Konwentu Aſſyſkiego Fráncíſzkan, y O. Gwárdyan Konwentu P. M. Anielſkiey Obſervātinus, pierwſzy po práwey, á drugi po lewey ſtronie. Po nich náſtępuie pierwſzy Krzyż, ktory ieſt OO. Obſerwántow, pod ktorym idą ćiſz OO. rázem z OO. Reformatámi: Po nich, idą S. Konwentu Aſſyſkiego iáko Głowy y Mátki cálego Seráficznego Pátryárchy Zakonu dwá *Romanarum more Patriarchalium* Krzyże, pod ktoremi idą OO. Fráncíſzkáni rázem z OO. Kápucynámi:

Porządek Proceſſyi Porcyū kule.

Tá Pro-

Tá Proceſſya odpráwuie ſie *ad Sonum Campanæ, cum Hymnis & Laudibus, & magna Populorum piè ſubſequentiũ devotione.*

592. Zábiegáiąc wſzelkiey konfuzyi y tumultom, pod czás ták wielkiego Konkurſu ludźi, ktorych częſtokroć ráchuią przeſzło 60. tyśięcy, iák prętko z Miáſtá wynidźie Proceſſya, ták záraz wſzytkie Aſſyſkie zámykáią bramy, y niewypuſzczą nikogo z Miáſtá, poki Proceſſya niezaydźie: ináczey bowiem, gdyby ſie lud ktory ieſt w Aſſyżu, z owym ktory czeka ná obſzernych polách przed Kośćiołem P. M. Anielſkiey miał złączyć, był by tumult nieuchronny.

Zámykáią Miáſto Aſſyſkie iák Proceſſya wynidźie zá Miáſto.

593. O ćwierć mile *in circa* od Kośćiołá P. M. Aniel: záieżdza drogę Proceſſyi Officyer z kilkadźieśiąt Zołnierzow, zoſtáwiwſzy większą połowę przed Kośćiołem pomienionym z alabárdámi y pikámi, áby drzwi Kośćielne wolne od ćiżby były: Ten tedy Officyer przed O. Kuſtoſzem Fránć: y przed O. Gwárd. OO. Obſerw: iádąc przodem z ludźmi ſwemi przeſtrzega, áby wolny był do Kośćiołá przyſtęp.

Officyer z Zołnierzámi záieżdza drogę Proceſſyi.

594. Kośćioł P. M. Aniel: bywá áſz do przyśćia Proceſſyi ze wſzytkich ſtron zámkniony, w Kośćiele niebywa pod ten czás nikt: Klucze od Kośćiołá oddáią Monſig: Gubernatorowi Peruſkiemu, y Przednieyſzym Pánom Aſſyſkim, przed Kośćiołem ſą w koło Grodze álbo Oſtrze przy nich Zołnierze z álabárdámi ktorzy bronią tumultu.

Kośćioł zámkniony aſz do przyśćia Proceſſyi.

595. Ze drzwi do Kápliczki Porcyunkule przez ktore wchodźić trzeba dla doſtąpienia Odpuſtu ſą máłe, dla tego drzwi Kośćiołá P. M. Aniel: w ktorym ieſt pomieniona Kápliczká Porcyunkule ták trzymáią otwárte *ad proportionem*, żeby tylko tyle wchodźiło ludźi, ile ich do

Drzwi Kośćiołá P. M. Aniel: pod czás Proceſſyi cáłych nieotwieráią.

Kápliczki Porcyunkule przez iey drzwi máłe wnisć może: áby tym ſpoſobem uchronić ſie mogło záduſzenie kogo, ktoreby nie omylnie było, gdy by otwárćie drzwi wielkiego Kośćioła, pomiárkowánia nie miáło z máłemi drzwiámi Kápliczki Porcyunkule.

596. Bárdzo dobrze áſz do ſwego czáſu piſał o tey S. Proceſſyi Poważny Wad: ad an: 1223. n. 8. wte ſłowá. *Id porro ad rei miraculum & commendationem ſpectat, quod die pro lucranda Indulgentia ſtatuta frequentiſsimus ibi fiat Populorum concurſus, undiq; ad tantum numerum confluentium, ut ſæpiſsime ad ſexaginta millia & amplius aſcendat, nec ſufficiat eis pro duorum dierum hoſpitio Civitas, ſed ſub tentoriis vivant in campo; Nec edulia illuc a vicinis Pagis, Oppidisq; magna cura aſportata, quid quam ſit inter tantos, nec ſufficienter pateant ipſius Eccleſiæ Portæ conglomeratim, & ſtipatim ingredientibus Sacrum delubrum, brachiis in altum erectis, ne a comprimentibus offendantur; Adeo enim inter ſe ſtringuntur, certantibus omnibus intrare, ut quotannis aliqui ſint, qui inter comprimentes expirent, alii in aera ferantur, nec pedibus terram pertingant, donec iterum in apertum campum regrediantur. Iuvat hanc preſſuram, quod multi ſecundo, & tertiò hanc Indulgentiam velint lucrari, tam pro ſe, quam pro Amicis, & Parentibus abſentibus, & pro iis etiam, qui ex hac vita abierunt, quorum animabus a pœnis liberandis, hac ratione conſultum iri, crebra miracula, & myſterioſæ viſiones comprobarunt. Adſunt ſemper Prætorii Civitatum Aſſiſii, & Peruſii Lectores, qui in ordinem cogant, & inſolentias, vel turbas in tanta multitudine compeſcant.*

Wádingá opiſánie Funkcyi Porcyũkule.

597. Temu práwie corocznemu kilká oſob záduſzeniu. o ktorym pomien: Wád: przezorność Stolice Apoſtolſkiey,

ſtolſkiey, niecáłym Drzwi otwierániem Kośćiołá P. M. Aniel: y innemi Ordynácyámi o ktorych niżey żábieżáłá. Gdy álbowiem zbliża ſie tá Ceremonia S. Sekretárz S. Congreg: Concilii piſze záwſze liſt do Gubernátorá Peruſkiego, ktorey imieniem obliguie go, áby przy áttendencyi iego, odpráwiłá ſie Dewocya Porcyunkule iáko naylepiey, & cum pace, ac quiete.

Przezorność Stolice Apoſtolskiey áby Funkcya Porcyunkule od práwiłá ſie ſzczęśliwie.

598. Monſig: Gubernator Peruſki zwykł záwſze wydáwáć przed Vroczyſtośćią P. M. Anielſkiey ſurowy Edykt ná wſzytkich Bándytow, ná wſzytkie gry y Bánki Ciárlátánow, w ktorym zákázuie Zołnierzom wchodźić do Kośćiołá z rozwinioną Chorągwią, z bebnem, y ſtrzelbą, á ludźiom wſzytkim w Kośćiele záżywáć napoiow, ktore ſie po włoſku názywáią Rinfreſchi.

Monſig. Gubernátorá Peruskiego Edykt.

599. Na Zakonnikow tákże, to ieſt OO. Fráné: Aſſyſkich y OO. Obſerwántow Konw: P. M. Aniel: *ab Illuſtris: Alexandro Centurione Archiep: Ianuæ Clerico Rever: Cameræ Apoſtolicæ Gubernatore Vmbriæ Generali* Roku 1597. wyſzły hac in parte ordynácye ktore potym *renovarunt ſucceſſores* iego *& noviſsimè Monſig. Vidman* 1709 & 1710.

Ordynácye ná Zakonnikow w Proceſſyi idących.

600. W pomienionych Ordynácyách ieſt, áby Przełożeni Obu dwu Zákonow *ſub indignatione ſummi Pōtificis*, náznáczyli do nieśienia Krzyżow y lichtarzow Oſoby ſpokoyne y rozumne, przy Krzyżach po trzy pary Zakonnikow podeſzłych, ſtátecznych, deſtynowáli, ktorzyby *in omni Occurrentia* y śiebie ſámych umieli rzadźić, y wſzelki wzniecony uſpokoić rozruch. Iáko teſz y ná innych trzech mieyſcáh ſwoiey Proceſſyi *æqualis diſtantiæ* ordynowáli po trzy pary Zákonnikow podobnych, ktorych by mieli imioná ſpiſáne Przełożeni, dla

Przełożonych powinność.

wźięćiá od nich w káżdym przypadku informácyi.

601. Aby pomienioni Deputati pod obwiązkiem przerzeczonym trzymáli *ordinatam Proceſsionem* ták, iż kto w przod idźie nieśpieſzył ſie, kto w tyle poſtępował, máiąc wzgląd ieden ná drugiego, żeby ſie porządek nie rozrywał idących. Ci záś Deputati z mieysc ſwoich wychodźić nie máią, chybá żeby tego byłá potrzebá.

Deputati máią trzymáć ordinatam Proceſsionem,

602. Ponieważ ći Deputati dla tego ſą poſtánowieni, áby Proceſſya byłá regularna, dla tego inni ſłuchać ich powinni, iść álbo ſtać, kiedy każą, pod ſurową kárą ná wyſtępnych.

Deputatow słuchać trzebá.

603. OO. Obſerwánći gdy przyidą do Kośćiołá S. Fránćiſzká w Aſſyżu, wychodźić z Krzyżem y záczynáć Proceſſyi nie máią, poki w przod pozwolenia mieć nie będą od Sędźiego náznáczonego od Monſig: Gubernátorá Peruſkiego, ktory to Sędźiá ma moc decydowáć wſzytkie Kontrowerſye ktore pod czás Proceſſyi urość by mogły.

OO. Obſerwanći nie mogą záczynáć Proceſſyi bez pozwolenia Sędźiego.

604. Zá OO. Obſerwántámi záraz naſtępowáć máią wſzyſcy inni według porządku zwyczáynego, ták żeby ich nie czekáno.

605. Zadne Bráctwo, áni żaden Zakon w tę Proceſſyą mieſzáć ſie nie ma, y tylko pomienione trzy Krzyże w tę Proceſſyą wchodzą, więc ieżeliby ſie kiedy iáka tráfiłá Confráternia álbo Proceſſya Zakonna, zá wſzytką Bráćią S. Fránćiſzká iść będźie powinná.

Zaden Zakon áni Bráctwo ná tey Proceſſyi mieyſcá nie má tylko S. Fránć:

606. Zaden Zakonnik Kiiá, albo laſki *etiam ſub pretextu directoris Proceſsionis* dopieroſz *arma offenſiva* álbo *defenſiva cuiscunq; Sortis*, nożá, mieć niech ſie nie waży, *ſub pœna excommunicationis ipſo facto, & aliarum pœnarum corporalium ad arbitrium.*

Prohibentur armá ná tey Proceſſyi.

607.

607. Zaden Zakonnik w puſzczáć nie ma w Proceſſyą żadney oſoby áni Swieckiey, áni Zakonney innego Zakonu, dopieroſz Niewieśćiey pod pretextem Krewnośći álbo przyiáźni, áby weſzłá do Kośćiołá. Ná przeſtępcow kárá mieśiąc więźienia, y inſze ćieżſze adarbitriū. Wypuſzczáć w Proceſſya nie godźi ſie nikogo,

608. Pod tákowąſz kárą żaden z Zakonnikow zoſtawáć niema w Kośćiele P. M. Aniel: álbo w Kápliczce Porcyunkule, ále wſzyſcy w parze iść máią *ordinatè* w Klaſztor OO. Obſerwántow, ták OO. Obſerwánći iák OO. Francíſzkáni. Záſtánowić ſie w Kośćiel: álbo w Kápl: P. M. Aniel: niegodźi,

609. Zákryſtyan Kośćiołá P. M. Aniel: y wſzyſcy ktorzy będą náznáczeni do dzwonienia, adwertencyą mieć powinni poty dzwonić, poki cáła Zakonnikow S. Fránć: Proceſſya do Kośćiołá nie wnidźie, pod ćięſzkim Kárániem ad arbitrium. Dzwonić poty poki cáła Proceſſya do Kośći nie wnidźie.

610. Ieżeliby ziákiey okázyi nieſpodźiáney, álbo nie wyrážoney ná tey Proceſſyi záſzłá iáka differentia, álbo dubium, to álbo do Sędźiego Náſzego, ktorego w Konwencie S. Fráncíſzká Aſſyſkim náznáczemy, álbo do Auditorá Náſzego ktory ná koniu będźie ná Proceſſyi, álbo do Nas ſámych, álbo w niebytności Sędźiego, do OO. Deputowánych rekurs czynić przykázuiemy, y ná ich, Náſzych Sędźiow, álbo náſzey, ná ten czás przeſtáć rezolucyi, *præcavendo* że táka determinácya żadney ſtronie, áni *in petitorio* áni *in poſſeſſorio* preiudykowáć nie będźie. Moderámen wſzelkich differencyi ná Proceſſyi,

611. W Rok po publikácyi Wielkiego Odpuſtu *Portiuncula* názwánego, to ieſt Roku 1224. Diá 17. Września ná Gorze Alwerny Ránámi drogiemi IEZUSA náznáczony y upiątnowány zoſtał Fráncíſzek S. á to ná Czás odebránych Ran S. Fráncíſzi:

dwie

dwie lećie przed śmierćią. Mniemałbym, że ná utwierdzenie Odpuſtu *Portiuncula* rzeczonego, ná ktory Frāć. S. żadnego Diplomá Papieſkiego niewźiał, tá *ſigillativa impreſsio ſubſecuta*, ále Bonáw: S. Cap: 4. mowi że Reguły iego niedawno od Honoryuſzá III. Papieżá potwierdzoney Rány Chryſtuſowe potwierdzeniem, y iego ſámego záleceniem były: *Quod ut certius conſtaret* (ſłowá Seráfickiego Doktorá) *teſtimonio DEI, paucis admodum evolutis diebus, impreſsa ſunt ei Stigmata Domini Iesu; digito Dei vivi, tanquam Bulla ſummi Pontificis Chriſti, ad confirmationē omnimodā Regulæ, & commendationē auctoris.*

612. Nie wymieniam tu, *certos Viros doctos ſæculi ſapientiâ inflatos, qui mundana ſcientes & divina ut aſsolet ignorantes* Ránom S. O Fránćiſzká, *dictis, ſcriptis, argumentis, & Concionibus contradicebant, animoſe palam aſserentes Hæreticos eſse id promulgantes, ac deceptos ſimplices, id credentes.* Albowiem *Apoſtolica Sedes, quæ Cathedra fidei, & Columna veritatis eſt, obturavit ora eorum, ſuperbiam & audaciam fregit, & fideles in confeſsione tanti Myſterii confirmavit Diplomatibus ſuis* iáko Grzegorz 9. ktore ſie poczyna *Cōfeſsor Domini* &c. dáne w Witerbie Nonis Aprilis Pont: an: XI. to ieſt Roku 1237. iáko tegoſz Oycá S. (przećiwko pewnemu Biſkupowi ktory *morditus impugnabat hanc veritatem, & ſuis literis promulgari iuſserat ſuperſtitioſum, & falſum eſse dicere S. Franciſcum Stigmata Chriſti in ſuo Corpore habuiſse*) ktore ſie poczyna: *Vsq; ad terminos Orbis terræ &c.* dáne tákże w Witerbie 2. *Kalen. Aprilis Pontif: Anno XI.* Iáko tegoſz Papieżá przećiw Káznodźiei pewnego Zakonu, ktory *multa proferebat contra S. Stigmata S. P. Frāciſci* poczynaiące ſie: *Non minus dolentes*

Bullæ Pontificiæ cōtra impugnantes veritatē Stigmatum S. P. Frāciſci.

lentes accepimus &c. dáne tákże w Witerbie 2. *Kalendas Aprilis Pontif: Anno XI.* láko Alexándrá IV. ktory, oſobliwy ten Przywilei Boſki w Ciele S. Fránć: widźiał, wierzyć iż w Ciele S. Fránćiſzká prawdźiwe były *Stigmata Chriſti*, y Bogá zánie wielbić rozkazał, poczyna ſie to Diploma: *Benigna operatio &c.* dáne w Anágnii 4. *Kal: Nov: Pont: An: I.* láko tegoſz Papieżá *ad frangendam quorundam inſaniam qui in Regnis Caſtellæ & Legionis audaciter contra S. P. Franciſci Stigmata oblatrabant*, ktorego początek *Quia longum eßet &c.* dáne w Anágnii 5. *Kal: Aug: Pontif: An:* 5. láko Mikołáiá 3. ktore ſie poczyna *Literas fel: recor: Gregorii Papæ IX. Dat: Suriani* 8. *Kalen: Septemb: Pontif: Anno* 2. to ieſt Roku 1279. láko Mikołáiá IV. przećiw pewnemu Káznodźiei ktory *non audēs impugnare veritatem Stigmatum S. P. Franc: in quadam Concione, odioſa comparatione illa vilificare ſtuduit*: ktore ſie poczyna: *Cum ad aures noſtras &c.* dáne w Rzymie *apud S. Mariam Maiorem* 12. *Kal: Decemb: Pontif: An: quarto.*

613. Benedykt X. (*alias XI. qui Benedictum Antipapā Catalogo Pontificum inſerunt*) z Prześwietnego Zakonu Kaznod: ná Stolicę Rzymſką wźięty, áby prawdę o Rá nách S. Frāć: utwierdźił y wſzelka znioſł watpliwość w Cáłym Zak: Bráći Mn: *Feſtum impreßionis Sacrorum Stigmatum in Corpore B. Franciſci inſtituit, & anniverſaria Solemnitate cum officio celebrari iußit.* Ktorą Vroczyſtość *cum officio* potym *Sixtus V. Paulus V. & Vrbanus VIII. per omnem Eccleſiam confirmarunt.*

Feſtum Sacr: Stigm: naprzod in Ord. Min: á potym in Vniv. Eccles.

614. Ledwoby Fránćiſzkowi S. nie trzebá mowić ſłow owych ad Gal: 6. *Nemo mihi moleſtus ſit: ego enim Stigmata Domini Ieſu in corpore meo porto.* bo záwſze przećiw

Bliznom swoim znáyduie oppozycyę, po pierwszych, o ktorych wyżey, znowu tákie nástąpiły, że Rány w Ciele iego, nie od Chrystusá, ále od S. Michálá, do ktorego *immediatè* ná Gorze Alwerny w Hetrurii 40. dni pośćił, wyrážone zostáły. Ná ktorych zágádnienie dosyć iest ná wyrážnych, pomienionych Papiezow świádectwách, ktorych *superius citata Diplomata*, Historya od S. Bonawentury opisána, w ktorey sámego Chrystusá w postáći Seráfiná sześćią skrzydeł okrytego, ále ná Krzyżu przybitego y zránionego być twierdźi, ktory w Ciele S. Fráncíszká wyrážił Rány. Co Kośćioł S. owemi słowy: *Signasti Domine servum tuum Franciscũ, signis redemptionis nostræ*: y owemi drugiemi w Orácyi ná Swięto tych Ran: *Domine Iesu Christe, qui frigescente mundo, ad inflammandũ corda nostra tui amoris igne, in carne Beatissimi Patris nostri Francisci Passionis tuæ Sacra Stigmata renovasti* (: ktora Oracya iest także *in Rom: Brev:*) potwierdźił, pokázuiąc wyráźnie, że go nie sługá ále Pan sobie náznáczył. Zkąd y Vrban VIII. Pap. w Hymnie *ad Laudes* ná tosz Swięto w Brew: Rzyms: ták Drukować kazał: *Anni reverso tempore, Dies refulsit lumine, quo Sanctus hic de Corpore Christi, recepit Stigmata.* lubo nowszey edycyi Brewiarze, *an Typographorum incuria, vel industria*, máią *in Corpore*, nie ták iák *primæva Breviaria iussu eiusdem Papæ impressa, & ad intentionem ipsius, clarè exprimunt* te słowá: *Quo Sanctus hic de Corpore Christi, recepit Stigmata.*

Od Sámego Chrystusá S. Fráncíszek o. debrał Rány.

615. Tę náder wielką Ran Chrystusowych w Ciele S. O. Fráncíszká prerogátywę, nowym cudem Fráncíszká S. obiáśniáiącą, przed nim nikomu niepozwoloną, prekonizuie S. Bonav: apud Surium de S. Franc: Cap: 1. fol:

Elogium od S. Bon: Stigmatũ S. Frãć.

197. Co. 2. mowiąc: *Novus homo Franciſcus, novo & ſtupẽdo miraculo claruit, cum ſingulari privilegio retroactis ſæculis non conceſſo, inſignitus apparuit, ſacris videlicet Stigmatibus decoratus, & configuratus in Corpore mortis huius corpori Crucifixi.*

616. Iacobus de Voragine Archiep: Ianuen: ſerm: 3. de S Franc: z Ran Chryſtuſowych Kánclerzem Boſkim wywodźi Fráné: S. mowiąc: *Quia erat præco Dei, dedit ei Stigmata, tanquã ſigna, vel teſtimonia ſua, ut ab omnibus præco Dei cognoſceretur; & verba illius, quaſi ex ore Dei reciperẽtur.* Elogium Illuſtriſsimi Iac. de Voragine Stigmatum S. Franc.

617. Rev: Franc: Bencius e Soc: Ieſu apud Boſium 15. de Signis Cap: 3. z reflexyi ná Rány Iezuſowe w Ciele S. O. Fráncíſzká, tákie mu do Chryſtuſá podobieńſtwá przypiſał Elogium.

Sancte Patrum, ſpirans Chriſti expirantis Imago,
Tempore quam nullo deleat ulla dies.
Quas etenim fers ipſe manus, fers ipſe pedeſque,
Has tulit ille manus, hos tulit ille pedes:
Nec minus & teli transfixum cuſpide pectus,
Quale tibi patulo pectore Vulnus hiat.
Cuncta eſtis ſimiles: Illum qui fortè verentur,
Reddere te, ſimilem, cur imitentur, habent.

Elogiũ Frãc. Bencii Soc: Ies: Sacr: Stigm:

618. Pr. Magiſter Balthaſar Paglia a Calataierone Min: S. Franc: Conv: álluduiąc ná Hiſtoryą żyćia S. O. Fráncíſzká od trzech Vczniow ſwoich to ieſt BB. Leoná, Rufiná y Anioła opiſaną, á od Chryſtuſá Páná w Ciele iego wyrażone Rány, tákie Wierſze nápiſał. Elogium Pr. Balthaſari Paglia Sácr: Stigm.

Plena ſubaſæris quicunque volumina geſtis
Aſpicis, hæc Fratrum dat monumenta labor.
Pagina tres iactat ſcribas: in carne Parentis
Stigmatis hiſtoriam ſcripſerat ante Deus.

619. Vczony Paoletti w Kazániu ná S. Fránć: rozbiera ná litery imię S. Pátryárchy, y z nich troie Iemu przypisuie Elogia. Naprzod bierze litery F, R, A, y powiáda że znáczą te słowá: *Figuram Redemptoris Accepit.* dowodząc że był żywym Zbáwićielá Vkrzyżowánego Ritráktem: potym litery N, C, I, ktore mowi ták sie czytáć máią: *Nulla Carens Integritate*, z ktorych funduiąc sie ná powadze Chryzost: S. tom: 5. contra Vituperatores Vitæ Monasticæ lib: 1. fol: 227. o Ablu mowiącego: *Solus Abel Sanctissimus, purus, atq; integer, perseverat, fit enim Abel innocens.* S. Fránćiszká názywa Ablem niewinnym. nákoniec litery S, C, V, S, ktore ták wykłáda: *Seraphici Crucifixi Vulneribus Signatus*: y dowodźi że S. Fránćiszek nie tylko był Confessor, ále y Martyr, motivum wźiąwszy naprzod z S. Bonáw: o S. Fránćiszku apud Tho: de Trus. in Festo S. Franc: fo: 1857. n. 10 mowiącego: *O verè Beatum Virum cuius caro, etsi tyrannico ferro non percutitur, occisi tamen Agni similitudine non privatur, & inquam verè Beatum, cuius animam etsi gladius persecutoris non abstulit palmã tamẽ Martyrii non amisit.* Tenże pomieniony Paoletti. Wielk: Pátryárchy S. Augustyná Alumnus wźiął ieszcze swego Assumptu że Seráficzny Pátryárchá Fránć: S. nie tylko był Wyznawcą ále y Męczennikiem, motivum z Pádewskiego Ewángelisty ktory Theorem. 24. de prima reg: disseren: fo: 125. n. 8. col: 2. o S. Fránćiszku mowi: *Beatus Franciscus in voto habuit Martyrum, si ita Deo placuisset, atq; nisi aliter disposuisset. Deus autem voluntatem eius benignè acceptavit, & movendo voluntatem eius ad optatum Martyrium voluit id propter quod in eo ardorem Marty-*

Elogiũ Ven. P. Paoletti Sácr: Stigm:

Godny dyskurs Uczonego Páoletiego Augustiniániná o Ránách S. Fránćiszka.

Martyrii impreſsit. Dowodźi tedy że Fráncíſzek S. był Męczennikiem, nobiliori modo niż inni wſzyſcy Męczennicy ztąd, & quidem ſubtiliſsimo theologico argumento: *Quod in effuſione ſangvinis Martyrum duo ſunt, ſcilicet actio & paſsio Martyris,* w káżdym krwie dla Bogá przelaniu, ieſt ákcya Tyráná, to ieſt okrućieńſtwo ktore nád Męczennikiem wywiera, y páſſya álbo ćierpliwe kátowni ponoſzenie Męczenniká; dáley prowádźi dyſkurs bárdzo uczonie. *Et quamvis paſsio Martyris ſit grata Deo & accepta, actio tamen Tyranni eſt odioſa & diſpliceus*; lubo tedy mowi tenże, ćierpienie Męczenniká ieſt Bogu przyiemne, ále męczenie niewinnego ieſt niewdźięczne: Y owſzem twierdźi że bárdźiey Bogu nie miła ieſt Tyráná okrutność, niżeli przyiemna Męczenniká ćierpliwość: oto ſłowá iego: *Imò magis videtur eſse per ſe, quod actio perſecutoris diſpliceat, quàm quod paſsio Martyris placeat.* Czego rácyą dáie: *Quia actio perſecutoris eſt diſplicens formaliter, quia eſt formaliter mala, paſsio Martyris eſt placens materialiter, inquantum Martyr bene utitur malo.* to ieſt, że prześládowánie Tyráná przez ſię nie podoba ſie Bogu, bo przez ſię złá y zákazána rzecz ieſt, á ćierpienie mak y kátowni dlatego Bogu przyiemne y miłe że ćierpiący, złego záżywa ná dobre. Dyſkurſu całego Subſtáncya táka, że w káżdym Męczeńſtwie, náwet y w ſámey Chryſtuſá Męce znáyduie ſie miſkuláncya złey y dobrey rzeczy, złey *ex parte agentis* z ſtrony Tyráná, dobrey *ex parte patientis* z ſtrony Męczenniká, iáko y w Męce Zbáwićielá złość byłá *ex parte Hebræorum odio Chriſtum perſequentium*, dobroć *ex parte* Chryſtuſá Páná, ktory z miłośći Narodu ludzkiego Mękę Rány y śmierć okrutną po-

nioſł. Konkluzya poważnego Paolettego śliczna wynika, że Fráncíſzek S. *nobiliori modo* nád wſzytkich Męczennikow ponioſł Męczeńſtwo, to ieſt odebrał Chryſtuſa Rány, bo tu nie mieſzáłá ſie żadna złość álbo *odium*, ále *purus amor tàm ex parte agentis, quàm ex parte patientis* Chryſtus álbowiem, ktory według Doktorá Anielſkiego Part: 3. nec non Opuſculo 60. *Voluit vulnera retinere, ut in perpetuum gloriæ ſuæ triumphum circumferret* ná wieczną tryumfu ſwego pámiątkę Rány w Ciele ſwoim uwielbionym zoſtáwił, ktore miłośći lego ku Narodowi ludzkiemu, ſą nie zmázáne cháráktery zkąd Bernard S. *In quo illuxit clarius, quod nos dilexerit Dominus, quam in ſacris ſuis vulneribus*, Fráncíſzká Wiernego Sługę ſwego oſobliwym Chwały y tryumfow ſwoich chárákterem, to ieſt miłośći znákámi uczćił, to ieſt wyráźił Chryſtus Rány ſwoie ná Fráncíſzku z miłośći, ktore przyiął Fráćiſzek S. ná ten czás gdy według Bonáwentury S. in Legenda S. Franc: Cap: 13. wielką ku Vkrzyżowánemu Zbáwićielowi zápalał ſie Kompáſſyą *Dum Seraphicis deſideriorum ardoribus ſurſum ageretur in Deum, & affectus compaſſiva teneritudine in eum transformaretur, cui ex charitate nimia crucifigi complacuit:* to ieſt odebrał tákże Rány od Chryſtuſá Páná Fráncíſzek S. z miłośći.

Fpitheta Summorum Pontificum Ciáłu S. Franć. przypiſáne.

620. Ieſt wiele rożnych Autorow o Bliznách S. Fráncíſzká wyſokich konceptow, lecz im mieyſce biorą *Summorum Pontificum in Diplomatibus eorum* Ciału Seráficznego Pátryárchy przypiſane Epitheta.

Grzegż IX.

621. Grzegorz IX. w Dyplomá ſwoim ktore ſie poczyna *Is qui Eccleſiam &c.* Ciáło S Fráncíſzkowe drogim názywa Skárbem mowiąc: *Tam pretioſus theſaurus Sanctum videlicet*

delicet Corpus illius &c. W drugim ktore ſie poczyna: *Mirificans Miſericordias* zowie go Chwalebnym *Glorioſum Corpus*: w innym podobnym, Naychwalebnieyſzym *Glorioſiſsimũ Corpus* w innym ktore ſie poczyna *Speravimus hactenus* Nayświętſzym *Sanctißimum Corpus.*

622. Innocencyuſz IV. w Diploma ktorego początek *Licet is de cuius &c.* Chwalebnym także zowie Ciało S. Fránć: mowiąc: *In ea Eccleſia B. Franciſci glorioſum Corpus requieſcit* w drugim *Si populus Iſraeliticus* nazywa go drogim Ciałem: *Eccleſia in qua pretioſum Corpus ipſius multis miraculis coruſcans requieſcit.* Innoc: IV.

623. Alexander IV. w Diplomá ktorego początek *Benigna operatio*: wyznáie w Ciele S. Fránć: przedźiwne Męki Páńſkiey znáki ręką wyrázone Niebieſką mowiąc: *Admiranda paßionis dominicæ inſignia, quæ in eiuſdem Sancti Corpore manus Cæleſtis operationis impreßit.* W tymże niżey, zákázuie áby nikt S. Fránć: nie był przećiwny ktory ná Ciele ſwoim znáki tryumfálne noſi: *Nemo itaq; eidem Sancto audeat de cætero moleſtus eſſe, in Corpore ſuo triumphalia Stigmata præferenti.* W inſzym ktore ſie poczyna: *Cum ad aures noſtras.* Wyznáie że Rány Fránć: S. nie powierzchowne tylko ná Ciele, mocą przyrodzoną, ále wewnątrz w Ciele ná pięć mieyſcách nádprzyrodzonym ſpoſobem to ieſt w Rękách Nogách y Boku ſą wyrázone: *Stigmata in Carne ipſius non ſuperficialiter, ſed in interiora per carnem & nervos, & oßa in quinq; partibus manuum, pedum, & lateris ingreßa, non virtute naturæ, ſed miraculoſo gratiæ dono.* W tymże przyznáie że Chryſtus Pan pozwolił Fránć: S. Rány ſwoie náder zacnym przywileiem nośić w Ciele ſwoim: *Chriſtus Dominus dedit illi-* Alex: IV.

ut Sti-

ut Stigmata ſua excellentiſſimo privilegio in carnis ſuæ materia portaret.

624. Klemens IV. w Diplomá, *Clara merita.* Ciáło S. Fráncíſzká czći y wenerácyi godne ogłaſza mowiąc: *In qua Eccleſia eiuſdem Corpus Venerabile requieſcit.* W innym. *Cum ad promerenda.* Nayświętſzym Ciáłem zowie: *in qua Sanctiſſimum Corpus eius venerabiliter &c.* w inſzym Konſyſtoryálnym, Skárbem wielce drogim miánuie, poczyna ſie to Diplomá: *Is qui Eccleſiam &c.* á ſłowá Oycá S. te: *In loco qui dicitur Collis Paradiſi, reconditus eſt tàm pretioſus theſaurus, Sanctum Corpus illius.*

Klem: IV.

625. Mikołai IV. w Diplomá. *Dum ſollicitæ cogitationis.* Chwálebne Błogoſłáwionych Fráncíſzká Wyznawce, y Klary Pánny názywa Ciałá *Glorioſa Beatorum Franciſci Confeſſoris & Claræ Virginis Corpora.* W inſzym *Præclara Glorioſiſſimi &c.* Nayświętſzym zowie S. Fránć: Ciáło. *Eccleſia in qua Corpus eius Sanctiſſimum requieſcit.* W inſzym *Excitamur ab intimis &c.* chwalebnym, *in qua Glorioſum requieſcere noſcitur Corpus.* W inſzym *Præclara &c.* znowu Nayświętſzym názywa.

Mikołáiá IV.

626. Bonifácyuſz VIII. w Diploma. *Ante thronum* Ciáło S. Fránć: Nayświętſzym zowie. *In qua Corpus eius Sanctiſſimum.*

Bonif: VIII.

627. Bonifácyuſz IX. w Diploma. *Præ fulgore* Ciáło S. Fránć. Chwalebnym zowie: *In cuius Eccleſia Glorioſum Corpus eiusdem Sancti venerabiliter requieſcit.* á Swiątnicę Aſſyſka tenże Papież w tym Diploma Kámieniem fundámentálnym Cáłego Bráći Mnieyſzych Zakonu ogłaſza: *Eccleſia in qua &c. Quæ totius Ordinis Fratrum Minorum quaſi lapis fundamentalis exiſtit, quam Rector Omnipotens*

Bonif: IX.

Tenże Papież Kość: Aſſyski Kámieniem fundámentálnym Cáłego Zak: názywa.

potens singulari gratia illustravit, ob grandia merita dicti Sancti.

628. Sixtus IV. w Diplomá. *Quamvis Altissimus.* Ciáło S. Fráncíszká iákoby Znákiem Páńskiego przymierza, to iest Męki Páná Nászego IEZUSA Chrystusá Rány odnowione ktore pokoy przynoszą ná sobie máiącym miánuie: *Corpus D. Francisci est quasi Signum Domini fœderis, Passionis scilicet Domini nostri I. C. in cuius carne renovata Stigmata gestant pacem.* Niżey powiáda że iest iáko by Tęcza iáśnieiącą miedzy mgłámi chwały. *Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ.* Tenże Papież w Diploma swoim ktore sie poczyna: *Ad insignem venerandamq; Ecclesiam Domus S. Franc: Assisiat.* Głową Zakonu miánuie Kość: Assyski mowiąc: *Nostræ Peregrinationis Alumnam, quæ ipsius Ordinis Caput est, quàm nuperrimè reparari, & instaurari opere sumptuoso fecimus.* W inszym. *Quamvis Altissimus.* Swiątnicy Assyskiey między wszytkiemi Zakonu Kościołámi mieysce Xiążęce to iest naypierwsze dáie w te słowá: *Cupientes, ut Ecclesia Domus eiusdem Sancti Assisien: dudum egregiis structuris, & opere admodum sumptuoso constructa; quæ inter alias omnes Ecclesias dicti Ordinis, tùm structurarum, & ædificiorum magnitudine, tùm ratione loci in quo sita est, Re, & Nomine obtinet Principatum.* Tosz sámo lubo inszemi słowy mowi w Diploma ktorego początek. *Etsi cunctis:* słowá iego: *Domus ipsa cæteras eiusdem Ordinis Domos venustate antecellit, & in ea Glorioſum Corpus dicti Sancti devotissimè conservatur; eiusq; fratres nullum alium habent præter Romanum Pontificem defensorem.* Tęsz sámę preeminencyą Głowy y Mátki nád Całym Bráći Mnieyszych Zakonem Kościołowi Assyskiemu, w

Syxtá IV.

Tenże Papież o Kościele Assyskim mowi przyznáiąc mu naypierwsze w Całym Zakonie mieysce.

ktorym Ciało Seráficznego Fráncíszká S. ſpoczywa przyznał, y Zakon Fráncíſzkánow ktorzy ſie Conventuales zowia naydawnieyſzym názwał teráźnieyſzy Oćieć S. Benedykt XIII. ſzczęśliwie Kośćiołowi Vniwerſálnemu pánuiący pod liczbą III. W Konſtytucyi ſwoiey ktora wydał: *Pro Tertiariis Ordinis Fratrum Minorum B. Franciſci qui Conventuales appellantur.* Ktorey Konſtytucyi ſłowo w ſłowo tenor ieſt táki.

BENEDICTUS EPISCOPUS Servus Servorum DEI *Ad perpetuam rei memoriam.*

I. Proemium. SIngularis devotio, quam erga Beatum Franciſcum, Ordinis Fratrum Minorum, in plures familias diſtincti, piiſsimum conditorem profitemur, iure exigit, ut univerſos tanti parentis religioſos filios pari noſtræ benevolentiæ ſignificatione complectamur, & omnia litium ſemina ex illis, qui ſub eius regula DEO famulantur, prorſus evellere ſtudeamus.

II. Conſtitutio edita pro Tertiariis Fratrũ Obſervantiũ, non reſpicit Non modica quidem animi noſtri moleſtia nuper accepimus, inter illos diſcordiæ occaſionem inde ortam, quod per Conſtitutionem noſtram, quæ incipit: *Paterna Sedis Apoſtolicæ providentia,* vulgatam IV. idus Decembris Anno Domini 1725. Pontificatus noſtri ſecundo, totius Ordinis Fratrum Minorum Beati Franciſci, qui alias

alias a regulari obſervantia nuncupantur Miniſtro Generali, & ſecundariis ſuperioribus auctoritatem & iurisdictionem in ſuos Tertiarios, per felicis memoriæ Anteceſſores noſtros Romanos Pontifices traditam, confirmaverimus, ut per eiusdem Beati Franciſci veſtigia gradientes, alacrius in DEI famulatu perſeverarent, ſuiq; Sanctiſsimi Inſtitutoris exempla aliis imitanda proponerent. Hanc enim Conſtitutionem tàm luculentam, atq; alienæ interpretationis expertem, quæ unos Tertiarios, Miniſtro Generali Fratrum Minorum qui a regulari Obſervantia nuncupantur, ſubiectos tantum reſpicit, & ſingulatim nominat, non verò alios, ſpeciali nota dignos; Nihilominus contra expreſſam mentem noſtram, ad illos Tertiarios etiam, qui vivunt, ſemperq; vixerunt ſub Miniſtro Generali, & ſecundariis Superioribus Fratrum Minorum Beati Franciſci, qui Conventuales dicuntur, detortam fuiſſe intelleximus. Quare nos ipſi, quibus cura ſpecialis incumbit, ut auctoritate nobis divinitus tradita, ius ſuum unicuiq; pro virili ſervemus, atq; ordines regulares privilegiis, ob ſuarum virtutum merita ſibi ab hac Sancta Apoſtolica ſede conceſsis, pacifice in Domino utantur; huic diſsidio poſt maturam deliberationem occurrere volentes, præſentibus literis noſtris, perpetuum robur impoſterum habituris, motu proprio, & ex certa ſcientia declaramus, ſancimus, atq; ſtatuimus, uni Mininiſtro Generali, & ſecundariis Superioribus Ordinis Fratrum Minorum Beati Franciſci, qui Conventuales dicuntur, non verò aliis, auctoritatem & iurisdictionem in ſuos Tertiarios deberi & competere.

Tertiarios Fratrũ Minorum Conventualium.

III. Privilegia per Summos Pontifices Fratribus Minoribus Convētualibus concessa iterum confirmantur.

Hanc autem auctoritatem & iurisdictionem, iisdem Fratribus Conventualibus, piæ memoriæ Romani Pontifices Antecessores nostri pluribus ab hinc Sæculis Apostolica largitate indulserunt, videlicet Innocentius IV. literis incipientibus: *Vota devotorum*, datis Lugduni Idibus Iuniis Anno Domini MCCXLVI. Pontificatus IV. Nicolaus IV. literis incipientibus: *Vnigenitus Dei Filius* datis apud Vrbem veterem VI idus Augusti anno MCCXC. Pontificatus III. Martinus V. literis incipientibus: *Inter cætera*, datis Romæ V. idus Decembris anno MCCCCXXVII. Pontificatus X. & Sixtus IV. literis incipientibus: *Romani Pontificis providentia*, datis Romæ XVIII. Kal: Ianuarias anno MCCCCLXXI. Pontificatus I. Quare nos quoq; decessorum nostrorum gestis inhærentes, eorumdem Apostolicas literas, iam recensitas, auctoritate nostra iterum confirmamus, inq; suo primævo robore nunc & deinceps manere volumus ideoq; approbantes, atq; iterum confirmantes omnem potestatem, auctoritatem & iurisdictionem in eosdem Tertiarios Ministro Generali, cæterisq; secundariis Superioribus Ordinis Fratrum Minorum Convētualium Beati Francisci ab Antecessoribus nostris olim concessam, omnesq; facultates, exemptiones, prærogativas, indulgentias & præeminentias, in prædicta Constitutione nostra: *Paterna Sedis Apostolicæ providentia*, Ministro Generali totius Ordinis Fratrum Minorum Beati Francisci, qui Observantes dicuntur, in proprios Tertiarios, a Nobis indultas, pariter indulgemus, easdemq; extendimus ad Ministrum Generalem Fratrum Minorum qui Conventuales dicuntur, super Tertiarios eidem Ordini, &

Mini-

Miniſtro Generali ſubiectos; volentes propterea & ſtatuentes, ut hi Tertiarii ſubſint uni eidem Miniſtro Generali Fratrum Minorũ Conuẽtualiũ, præterea nemini; utq; ad unum eundem Miniſtrũ Generalẽ duntaxat, & non ad aliũ quemcumq; in quibuscumq; locis, Civitatibus, Provinciis, & Regnis, etiam ubi alii Tertiarii ſunt, ſpectet inſtituere condere, & propagare eundem ſuum Ordinem utriuſq; ſexus Tertiariorum, de pœnitentia nuncupatum; quæq; illorum profectum ſpiritualem reſpiciunt, ſtabilire & decernere, illos corrigere & reformare, & omnia diſponere, quæ iam laudata Conſtitutio Noſtra Miniſtro Generali Fratrum Minorum Obſervantium in proprios Tertiarios diſponenda concedit. Etenim æqvum eſt, ut Miniſtro Generali Ordinis Fratrum Minorum Conventualium Beati Franciſci, *qui inter cæteros Ordines, ſub uno & eodem Seraphico Patre, & Capite DEO famulantes vetuſtiſsimus eſt*, omnem iurisdictionem, auctoritatem, facultates & gratias in Tertii Ordinis, ab eodem celeberrimo Confeſſore inſtituti, pœnitentes indulgeamus, quæ aliis Fratribus Minoribus indultæ fuerunt; maxime quum eiusdem Seraphici Patris & Confeſſoris Corpus requieſcat in eorumdem Fratrum Conventualium Baſilica Cœnobii Aſsiſienſis, *quam propterea eſſe Caput & Matrem totius Ordinis Fratrum Minorum felicis recordationis Anteceſſores Noſtri Romani Pontifices Suis Apoſtolicis literis decreverunt*; nimirum Gregorius IX. incipientibus: *Is qui Eccleſiam Suam*, datis Laterani X. Kalendas Maias anno MCCXXX. Pontificatus IV. Clemens IV. literis pariter incipientibus: *Is qui Eccleſiam Suam*, datis Peruſiæ XVII. Kalendas Maias anno MC

 Pontificatus II. Nicolaus III. literis incipientibus: *Gloriosissimi Confessoris*, datis Reate pridie Idus Maias MCCLXXVII. Pontificatus I. & Sixtus IV. literis incipientibus: *Ad insignem*, datis Romæ VI. Idus Decembris anno MCCCCLXXV. Pontificatus V.

IV. Tertiarii Fratrum Minorũ Conventualium, fruantur privilegiis & gratiis Spiritualibus, quæ cæteris Tertiariis concessæ fuerunt.

Volumus etiam, decernimus, atq; statuimus, ut Tertiarii directioni Ministri Generalis Fratrum Minorum Conventualium subiecti, omninò gaudeant & fruantur omnibus exemptionibus, immunitatibus, prærogativis, indulgentiis, privilegiis gratiis, & favoribus spiritualibus & temporalibus, quas Antecessores nostri Romani Pontifices iisdem largiti fuerunt. Quapropter has iterum approbamus, confirmamus, atq; concedimus, easdemq; etiam, omnes & singulas, quas pridem concessimus in eadem Constitutione nostra quæincipit: *Paterna Sedis Apostolicæ providentia*; decernentes tamen & declarantes, ut, quacunq; consvetudine in contrarium non obstante, memorati Tertiarii, directioni & correctioni Ministri Generalis Fratrum Minorum Conventualium subiecti, vestes religiosas colore & forma Tertiariis proprias, induant, eo prorsus modo, quo Romani Pontifices suis Apostolicis literis Observandum præscripserunt, ad hoc, ut iisdem indulgentiis & gratiis frui possint.

V. Clausulæ derogatoriæ & censuræ in cõtrafacientes.

Hæc vero universa Ministro Generali Fratrum Minorum Conventualium in Tertiarios ei subiectos præsentibus literis nostris concessa, ita, & non aliter iudicari & firma, atq; inconcussa ab omnibus haberi statuimus; non obstantibus Ordinationibus, & Constitutionibus Apostolicis, aliisq; contrariis quibuscunq;. Quibus, quatenus opus est, derogamus, easq; abrogamus, proq;

proque abrogatis, derogatis & nullis, hac in re haberi volumus; pœnam excommunicationis ipso facto incurrendam aliasq; censuras pro arbitrio nostro iis interminantes, qui contraire, vel temerario ausu ea impugnare præsumpserint, quæ hac nostra Constitutione firmamus atq; decernimus: ob cuius plenam, perfectamq; observantiam iniungimus Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & eorundem Vicariis & Ministris, ut pro horum omnium plena executione tuenda, auctoritate sua vigilent, invocato etiam, si opus fuerit, ad hoc auxilio brachii sæcularis.

VI. His literis fides ubiq; adhibeatur.

Volumus autem, ut præsentium, literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicuius ex Secretariis Ministri vel Procuratoris generalis dicti Ordinis Fratrum Minorum Conventualium, sive Notarii publici subscriptis, & Sigillo Officii eiusdem Ministri vel Procuratoris generalis ipsius Ordinis, vel cuiuscunq; personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

VII. Nemo has literas infringere audeat.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, declarationis, confirmationis, innovationis, concessionis, decreti, voluntatis, præcepti, & derogationis, infringere, aut ei temerario ausu contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis DEI, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Dominicæ

minicæ Incarnationis Milleſimo Septingenteſimo Viceſimo Sexto, tertio nonas Iulias, Pontificatus noſtri Anno Tertio.

P. Cardinalis Prodatarius.

Pro Domino Cardinali Oliverio

C. Archiepiſcopus Emiſſenus.

De Curia I. Viſa Archiepiſcopus Ancyranus.

Lucas Martinettus.

Regiſtrata in Secretaria Brevium.

Ex Typographia Rev: Cameræ Apoſtolicæ.

Attenta ſupradicta facultate a SS. D. N. Papa Benedicto XIII. mihi infraſcripto ſpecialiter elargita, præſentes mea manu ſubſcripſi, & ſolito Sigillo mei Officii munivi Romæ ex Ædibus S. Salvatoris in Vnda apud Pontem Sixtum die 15. Februarii 1727.

(Locus Sigilli)

Fr. Ioannes Franciſcus Paolini de Monte Sancto in Piceno Procurator Generalis Ord: Min: Conv: S. Franciſci.

Michaël *de Granow* Wodzicki Canonicus Vicarius in Spiritualibus & Officialis Generalis Cracovien: Cuſtos Vislicienſis.

VNiverſis & ſingulis quorum intereſt, aut intereſſe poterit ſignificamus. Quia nos viſis præſentibus literis Apoſtolicis

ſtolicis, in forma Tranſumpti expeditis ac emanatis, ſanis, ſalvis, & illæſis, nec in ulla ſui parte ſuſpectis, aut vitiatis, easdem Authoritate noſtra Ordinaria admiſimus, facultatemq; reimprimendi, ac Chriſti fidelibus publicandi conceſſimus, prout concedimus per præſentes. In quorum fidem Dat: Cracoviæ Die Vigeſima Menſis Martij Anno Domini 1727.

Gaſpar Szczepkowſki Canonicus Cracovien:
Iudex Surrogatus mpp.

(Loco ✠ Sigilli.)

To Literar: Apoſtolicar: Tranſumptum Auctoritate Ordinaria Cracovien: admiſſum, ieſt w Archivum Konwentu Krák: S. Fráncíſzká.

629. Inſi Papieże przedźiwne Miłośći Boſkiey *Spectaculum* w Ciele S. Fráncíſzká *paſsim* przyználi. Seráficki Doktor Bonaw: S. piſząc o Przenieśieniu Ciáłá S. Fránć: raz go nazywa Pánu poświęconym *Corpus Domino deditatum.* drugi raz zowie go *Sacrum theſaurum Regis Altiſsimi bulla conſignatum.* Swiętym Skárbem pieczęćią Naywyżſzego Krolá przyćiśnionym. S. Bonáw: o. Ciele S. Fráć.

630 *S. FRANCISCI EPITAPHIVM ÆNIGMATICVM.*

Siſte gradum, flexoq; colens hoc poplite marmor,
Da flores tumulo. Patris imago latet.
Angelus hunc Matri, quem iam cecinere Sybillæ
Nuntiat, ex Vmbris editur in ſtabulo.
Crux vocat: ille ſequax, paſſurus ubique, Parentes
Dum fugit, in Templo dogma ſalubre docet.
Fæcundat Cererem, Bacchum deducit ab Vnda
Vos prece mors, langvor, ſtyx, mare, culpa, domat

Quem malus impellit, firmans bonus Angelus, olli
Pænarum seriem, signa futura refert.
Pontificis nutu, raptis quod vestibus, amens
Creditur. hinc Saxis, verbere, fune, fatur.
Epitaphium Ænigmaticũ S. Francisci.
Insuper ut nubes cælos ascendere visus,
Quin solis faciem, tegmen habere nivis.
Sternitur huic vestis, palmis, oleaq; triumphat
Ad Solymam, plausu mitis aselle vehis.
Ante obitum Socios cæna simul excipit: omnes
Inter bissenos proditor unus abit.
Terga Crucem gestant, redimit nos sangvine punctus
Vepre, super montem vulnera quinq; tulit.
Latronem indulgens fert secum. potat amarè.
Voce Deum clamans; in Cruce nudus obit.
Virgo Parens gremio defunctum amplectitur. unctum
Sindone cum munda, non vetus urna tegit.
Custodes lapidem signant: Vestram, Inferi ad arcem.
Desilit. Assurgit, nec iacet in tumulo.
Hinc & præteriens tundit sua pectora cætus.
Filius verè non erat iste DEI.

S. Patri FRANCISCO.

Principium, finisque DEVS. Pater huius imago
Omega Sit numeris, ut fuit Alpha meis.

Omnia Pedibus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ
& meipsum subiicio.

REGESTR

REGESTR
w Ktorym ſię notuią oſobliwſze z tey Xiąſzki rzeczy.

ACademias Bonon. & Pragen. nouiter erectas illuſtrarunt S. Th. Doctores Conventuales. num. 394.
Ad cenſendam identitatem Reliquiarum, ſufficit ueriſimilitudo, & certitudo moralis. n. 582.
Agnieſzká Krolewná Czeſka wzgárdźiwſzy zaręczyny Ceſárſkie zakonnicą S. Fránc. w Prádze zoſtáłá. n. 536.
Alexander 4. Pap. windykował iátmużny ná Fábrykę Aſſyſką od bezbożnych Retentorow. n. 65. 66. 67.
Alex. 4. iák przed Papieſtwem, ták Papiezem będąc ſam był Protektorem Zakonu náſzego. n. 84.
Alexándrá 4. Pap. Epithetá Bliznom S. Fráć. n. 623.
Alex. 5. Pap. był Regentem w S. Aſſys. Konwencie n. 289.
Alex. 5. Pap. ex Ord. Min. Conu. liberalitas ná ubogich n. 403.
Alexy Fráncíſzkan clarus miraculis w Bytomiu. n. 508.
Ambon iáki ieſt w Kośc. Aſſyſkim ſámym Kośćiołom Pátrvárchálnym pozwolony. n. 96.
Ankry áni żeláżney áni drewniáney niemáſz w cáłey Fábryce Aſſyſkiey. n. 53.
Anniwerſarz co roczny w Aſſyzu Przenośin Ciáłá S. Fránć. n. 25.
Anzelm Fráncíſzkąn Biſkup Wárminſki n. 549.
Apparicya Gondyſalwá Generałá zakonu po śmierći. 386.
Archiconfraternia Paſká S. Fránć. w Aſſyzu. n. 251.
Architekt Fábryki Aſſyſkiey n. 8.
Archiuium Aſſyſkie n. 52.
Arcybiſkup Gniez. Henryk Fráncíſzkąn n. 543.
Arcybiſkupi Lwowſcy dwá Fráncíſzkáni. n. 547.

Ardor był záwſze w ſynach S. Fráné. Krew zá Wiárę S. przelewáć. n. 476.
Armá cujuscunqueſortis sub pæna excommunicationis ipſo facto &c. zákazáne Zakonnikom ná Proceſſyi Dniá 1. Sierpnia do Porcyunkule. n. 606.
Aſsertum contrarium rationi Theologicæ, Praxi antiquæ Eccleſiæ, conſuetudini modernæ, & communi ſensui Fidelium mowić że Manuſkryptow Swiętych wenerowáć nie trzebá. n. 584. 585 586 587. 588.
Aſſyzánie ná Kośćioł Aſſyſki co nayprzednieyſze ofiárowáli mieyſce n. 7.
Aſsyzánow wielka ku S. Fráné. pobożność. n. 18.
Aſsyzánie przeprośili Papieżá. n. 24.
Aſſyzánie Fráncíſzkánom Aſſyſkim aduerſus deturbatores dawáli pomoc. n. 111.
Atteſtácya o Grobie y o Ciele S Fráné. prawdźiwa. 331.
Atteſtácye o Grobie S. Fráné. zmyślone. n. 332. 333. 334.
Bázyliká Aſſvſka ſámey Stolicy Apoſtolſkiey podległa. n. 95. 98. & 109.
Bázyliká Aſſyſka Głową y Mátką całego Bráći Mnieyſzych Zakonu. n. 99.
Bázyliká Aſſyſka ná Solennych Proceſſiách dwá Krzyże nośi. n. 108.
Bázyliki Aſſyſkiey Privilegia Apoſtolica. n. 114.
Benedykcya ręką własną S Fráncíſzká piſána. n. 159.
Benedykcya ktorą chowáią w Aſſyzu, y ktorą noſzą ná Proceſſyi do Porcyunkule, tá ieſt ktorą dał S. Fráncíſzek B. Leonowi. n. 582.
Benedykcyą S. Fráné. nie przez iedno ſto lat ná Proceſſyi do Porcyunkule noſzą. n. 582.
Benedykcya S. Fráné. cudá czyni. n. 582.
Benedykcya ktora dał S. Frán. Miáſtu Aſſys. n. 584.
Bernárdyn S. Roku 1402. do Zakonu wſtąpił. n. 402.
Bernárdyn S. otworzył Szkoły u OO. Obſeruántow. n. 410.
Bernárdyná S. czemu OO. Obſerwánći zá Fundatorá máią. n. 410.
Bernárdyn S. przed śmiercią do Fráncíſzkánow przyſzedł y u nich umárł. n. 410.
Biblioteká Aſſyſka. n. 52.
Biſkupow ſiedm, publikowáło Odpuſt Porcyunkule y poświącáło Kośćiołek P. M. Anielſkiey. n. 556.
Biſkupow ſiedm Klemens 5. Pap. 2. Fráné: Zakonu do Tátárow ná opowiádánie Wiáry S. posłał. 319.
Biſkupi Aſsvſcy Fráncíſzkáni a n. 295. usque ad 317.
Biſkupi Aſsyſcy pochowáni w Kość. Aſsyſkim náſzym. 352.

Biſkupi

Biſkupi Fráncíſzkáni w Polſzcze od n. 543. áſz do n. 552.
Bliſko Aſsyzá niegodźi ſie ad trecentas Cannas bez Konſenſu Stolice Apoſtolſkiey ſtáwiáć Kośćiołá Oratorium albo ſzpitalá. n. 91.
Bliznow S. Fránć. Feſt naprzod poſtánowiony w cáłym Bráći Mn. Zakonie, potym w Uniwerſálnym Kośćiele n. 613.
Błogosłáwienſtwo ktore dał S. Fránc. przed ſmierćią ſwoią B. Eliaszowi. n. 361.
Bogusław Fráncíſzkan w krák. in opinione Sanctitatis deceſſit. n. 505.
Bonáwentura S. od 4. Generałá Fráncíſzkáńſkiego do Zakonu przyięty. n. 364.
Bonáwentury S. Swiádectwo o Benedykcyi Fránć: Swiętego. 579.
Brát Paulucyusz de Trincis Láiczek Anteſignanus OO. Obſerwántow. n. 368.
Breue Clemen: 7. & Bulla Urbani 8. ktoremi ná kazána. Proceſsya Dniá 1. Sierpniá do Kość: P. M. Anielſkiey. n. 573.
Brulian naypierwſzy OO. Obſerw: Konwent. n. 368. y 395.
Bullæ Pontificiæ contra impugnantes ſtigmata S P. Franciſci n. 612.
Cáłe S Franc w Kośćiele Aſsys złożone Ciáło. n. 32.
Cáłe práwie oprocz Grzeg: 9. Pap:ná Fábrykę Aſsyſką przykłádáło ſie Chrześćiáńſtwo, oſobliwie Niemcy. n. 18.
Canonizati ex 3. Ord: S Fránc: n. 471.
Carmina w Wilnie w Kość: S. Krzyżá o pomęczonych Fránći: n. 477.
Celki przy Kośćiołku Porcyunkule. n. 126.
Ceremonie Kánonizácyi S. Fráncíſzká n. 10. & n. 11.
Chor Kośćiołá Aſsyſkiego. n. 46.
Chordę S Fráncíſzká wźiął ſobie zá Herb Henryk Arcybiſkup Gniezn: ex Ord. Min: Conv: A iż był z Fámilii Xiążąt Bremenſkich, oni iego ſecuti exemplum Chordę S Fráncíſzká máią pro inſigni n. 543.
Chordę S Fráncíſzká Dominik S záwſze ná ſobie z dewocyi noſił. n. 471.
Chronologi OO Obſerwántow ingenué fatentur że Zakon Min: Conv: ieſt ich Origo & Mater n. 371
Ciáłá wiele ſpráwiedliwych w Bázylice Aſsys: czekáią Zmartwychwſtánia ná żywot wieczny od n. 259 do 282.
Ciáłá 36 Męczen: Fráncíſzkánow Polakow z Biſkupem Wileńſkim tákże Fráncíſzk: w Wilnie Kość: OO. Fráncíſzkánow

now pogrzebione. n. 478.
Ciáłá rożnych godnych Fráncíſzkánow w Aſsyzu leżą. n. 356.
Ciáłá Biſkupow Aſsys Fráncíszk: w Bázyl: Aſsys pogrzebione n. 352.
Ciáłá S. Fráncíſzká Przenieśienie. n. 21.
Ciáło nienáruſzone iákoby ſpiącey S Klary ználeźione. n. 58.
Ciáło nienáruſzone we trzyſtá lat Bonifácyuſzá 8. Pap. n. 383.
Ciáło B. Iolenty w Gnieźnie. n. 528.
Clauſtra Aſsyſkiego Konwentu n. 50.
Collegium Aſsyſkie. n. 51.
Confeſſores de Ord: Min: Canonizati. n. 466.
Confeſsores de Ord; Min: Beatificati. n. 467.
Conſtitutiones Urbanæ pro Min: Conv. n. 448.
Conventuales Swiątobliwośćią sławni. n. 386
Conventuales Oycowſkiego y Máćierzyńſkiego dźiedźictwá legitimi & perpetui poſſeſſores. n. 110.
Conventualibus wieczyſtość do Aſsyſkiey Bázyliki od Leoná X Papieżá potwierdzona. n. 112.
Cud oſobliwy w Kosć: Aſsys: S. Fránć: pod czás Kánonizácyi S. Stánisłáwá Biſkupá Krákow: n. 65.
Cud przy publikácyi Odpuſtu Porcyunkule. n. 556.
Cudá przez Welum Nayświęt: P. n. 215. 220. 222 223 & 224.
Cudotworność naybárdźiey utwierdza prawdźiwe Relikwie n. 582.
Cyſterny Aſsyſkiego Konwentu n. 50.
Czás noſzenia w Proceſsyi Welum Nayświęt: Pánny. n. 220.
Czás Przenieśienia Ciáłá S Fráncíſzká. n. 21.
Czás w Ktory S Fráncíſzek odebrał Rány. n. 611.
Czemu Grzeg: 9. Pap: w Epitáphium Fráncíſzká S. Rzymiáninem názwał. n. 13.
Czemu Hiſtorycy nie iednákowo dźien Kánonizácyi S. Stánisłáwá Biſku: Krák: Kłádą. n. 66.
Czemu Kronikarze nie iednákowo látá Zakonu Swiętego Fráncíſzká Komputuią n. 118.
Czemu nie Rywotort Głową y Mátką Zakonu Bráći Mnieyſzych, poniewaſz w nim Fráncí: S záczął Zywot Zakonny. n. 132.
Decretum in Cauſa Proceſſionis inter PP. Min. Obſeru & PP. Min: Con: Aſſiſien. n. 589.
Deputati pod czás Proceſsyi do Porcyunkule iáko winni trzymáć

máć ordinatam Proceſſionem, ták ich też słucháć we wſzytkim potrzebá. n 601. & n. 602.
Dewocya Grzeg: 9. Pap. y Marcina 4. ku Hábitowi S. Fránć. 541.
Dies iræ, dies illa &c: ſkomponował Fr: Matthæus de Aqua Spartá iedenaſty Generał Fránć. n. 380.
Diploma Grzeg: 9. Pap. ná Przeniesienie Ciáłá S. Fránć: 20.
Diploma Clem: 4. iákie y Grzeg. 9 w ktorych ſą nádáne Przywileie Bázylice Aſſyſkiey. n. 93.
Dniá 17. Września to ieſt in Feſto Stigmatum S. Fránc: corocznie bywa Solenna po Mieśćie Aſſys. Proceſſia z Relikwiarzem, w ktorym ieſt Plaſter, ktory Fránćiſzek S ná Ránę Boku ſwego przykłádał od S. Klary zrobiony. n. 154.
Dominik S. z wielkiey miłośći ku Zakonowi Náſzemu ná Kápitułách náſzych bywał n. 471.
Dominik S Chordę Fránc: S z dewocyi záwſze ná ſobie nośił. n. 471.
Dominik S. iáko Confrater S. Fránćiſzká do Zakonu náſzego należy. n. 472.
Dominiká s. z Fránćiſzkiem S. ſtrony Zakonow ſwoich ná Kápitule Rogoziáney diſkurſy. n. 472.
Dominikáni capaces ſucceſſionis ktorą by bráli, gdyby byi ná swiećie. n. 90.
Dormitarze Konwentu Aſſys: n. 57.
Dowod ze 36 Męczennikow w Wilnie Fránćiſzkáni byli. n. 478.
Dowod że Bázyliká Aſſys: ſámey ſtolicy Apoſtolſkiey podległa. n. 95.
Drzwi Kośćiołá ſredniego Aſſys: n. 43.
Drzwi Kośćiołá P. M Anielſkiey pod czás Proceſſyi do Porcyunkule całych nieotwieráią. n. 595.
Dwánaśćie Káplic w ſrednim Kośćiele Aſſys: n. 69.
Dyſkurs godny Auguſtyná Páolettego o Ránách S. Fránćiſzká. n. 619.
Dźiełá S Fránćiſzká w Rywotorćie. n. 123.
Dźien Odpuſtu Porcyunkule od Chryſtuſá náznáczony. n. 553.
Dzwon przez ſię dzwonił gdy umárł Fr: Bona grátia 9. Generał Fránćiſzkáński. n. 378.
Dzwonić OO: Obſerwánći Dniá 1. Sierpniá poty powinni, poki cáła Proceſſya do Kośćiołá ich nie wnidźie. n. 609.
Electus y Gilbertus Fránćiſzkáni w Prusiech wielkiey Swiątobliwośći. n. 511.

Elogia Hábitu S. Fránć: od Kardynałá de Treio. n. 542.
Elogia Auguſtini Paolettiſtigmatum S. Fránc: n. 619.
Elogium S. Bonav. ſtigmatum S. Franc: n. 615.
Elogium Jacobi de Voragine ſtigmatum S Franc: n. 616.
Elogium Franciſci Bencii Soc: IESU ſtigmatum S. Franc: 617.
Elogium Balthaſari Paglia Min: Conv: ſtigmatum S. Franc: 618.
Elzbieta B. Jolenty Wnuczká Zakonnica S. Fránći: w Gnieznie. n. 533.
Epitaphium S. Franc: w Grobie od Grzeg: 9 Pap. n. 13.
Epitaphium Giottego przedniego Málárzá n. 76.
Epitaphia Biſkupow Krák: u OO: Frác: Krák: n. 150.
Epitaphium ænigmaticum S Franciſci. n. 630.
Epitheta a ſummis Pontificibus Corpori S Frauc: data. n. 621 ad n. 628.
Epithetum S Bonau Corporis eiusdem S Franc n. 629.
Eufemia Xiążęćiá Poznánſkiego Corká Zakonnicá Swiętego Fránćiſzká w Gnieźnie. n. 530.
Exagieracya Grzeg: 9 Pap: ná zuchwáłych Aſſyzánow. n. 23.
Fábryki Aſſyſkiey początek n. 8.
Fábryki Aſſyſkiey Architekt. n. 8.
Fábrykę Aſſyſką zdał Grzeg: 9. Pap ná Eliaſzá Generałá. n. 6.
Fábryká Aſſys. ſpora y ozdobna zá powtornego Generálſtwá Eliaſzá. n. 37.
Fábryki Aſſys: dozor ná Kuſtoſzá Aſſys. Prefektá y Prokuratorá złożony. n. 38.
Fábułá o ſercu S Fránćiſzká. n. 35.
Fábuły o Grobie Swiętego Fránćiſzká n 332 333 & n. 334.
Fama ieſt ze zawſze w Aſſyzu wie ieden Zakonnik ſub ſigillo z ktorey ſtrony było weśćie do Grobu S. Fránćiſzká. n. 330.
Feſt Bliznow S Franc naprzod w całym Bráći Mnieyſzych Zakonie, á potym w uniwerſálnym Kośćiele od ſtolice Apoſtolſkiey náznáczony. n. 613.
Formy ſredniego Kośćiołá. n. 46.
Formułá ktorą Papiez Kánonizował S Fránc. n 10. & 11.
Fránćiſzek S. ná żyćie Zakonne w ręku Innocencyuſzá 3. Papieżá Profeſſyą uczynił. n. 122.
Fránc S ſynow ſwoich w Rywotorćie Bráćią Mnieyſzą miánował. n. 130.
Fránćiſzek S. fundował trzy Zakony z nabożenſtwá ku Troycy Przenayświętſzey. n. 359.

Fránći-

Fráncíſzek S. w liczbę Generałow niewchodźi. n. 359
Fráncíſzek S. piſał Benedykcyą dla B. Leoná. n. 581.
Fráncíſzek S. na doſtoynieyſze Męczenſtwo záchowány. n. 476.
Fráncíſzek S od ſámego Chryſtuſá odebrał Rány. n. 614.
Fráncíſzek S. pod ſzubienicą chować ſie kazał. n. 6.
Fráncíſzek S. oſiadł mieyſce w Niebie Lucyferá dla głębokiey pokory. n. 360
Fráncíſzká s. názwánie Ianem od Mátki, á Fráncíſzkiem od Oycá ſpełniło ſie ná Fráncíſzkánách ktorych Conventuales zowią. n. 370.
Fráncíſzkáni Cognomen máią Conuentualium od Innocencyuſzá 4 Pap. Roku 1250. n 367. & n. 368.
Fráncíſzkáni álbo Conuentuales cále Innocentiani. 369.
Fráncíſzkáni naypierwſi nowego ſwiátá Apoſtołowie. 476
Fráncíſzkáni dopomogli Columbowi do wynálezienia nowego ſwiátá. n. 476.
Fráncíſzkáni ſprzećiwiáli ſie bezbożnośći Henryká 8. Angielſkiego Krolá. 476.
Fráncíſzkáni w Litwie naypierwſi Wiárę s ſzczepili, y Krew dla niey przelali. n. 477.
Fráncíſzkáni item Męczennicy w Litwie. n. 478.
Fráncíſzkáni 3tio Męczęnnicy w Litwie. n. 480.
Fráncíſzkáni 4to. Męczennicy w Litwie. n. 481.
Fráncíſzkáni Męczennicy w Inflánćiech. n. 482.
Fráncíſzkáni item Męczennicy w Inflanćieh. n. 483.
Fráncíſzkáni Męczennicy w Wołoſzech. n. 484.
Fráncíſzkáni Męczennicy wPruśiech. n. 485.
Fráncíſzkáni Męczennicy w ziemi Tátárſkiey n. 486.
Fráncíſzkáni Męczennicy w Krzemieńcu n. 487.
Fráncíſzkáni Męczennicy we Lwowie n. 488.
Fráncíſzkáni Męczennicy w Krákowie n. 489.
Fráncíſzkáni Męczennicy w Záwichoſćie n. 490. n. 491.
Fráncíſzkáni Męczennicy w Nowym Mieśćie n. 492.
Fráncíſzkáni Męczennicy w Chęćinách n. 493.
Fráncíſzkáni Męczennicy w Wárće n. 494
Fráncíſzkáni Męczennicy w Inowłocławiu n. 495.
Fráncíſzkáni Męczeczennicy w Rádźieiowie n: 497. & n. 498.
Fráncíſzkáni Męczennicy w ſremie n. 499.

Fráncíſzkáni Męczennicy w ſmarzowicách n. 500.
Fráncíſzkáni wprzod w Toroniu niżeli w Chełmnie byli. n. 504.
Fráncíſzkáni Arcybiſkupi y Biſkupi w Polſzcze n. 543 553.
Fundácya Pánien w Zawichoſćie. n. 535.
Fundámentá Aſſyſkiego Kośćiołá benedykował Grzeg 9. Papież n. 12.
Fundator w ſmarzowicách n. 500.
Fundator w Grábowie n. 521.
Gábriel Ránconus naypierwſzy ex PP, de Obſeru: Kárdynał uczyniony od Sixta 4. n. 418.
Gaſtoldus Woiewodá Podolſki od Fráncizkánow ná Wiárę ex Pagano náwrocony, fráncíſzkánem zoſtał, potym Biſkupem Wileńſkim uczyniony, ná koniec z fráncíſzkánámi ktorych było 36. dla Wiáry Swiętey umęczony. n. 478.
Gdźie umárł Swięty fráncíſzek. n. 3.
Generał fránc: aggregare może inne wſzytkie Kośćioły całego Bráći Mn: Zakonu do Archiconfraternii Chordigerorum Aſſys n. 138.
Generał 4. Zak: fránc: Haymo Anglus przyiął do Zakonu S Bonáwenturę 364
Generał 13. fránc Ioannes Minius de Muro S Palat: Magiſter przyiął do Zakonu s. Ludwiká Biſkupá Toloſſańſkiego. n. 382.
Generał naypierwſzey PP. de Obſeruantia fr. Chryſtophorus Numayus a foro Iulio anno 1517. obrány. n. 425.
Generali fráncíſzkáńſcy práwie wſzyſcy s. Th. Doctores. n. 358.
Generali fráncíſzkáńſcy od ſámych Papiezow bráli záwſze ná urząd ſwoy confirmationem. n. 464.
Generali fráncíſzkáńſcy od pierwſzego áſz do dźiśieyſzego oś mdźieśiątego drugiego non interrupta enumerantur ſerie. od n 361 áſz do n. 463.
Głowy y Mátki prerogátywá ſámey Bázylice Aſſyſkiey iedynie służy 99.
Gondyſalwá Generałá zálecenie, y apparycya po śmierći n 386
Grob s. fráncíſzká w Kámieniu nowy n. 8.
Grob s. fráncíſzká zámknął Sixtus 4 Pap: n. 330.
Grzechu niemáią ktorzy od ſtolice Apoſtolſkiey ákceptuią godnośći Kośćielne n. 320.
Grzegorzowi 9. duchem prorockim fráncíſzek s powiedźiał że miał być Papieżem, y Iego zá Oycá Zakonowi ſwemu obrał n. 4.
Grzegorz 9. Pap. Kośćioł ná złożenie. Ciáłá s. fráncíſzká murować kazał, y plác u Aſſyżánow kupić chćiał. n. 6.

Grzegorz

Grzegorz 9. Pap. Kánonizował S. Fránć. y miał perorę n. 10.
Grzegorz 9. Pap. widźiał w Grobie ſtoiącego S. Fránć. n. 28.
Grzegorzá 9. Pap. dewocya ku Hábitowi S. Fránć n. 541.
Grzymisłáwá Xiężniczká Ruſka á Xiężna Polſká BB. Pudyká y Sálomei Mátká Trzećiego Zakonu S. Fránćiſzká. n. 535.
Grzymisłáwy śmierć w Záwichoſćie. n. 535.
HAbit Zakonny S Kunegundá rázem z B. Jolentą Sioſtrą ſwoią w Krákowie u S. Fránćiſzká przyiętá. n. 526.
Hábit S Fránć: w Wielkiey dewocyi od Grzegorzá 9. Marćiná 4. Papieżow miány. n. 541.
Hábit S. Fránćiſzká wiele Pánow y Pań noſiło. n. 540.
Hábitu S. Fránćiſzká Elogia od Kárdynałá de Treio. n. 542.
Hábitu Fránćiſzkáńſkiego formę, poſtánowił S Bonáwenturá. n. 375.
Haymo Generał Fránćiſzkáńſki 4. z roſkazu Jnnoc: 4. Pap. Breviarium Rom: correxit; Rubricas adiecit, ediditq; Librum de Miſſæ cerimoniis. n. 364.
Helená B. Jolentij Wnuczká Zakonnicá S Fránć: w Gnieznie. n. 512
Henryk Fránćiſzkan Arcybyſkup Gniezniński. n. 543.
Hiſtorya o przeniesieniu ze Skáły do Kośćiołá Krákowſkiego S. Fránćiſzká Ciáłá B. Sálomei. n. 507.
Hiſtorya o Odpuśćie Porcyunkulá názwánym. n. 554.
Honoryuſz 3. Pap: naprzod trudny, potym łátwy w pozwoleniu Odpuſtu Porcyunkule. n. 553.
IAcobus Primaditius był naypierwſzy Vicárius Generalis PP. de Obſerv: pod posłuſzeństwem iednák Generałá Fránćiſzkáńſkiego ktory ſie zwał Fr. Gulielmus de Caſali in numero Generalium 32. obrány w Aſſyzu die 15. Junij Anno 1430. n. 408.
Iacobus Vffredutius ex Ord: Conv. Epiſc. Martirani wielce ſtáry mowiąc w Komplećie Jn manus tuas Domine &c. Duchá Bogu oddał. n. 428.
Iádwigá Krolowa Polſka Władyſłáwá Lokietká pozoſtáłá wdowá B. Jolenty Corká Zakonnicá S. Fránćiſzká w Szántcu. n. 531.
Iákim ſpoſobem Porcyunkule Kośćiołek názwáć ſie może Głową y Mátką Zakonu n. 133. áſz do 137.
Ian Lobedau Fránćiszkan w Chełmnie Cudámi ſławny. n. 502.
Ian z Dukle naprzod Fránćiszkan potym Bernárdyn we Lwowie n. 509.
Ian Fránćiſzkán Biſkup Kiiowſki. n. 550

Ianá Lipſkiego Biſk: Chełminſk: pietás wielka ku B. Lobedáwowi n. 503
Illácye OO. Fránć. Aſſys: contrá memoriale porrectum przećiwko Proceſſyi. n. 576.
Indult Kośćiołowi Aſſys: pod czás Vniwersálnego Interdyktu. n. 92.
Inſkrypcya z Kápliczki P. M. Anielſkiey przez dekret S. Rom. & Vniv: Inquiſit znieśiona. n. 570.
Intencya S Fránć. nie byłá áby Kośćiołek Porcyunkule był Głową y Mátką Zakonu Iego n. 133. áſz do 137.
Interdykt ná Aſſyzánow o pomieſzáne Nabożenſtwo pod czás Przenieśienia Ciáłá S Fránć: n. 23.
Iolenta z Sioſtrą ſwoią Kunegundą Hábit Zakonny w Kośćiele S. Fráncíszká Krák: przyięłá. n. 526.
Iolenty śmierć w Gnieznie. n. 527.
Iulius 2. Pap. z náſzego Zakonu Sixta 4. Pap. ex Fratre Nepos. n. 419.
K Alumnie názmyſłáne ná Bonifacyuſzá 8. Pap odkryte. n. 383.
Kámien pierwſzy ná Kośćioł Aſſys: zákładał Grzeg: Pap. n. 12.
Kánonizácya S Fránć: y oney formulá oſobliwa iáka przedtym nie bywáłá n. 10. & 11.
Kánonizácya S Stánisłáwá Biſkupá Krákowſkiego w Kośćiele Aſſyſkim w dźien Bliznow S. Fránć. n. 64.
Kánonizácya Swiętey Klary. n. 538.
Kápliczká w Ktorey Ciáło S Fránć: przed Przenieśieniem leżáło. n. 537.
Káplice w ſrednim Kośćiele Aſſyſkim. n. 69.
Káplicę Męczennikom Fránć. Páweł Biſkup Wileński zmurował. n. 477.
Kará ná tego coby wiolencyą iáką zrobił Kośćiołowi Aſſyſkiemu. n. 16.
Kárdynałow trzech było iedney promocyi ná Kánonizácyi S. Fránć. Ktorzy po ſobie Papiezámi byli, ieden z nich recytował żyćie y cudá S. Franć: á drugi miał Pánegyryk. n. 10.
Kardynali nieśli Trunnę z Ciáłem S Fránć: ná Kánonizácyi Iego n. 10.
Kárdynali gdy ſie długo zgodźić nie mogli ná Papieżá, uczynili Compromis; áby ten był Papiezem Ktorego Bonáwenturá S. ná ten czás Generał Zakonu poda, choć by y ſiebie. n. 376.
Kárdynałá Albernoććiego o Ciele S. Fránć: w Grobie ſtoiącym Oráculum. n. 329.
Kárdynałá Brankátego Fránć: Xięgi Ktore wydał, y expenſy ná Kośćioł Rzymſki Fráncíszkáńſki n. 455.
Kárdynał Minius Fráncíſzſkan in Concilio Viennenſi uiął ſie zá ho-

zá honor Bonifácyuszá 8. Pap. zmárłego przećiw Filipowi Krolowi Francuſkiemu. n. 383.
Kiedy umárł Fráncíſzek S. n. 3
Kiedy umárłá Klara S. n. 538.
Klary S. Pogrzeb ná ktorym był Jnnoc: 4. Papież. n. 538.
Kolománá Oblubiencá B. Sálomei, ſmierć. n. 524.
Kolumná w Wilnie nád Ciáłámi pomęczonych zá Wiárę Fráncíszkánow. n. 477.
Komiſarze od Pap. náznáczeni do Aſſyzá, ratione pomieſzánego nabozenſtwá podczás przenoſin Ciáłá S Franć. n. 23.
Konkurs Bráći y ludźi ná Przenieſieniu Ciáłá S. Fránć. n. 19.
Konwent Aſſyſki n. 48. 49. 50. 51. do 52.
Konwent Aſſyſki w całym Zakonie Braći Mnieyſzych ieden antonomaſticè Swięty. n. 58.
Kośćioł ſredni Aſſyſki n. 43. 44. 45. do 46.
Kośćioł Naywyzſzy Aſſyſki. n. 47.
Kośćioł w Aſſyzu Zakonnic Swiętey Klary. n. 537.
Kośćioł S. Damiana przy ktorym S Klará lat 42 mieſzkáłá, Saracenow od Klaſztorá y Miáſtá odegnáłá, od Jnnoc: 4. Pap. przd śmiercią náwiedzona, y w nim umárłá. n. 538.
Kośćioł S Jerzego przedtym, teraz pod tytułem S. Klary iák w nim Ciáło teyze Swiętey złożone. n. 538.
Kośćioł S Fráncíſzká Aſſyſki od Bonifacyuszá 9. Papieżá Kámieniem fundámentálnym całego Zakonu názwány. n. 627.
Kośćioł S. Fránć. Aſſyſki ktoremu Sixtus 4. Pap: przyznał naypierwſze w Całym Zak: mieyſce: y ktory Głową całego Zakonu miánuie. n. 628.
Kośćiołká P. M. Anielſkiey poświącánie. n. 556.
Kośćiołek Porcyunkule ſtoi we ſrodku Kośćiołá nowego názwánego Pánny MARYI Anielſkiey. n. 559.
Krucyfix ktory do S. Fránć. trzy rázy mowił: Vade Franciſce repara Domum meam quæ labitur, ieſt u WW. Sioſtr Náſzych w Aſſyzu. n. 539.
Kunegundy S. rodzay świetny y Swięty. n. 525.
Kunegundá S z Sioſtrą ſwoią Błogoſł: Jolentą w Krákowie u S Fráncíszká Zakonnicą zoſtáłá. n. 526.

cz ych ſukniách ſam bez towárzyszow cwiczył ſie w doſkonáłoſći n. 119
Lat práwie trzyſtá Kośćioł Porcyunkule był pod iuryſdykcyą S. Aſſyſkiego Konwentu. n. 106.
Legatámi Apoſtolſkiemi ná ziednoczenie Kośćiołá Łáćinſkiego z Kośćiołem Greckim Vrban 4. Pap. poczynił nie ktorych Francíſzkánow. n. 88.
Legendá Zywotá y Cudow S. Fráncíſzká od trzech ſocyuſzow iego nápiſána. n. 365.
Ludźie łaſk wiele od P. BOGA doznáią, w Wilnie przy Ciáłách Męczennikow Fráncíſzkánſkich n. 477
Lwowſkich Arcybiſkupow dwoch Fráncíszkánow: n. 547.
MAlárze y málowánia w Kośc: y Klaſztorze Aſſyſkim od n. 72 áż do n. 85.
Marcíná 4. Pap. dewocya ku Hábitowi S. Fráncíſzká. n. 541.
Martyres de Ord: Min: od n. 468 do n. 470.
Mátki y Głowy Zakonu prerogátywá Bázylice Aſſyſkiey iedynie służy n. 99.
Memoriale cæcum przećiw noſzeniu w Proceſſyi do Porcyunkule Benedykcyi Swiętego Fráncíszká. n. 579.
Memoryał przećiw Proceſſyi do Kośćiołká Porcyunkule n. 571.
Miáſto Aſſyſkie zámykáią iák Prętko Proceſſya wynidźie zá Bramę. n. 592.
Mieyſcá z ktorego był Ingres do Grobu S. Franć. zadną miárą ználeść nie mogli, gdy go S. Pius Papież ſzukáć kazał n. 336
Mieyſce ná ktorym Swiątnicá Aſſyſka nie ieſt bez táiemnice n 2 & n. 8.
Mieyſce ná ktorym Kośćioł y Klaſztor Aſſyſki Grzegorz 9. Pap. benedykował, y Págorkiem Rayſkim názwał, ktore ſie przed tym zwáło Págorkiem Piekielnym. n. 12.
Mieyſc SS w Páleſtyne pro dote uſtąpili PP. Conventuales PP. de Obſerv: n. 389.
Minius Kárdynał Fráncíſzkan uiął ſie zá honor Bonifacyuſzá 8. Pap. n. 383.
Mikołáiá 3. Papieżá teſtimonium o Zakonie S. Fránć. n 359.
Mnoſtwo ludźi około Fábryki Aſſyſkiey robiących n. 17.
Moderámen wſzytkich differencyi pod czás Proceſſyi do Porcyunkule. n. 610.
Monſignorá Gubernatorá Peruſkiego Edykt gdy Feſt Porcyunkule nádchodźi n. 598.
Mowić ze ſkryptow ktore Swięći pisáli wenerowáć nie trzebá, ieſt Aſſertum contrarium rationi Theologicæ, praxi antiquæ, conſve-

ſvetudini modernæ & communi ſenſui Fidelium od n. 584 do n. 588.
Mſza o Kánonizácyi S. Fránc. w Bázylice Aſſys: corocznia Dniá 16 Lipcá z Jntroitem Gáudeamus omnes &c. de cuius Canonizatione. n. 10.
Mſze Swięte dwie rázem pro eliberatione Animarum ex Purgatorio u Wielkiego Ołtarzá w Kośćiele ſrednim Aſſys: bywáią. n. 59.
Murow więcey pod ziemią, niżeli nád ziemią w Fabryce Aſſys: n. 53.
NAbożenſtwo pomieſzáne od Aſſyzánow pod czás Przeniesienia Ciáłá S. Fránć: n. 22.
Nagrobki około Ciáłá B. Jolenty w Gnieznie n. 529.
Narracya, prawdźiwa o Grobie S. Fráncíſzká. n. 331.
Náuk y mądrośći Emporium s. Konwent Aſſys: n 287.
Nicolaus Liránus do Zakonu Náſzego przyięty, zá 12. Generałá Zakonu ktory był Fr: Raymundus Gaufredus S. Th: Doct. w Reácie obrány Roku 1289. n. 381.
Nuncyuszowie y Wikáryuſzowie Apoſtolſcy ná Przeniesienie Ciáłá S Fráncíſzká. n. 20.
ODpowiedź B Jákubá de Márchia Sixtuſowi 4 Pap. ná pytánie ieżeli miał Grob S Fránći: otworzyć álbo zámknąć. n. 330.
Odpuſt Portiuncula názwány. n. 552.
Odpuſt ná Przeniesienie Ciáłá S Fráncíszká. n. 20.
Odpuſtu Porcyunkule potwierdzenie od wielu Papieżow. n. 557.
Odpuſt Porcyunkule pozwolony wſzytkim całego Zakonu S. Franć. Kośćiołom, y całemu Chrześćiáńſtwu. n. 558.
Odpuſt Porcyunkule pod czas Wielkiego Jubileuſzu nieuſtaie w Kośćiołku Pánny MARYI Anielſkiey. n. 567.
Odpuſt Porcyunkule w Kośćiołách Fráncíſz: umárłym per modum ſuffrágii ápplikować ſie może n. 268
Odpuſtu Porcyunkule tàk w máłym Kośćiołku P. M. Anielſkiey iáko w innych wſzytkich całego Zakonu S Fránć Kośćiołách tyle rázy wierni doſtąpić mogą, ile rázy Kośćioł tą intencyą náwiedzą. n. 569.
Odpuſt zupełny codźienny ták w Kośćiele S. Fránć w Aſſyzu, iáko y w Kośćiele nowym P. M Anielſkiey. n. 560.
Odpuſty w S Bazylice Aſſys. n. 141. Jt od n. 227. do n. 258.
Oſficium Sac: ſtigmatum ſkomponował Fr: Gerardus Odonis Generał 17. Fráncíſzkáńſki. n. 389.

Officia ktore Sixtus 4. Páp. miał w Zakonie. n. 419
Ołtarz S. Stánisłáwá Biſkupá Krák: w Bázylice Aſſys: n. 67.
Oppozycya przećiw Proceſſyi OO. Fráncíſzkánow Aſſys: Dniá 1. Sierpniá do Kośćiołá Porcyunkule. u. 577.
Oppozycya druga przećiw pomienionęy Proceſſyi. n. 578.
Oppozycye dwie przećiw noſzeniu ná pomienionęy Proceſſyi Benedykcyi S: Fránć: n. 584.
Oraculum Páwłá 2. Pap: gdy Sixta 4. Kardynałem kreował. n 414.
Oraculum Páwłá 4. Pap o Odpuśćie Porcyunkule n. 553.
Ordynácye ná Zakonnikow w Proceſſyi do Porcyunkule idących. n. 599.
Oſob wiele zacnych pogrzebiono w Kośćiele Aſſys: n. 339. do n. 356.
Oycow Obſerwántow początek w Bruliánie od Paulucyuſzá de Trincis Láiczká n. 368. & n. 395.
Oycowie Obſerwánći przychodzą o godźinie 16. do s. Konwentu Aſſyſkiego Dniá 1. Sierpniá ząd Proceſſya wychodźi do Kośćiołká Porcyunkule. n. 590.
Oycowie Obſerwánći nie mogą záczynáć. Proceſſyi do Porcyunkule bez pozwolenia Sędźiego. n. 603.
Oycow Kápucynow Roku 1525. zá Klemenſá 7. Pap: początek. n. 427.
PAnow y Pań wiele w Hábićie S. Fránći. chodźiło. n. 540.
Papieſtwo duchem prorockim Fránći: Swięt: zápowiedźiał Grzegorzowi 9 n. 4.
Papieże z Zakonu Bráći Mn: Conwentuálium. áliás Fráncíſzkanow n. 288. 289. 290. 291. 292. & n. 293.
Papieżow wiele potwierdźiło Privilegia Bázyliki Aſſys. n. 114 & n. 115.
Paulin Fráncisz: Polak wielkich cnot y doſkonáłośći w Ołomon: n. 510.
Pierwſzych záraz wiekow Zakonu Nászego były Magiſterii S. Th. & Doctoratus gradus Ktore in ſolis perdurant Convetualibus n. 357.
Pius 2. Pap: PP Convent Bázylikę SS. Apoſt w Rzymie dárował n. 413
Plichtá Fráncíſzkan Polak Biſkup. Wilenſki. n. 545
Początki Zakonu S Fránći. koreſpondowáły początkom Kośćiołá Chryſtuſowego. n. 121.
Podárunki do Kośćiołá Aſſyſkiego od Grzegorzá 9. Pap. n. 20.
Pokorá z ktorą S. Fránći: ſkłádał z Siebie Prefekturę Zakonu. n. 360.
Polacy Męczenn: Fráncíſzkáni n. 477 aſz do n. 500.
Polacy Fráncíſzkáni in Opinione Sanctitatis n. 508. 509. n. 510.
Polacy Fráncíſzkáni Obſerwáncyi Zakonney wielcy Zelatores & bo-

& boni communis amantes od n. 512. do n. 521.
Po pogrzebie Pudyká Máłżonká swego Kunegunda S. y z Siostrą swoią Jolentą Xiężną Káliską záraz Hábit Zakonny w Krák: w Kościele S. Fránći. przyiętá: n. 526.
Po przeniesieniu Ciáłá S Bernárdyná à PP. Conventualibus ad Pp. Obsérvantes ustáły Cudá iego. n. 410.
Porcyunkulá z kąd się zowie. n. 105.
Porcyunkule Kościołká pozwolili PP Conventuales PP. de Obser: n. 403.
Porcyunkule Odpust potwierdzony od wielu Pap. n. 557.
Porządek Processyi Dniá 1 Sierpniá do porcyunkule. n. 590.
Posłuszeństwo umárłey S. Sálomei. n. 507.
Poświącánie Kościołká P. M. Anielskiey. n. 556.
Poświącánie Kościołá y Konwentu Assys: od Jnnoc: 4. Pap: n. 57.
Potrzebna præcautio ne Facultas Theologicá & Magisterium vilescant. n. 387.
Powagę Papiezow, y władzą pozwalánia Odpustow utwierdza Odpust Porcyunkule. n. 553.
Powietrze generálne świát cáły práwie pustkámi zrobiło. n. 390.
Práxis zá Wádyngá Drzwi zámkniony Kościołá Wielkiego P. M Aniel: ász do przyscia processyi OO. Fránći: n. 578.
Prerogátywy Kościołá Assys: od Grzegorzá 9 Pap. n. 16.
Prezenty od S. Klary B. Agnieszce do Prági posłáne. n. 536.
Privilegia Papieskie ná odpráwowánie Mszy S. w Oratoryách cum Altari Viatico Bráći Mn: pozwolone n. 127.
Processya OO Fránciszká: Assyskich ktorá bywa Dniá 1. Sierpniá przed záczęciem Odpustu Porcyunkule ma necessitatem, antiquitatem & convenientiam żeby záwsze bywáłá. n. 572. ász do n. 575.
Processye z Welum Nayśw: P. n. 218. 219. & n. 220.
Processya w Assyzu z Plástrem ktory S. Fránć: ná Ránę w Boku swoim przykłádał. n. 15.
Processye z Relikwiámi odpráwować zwyczai Kościołá S. dawny n. 583.
Professyą ná życie Zakonne Franć. S w Ręku Innoc: 3. Pap, uczynił n. 122.
Prospekt Kościołá y Klasztorá Assys: n. 39. 40. 41. n. 42.
Protestácya autorá n. 283. & n. 475.
Przełożonych dwu było Zakonu zá żywotá S. Franć: n. 360. n. 361.
Przełożonych powinność wypráwiáiących Processyą do Porcyunkule. n. 600

Prze-

Przemyſkich Biſkupow dwá Fráncíſzkánow było. n. 548.
Przeniesienie Ciáłá Swiętego Fráncíſzká. n. 21.
Przezorność Stolice Apoſtolſkiey áby funkcya Porcyunkule odpráwiáłá ſie ſzczęśliwie. n. 597.
Przyczyná prętkiey Kánonizácyi S. Fránć. n. 5.
Przyiázna perſwázya Zakonna. n. 113.
Przyzwoitość áby Bázyliká Aſſys: byłá pod ſámą Stolice Apoſtolſkiey Zwierzchnośćią n. 109. & n. 113.
Przyzwoitość áby bywáłá záwſze Proceſſya Dniá 1. Sierpniá od OO. Fránć. Aſſys. do Porcyunkule. n. 575.
Publikowáło ſiedm Biſkupow Odpuſt Porcyunkule. n. 556.
RAdá S. Fráncíſzká z Towárzyſzámi ſwemi o nábyćie iákiego mieyſcá gdy mu do Zakonu przybywáło Aſpirántow. n. 125.
Rái Ziemſki S. Konwent Aſſyſki. n. 284.
Ran S. Fráncíſzká czas od Chryſtusá odebraniá. n. 611.
Ran S. Franći: naprzod w całym Zakonie Iego, potym w Vniwerſálnym Kośćiele Feſtivitas. n. 613.
Raymund Fráncíſzkan w Krákowie in opinione Sanctitatis. n. 506.
Refektarze Aſſyſkie. n. 49.
Reformę Brát Paulucyusz Anteſignanus OO. Obſerwántow. opuśćiwſzy wrocił ſie z Bruliánu do Fulginu do OO. Fráncíſzkánow, unich umárł, y pochowány zoſtał. n. 401.
Regułá S. Fráncíſzká od Jnnocen: 3 Pap. vivæ vocis oraculo potwierdzona. n. 122.
Relikwia S. Stánisłáwá Biſkupá Krák. w S. Bázylice Aſſys. n. 67.
Relikwie w S. Bázylice Aſſys: n. 142. áſz do n. 214.
Relikwie znáczne u Pánien Aſſyſkich Sioſtr Náſzych. n. 539.
Relikwie prawdźiwe cudotworność naybárdźiey probuie. n. 582.
Relikwie nośić ná Proceſſyách zwyczay Kośćiołá Swiętego od pierwſzych wiekow. n. 583.
Reżydencya Papieſka w S. Konwencie Aſſys: n. 52.
Rivitorti mieyſce iákie było,, y co w nim Swięty Fráncíſzek zrobił, n. 116. 117. & n. 124.
Rywortu item Hyſtorya. n. 128. 129. 130. & n. 131.
Roże ná Obrázách Porcyunkule co znáczą. n. 555.
Roznic między Odpuſtem w Kośćiołku Porcyunkule od Chryſtuſá Páná przez Fráncíſzká S. uproſzonym, á Odpuſtem w Ko-

w Kościele Pánny MARYI Anielskiey nowym od Jnnoen: 12. nádánym siedm n. 561. ász do n. 569.
Roznosć Autorow o Znáku T w Benedykcyi S. Fránć. n. 580.
SAlomea S. Krolowa Hálicka Reguły S. Klary Zakonu S. Fráncíszká. n. 523.
Sanctuarium Rivitorti podźiwienia godne. n. 124.
Schisma Wielkie dla trzech rázem Papieżow. n. 404.
Sentencya od Iáná 22. Pap. potępiona n. 388.
Sixtá 4. Pap. ex Ord: Min: Conv. zálecenie. n. 415
Sixtus 4. Pap. Priwilegia Apostolica Min: Conv: potwierdźił, y wyráźił motivum suæ Confirmationis. n. 420.
Sixtus 5: Pap: był Wikáryuszem Apostolskim Zakonu, niżeli z niego ná Biskupstwo wyszedł. n. 434.
Sixtus 5. Pap. Collegium S. Bonáventuræ w Rzymie dla swoich Fráncíszkánow fundował. n. 413.
Skárgá Wikáryuszow y Nuncyuszow Apostolskich przed Papieżem ná Assyzánow. n. 23.
Słowá od Grzegorzá 9. Pap: do Epitaphium S. Franc: przydáne. n. 28.
Słowá któremi Grzeg: 9 Pap. Kánonizował S. Fránć: n. 10.
Solium Pontificium y Ambon są znáki Papieskiego Kościołá. n. 96.
Solucya pierwszey Oppozycyi przećiw Processyi OO. Fráncíszkánow Assys: do Porcyunkule. n. 577.
Solucya drugiey Oppozycyi przećiw pomienioney Processyi. n. 578.
Solucya Oppozycyi przećiw noszeniu Benedykcyi S. Fránć. ná pomienioney Processyi n. 584. ász do n. 588.
Successionis capaces Franciscani ktorą by bráli gdy by byli ná świecie. n. 90.
Suffrágáni Polscy Fráncíszkáni. n. 552.
Summá dána y dochody náznáczone od Grzegorzá 9. Pap. ná Fábrykę Assyską. n. 14
Summáryusz Swiętych y Błogosławionych Zakonu Swiętego Fráncíszká n. 473. & n. 474.
Swiádectwo o stoiącym Ciele S. Fránć. w Grobie. n. 26.
Swiádczyłá wiele Stolicá Apostolska Zak: Fránć: S. gdy obmyśliłá sposob ná Konserwácyą Bázyliki Assyskiey. n. 139.
Szkot Doktor subtelny. n. 384.
Szkotá Vczniowie. n. 385

Szkot chwálebny ex certamine pro Jmmac: Concep: MARIÆ n. 385.
Szymon z Toroniá Fráncíszkan w Chełmnie Cudámi sławny. n. 501.
TEnor Benedykcyi S Fránć: B. Leonowi dáney, ktorą noszą OO. Fráncíszkáni Assyscy w Processyi do Kośćiołá Porcyunkule Dniá 1 Sierpniá. n. 579.
Tenor Benedykcyi S. Fránć: Miáśtu Assyskiemu słownie dáney kiedy ostátni raz z niego do Porcyunkule przed śmiercią wychodźił. n. 584.
Tituli quibus immediáte Basilica Assisien: subiicitur Stolicy Apostolskiey. n. 98.
To co pisze Bonáw: S. w Legendźie S. Fránć: w Rod. 1. y 2. dźiało sie we dwoch lećiech po náwroceniu Iego do Páná n. 120.
Trádycya o cudownym Fráncíszká S. w Grobie ná Nogi wstániu. n. 26.
Trzy Zakony z Nabozenstwá ku TROYCY Przenayświętszey fundował Fráncíszek S. n. 359.
VElitternus Fráncíszkan od Jnnoc: 4. Pap do Polski posłány ad verificandum Processum Canonizationis S. Stánisłáwá Biskupá Krákowskiego. n. 63.
Vincentius Coronelli 78. Gen: Min. Conv: plurimorum Librorum Auctor n. 459.
Vkrzyżowány P. JEZUS do S Fránć: trzy rázy mowił Vade Franciśce repara domum meam quæ labitur n. 539.
Vmárłym Odpust Porcyunkule per modum Suffragii w Kośćiołách Fráncíszkánskich ápplikować sie może n. 568.
Vrbinensis Ducatus Kośćiołowi Rzymskiemu przybył activitate Fr Felicis Franceschini ktory był Generałem Zak: 67. n. 448.
Vroczystość S. Fránć: w Assyzu nabożenstwem nocnym iák Boże Národzenie uczczona. n. 30.
WAdingus przyznaie że cáłe Ciáło S. Fránć: w Assyzu. n. 34.
Wadingá omyłká strony Epitaphium S. Fránć. n. 29.
Wadinga omyłká strony poświącánia Kośćiołá Assys: n. 31.
Wadinga omyłká w Poświącániu Kośćiołá Porcyunkule. n. 59.
Wadinga sentyment o Processyi ktorą OO Fáncíszkáni Assyscy Dniá 1. Sierpniá odpráwuią do Kośćiołká Porcyunkule n. 578.
Wadinga opisanie pomienioney Processyi. n. 596.

Wár-

Wármiński Biskup Anzelm Fráncíszkan. n. 549.
Wazilo Fráncíszkan naypierwszy Biskup Wileński. n. 544.
Welum Nayświętszey PANNY n. 215 ász do n. 226.
Widzenia w Grobie Ciáłá S. Fránć; ktorzy godni byli n 321. do n. 330.
Wiedźieć piekna iák sie podpisuią po Papieżu Kárdynali Biskupi, Xięża, y Dyákoni n. 16.
Wikáryusz Pierwszy Generálski OO Obserwántow pod posłuszeństwem iednák Generałá Min: Conv: n. 408.
Wikáryuszowie y Nuncyuszowie Apostolscy ná Przenośiny Ciáłá S. Fráncíszká. n. 20.
Wileńscy Biskupi Fráncíszkáni n. 544. 545. n. 546.
Władzą w Kościele S. pozwalánia Odpustow, y Powagę Papieską utwierdza Odpust Porcyunkule. n. 553.
Wnuk S Fráncíszká Acceptis & Expensis ná Fábrykę Assys. od Generałá præponitur n. 36.
Wołoscy Biskupi Fráncíszkáni. n. 551.
Woyćiech Fráncísz: w Nowym Szancu in opinione Sanctitatis n. n. 507.
Wpuszczáć w Processyą do Porcyunkule między Zakonnikow nie godźi sie nikogo. n. 607.
W Rywotorćie Dźiełá S Fráncíszká. n. 123.
Xiądz Adam Siecha Fráncíszkan. n. 512.
Xiądz Adryan Brátkowic Fráncíszkan. n. 513.
Xiądz Modest Wybránowski Fráncíszkan. n. 514.
Xiądz Fráncíszek. Marćinkowski Fránć: n. 515.
Xiądz Antoni Rokoszowicz Fráncíszkan. n. 516.
Xiądz Waleryan Gutowski Fráncíszkan. n. 517.
Xiądz Bázyli Rychlewicz Fráncíszkan. n. 518.
Xiądz Woyćiech Zavadius Fráncíszkan. n. 519.
Xiądz Benedykt Fibikowicz Fráncíszkan. n. 520.
Xiądz Kázimierz Bienácki Fráncíszkan. n. 521.
Xiądz Jozef Biernácki Fránć. n. 521.
Xiążęce mieysce Konwentowi Assyskiemu między wszytkiemi Konwentámi całego Zakonu Sixtus 4. Pap. przyznáie. n. 628.
Xiążętá Bremenskie máią zá Herb Chordę S. Fránć: n. 543.
Zaczęćie Zakonu Bráći Mniey: w Rywotorćie. n. 107.
Zaden Zakon áni Bráctwo ná Processyi, do Porcyunkule mieyscá nie má, tylko S. Fránć. n. 605.

Zágadnienie ná to có piſze Marcus Vliſſiponenſis. n. 33.
Zágádnienie drugie. n. 35.
Zákaż Papieżá pod czás Interdyktu nie odpráwiáć Kápituły w Aſſyzu. n. 23.
Zákaz ktory wiſi w Zákryſtyi Aſſyſkiey, áby ſie nikt nie ważył ſzukáć ingreſſu do Grobu S. Fráncíſzká. n. 337.
Zakon Fráncíſzká S. ták obfituie w wſzelką cnot pobożność ze záwſze in Rota Romana Beatificationis formantur Proceſſus wiernych ſług, álbo służebnic Boſkich z tegoſz Zakonu n. 465.
Zakon S. Klary w Cáłym Chrześciáńſtwie ſławny. n 536.
Zakonne życie S. Sálomea w Záwichośćie záczęłá. n. 524.
Zakonnicy ktorzy w S. Konw: Aſſyſkim mieſzkáli n. 285. do n. 294.
Zakonowi Prześwietnemu S. Benedyktá Bráćia Mnieyśi wieczną winni obligácyą n. 125. & n. 126.
Zámykáią Miáſto Aſſyſkie iák prętko Proceſſya wynidźie zá Bramę. n. 592.
Zanettus Biſkup w Trewizu Fránć: wiele dobrego Kośćiołowi Kátedrálnemu uczynił. n. 416.
Záſtánowić ſie w Kośćiele P. MARYI Anielſkiey álbo w Kápliczce Porcyunkule pod czás Proceſſyi Dniá 1. Sierpniá niegodźi Zakonnikom. n. 608.
Zwyczay Kośćiołá S. od pierwſzych wiekow, nośić ná Proceſſyách Relikwie Swięte. n. 583

FINIS.

Przydatek do Regeſtru.

1mo. Prace ktoremi Kárdynał *de Lauræa Brancatus* Fran: ćiſzkan wyſłużył ſobie *apud S. Sedem* tę godność: Xięgi ktore popiſał: co ná Kośćioł w Rzymie SS. Apoſtołow Fránćiſzkáńſki wydał: Nabożeńſtwá iego codźienne: Szczodrobliwe ná ubogich iáłmużny: Decem loca montium ab eod: empta, & pro Canonizatione Servi Dei Ioſeph a Cupertino, ſi aliquando Deus illum clarificare dignabitur, applicata unà cum multiplicatione fructuum: Mſzy SS. vicies millies ſeptingenties biſq; decies przez niego odpráwienie: Wſzytkich potrzeb ná pogrzeb ſobie zá żywotá ſporządzenie: Teſtáment: ná grobie ſuperſcriptio: Od Konwentu SS. Apoſtołow Rzymſkiego grati animi ergo, temu zacnemu Kárdynałowi Brátu Zakonnemu Marmoreum wyſtáwione monumentum. n. 455.

2. Officium Conſultoris Sac: Rit: Congreg: teráźnieyſzy Oćiec S. Benedictus XIII. w Zakonie Náſzym Minorum Conventualium perpetuavit. n. 462.

3. Mens expreſſa SS. D. N. Benedicti XIII. iáko per Conſtitutionem ſuam ktora ſie poczyna: *Paterna Sedis Apoſtolicæ providentia. Dat: Romæ apud S. Petrum IV. Idus Decemb: ann:* 1725. *Pontif:* 2. non eſt adempta facultas Fratribus Minoribus Conventualibus, concedendi Habitum ſui Ordinis Tertiariis, & ad profeſsionem eoſdem admittendi. n. 463.

4. Dekret w ktorym teráźnieyſzy Oćiec S. Benedykt XIII. nie tylko *Altaria perpetuò privilegiata* przez Anteceſſorow ſwoich nie ktorym Kośćiołom Zak: Bráći Mn: Conv: conceſſa potwierdza; ále nad to wſzytkim Kośćiołom Bráći y Sioſtr teráźnieyſzym y przyſzłym Fránćiſzkáńſkim, pod zwierzchnością Generałá cálego S. Fránćiſzká Bráći Mnieyſzych Conventuali-

tualium Zakonu zostáiących, nowych, sub certis modo & forma, Ołtarzow ná wybáwienie zá káżdą Mszą S. dusze z Czyscá przez sámych iednák Fráncíszkánow celebruiących ná káżdy tydźień wiecznemi czásy pozwala. n. 463.

5. Konstytucya teráźnieyszego O. S. Benedyktá XIII. szczęśliwie ná Stolicy Apostolskiey siedzącego, *Pro Tertiariis Ordinis Fratrum Minorum B. Francisci qui Conventuales apellantur* wydána w Rzymie u S. Piotrá Roku 1726. Biskupstwá swego 3. Dniá 5. Lipcá. W tey Konstytucyi wyraża pomien: Oćiec S. 1. że *Constitutio edita pro Tertiariis Fratrum Observantium, non respicit Tertiarios Fratrum Minorum Conventualium.* 2. że *Privilegia per Summos Pontifices Fratribus Minoribus Conventualibus concessa iterum confirmantur.* 3. *Vt Tertiarii Fratrum Minorum Conventualium fruantur privilegiis & gratiis spiritualibus & temporalibus, quæ cæteris Tertiariis concessæ fuerunt.* 4. Wyráźił w tey Konstytucyi Oćiec S. clausulas derogatorias, & censuras in contrafacientes. n. 628.

6. W tey samey Konstytucyi sub n. 3. przerzeczony Oćiec S. przyznáie że *Ordo Minorum Conventualium, inter cæteros Ordines, sub uno & eodem Seraphico Patre, & Capite Deo famulantes vetustissimus est.* Nád to támże, ten Oćiec Swięty, zgadzáiąc sie z Antecessorámi swoiemi Biskupámi Rzymskiemi (ktorych Bullas cytuie) to iest, Grzegorzem IX. Klemensem IV. Mikołáiem III. y Sixtem IV. Swiątnicę Nászę Fráncíszkáńską Assyską, w ktorey Ciáło Seráficznego Oycá y Pátryárchy Nászego Fráncíszká S. spoczywa, Głowa y Mátką Cálego Bráci Mnieyszych Zakonu przyznaie y głosi. n. 628.

Omył-

Omyłki Drukárſkie.

POd Numero 22. ná Wierſzu 2. miáſto Nápápátrzyć, czytai nápátrzyć: N. 63. W. 11. miáſto Arcybiſkupá Gnieźnien: czytai od Arcybiſkupá Gnieźn: N. 65. W. 6. miáſto luzie, czytai ludźie: támże ná W. 10. miáſto wyznáiącą, czytai wyznáiącą: N. 91. W. 5. miáſto cymcumferencyi, czytai circumferencyi: N. 97. W. 3. miáſto przyległe, czytai przyległe: N. 126. W. 1. miáſto wicęey, czytai więcey: N. 216. W. 10. miáſto wiekiego, czytai wielkiego: N. 227. W. 3. miáſto ogłaſáią, czytai ogłaſzáią: Tám że, W. 15. miáſto Aretivium, czytai Archivium: N. 238. W. 7. miáſto veterum, czytai veterem: N. 282. W. 11. miáſto tego czáſu, czytai od tego czáſu: N. 286. W. 18. miáſto zaſługſt, czytai zaſług: N. 288. W. 2. miáſto Zakony, czytai Zakonu: N. 320. W. 7. miáſto uczc, czytai uczćić: N. 345. W. 7. miáſto Impeperii, czytái Imperii: N. 365. W. 2. miáſto Ianua, czytai Ianuæ: N. 390. W. 4. miáſto de Annibinaldis, czytai de Annibaldis: N. 408. W. 14. miáſto Fratrum, czytai Fratrem: N. 456. W 4. miáſto Generalis, czytai Generales: N. 463. W Dekrećie pro Altaribus Privilegiatis ná Wierſzu 5. opuſzczono ſłowo *auctoritate* więc czytai Apoſtolica auctoritate: N. 476. W. 17. miáſto Arcliont, czytai Archont: N. 485. W. 4. miáſto Chryſtuſtoſową, czytai Chryſtuſową: N. 515. W. 2. miáſto erectus, czytai rectus: N. 520. W. 16. miáſto eduxit, czytai eluxit: N. 521. W. 3. miáſto proficebat, czytai proficiebat: N. 522. ná Wierſzu oſtátnim miáſto Seráfickich, czytai Seráfickiemi: N. 586. ná Wierſzu 19. miáſto

pomie-

pomienioy, czytai pomieniony: Num: 606. ná Wierſzu 3. miáſto cuiſcunq;, czytai cuiuscunq;: N. 611. ná Wierſzu 2. miáſto Dia, czytai Dniá: N. 619. ná Wierſzu 27. miáſto Martyrum, czytai Martyrium.

Reliqua Errata, Lector benignus ſua humanitate corriget, vel omiſſa, mente ſubaudiet.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0019784